

**Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yksityishenkilön
velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta ja eräksi
siihen liittyviksi laeiksi**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annettua lakia. Esityksen mukaan yksityisten elinkeinon- ja ammatinharjoittajien taloudellisen kokonaistilanteen korjaaminen olisi nykyisestä poiketen mahdollista velkajärjestelyssä. Lakiin lisättäisiin säännökset siitä, milloin yksityisvelkojen lisäksi elinkeinotoiminnan velkojen järjesteleminen olisi velkajärjestelyssä mahdollista. Velkajärjestelyn aloittamisen oikeusvaikutuksia ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että ne soveltuvat elinkeinotoimintaa harjoittaviin velallisiin. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi tarkemmat säännökset velkajärjestelyn suhteesta konkurssiin.

Velkajärjestelyn edellytyksiä koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi niin, että työttömien pääsy velkajärjestelyyn nopeutettaisiin. Velkajärjestelyn esteperusteita muutettaisiin siten, että velkaantumisen moitittavuutta arvioitaessa kiinnitettäisiin huomiota velallisen toiminnan lisäksi luotonantajan toimintaan. Nuorten pääsy velkajärjestelyyn helpottuisi.

Lisäsuoritusvelvollisuuden aiheuttavan tulon lisäyksen alarajaa ehdotetaan korotettavaksi ja lisäsuoritusvelvollisuuden täyttämisaikajankoa siirrettäväksi verotuksen toimittamisen jälkeiseen aikaan. Velallisen oikeutta vapaakuukausien pitämiseen lisättäisiin silloin, kun maksuohjelman kesto on yli kolme vuotta. Asunnon säilyttämistä koske-

vaa säännöstä muutettaisiin tavallisten velkojen vähimmäiskertymän laskentatavan osalta.

Menettelyä ehdotetaan yksinkertaistettavaksi siten, että velan määrä maksuohjelmassa määräytyisi pääsääntöisesti jo velkajärjestelyhakemuksessa käytetyn saldopäivän mukaan. Tiedoksiannot toimitettaisiin pääsääntöisesti sähköpostitse. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi tarkemmat säännökset menettelystä silloin, kun maksuohjelmaehdotus toimitetaan tuomioistuimelle hakemuksen liitteenä. Lakiin lisättäisiin säännökset maksuohjelman vahvistamisesta yksinkertaistetussa menettelyssä velkojen enemmistön suostumuksella.

Talous- ja velkaneuvonnasta annettua lakia muutettaisiin siten, että talous- ja velkaneuvonnassa avustettaisiin yksityisiä elinkeinon- ja ammatinharjoittajia myös heidän elinkeinotoimintaan liittyvien velkojensa järjestelyssä.

Velan vanhentumisesta annettuun lakiin lisättäisiin säännös velan erääntymisestä laskettavasta lopullisesta vanhentumisesta. Lopullinen vanhentumisaika koskisi vain luonnollisen henkilön sopimukseen perustuvaa velkaa. Säännöstä sovellettaisiin rajoitetusti myös taannehtivasti. Ulosottokaareen tehtäisiin säännöksen edellyttämät muutokset.

Esitys liittyy valtion vuoden 2015 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2015.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	4
1 JOHDANTO.....	4
2 NYKYTILA.....	4
2.1 Tietoja velkajärjestelyasioista.....	4
2.1.1 Tuomioistuintilastot.....	4
2.1.2 Talous- ja velkaneuvonnan asiakaskunta.....	5
2.1.3 Velallisten selviytyminen velkajärjestelystä.....	7
2.1.4 Pikaluottoihin liittyviä tilastotietoja.....	8
2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö.....	9
2.3 Nykytilan arviointi.....	9
2.3.1 Yleistä.....	9
2.3.2 Velkajärjestelyn edellytykset ja esteet.....	9
2.3.3 Lisäsuoritusjärjestelmä.....	13
2.3.4 Asunnon säilyttäminen.....	17
2.3.5 Vapaakuukaudet.....	18
2.3.6 Yksityiset elinkeinon- ja ammatinharjoittajat.....	19
2.3.7 Menettelyn yksinkertaistaminen.....	21
2.3.8 Sovintoratkaisut.....	23
2.3.9 Saatavan lopullinen vanhentuminen.....	24
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	26
3.1 Pääasialliset tavoitteet.....	26
3.2 Velkajärjestelyn edellytykset ja esteet.....	28
3.3 Lisäsuoritusjärjestelmä.....	29
3.4 Asunnon säilyttäminen.....	30
3.5 Yksityiset elinkeinon- ja ammatinharjoittajat.....	31
3.6 Menettelyn yksinkertaistaminen ja sovintoratkaisujen lisääminen.....	35
3.7 Saatavan lopullinen vanhentuminen.....	36
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	37
4.1 Valtiontaloudelliset vaikutukset ja vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	37
4.2 Vaikutukset velallisten ja velkojien asemaan.....	43
4.3 Yritysvaikutukset.....	44
5 ASIAN VALMISTELU.....	47
5.1 Aikaisempi valmisteluvaihe.....	47
5.2 Lausuntopalaute.....	48
5.3 Jatkovalmistelu.....	49
6 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ.....	50
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	51
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	51
1.1 Velkajärjestelylaki.....	51
3 luku Velkajärjestelyn aloittaminen.....	51
4 luku Velkajärjestelyn hakemisen ja alkamisen oikeusvaikutukset.....	59
5 luku Velkajärjestelyn sisältö.....	62
6 luku Vahvistettua maksuohjelmaa koskevat säännökset.....	65
7 luku Elinkeinotoimintaa harjoittavaa velallista koskevat erityissäännökset.....	66
8 luku Menettely tuomioistuimessa.....	71

9 luku	Selvittäjää koskevat säännökset	75
1.2	Laki talous- ja velkaneuvonnasta	77
1.3	Laki ulosottokaaren muuttamisesta	77
	2 luku Ulosottoperusteet	77
	Ulosottoperuste täytäntöönpanon edellytyksenä	77
	Täytäntöönpanokelpoisuuden määräaikaisuus	78
1.4	Laki velan vanhentumisesta annetun lain muuttamisesta	79
2	TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET	80
3	VOIMAANTULO	81
4	SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS	82
	LAKIEHDOTUKSET	85
	1. Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta	85
	2. Laki talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain 1 §:n muuttamisesta	96
	3. Laki ulosottokaaren muuttamisesta	97
	4. Laki velan vanhentumisesta annetun lain muuttamisesta	98
	LIITE	99
	RINNAKKAISTEKSTIT	99
	1. Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta	99
	2. Laki talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain 1 §:n muuttamisesta	122
	3. Laki ulosottokaaren muuttamisesta	123
	4. Laki velan vanhentumisesta annetun lain muuttamisesta	125
	LIITTEET	127
	ASETUSLUONNOKSET	127
	yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun asetuksen muuttamisesta	127
	yksityishenkilön velkajärjestelyasiassa määrätyn selvittäjän palkkiosta ja kulukorvauksesta annetun oikeusministeriön asetuksen 1 §:n muuttamisesta	129

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Yksityishenkilön velkajärjestelystä annettu laki (57/1993, jäljempänä *velkajärjestelylaki*) tuli voimaan 8 päivänä helmikuuta 1993. Velkajärjestelylain tavoitteena oli auttaa 1990-luvun laman seurauksena velkaantuneita yksityishenkilöitä selviytymään ylivoimaisesta velkataakastaan. Talouslaman ja massatyöttömyyden johdosta erityisesti monet toisen velasta takauksen antaneet henkilöt sekä yrittäjät joutuivat mittaviin talousvaikeuksiin. Tavoitteena oli, että laman seurauksena ylivelkaantuneiden henkilöiden taloudellinen tilanne saataisiin korjattua ja he pääsisivät uuteen velattomaan alkuun. Sittenkin velkajärjestelystä on tullut pysyvä ja välttämätön keino ylivelkaantuneiden henkilöiden taloudellisen tilanteen korjaamisessa. Lain voimaantulon jälkeen vuoden 2013 loppuun mennessä velkajärjestelyhakemuksia on jätetty käräjäoikeuksiin yli 112 000 kappaletta.

Myös monissa muissa Länsi-Euroopan maissa luotiin velkajärjestelymenettelyjä 1990-luvulla, minkä jälkeen velkajärjestelyinstituutio on vähitellen yleistynyt Euroopassa. Vuonna 2008 alkanut talouden laskehdanne on puolestaan lisännyt sekä yritysten että yksityishenkilöiden ylivelkaantumista Suomessa ja muualla Euroopassa. Euroopan unioni pyrkii edistämään politiikkaa, jonka tarkoituksena on palauttaa eurooppalaisten yritysten kilpailukyky ja antaa rehellisesti toimineille maksukyvyttömiksi ajautuneille yrittäjille uusi mahdollisuus. Tällä esityksellä pyritään osittain vastaavaan tavoitteeseen.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman mukaan velkajärjestelyn ongelmakohdista selvitetään muun muassa oman asunnon suojaamisen ja maksuohjelman aikaiseen tulonhankintaan kannustamisen osalta sekä selvitetään yrittäjän velkajärjestelytilanteisiin liittyviä ongelmia. Vuosille 2013—2025 laaditussa oikeudenhoidon uudistamisohjelmassa taas velkajärjestelyn yksinkertaistaminen asetetaan lyhyen aikavälin tavoitteeksi (oikeusministeriö, Mietintöjä ja lausuntoja 16/2013). Tämän esityksen tarkoituk-

senä on panna täytäntöön hallitusohjelman kirjaukset velkajärjestelystä sekä oikeudenhoidon uudistamisohjelman kirjaus velkajärjestelyn yksinkertaistamisesta.

Velkajärjestelylakia on sen säätämisen jälkeen muutettu useaan kertaan. Muutoksista osa on ollut periaatteellisesti tärkeitä ja merkinnyt lain toimivuuden parantamista, kun taas osa on koskenut yksittäisiä kysymyksiä. Viimeksi velkajärjestelylain toimivuutta on kattavammin arvioitu lainmuutoksen 1273/2002 yhteydessä (HE 98/2002 vp). Velkajärjestelylain oltua voimassa 20 vuotta on tullut aika arvioida sen toimivuutta nykyisessä yhteiskunnassa.

2 Nykytila

2.1 Tietoja velkajärjestelyasioista

2.1.1 Tuomioistuintilastot

Tilastokeskuksen tilaston mukaan kaikkiaan yksityishenkilöiden velkajärjestelyhakemuksia on jätetty käräjäoikeuksiin lain voimaantulovuoden 1993 jälkeen vuoden 2013 loppuun mennessä yhteensä yli 112 000. Hakemusten määrä oli suurin lain voimaantulon jälkeisinä vuosina, mutta 2000-luvulla se on pysynyt suhteellisen tasaisena. 2000-luvulla eniten hakemuksia jätettiin vuosina 2003—2005, minkä jälkeen hakemusten määrä laski, ja on taas ollut kasvussa vuodesta 2009 lähtien.

Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuoden 2012 aikana käräjäoikeuksissa käsiteltiin loppuun 4 539 velkajärjestelyasiaa. Määrä on 250 asiaa (5,8 %) enemmän kuin vuotta aiemmin ja 847 asiaa enemmän kuin kahta vuotta aiemmin. Käsitellyistä asioista velkajärjestelyhakemuksia oli 3 648, maksuohjelman muuttamisia 480, lisäsuoritusten vahvistamisia 366 kappaletta ja velkajärjestelyn raukeamisia 45 kappaletta.

Loppuun käsitellyistä velkajärjestelyhakemuksista maksuohjelma vahvistettiin 2 963 tapauksessa (81 prosentissa velkajärjestelyhakemuksista). Vahvistettujen maksuohjelmien määrä kasvoi 208 tapauksella,

sillä edellisvuonna maksuohjelma vahvistettiin 2 755 tapauksessa. Vuonna 2012 vahvistetuissa maksuohjelmissa velkojen määrä oli yhteensä 227 miljoonaa euroa. Velat ilmoitetaan osittamattomina, joten yhteishakemuksissa velkojen määrä voidaan jakaa ainakin kahdella riippuen kanssavelallisten ja takaa- jien määrästä. Mediaanivelka vuonna 2012 vahvistetuissa maksuohjelmissa oli 34 000 euroa.

Vuonna 2012 maksuohjelmien pituudeksi vahvistettiin 0—2 vuotta 18 tapauksessa (alle 1 %), 3 vuotta 1045 tapauksessa (35 %), 4 vuotta 474 tapauksessa (16 %), 5 vuotta 1082 tapauksessa (37 %), 6—10 vuotta 172 tapauksessa (6 %) ja 11—15 vuotta 78 tapauksessa (3 %). Yhteensä 94 maksuohjelman pituudesta ei ollut tietoa. Jos maksuohjelman pituus on yli mainitun vuoden, kirjataan se seuraavan vuoden alle. Esimerkiksi 3 vuotta 4 kuukautta kestävä maksuohjelma kirjautuu siis tilastossa 4 vuoden maksuohjelmaksi.

Tilaston perusteella näyttäisi siltä, että yli puolessa velkajärjestelyjä maksuohjelma määrätään kolmen vuoden pituisena, jota lisäksi voidaan jatkaa yksityisvelkojan hyväksi tai selvittäjän palkkion maksamiseksi. Viisivuotiset maksuohjelmat on oletettavasti määrätty niin sanottuina 0-ohjelmina tai velkajärjestely on myönnetty painavien syiden perusteella yleisestä esteestä huolimatta. Maksuohjelman määrääminen viittä vuotta pidemmäksi ajaksi voi johtua joko viisivuotisen maksuohjelman jatkamisesta yksityisvelkojan hyväksi tai selvittäjän palkkion maksamiseksi taikka siitä, että velallinen maksaa vakuusvelkaa tai velallisen omistusasunto säilyy velkajärjestelyssä.

Vuonna 2012 käsitellyistä 3 648 velkajärjestelyhakemuksesta 486 (13 %) hylättiin.

Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuonna 2013 käräjäoikeuksiin jätettiin 3 838 velkajärjestelyhakemusta, mikä on 74 (2 %) enemmän kuin vuotta aiemmin. Velkajärjestelyä 2013 hakeneista 44 % oli työssäkäyviä, 19 % työttömiä, 25 % eläkeläisiä ja 3 % opiskelijoita.

Oikeusministeriön tilastojen mukaan vuonna 2012 käräjäoikeuksiin saapui käsiteltäväksi kaikkiaan 4 675 velkajärjestelyasiaa. Luvussa ovat mukana niin uudet velkajärjestely-

lyhakemukset kuin esimerkiksi vanhojen ohjelmien muutokset ja lisäsuoritusvelvollisuutta koskevat hakemukset. Käsitelyaika velkajärjestelyasioissa oli keskimäärin 5,7 kuukautta.

2.1.2 Talous- ja velkaneuvonnan asiakas-kunta

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitoksen selvityksen ”Talous- ja velkaneuvonnan asiakkaat 2010 — velkajärjestely tuomioistuimessa vai muu apu” (OPTL:n verkkokatsauksia 18/2011, Elisa Valkama) mukaan nykyisin yli puolella (54 prosenttia) talous- ja velkaneuvonnan asiakkaina olevista velallisista pääosa veloista koostuu kulutusluotoista, pikavipeistä ja maksamattomista laskuista. Tavanomaista on, että velat koostuvat useista eri velkatyypeistä. Sen sijaan yritys- ja takausvelallisten määrä velkaneuvonnassa on vähentynyt merkittävästi viime vuosina. Vuonna 2004 asiakaskunnasta yli 30 prosentilla velat liittyivät yritystoimintaan, mutta vuonna 2010 enää hieman yli 15 prosentilla asiakkaista. Takausvelkojen osuus on pudonnut edellä mainittuina vuosina 32 prosentista kolmeen prosenttiin. Asuntovelan merkitys velkaantumisen syynä on laskenut, sillä enää noin 10 prosentilla pääosa velasta oli asuntovelkaa.

Tutkimuksen mukaan kaikilla talous- ja velkaneuvonnan asiakkailta oli keskimäärin 15 velkaa, ja niiden määrä oli keskimäärin 30 000 euroa. Niillä velallisilla, joiden kohdalla velkajärjestelyhakemuksen tekeminen käräjäoikeuteen näytti tarkoituksenmukaisimmalta, velkaa oli keskimäärin noin 39 000 euroa ja myös velkasuhteita oli runsaammin, keskimäärin 18 kappaletta. Kolmasosalla asiakkaista velkamäärä oli alle 20 000 euroa.

Kaikista talous- ja velkaneuvonnan asiakkaista viidesosalla kokonaisvelkamäärä oli alle 10 000 euroa. Vähintään 40 000 euron velat oli vajaalla 40 prosentilla. Heistä yli puolella velkaa oli keskimäärin 100 000 euroa. Elinkeinotoiminnassa velkaantuneiden velkamäärä oli muita velallisia suurempi: velkaa oli keskimäärin 80 500 euroa. Yritysvelallisten velkamäärä oli peräti kolminkertainen verrattuna asiakkaisiin, joiden velka-

ongelmat johtuivat pääasiassa maksamattomista kulutusluotoista.

Näin ollen voidaan todeta, että velkajärjestelyyn ei hakeuduta enää — kuten 1990-luvun laman jälkeen — ”miljoonaveloissa”. Suhteellisen pienet velkasummat ovat kertyneet tyypillisesti kulutusluottojen runsaan käytön ja pienten tulojen yhdistelmästä. Yritystoiminnassa velkaantuneiden velkataakka oli selvästi muita raskaampi.

Merkille pantavaa on, että velallisten maksuvaikeudet eivät olleet kovinkaan vanhaa perua. Talous- ja velkaneuvonnan asiakkaiden velkaongelmien kesto oli keskimäärin viisi vuotta. Kolmasosalla maksuvaikeudet olivat alle kaksi vuotta vanhoja. Vielä 2000-luvun alussa yli kolmasosalla asiakkaista velkaongelmat olivat kestäneet yli 10 vuotta. Nyt pitkäaikaisten maksuvaikeuksien osuus oli alle 15 prosenttia, joten näiden tapausten määrä on vähentynyt puoleen. Enemmistöllä (66 prosentilla) talous- ja velkaneuvonnan asiakkaista oli velkoja ulosottoperinnässä.

Tutkimuksen mukaan talous- ja velkaneuvonnan asiakkaista niukka enemmistö oli miehiä. Ikäryhmistä selvän enemmistön muodostivat 35—54-vuotiaat. Yksineläviä oli lähes puolet velallisista, ja kolmasosa oli lapsiperheitä. Yksinhuoltajien osuus oli 12 prosenttia.

Talous- ja velkaneuvonnan kaikista asiakkaista lähes 80 prosenttia asui vuokra-asunnossa. Omistusasunto tai muu kiinteistö oli 17 prosentilla asiakkaista, ja joka kymmenennellä oli käytettävissään oma auto. Neuvonnan asiakkaista 70 prosentilla ei ollut merkittävää varallisuutta.

Asiakkaista puolet kävi palkkatyössä ja puolet oli työelämän ulkopuolella (opiskelijat, eläkeläiset, työttömät ja vanhempainvaipalla olevat asiakkaat). Muutama prosentti toimi yrittäjänä. Kaikista asiakkaista noin viidennes oli työttömiä ja viidennes eläkkeellä. Opiskelijoita oli asiakkaista muutama prosentti.

Velkajärjestelyä hakevilla neuvonnan asiakkailla bruttotulot olivat keskimäärin 1 400 euroa kuukaudessa, palkansaajilla keskimäärin 2 000 euroa ja työelämän ulkopuolella olevilla 1 000 euroa. Heidän maksuvaramansa oli keskimäärin 140 euroa kuukaudes-

sa. Kolmasosalla talous- ja velkaneuvonnan asiakkaista ei ollut lainkaan maksuvaraa.

Verrattuna 2000-luvun alkupuoleen voidaan todeta, että yritys-, takaus- ja asuntoveltoista johtuvat velkaongelmat ovat vähentyneet merkittävästi — niiden osuus on puolittunut, kun taas taitamattomuus taloudenhallinnassa on lisääntynyt tuntuvasti. Nämä ongelmat olivat yleisimpiä niillä asiakkailla, joilla oli runsaasti kulutusluottoja, vuokratvelkoja ja muita maksamattomia laskuja.

Lähes puolessa tapauksista talous- ja velkaneuvoja piti parhaana vaihtoehtona velkajärjestelyä tuomioistuimessa. Takuu-Säätiön takaushakemusta pidettiin parhaana vaihtoehtona joka kahdeksannelle asiakkaalle, ja viidesosalle tarjottiin neuvonta-apua tai asiassa päädyttiin odottamaan asiakkaan taloustilanteen selkiytymistä. Vapaaehtoisen velkasovinnon arvioitiin soveltuvan ratkaisukeinoksi vain noin joka kymmenennelle asiakkaalle. Sosiaalisen luototuksen hakemuksia oli kaikista jatkotoimenpiteistä vain yksi prosentti.

Tutkimus osoittaa, että talous- ja velkaneuvonnan toimenpiteissä on tapahtunut painopisteen muutos. Aiemmin asiakkaiden velkaongelmia pyrittiin ratkaisemaan selvästi useammin vapaaehtoisten neuvotteluratkaisujen avulla. Tällä muutoksella on yhteys velkojen rakenteeseen ja lukumäärään. Aiemmin asiakkaiden keskuudessa oli enemmän yritystai takausvelkojen takia talousvaikeuksiin joutuneita. Yhden tai kahden velan järjestäminen vapaaehtoisesti osapuolten kesken on usein helpompaa kuin sovintoratkaisun etsiminen tilanteessa, jossa asiakkaalla on kymmeniä eri velkasuhteita ja sovinto tulisi löytää kaikkien velkojien kanssa.

Yleisin syy velkajärjestelyn hakemiselle asiakkaalle oli velkojen ja niihin liittyvien velvoitteiden suuri määrä suhteessa asiakkaan maksukykyyn. Lähes puolessa (49 %) tapauksia neuvoja oli maininnut velkajärjestelyn hakuperusteeksi velallisen liian suuret velat suhteessa tuloihin. Näistä asiakkaista viidesosalla ei ollut lainkaan maksuvaraa.

Talous- ja velkaneuvojat arvioivat, että yli 40 prosentilla asiakkaista, joille suunniteltiin velkajärjestelyn hakemista käräjäoikeudesta, järjestelylle oli este, yleisimmin ”ilmeisen kevytmielinen velkaantuminen”. Tämä on

kytköksissä siihen, että asiakkaiden velat koostuivat pääasiassa maksamattomista laskuista, vipeistä ja kulutusluotoista. Noin 15 prosentilla velkajärjestelyyn pyrkivistä velallisista maksukyvyttömyys oli tilapäistä ja liittyi yli puolessa tapauksia alle kaksi vuotta kestäneeseen työttömyysjaksoon ja lopuissa tapauksista opiskeluun, vanhempainvapaaseen, puolison työttömyyteen tai sairauslomaan. Siitä huolimatta, että esteperusteet arvioitiin yleisiksi, enemmistö talous- ja velkaneuvojista arvioi, että velkajärjestely voitaisiin myöntää esteestä huolimatta painavalla syyllä (velkajärjestelylain 10 a §). Yleisimmän painava syy oli velkaantumisesta kulunut aika. Seitsemän prosenttia veloista oli peräisin 1990-luvun alun talouslamasta.

Tuoretta tutkimustietoa ei ole siitä, paljonko velalliset maksavat velkajärjestelyssä velkojaan. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen vuonna 2007 ilmestyneen tutkimuksen ”Velkajärjestelyt tuomioistuimissa. Velalliset ja maksuohjelmat vuonna 2005” (OPTL:n tutkimustiedonantoja 75, Vesa Muttilainen) mukaan 57 prosenttia velallisista maksoi velkajärjestelyssä velkojaan. Tapauksissa, joissa rahaa kertyi velkojen maksamiseen, keskimääräinen velkojille maksettava summa oli 6 300 € (8 % kokonaisvelkamäärästä). Maksukertymä tuloista, varallisuudesta tai molemista yhteensä oli keskimäärin 6 700 € (10 % kokonaisvelkamäärästä). Kun mukaan lasketaan myös nollaohjelmat, velkojille kertyvä summa oli keskimäärin 950 € (1 % kokonaisvelkamäärästä). Luvut ovat maksuohjelman mukaisia kertymiä, eikä niissä ole otettu huomioon mahdollisia lisäsuorituksia.

Erään suuren perimistöimiston tilastojen mukaan vuonna 2012 kertyi velkajärjestelystä 6 312 velalliselta tilityksiä yhteensä 3 763 326 euroa, mikä vastaa 2,57 prosenttia kokonaisvelkamäärästä. Luku sisältää sekä maksuohjelman mukaiset kertymät että lisäsuorituksista tulleet kertymät kaikki maksuohjelmat, myös nollaohjelmat, mukaan lukien.

2.1.3 Velallisten selviytyminen velkajärjestelystä

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen selvityksen ”Velaton uusi alku? – Velallisen sel-

viytyminen velkajärjestelystä ja tilanne sen jälkeen ” (OPTL:n verkkokatsauksia 22/2011, Elisa Valkama) mukaan velallisten toimeentulovaikeudet ovat yleisiä velkajärjestelyn maksuohjelman aikana. Kyselyyn vastanneista velallisista 70 % oli sitä mieltä, että heidän taloudellinen tilanteensa maksuohjelman aikana oli ollut heikko tai erittäin heikko. Kohtuulliseksi toimeentulonsa arvioi joka kolmas velallinen. Toimeentulo oli heikointa työttömien ja eläkeläisten keskuudessa. Työssäkävivistä ja yrittäjistäkin 60 % kuvaili toimeentuloaan maksuohjelman aikana heikoksi.

Tuikasta taloudenpidosta huolimatta velalliset olivat suoriutuneet kohtalaisen hyvin kuukausittaisista laskujen maksuista, sillä vain 12 % velallisista ilmoitti jättäneensä maksuohjelman aikana laskuja maksamatta. Myöskään lisävelan ottaminen velkajärjestelyn aikana ei ollut yleistä. Vain 7 % velallisista oli ottanut uutta velkaa, pääasiassa yksityisiltä henkilöiltä, kuten ystäviltä ja sukulaisilta.

Tutkimusaineiston velallisten maksukyky oli heikko ja vain pieni osa heidän veloistaan tuli maksetuksi maksuohjelmassa. Hieman yli puolet (57 %) velallisista oli maksanut suorituksia velkojille maksuohjelman aikana. Loppuosalle oli vahvistettu nollaohjelma. Merkille pantavaa on, että tutkimuksen mukaan lähes viidesosalla (18 %) velallisista velkajärjestelyn ulkopuolelle oli jäänyt velkoja, jotka olisivat kuuluneet velkajärjestelyn piiriin. Nämä velalliset kokivat runsaasti toimeentulovaikeuksia maksuohjelman aikana. Lisäsuorituksia maksamaan joutuneet velalliset kokivat suhteessa vähiten toimeentulovaikeuksia velkajärjestelyn aikana, mikä kertoo työnteon lisäämisen positiivisista vaikutuksista. Joka viides velallinen oli maksanut velkojille maksuohjelman aikana lisää suorituksia kasvaneiden tulojen takia.

Heikkoa toimeentuloa maksuohjelman aikana selittää osaltaan velallisten vähäinen osallistuminen palkkatyöhön. Kaikista velallisista vain 43 % oli käynyt palkkatyössä ohjelman aikana ja muutama prosentti oli toiminut yrittäjänä.

Maksuohjelman jälkeen valtaosalla velallisista toimeentulo oli parantunut huomattavasti velkajärjestelyn päättymisen jälkeen. Ve-

lallisista 57 % kuvaili toimeentuloaan noin vuosi velkajärjestelyn päättymisen jälkeen hyväksi tai kohtuulliseksi, mutta yli 40 % heikoksi tai erittäin heikoksi. Toimeentulovaikeuksia kokivat eniten ne velalliset, joille oli jäänyt maksuohjelmaan liittyviä lisäsuorituksia maksettavaksi.

Kaikista velkajärjestelyn läpikäyneistä velallisista 29 % oli maksanut vielä maksuohjelman päättymisen jälkeen lisäsuorituksia velkojille. Velkojille tilitettävät summat vaihtelivat 150—15 000 euroon keskimääräisen summan ollessa 2 000 euroa. Enemmistö velallisista oli sopinut velkojien kanssa 1—2 vuoden maksuaikataulusta ja osa velallisista oli kuitannut lisäsuoritukset kerralla pankkilainalla. Tilanne oli synkin velallisilla, joilla ei ollut maksukykyä lisäsuoritusten maksamiseen. Osalla velallisista maksamattomat lisäsuoritukset olivat edenneet ulosottoon ja osalla tilanne oli edelleen avoin. Maksuohjelman mukaisia maksueriä taas oli jäänyt suorittamatta 15 %:lla velallisista.

Velaton uusi alkua ei toteudu suurella osalla velallisista ainakaan heti maksuohjelman päättymisen jälkeen. Tutkimusaineiston velallisista 37 %:lla oli velkaa noin vuosi maksuohjelman päättymisen jälkeen. Kaikista velkajärjestelyn läpikäyneistä velallisista neljäsosa oli ottanut uutta velkaa maksuohjelman päättymisen jälkeen. Heistä puolella velat koostuivat kulutusluotoista ja loppuosassa tapauksia velkaa oli otettu asunnon tai auton oston.

Tutkimuksen valossa velkajärjestely oli vaikuttanut myönteisesti velallisten elämään. Velallisista 78 % arvioi, että velkajärjestelystä oli ollut apua heidän talous- ja velkatilanteensa korjaamisessa. Huolimatta velkajärjestelyn voittopuolisesti myönteisistä kokemuksista, osa velallisista oli tyytymättömiä järjestelyyn. Nämä velalliset arvostelivat järjestelmän byrokraattisuutta, joustamattomuutta muuttuvissa elämäntilanteissa ja lisäsuoritusvelvollisuutta. Suuri osa velallisista arvioi, että heidän maksuvaransa oli mitoitettu liian tiukaksi ja elämiseen jäi todellisuudessa vähemmän rahaa kuin laskelmien mukaan olisi pitänyt. Luottotietorekisteriin tehty merkintä oli vaikeuttanut arkielämästä selviytymistä muun muassa kaventamalla kulutusmahdollisuuksia ja vaikeuttamalla asunnon vuokraus-

ta. Tiukimmin velkajärjestelyä arvostelivat entiset yrittäjät. Keskeisenä ongelmana tuotiin esiin avustavien vaihteleva ammattitaito ja koneiston raskaus. Monet olivat katkeria siitä, etteivät voineet jatkaa yritystoimintaa.

Kahden vuoden kuluessa maksuohjelman päättymisen jälkeen uuden maksuhäiriömerkinnän oli saanut 15 % velallisista. Velkajärjestelyn läpikäyneiden osalta maksuhäiriölistien osuus on kaksinkertainen verrattuna vastaavaan osuuteen kaikilla täysi-ikäisillä.

2.1.4 Pikaluottoihin liittyviä tilastotietoja

Niin sanottuja pikaluottoja eli summaltaan pieniä, lyhytaikaisia, internetissä tai tekstiviestillä tehtävän lainahakemuksen perusteella myönnettäviä vakuudettomia kulutusluottoja on ollut markkinoilla tiittävästi vuodesta 2005 lukien. Pikaluottomarkkinat ovat tänä aikana kasvaneet voimakkaasti, ja vuonna 2011 pikaluottoja myönnettiin jo 1,4 miljoonaa kappaletta.

Suomen Asiakastieto Oy:n (jäljempänä *Asiakastieto*) luottotietorekisterin tietojen mukaan yksityishenkilöihin kohdistuneet tili- ja kertaluottojen sekä rahoitusyhtiösaatavien ryhmän velkomustuomiot ovat lisääntyneet viime vuosina siten, että kun vuonna 2005 kyseisen ryhmän tuomioita annettiin runsaat 20 000 kappaletta ja vuonna 2008 vajaat 80 000 kappaletta, vuonna 2011 vastaava luku oli jo lähes 180 000. Kaikkiaan yksityishenkilöihin kohdistuneita velkomustuomioita annettiin Asiakastiedon tilastojen mukaan vuonna 2011 yli 280 000, kun vuonna 2005 tuomioiden kokonaismäärä oli alle 110 000 ja vuonna 2008 alle 170 000.

Vuonna 2008 yksityishenkilöihin kohdistuneista tili- ja kertaluottojen sekä rahoitusyhtiösaatavien ryhmän vajaasta 80 000 velkomustuomiosta noin 52 000 eli noin 65 prosenttia koski alle 1 000 euron saatavia. Vuonna 2011 tällaisten tuomioiden määrä kaikkiaan 180 000 tuomiosta oli 130 000 eli yli 70 prosenttia. Näistä tuomioista noin 45 prosenttia kohdistui alle 30-vuotiaisiin.

Vuonna 2005 yksityishenkilöihin kohdistuneista tili- ja kertaluottojen sekä rahoitusyhtiösaatavien ryhmän velkomustuomioista alle 3 000 kappaletta koski alle 300 euron saatavia. Vuonna 2010 tällaisia pieniä saata-

via koskevia velkomustuomioita annettiin 50 000, ja tuomiot kohdistuivat noin 22 000 henkilöön. Vuonna 2011 näitä tuomioita annettiin jo lähes 82 000, ja ne kohdistuivat yli 34 000 henkilöön. Asiakastiedon arvion mukaan tällaiset alle 300 euron saavia koskevat tuomiot johtuvat pääasiassa maksamattomista pikaluotoista.

Vuonna 2005 näistä alle 300 euron saatavia koskevista tuomioista 1 200 eli noin 40 prosenttia kohdistui alle 30-vuotiaisiin. Vuonna 2011 tuomioista yli 41 000 eli noin puolet kohdistui alle 30-vuotiaisiin siten, että alle 25-vuotiaisiin kohdistuneiden tuomioiden osuus näistä oli noin 70 prosenttia.

Tarkemmin pikaluottoihin liittyvät tilastotiedot ilmenevät pikaluotto 2011 –työryhmän mietinnöstä (Pikaluottolainsäädännön muuttaminen. Mietintöjä ja lausuntoja 17/2012) sekä hallituksen esityksestä muun muassa kuluttajansuojalain 7 luvun muuttamiseksi (HE 78/2012 vp).

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen selvityksen ”Vippikierteen muotokuva” (OPTL:n verkkokatsauksia 24/2012, Kati Rantala) mukaan vippikierteeseen joutuneissa erottuu kaksi ryhmää: nuoret aikuiset, joille vipit ovat pääasiallinen velkamuoto ja ne, jotka ottavat pikavippejä muiden lainojen lisäksi.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

Selvitys kansainvälisestä kehityksestä sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädännöstä sisältyy oikeusministeriön asettaman työryhmän mietintöön (Velkajärjestelylain tarkistaminen, oikeusministeriö, Mietintöjä ja lausuntoja 59/2013).

2.3 Nykytilan arviointi

2.3.1 Yleistä

2.3.2 Velkajärjestelyn edellytykset ja esteet

VELKAJÄRJESTELYN EDELLYTYKSET

Päästäkseen velkajärjestelyyn velallisen on oltava muuten kuin tilapäisesti kykenemätön

maksamaan velkojaan niiden erääntyessä. Maksukyvyttömyyden tulee johtua pääasiassa olosuhteiden muuttumisesta velallisesta riippumattomasta syystä, kuten sairauden, työkyvyttömyyden tai työttömyyden vuoksi (sosiaalinen suorituseste). Velkajärjestely voidaan myöntää vaihtoehtoisesti sillä perusteella, että siihen on muuten painavat perusteet ottaen huomioon velkojen ja niihin liittyvien velvoitteiden määrä suhteessa velallisen maksukykyyn.

Velkajärjestelyä ei voida myöntää silloin, jos velallisella ei väliaikaisena pidettävästä syystä ole maksuvaraa lainkaan tai hän ei sellaisen syyn vuoksi kykene maksuvarallaan maksamaan tavallisia velkojaan vähäisenä pidettävää määrää enempää. Syyn väliaikaisuutta ja maksuvaran määrää arvioitaessa on otettava huomioon erityisesti velallisen ansaintamahdollisuudet. Säännöksen tarkoituksena on estää velkajärjestelyn ajoittuminen ajankohtaan, jolloin velallisen maksukyky on poikkeuksellisen heikko.

Lisäksi velkajärjestelyn myöntäminen edellyttää, ettei sille ole yleistä esteitä. Tietyissä tilanteissa velkajärjestely voidaan painavien syiden nojalla myöntää yleisestä esteestä huolimatta. Velkajärjestelyn yleisiä esteitä ja velkajärjestelyn myöntämistä yleisestä esteestä huolimatta käsitellään tarkemmin jäljempänä.

Maksukyvyttömyyden määrittelyä (3 §:n 1 momentin 2 kohta) ja velkajärjestelyn edellytyksiä (9 §) koskevia säännöksiä ei ole muutettu lain voimaantulon jälkeen. Ne toimivat edelleen hyvin, eikä niiden muuttamiseen ole nytkään havaittu tarvetta. On myös perusteltua säilyttää lain perusrakenne velkajärjestelyyn pääsyä koskevien säännösten osalta. Velkajärjestelyn estymistä väliaikaisesta syystä koskevaa säännöstä (9 a §), velkajärjestelyn yleisiä esteitä koskevaa säännöstä (10 §) samoin kuin säännöstä velkajärjestelyn myöntämisestä yleisestä esteestä huolimatta (10 a §) olisi eräiltä osin ajantasaistettava yhteiskunnassa tapahtuneiden muutosten ottamiseksi huomioon.

Nuorten harkintakyky velanotossa saattaa olla puutteellinen eivätkä he välttämättä ymmärrä velkaantumisen seurauksia tai pysty arvioimaan mahdollisuuksiaan maksaa velat takaisin. Pikaluottojen takaisinmaksuvaikeu-

det koskevat erityisesti nuoria ja kaikkein voimakkainta velkaantuminen on alle 25-vuotiaiden nuorten ryhmässä. Nuorten velkaantumisen voidaan sanoa nousseen uudeksi yhteiskunnalliseksi ongelmaksi, mutta nuorten on nykyisin hyvin vaikea päästä velkajärjestelyn piiriin. Tämä johtuu sekä velkaantumisen taustalla olevista syistä että siitä, että nuorten maksukyvyttömyys johtuu usein väliaikaisesta syystä.

Nuoruuden ymmärtämättömyydestä johtuva velkakierre saattaa johtaa ylivelkaantumisen lisäksi muihin ongelmiin ja aiheuttaa nuoren syrjäytymisen. Nuorten on usein vaikea saada velkansa järjestellyiksi vapaaehtoisten keinojen avulla. Ne edellyttävät yleensä kykyä maksaa laina takaisin, eivätkä nuorten tulot tähän useinkaan riitä.

Esimerkiksi Takuu-Säätiö myöntää takauksia pankista nostettaviin järjestelyluottoihin ihmisille, joiden velkaongelma on ratkaistavissa yhdellä uudella lainalla. Takuu-Säätiön takaama järjestelyluotto on yksi vapaaehtoisista velkojen järjestelykeinoista. Takausta myönnetään pääsääntöisesti ennalta arvaamattomasta syystä velkakriisiin joutuneille ihmisille, joiden tilanne on nyt vakiintunut, ja heillä on tästä eteenpäin mahdollisuus pitkäjänteiseen velkojen hoitamiseen. Pankki myöntää säätiön takausta vastaan järjestelyluoton velkojen yhdistämiseen, vaikka velallisella olisi maksuhäiriömerkintä. Takauksen voi saada tavallisesti vain kerran. Takausta ei välttämättä myönnetä, jos velkatilanne on ratkaistavissa muilla keinoilla, kuten kunnan myöntämän sosiaalisen luoton avulla.

Takuu-Säätiön takausta on vartenotettava vaihtoehto niille velallisille, joilla on maksukykyä velkojensa maksamiseen. Jos nuorella on työpaikka ja säännölliset tulot, voi Takuu-Säätiön takausta olla ratkaisu ylivelkaantumiseen. Ylivelkaantuneiden nuorten osalta tämä on tilanne kuitenkin melko harvoin. Työttömien ja opiskelevien nuorten maksukyky on yleensä heikko, eivätkä he siksi useinkaan pysty pitkäjänteiseen velkojen hoitamiseen.

Osa nuorista voi saada helpotusta ylivelkaantumisen aiheuttamiin ongelmiin kunnan myöntämästä sosiaalisesta luototuksesta. Sosiaalisen luoton tarkoituksena on ehkäistä taloudellista syrjäytymistä ja ylivelkaantumista sekä edistää henkilön ja perheen

itsenäistä suoriutumista. Sosiaalisesta luototuksesta annetun lain (1133/2002) mukaan luotto voidaan myöntää perustellusta syystä henkilölle, jolla ei ole pienituloisuutensa ja vähävaraisuutensa vuoksi muulla tavoin mahdollisuutta saada kohtuuehtoista luottoa ja jolla on kyky suoriutua luoton takaisinmaksusta.

Sosiaalinen luotto on kunnallinen sosiaalipalvelu, jonka järjestäminen on kunnille vapaaehtoista. Vuonna 2012 sosiaalinen luotto oli käytössä 28 kunnassa. Palvelu kattaa noin 42 prosenttia väestöstä ja parhaiten pääkaupunkiseudun sekä keskisuuria kaupunkeja. Suurin luotonsaajaryhmä koko maan tasolla ovat opiskelijat, jotka muodostavat yli kolmasosan luoton saajista. Luottoa myönnetään yleensä opiskelijoille, joilla ei ole luottotietomerkinän seurauksena mahdollisuutta valtion takaamaan opintolainaan.

Sosiaalinen luotto on usein velkajärjestelyä sopivampi vaihtoehto opiskelijoille. Sosiaalisen luoton kehittämistä ja laajentamista tulisi jatkaa. Velkajärjestelyn yleisen hyväksyttävyyden kannalta ei olisi perusteltua, että velkajärjestely voitaisiin ajoittaa opiskelu- tai varusmies aikaan, jolloin velat olisi järjestetty pois ennen työelämään siirtymistä.

Yhtenä vaihtoehtona valmistelussa on selvitetty menettelyä, jossa velkajärjestely voitaisiin aloittaa velkajärjestelyn estävästä väliaikaisesta syystä huolimatta. Tällöin tuomioistuin tutkisi velkajärjestelyn edellytykset ja päättäisi velkajärjestelyn aloittamisesta, kuten muissakin tilanteissa. Velkajärjestelyn aloittamispäätökseen liittyvät oikeusvaikutukset olisivat voimassa, joten velkoja ei voitaisi periä eikä ulosmitata. Velalliselle ei kuitenkaan vahvistettaisi maksuohjelmaa, vaan seuraisi esimerkiksi 1–2 vuotta kestävä odotusvaihe, joka olisi eräänlainen velalliselle asetettu ”koeaika”. Jos lisävelkaantumista ei tänä aikana tapahtuisi ja velallinen olisi esimerkiksi saanut opintonsa päätökseen ja siirtynyt työelämään, voitaisiin maksuohjelma odotusvaiheen jälkeen vahvistaa.

Järjestelmän etuna olisi, että ylivelkaantunut nuori voitaisiin pysäyttää ja motivoida hänet laittamaan elämänsä kuntoon. Toisaalta siihen liittyy väärinkäytösten riski, sillä velkajärjestelyä saatettaisiin hakea aloittamis-

päätökseen liittyvien oikeusvaikutusten vuoksi.

Velkajärjestelylakiin sisältyi alun perin tämäkaltainen säännös (30 §:n 2 momentti). Velalliselle vahvistettiin maksuohjelma, mutta sen alkamisajankohtaa siirrettiin, jos velalliselta ohjelmaa vahvistettaessa puuttui maksuvara. Säännös kumottiin siinä yhteydessä, kun lakiin otettiin säännös velkajärjestelyn estymisestä väliaikaisesta syystä (L 63/1997). Vuoden 1997 lainmuutoksen tarkoituksena oli ajoittaa velkajärjestely ajankohtaan, jolloin velallisen taloudellinen tilanne on vakiintunut.

Tuomioistuimille kaksivaiheinen järjestelmä aiheuttaisi lisätyötä, kun sama velkajärjestelyasia tulisi käsiteltäväksi kaksi kertaa. Tällainen menettely myös monimutkaistaisi ja hidastaisi asian käsittely tuomioistuimessa. Näistä syistä edellä kuvatun mahdollisuuden ottamista lakiin ei ehdoteta.

Esityksen lähtökohtana on, että velkajärjestelyn estymistä väliaikaisesta syystä koskeva 9 a § on tärkeä säilyttää laissa, jotta velallinen ei voi tarkoituksellisesti ajoittaa velkajärjestelyä sellaiseen aikaan, jolloin hän ei maksaisi velkojaan ollenkaan tai maksaisi niitä vain vähän. Tämä on välttämätöntä velkojien aseman ja järjestelmän yleisen hyväksyttävyyden turvaamiseksi. Toisaalta velkajärjestelyn tulisi olla mahdollinen ylivelkaantuneille nuorille, jotka eivät ole työllistyneet ilman omaa syytään.

Edellä kuvatuista syistä esityksessä pidetään parhaana vaihtoehtona väliaikaista syytä koskevan säännöksen lieventämistä, mikä parantaisi myös nuorten mahdollisuuksia päästä velkajärjestelyyn. Lisäksi velallisen nuori ikä tulisi ottaa huomioon arvioitaessa velkajärjestelyn esteitä ja erityisesti sitä, onko velkaantuminen ollut moitittavaa.

Säännöstä velkajärjestelyn estymisestä väliaikaisesta syystä on arvosteltu siitä syystä, että sen on katsottu johtavan velallisen passiivituksi. Erityisenä epäkohtana on pidetty sitä, että työttömäksi joutuneen velallisen työttömyyden tulee olla vakiintunutta ennen kuin hänelle voidaan myöntää velkajärjestely. Säännöksen säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen (HE 180/1996 vp) perusteluiden mukaan, jotka toistetaan lakivaliokunnan mietinnössä (LaVM 19/1996 vp), työt-

tömyyden keston tulisi kiinnittää huomiota niin, että silloin kuin työttömyys on kestänyt yhtäjaksoisesti kahden vuoden ajan, velallisen maksuvaran puutetta voitaisiin pitää väliaikaisena vain tapauksissa, joissa velallinen on vielä suhteellisen nuori tai koulutettu tai hänellä on edellytykset koulutuksen hankkimiseen.

Säännöksen tarkoituksena on ollut, että velkajärjestelyn estävän väliaikaisen syyn olemassaolo arvioidaan tapauskohtaisesti. Käytännössä säännöstä kuitenkin sovelletaan työttöminä olevien velallisten osalta usein varsin kaavamaisesti siten, että silloin kun velallisen ansaintakyky ei ole kokonaisuudessaan käytössä työttömyyden aikana, työttömyyden on tullut kestää vähintään kahden vuoden ajan ennen kuin velalliselle myönnetään velkajärjestely.

Tämä ajanjakso voidaan nähdä velallista passivoivana ja velkaongelmia syventävänä, sillä velallinen ei ehkä yrityksistä huolimatta saa uutta työtä, eikä hänellä ole muuta mahdollisuutta kuin odottaa työttömänä kaksi vuotta ennen kuin voi hakea ratkaisua velkaongelmiinsa. Toisaalta ajanjakso voidaan nähdä myös työn hakemiseen kannustavana, sillä työnsaanti voi tarkoittaa mahdollisuutta päästä heti velkajärjestelyyn.

Työttömien velkajärjestelyyn pääsyä olisi helpotettava lyhentämällä käytännöksi muodostunutta kahden vuoden odotusaikaa. Säännöksen perusajatusta ei kuitenkaan ole tarvetta muuttaa, vaan tarkoituksenmukaista on puuttua ainoastaan siihen ajanjaksoon, jonka kuluttua työttömälle velalliselle voidaan myöntää velkajärjestely. Tarkoituksenmukainen ajanjakso olisi 18 kuukautta, jolloin velkajärjestelyyn pääsy nopeutuisi puolella vuodella.

Kun työttömien pääsyä velkajärjestelyyn nopeutetaan, nopeutuu samalla myös työttömien nuorten pääsy velkajärjestelyyn. Hallituksen esityksen antamiseen johtaneessa työryhmän mietinnössä (Velkajärjestelylain tarkistaminen, oikeusministeriö, Mietintöjä ja lausuntoja 59/2013) ehdotettiin, että alle 25-vuotiaiden työttömien pääsy velkajärjestelyyn ei estyisi väliaikaisen syyn vuoksi, jos työttömyys olisi kestänyt vähintään 9 kuukautta. Lausuntokierroksella ehdotusta kuitenkin vastustettiin enemmän kuin tuettiin.

Suuri osa lausunnonantajista katsoi, että se antaisi nuorille väärän signaalin ja passivoisi heitä. Myös ikärajan asettamista pidetään useissa lausunnoissa ongelmallisena. Näistä syistä esityksessä ei ehdoteta nuorten työttömien asettamista muita parempaan asemaan. Ratkaisukeinoja nuorten velkaongelmiin on kuitenkin syytä pohtia myöhemmässä vaiheessa kokonaisvaltaisesti. Parhaillaan on valmisteilla mittava Suomen Akatemian rahoittama tutkimus nuorten velkaantumisen tutkimuksesta saatavan tiedon pohjalta voidaan selvittää parhaita keinoja nuorten velkaantumisen ehkäisemiseen ja nuorten velkaongelmien ratkaisuun.

Yrittäjänä toimivan velallisen velkajärjestelyn katsotaan estyvän väliaikaisesta syystä, jos hänen tulotasonsa ei ole vakiintunut. Velkajärjestely voidaan kuitenkin myöntää silloin, kun elinkeinotoiminta tuottaa vakiintumattomuudestaan huolimatta niin suuren kertymän, ettei sitä voida pitää vähäisenä. Käytännössä säännöksestä seuraa, että aloittelevan yrittäjän on vaikea päästä velkajärjestelyyn. Jos ylivelkaantuneella henkilöllä ei ole mahdollisuutta saada palkkatyötä, hän joutuu jäämään työttömäksi ja odottamaan, että työttömyydestä johtuva väliaikainen syy muuttuu pysyväksi. Säännös johtaa siten velallisen passivoitumiseen tilanteessa, jossa velallinen voisi työllistää itsensä yrittäjänä. Velallista, joka voi elättää itsensä ja perheensä yrittäjänä, on perusteltua tähän kannustaa.

Elinkeinotoiminnan velalliselle tuottamalle tulolle on kuitenkin asetettava tietyt edellytykset, jotta velallisella on edellytykset selviytyä velkajärjestelystä. Yrittäjän tulotason vakiintuminen ei ole välttämätöntä, mutta toiminnan tulisi olla niin kannattavaa, että velallinen pystyy sillä elättämään itsensä ja täyttämään elatusvelvollisuutensa sekä maksamaan elinkeinotoiminnan velkansa sitä mukaa kuin ne erääntyvät. Elinkeinonharjoittajan maksuvara ei siten voisi olla negatiivinen, vaan hänellä tulisi olla ainakin jonkin verran maksuvaraa tavallisten velkojen maksamiseen.

VELKAJÄRJESTELYN ESTEET

Yleisen yhteiskunta- ja maksumoraalin kannalta on tärkeää, ettei velallinen pääse

velkajärjestelyyn, jos hänen velkaantumisensa tai käyttäytymisensä velallisena liittyy tietyn asteista moitittavuutta. Lakiin sisältyy luettelo velkajärjestelyn yleisistä esteistä. Jos jokin esteperusteista on olemassa, tuomioistuimien voi kuitenkin myöntää velkajärjestelyn, jos siihen on olemassa painavia syitä. Tällöin otetaan erityisesti huomioon velkaantumisen kulunut aika, velallisen toimet velkojen maksamiseksi ja muut velallisen olosuhteet sekä velkajärjestelyn merkitys velallisen ja velkojien kannalta.

Vuonna 2010 tehdyn lainmuutoksen (L 632/2010) jälkeen entistä suurempi merkitys on sillä, myönnetäänkö velkajärjestely painavien syiden nojalla esteperusteesta huolimatta vai katsotaanko, ettei velkajärjestelylle ole estettä. Lainmuutoksella velkajärjestelyn normaalikesto lyhennettiin viidestä vuodesta kolmeen vuoteen. Jos velkajärjestelylle on olemassa este, mutta velkajärjestelyn myöntämiselle katsotaan olevan painavia syitä, määrätään velalliselle yleensä viiden vuoden maksuohjelma.

Velkajärjestelylain säätämisestä on kulunut yli kaksikymmentä vuotta. Sinä aikana yhteiskunta on muuttunut, samoin talous- ja velkaneuvonnan asiakaskunta sekä velkajärjestelyyn hakeutuvien velkaantumisen syyt. Vielä kymmenisen vuotta sitten ylivelkaantuminen johtui pääasiassa yritys-, takaus- tai asuntoveloista, kun taas nykyisin yleisin syy ylivelkaantumiseen on taitamattomuus talouden hallinnassa. Yli puolella velkajärjestelyä hakevista talous- ja velkaneuvonnan asiakkaista velat koostuvat pääosin kulutusluotoista, pikalainoista ja maksamattomista laskuista. Nykyistä yhteiskuntaa voidaankin luonnehtia luottoyhteiskunnaksi, jossa luottojen käyttö on kansalaisten ja yritysten keskuudessa laajaa ja jossa luottojen markkinointi on osin voimallista ja perintä tehokasta. Yhteiskunnan luotonantomekanismien muutokset vaikuttavat selvästi kansalaisten velkaantumiseen.

Luotonantoa ja perintää koskevaan lainsäädäntöön on tehty viime vuosina huomattavia muutoksia, joissa otetaan huomioon luottoyhteiskunnan rakenteelliset tekijät. Mainita voidaan ulosottoaaren (705/2007) ja luottotietolain (527/2007) muutokset, joilla mahdollistettiin lopullisesti vanhentuneiden saa-

tavien poistaminen maksuhäiriörekisteristä (L 932/2009 ja 933/2009) sekä kuluttajansuojalain 7 luvun uudistukset. Lailla 746/2010 kuluttajansuojalain 7 lukuun otettiin muun muassa säännökset hyvästä luotonantotavasta (13 §), velvollisuudesta arvioida kuluttajan luottokelpoisuus (14 §) ja luotonhakijan henkilöllisyyden toteamisesta (15 §). Sen jälkeen lailla 207/2013 saman luvun säännöksiä muuttamalla tiukennettiin kuluttajaluottojen tarjontaa koskevaa sääntelyä pikaluotoista johtuvien ongelmien vähentämiseksi. Tietyille kuluttajaluotoille säädettiin korkokatto ja tiukennettiin edellä mainittuja säännöksiä hyvästä luotonantotavasta ja luotonantajan velvollisuudesta arvioida kuluttajan luottokelpoisuus.

Myös velkajärjestelylaki tulisi saattaa vastaamaan nykyisen luottoyhteiskunnan olosuhteita. Nykyisin useimmin on sovellettu esteperustetta ”ilmeisen kevytmielinen velkaantuminen”, jossa velkaantumisen syiden arviointi kohdentuu pitkälti velallisen toimien arviointiin. Säännöksessä viitataan velkojen perusteisiin ja syntyolosuhteisiin, mikä sinänsä antaa mahdollisuuden ottaa huomioon myös velkojan toiminta velkaantumisen moitittavuutta arvioitaessa. Ottaen huomioon yhteiskunnan luotonantomekanismien muutokset, velallisen velkaantumisen syyt tarkasteltaessa on kuitenkin perusteltua aiempaa selkeämmin kiinnittää huomiota myös luotonantajien toimintaan luottomarkkinoilla. Luotonantajan vastuun tulisi ilmetä selkeästi laista. Kuluttajansuojalain 7 luvun säännösten rikkomisen tulisi näkyä esteperusteiden arvioinnissa. Kyse on oikeudenmukaisesta ja perustellusta riskinjaosta velallisen ja velkojan kesken.

Yrittäjävelallisten osalta velkajärjestelyn yleiset esteperusteet ovat tiukat, sillä esteen muodostaa jo yrittäjäriskin toteutumisesta johtuva lakisääteisten maksujen olennainen laiminlyöminen. Vaikka yrittäjälle myönnettäisiin velkajärjestely painavien syiden perusteella, tarkoittaa esteperusteen olemassaolo sitä, että maksuohjelman pituudeksi muodostuu viisi vuotta normaalin kolmen vuoden sijasta. Velkajärjestelyn esteperusteita olisikin siksi tarkistettava siten, ettei rehellisesti toiminutta yrittäjää rangaista siitä, ettei hänen yrittäjätoimintansa menestynyt.

Voimassaolevan lain mukaan velkajärjestely voidaan myöntää yleisestä esteestä huolimatta, jos siihen on painavia syitä. Painavien syiden olemassaolo ratkaistaan kokonaisharkinnan perusteella ottaen huomioon tietyt, laissa mainitut seikat. Velkaantumisesta kulunut aika on yksi näistä seikoista, ja sen merkitystä on lain esitöissä korostettu (HE 98/2002 vp). Tämä johtuu osittain siitä, että 2000-luvun alkupuolella pyrittiin parantamaan erityisesti 1990-luvun alun laman aikana velkaantuneiden pääsyä velkajärjestelyyn.

Ylivelkaantuneiden velkaongelmien kesto on lyhentynyt. Kolmasosa velkaongelmiin ajautuneista henkilöistä on kärsinyt maksuvaikeuksista alle kahden vuoden ajan, kun taas pitkäaikaisista maksuvaikeuksista kärsineiden määrä on vähentynyt. Velkaongelmien pitkittyminen yleensä syventää niitä ja saattaa aiheuttaa syrjäytymistä. Velkaongelman lyhytkestoisuuden ei siksi tulisi estää velallisen pääsyä velkajärjestelyn piiriin.

Vaikka esteperusteen olemassaolo tarkoittaaakin velallisen toimien moitittavuutta, ei velkaantumisesta kulunutta aikaa yksin voida yleensä pitää ratkaisevana seikkana arvioitaessa painavien syiden olemassaoloa. Velallinen on saattanut esimerkiksi velkaantua piittaamattomasti ja vastuuttomasti lähivuosien aikana, mutta tehnyt voitavansa velkojensa maksamiseksi ja hänen henkilökohtaiset olosuhteensa puoltavat velkajärjestelyn myöntämistä. Velkaantumisesta kuluneen ajan merkitystä kokonaisharkinnassa olisi vähennettävä tavalla, joka ei kuitenkaan vaikuta maksumoraaliin eikä velkajärjestelyn yleiseen hyväksyttävyyteen.

2.3.3 Lisäsuoritusjärjestelmä

Lisäsuoritusjärjestelmä otettiin velkajärjestelylakiin vuonna 1997 voimaan tulleella lainmuutoksella (L 63/1997). Velalliselle määrätään maksuohjelmassa lisäsuoritusvelvollisuus, joka velallisen tulee täyttää maksuohjelmassa määrättyä ajankohtana. Ennen lainmuutosta velallisen maksukyvyyn olennainen paraneminen johti maksuohjelman muuttamiseen tuomioistuimen päätöksellä. Maksuohjelmien muuttamista tuomioistuimessa haluttiin rajoittaa kustannussyistä. Lisäsuoritusjärjestelmän tavoitteena oli kan-

nustaa velallisia maksukykyensä parantamiseen sekä kasvattaa osuutta, jonka velkojat saavat saatavistaan. Tarkoituksena oli, että lisäsuoritusvelvollisuuden määrä olisi niin yksiselitteisesti laskettavissa, että velallinen pystyisi tekemään laskelman itse. Laskutoimitus perustui ainoastaan velallisen tulojen kasvuun, eikä vähennyksiä tehty.

Lisäsuoritusjärjestelmä arvioitiin uudelleen vuonna 2003 voimaan tulleen lainmuutoksen yhteydessä (L 1273/2002, HE 98/2002 vp). Tällöin järjestelmän oikeudenmukaisuutta ja kohtuullisuutta velallisen kannalta parannettiin niin, että lisäsuoritusvelvollisuutta ei synny tilanteissa, joissa velallisen maksukyky ei tosiasiallisesti ole parantunut sen vuoksi, että hänen välttämättömät menonsa ovat kasvaneet. Vuonna 2007 voimaan tulleella lainmuutoksella mahdollistettiin lisääntyneiden työmatkakustannusten ja muiden tulojen hankkimisesta velalliselle aiheutuneiden välittömien lisämenojen vähentäminen suoraan tuloista (L 1088/2006, HE 30/2006 vp).

Velalliselle itselleen jäävää osuutta kasvanneista tuloista on nostettu vähitellen. Tavoitteena on ollut velallisen kannustaminen maksuohjelman aikaiseen tulonhankintaan. Alun perin velallinen sai pitää lisääntyneistä tuloistaan yhden neljäsosan. Vuonna 2003 voimaan tulleella lainmuutoksella osuutta nostettiin yhteen kolmasosaan ja vuonna 2007 voimaan tulleella lainmuutoksella puoleen tietyn rajan ylittävistä lisääntyneistä tuloista. Rajaa tarkistetaan vuosittain kansaneläkeindeksin mukaisesti. Vuonna 2014 raja on 970 euroa.

Lisäsuoritusjärjestelmä perustuu siihen, että velallisen itsensä on aktiivisesti seurattava tulotasoansa ja pidettävä huolta siitä, syntyykö hänelle lisäsuoritusvelvollisuus. Käytännössä velalliset yleensä tarvitsevat talous- ja velkaneuvojan apua lisäsuorituslaskelman tekemiseksi. Suositeltavaa on, että velallinen oma-aloitteisesti, tarvittaessa talous- ja velkaneuvojan avustamana, antaa velkojille tiedot lisäsuorituksen laskemisen perusteista ja maksaa lisäsuoritukset. Jos velkoja pyytää tietoja maksuohjelman aikana, on velallisen ne annettava ilman aiheetonta viivästystä täyttääkseen myötävaikutusvelvollisuutensa. Velallisen myötävaikutusvelvollisuus edellyttää tietojen antamista myös, jos velkoja on

esittänyt pyynnön kolmen kuukauden kuluessa maksuohjelman päättymisestä.

Velkojan oikeus viedä lisäsuorituksen vahvistamista koskeva asia tuomioistuimeen on tarpeellinen niitä tilanteita varten, joissa velallinen on passiivinen tai lisäsuorituksen määrästä on riitaa. Samoin velkoja voi joutua viemään asian tuomioistuimeen täytäntöönpanoperusteen saamiseksi tilanteissa, jossa velallinen ei kiistä lisäsuoritusvaatimusta, mutta ei pysty heikon taloustilanteensa vuoksi sitoutumaan maksuohjelmaan.

Ennen hakemuksen tekemistä tuomioistuimelle velkojan on pääsäännön mukaan esitettävä velalliselle kirjallinen vaatimuksensa ja varattava hänelle tilaisuus tulla kuulluksi. Velkoja voi tehdä hakemuksen tuomioistuimelle vasta maksuohjelman päättymisen jälkeen. Hakemus on tehtävä ilman aiheetonta viivästystä velkojan saatua tietää lisäsuoritusvelvollisuuden perusteesta, ja viimeistään kahden vuoden kuluessa maksuohjelman päättymisestä.

Vuonna 2011 tuomioistuimissa käsiteltiin 324 ja vuonna 2012 yhteensä 366 lisäsuoritusvelvollisuuden vahvistamista koskevaa hakemusta. Hakemuksista vain noin 15–20 prosentin voidaan arvioida olevan riitaisia. Suurin osa hakemuksista johtuu siitä, että velallinen ei ole reagoinut velkojan lähettämään kirjalliseen vaatimukseen. Tällöin velkojalle ei jää muuta vaihtoehtoa kuin viedä asia tuomioistuimen ratkaistavaksi. Riitaisuudet koskevat yleisimmin velallisen vähennysoikeuksia. Lisäsuoritusvelvollisuutta koskevat hakemukset tulevat käräjäoikeuksiin yleensä muutaman perimistoimiston kautta ja ovat selkeästi laadittuja. Käräjäoikeuksille lisäsuoritusvelvollisuudesta johtuvaa työmäärää voidaan näistä syistä pitää melko vähäisenä.

Talous- ja velkaneuvonnalle lisäsuoritusvelvollisuus aiheuttaa merkittävästi työtä. Kilpailu- ja kuluttajaviraston tilastojen mukaan vuonna 2013 talous- ja velkaneuvonnassa tarkastettiin asiakkaan lisäsuoritusvelvollisuus 2 220 tapauksessa. Laskua on aikaisempaan vuoteen jonkin verran, sillä esimerkiksi vuonna 2009 lisäsuoritusvelvollisuus tarkistettiin 2 877 tapauksessa. Lisäsuorituslaskelman tekeminen on yleensä melko yksinkertaista. Velallisen kannalta lisäsuori-

tusvelvollisuuden laskeminen on ensiarvoisen tärkeää, jotta suunnitelmallisuus taloudenpidossa säilyy, eikä lisäsuoritusten maksaminen tule hänelle yllätyksenä.

Vuonna 2010 voimaan tulleella lainmuutoksella (L 632/2010) maksuohjelman normaalikesto lyhennettiin viidestä vuodesta kolmeen vuoteen. Lainmuutos on niin tuore, ettei sen vaikutuksista lisäsuoritusvelvollisuuteen ole tutkimustietoa. Lisäsuoritusvelvollisuus on kuitenkin usein painottunut maksuohjelman loppupuolelle. Yli puolet maksuohjelmista vahvistetaan nykyisin alle viiden vuoden pituisiksi, minkä vuoksi maksuohjelmien lyhentämistä koskevan vuoden 2010 lainmuutoksen voidaan jatkossa olettaa vähentävän tapauksia, joissa velalliselle syntyy lisäsuoritusvelvollisuus. Toisaalta taas velkajärjestelyhakemusten määrä on ollut kasvussa vuodesta 2009 lukien (hakemusten määrä on vuodesta 2009 lisääntynyt vuoteen 2013 verrattuna 915 hakemuksella), mikä puolestaan lähivuosien aikana lisää niitä tapauksia, joissa lisäsuoritusvelvollisuuden tarkistaminen on tarpeellista.

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen kyselytutkimuksen mukaan joka viides velallinen maksoi velkajärjestelyn aikana lisäsuorituksia. Velkajärjestelyn aikana lisäsuorituksia maksavilla velallisilla oli vähiten toimeentulovaikeuksia. Oletettavasti tämä johtuu siitä, että he olivat lisänneet työntekeään velkajärjestelyn aikana ja saaneet siten osan lisääntyneistä ansioista itselleen. Kaikista velkajärjestelyn läpikäyneistä velallisista 29 % oli maksanut vielä maksuohjelman päättymisen jälkeen lisäsuorituksia velkojille. Velkojille tilittävät summat vaihtelivat 150—15 000 euroon, keskiarvona 2 000 euroa. Kaikkein eniten toimeentulovaikeuksia maksuohjelman päättymisen jälkeen oli niillä velallisilla, jotka vielä maksuohjelman päätyttyä maksoivat lisäsuorituksia.

Lisäsuoritusten taloudellisesta merkityksestä velkojille on vain vähän tietoa saatavilla. Erään pankkiryhmän tilastojen mukaan vuonna 2010 lisäsuoritusvelvollisuus tarkistettiin 295 velalliselta, joilta lisätilityksistä kertyi ryhmälle tuloa 541 000 euroa. Vuonna 2011 lisäsuoritusvelvollisuus tarkistettiin 539 velalliselta lisäkertymän ollessa 831 000 euroa. Vuonna 2012 lisäsuoritusvelvollisuus

tarkistettiin 775 velalliselta ja lisäkertymä oli 926 000 euroa. Oma-aloitteisesti verotustietonsa toimittaneiden velallisten osuus on kasvussa ja vuonna 2012 verotustiedot toimitti oma-aloitteisesti lähes puolet velallisista. Sen sijaan velalliset eivät yleensä oma-aloitteisesti tehneet tilityksiä velkojalle.

Oikeusministeriön asettamien työryhmien mietintöihin (Velkajärjestelyn uudistaminen, Mietintöjä ja lausuntoja 11/2011 ja Velkajärjestelylain tarkistaminen, Mietintöjä ja lausuntoja 59/2013) saadun lausuntopalautteen pohjalta lisäsuoritusvelvollisuutta voidaan pitää oikeudenmukaisena ja yleisesti ottaen hyvin toimivana järjestelmänä. Velkajärjestelyn yhteiskunnallisen hyväksyttävyyden kannalta on tärkeää, että velallisen on käytettävä velkojensa maksamiseen koko maksukykynsä. Lisäsuoritusvelvollisuuden kautta maksuohjelman aikana tapahtunut tulotason kasvu vaikuttaa velallisen maksuvelvollisuuteen tavalla, joka on velkojan kannalta kohtuullinen, mutta myös kannustaa velallista tulotasonsa nostamiseen. Ottaen huomioon, että esityksessä ehdotetaan velkajärjestelyn estymistä väliaikaisesta syystä koskevan säännöksen lieventämistä, lisäsuoritusvelvollisuuden peruseriaatteiden säilyttäminen ennallaan on olennaista. Lisäsuoritusvelvollisuuden poistaminen tai huomattava lieventäminen saattaisi johtaa siihen, että velalliset järjestelisivät tulotonsa mahdollisimman alhaiseksi maksuohjelman vahvistamisvaiheessa, mikä puolestaan pienentäisi velkojien kertymiä ja vaikuttaisi järjestelmän yleiseen hyväksyttävyyteen.

Lisäsuoritusvelvollisuus on kuitenkin ongelmallinen niille velallisille, jotka eivät esimerkiksi ymmärtämättömyyttään tai välinpitämättömyyttään ole tarkistaneet velvollisuuden syntymistä vuosittain. Heille velkojan vaatimukset lisäsuoritusvelvollisuudesta voivat tulla yllätyksenä ja johtaa pahimmassa tapauksessa siihen, että koko velkajärjestelyn tavoite, velallisen taloudellisen tilanteen korjaaminen, jää saavuttamatta ja velallinen ajautuu uuteen velkakierteeseen.

Velalliselle lisäsuoritusvelvollisuudesta aiheutuvia haittoja voidaan parhaiten vähentää varmistamalla, että lisäsuorituslaskelmat tehdään vuosittain, jolloin velvollisuus ei tule velalliselle yllätyksenä. Velallisen motivoi-

minen lisäsuoritusvelvollisuuden tarkistamiseen ja oma-aloitteiseen suoritusten maksamiseen ei edellytä lainsäädännön muuttamista. Sen sijaan lisäsuoritusvelvollisuuden tarkistamista on tarkoitus helpottaa kehittämällä nykyistä paremmat työkalut laskelman tekemiseksi ja velallisten aktivoimiseksi.

Voimassa olevan lain mukaan velallisen on tilitettävä velkojille puolet tietyn kansaneläkeindeksiin sidotun euromäärän ylittävistä nettotuloista. Vuonna 2014 lisäsuoritusvelvollisuus syntyy 970 euroa ylittävien tulojen osalta. Näin ollen velallisen tulot voivat lisääntyä kuukautta kohden (vähennysten jälkeen) noin 80 eurolla ennen kuin velvollisuus syntyy. Tarkoituksena on ollut, etteivät yleisestä palkkatason noususta ja indeksikorotuksista johtuvat muutokset palkassa aiheuttaisi lisäsuoritusvelvollisuutta. Tältä osin lisäsuoritusvelvollisuuden raja on edelleen asianmukainen. Toisaalta huomattava on, että melko pieni muutos johtaa lisäsuoritusten laskemiseen ja vähäisten summien tilittämiseen.

Velallisia tulisi kannustaa maksuohjelman aikaiseen tulonhankintaan. Velalliselle itselleen lisääntyneistä tuloista jäävän rahamäärän nostaminen lisäisi järjestelmän kannustavuutta. Rajaa, jonka ylittäviltä osin lisäsuoritusvelvollisuus syntyy, olisi nostettava maltillisesti velallisen kannustamiseksi tulonhankintaan.

Velalliselle itselleen jäävää osuutta rajan ylittävistä tuloista on nostettu vähitellen. Velallinen saa voimassa olevan lain mukaan pitää puolet rajan ylittävästä tulojen lisäyksestä. Voimassa olevaa lainsäädäntö on tältä osin onnistunut. Lisääntyneiden tulojen jakaantuminen puoliksi velallisen ja velkojien kesken kannustaa velallista tulonhankintaan, muttei ole velkojankaan kannalta kohtuuton.

Verrattuna osuuksien muuttamiseen rajan nostamisessa on se etu, että lisäsuoritusvelvollisuus syntyisi nykyistä jonkin verran harvemmin. Lisäsuoritusvelvollisuuden määrä on tarpeen selvittää vain silloin, kun velallisen nettotulot ovat lisääntyneet raja-arvoa enemmän. Lisäsuoritusvelvollisten määrän vähentyminen taas vähentää jonkin verran talous- ja velkaneuvonnan ja tuomioistuinten työtä.

Lisäsuoritusvelvollisuuden alarajan nostaminen on perusteltua myös sen vuoksi, että alun perin velkajärjestelyn elinkustannusnormit oli tarkoitettu 25 prosenttia toimeentulotukinormeja suuremmiksi, mutta nykyisin normit ovat lähentyneet toisiaan. Työssäkäyntiä lisäämällä velallinen saisi nykyistä jonkin verran enemmän liikkumavaraa maksuohjelman aikaiseen talouteensa.

Voimassa olevan lain mukaan lisäsuoritusvelvollisuus koskee kaikkia velallisia. Se voidaan kuitenkin jättää maksuohjelmassa määräämättä, jos maksuohjelmaehdotuksen laatija näin ehdottaa eikä kukaan velkojista vastusta ehdotusta. Lisäsuoritusjärjestelmän uudistamiseen johtaneen hallituksen esityksen (HE 98/2002 vp) mukaan lisäsuoritusvelvollisuuden määräämättä jättäminen tulojen lisääntymisen perusteella on perusteltua silloin, kun velallisen tulotasossa ei ole odotettavissa muutoksia, joiden perusteella hän voisi olla velvollinen maksamaan velkojaan lisää. Lainsäätäjän tarkoituksena on ollut, ettei lisäsuoritusvelvollisuutta määrättäisi kaikille velallisille. Käytännössä mahdollisuutta olla määräämättä velalliselle lisäsuoritusvelvollisuutta sovelletaan kuitenkin erittäin harvoin ja lisäsuoritusvelvollisuus sisältyy säännönmukaisesti kaikkiin maksuohjelmiin. Sen vuoksi tulojen nousuun perustuva lisäsuoritusvelvollisuus olisi poistettava niiltä velallisilta, joiden tulotason ei oleteta maksuohjelman aikana muuttuvan. Tällöin sekä talous- ja velkaneuvonnan että velkojien työ määrä väheneisi, mutta velkojien kertymät säilyisivät ennallaan.

Voimassa olevan lain mukaan lisäsuoritusvelvollisuus on täytettävä seuraavan kalenterivuoden ensimmäisen kolmen kuukauden aikana. Maksuajankohdasta voidaan määrätä toisin, jos se on tarkoituksenmukaista lisäsuoritusten vähäisyyden tai muun erityisen syyn vuoksi. Näin voidaan menetellä esimerkiksi silloin, kun velallinen harjoittaa elinkeinotoimintaa eikä toiminnan tulosta pystytä ennen kirjanpidon valmistumista luotettavasti selvittämään. Maksuohjelman päättymisvuodelta lisäsuoritukset on kuitenkin maksettava ohjelman päättymistä seuraavien kolmen kuukauden aikana.

Vaatus lisäsuoritusvelvollisuuden täyttämistä seuraavan kalenterivuoden maalisis-

kuun loppuun mennessä edesauttaa lisäsuoritusvelvollisuuden nopeaa selvittämistä. Velallisen kannalta on tärkeää, että lisäsuoritusvelvollisuuden määrä on selvillä mahdollisimman nopeasti. Toisaalta lisäsuorituslaskelmien tekeminen maaliskuun loppuun mennessä tarkoittaa sitä, että laskelmat on tehtävä tulotositteiden perusteella. Lisäsuoritusvelvollisuuden tarkistaminen vasta verovuoden päättäneen verotuksen tietojen pohjalta olisi huomattavasti helpompaa, koska tällöin se voitaisiin tehdä erilaisten tulotositteiden sijasta verotustietojen perusteella. Tällöin talous- ja velkaneuvonnalle aiheutuisi lisäsuoritusvelvollisuuden tarkistamisesta nykyistä vähemmän töitä. Ajankohdan siirtäminen ei vaikuttaisi merkittävästi myöskään velkojen asemaan.

2.3.4 Asunnon säilyttäminen

Voimassa oleva velkajärjestelylain periaate on, että omistusasunto kuuluu velallisen perusturvaan ja se voidaan siten muuttaa rahaksi vain tietyissä, laissa säännellyissä tilanteissa. Omistusasunnon säilyttäminen edellyttää ensinnäkin, että velallinen voi selviytyä asuntoa rasittavista vakuusveloista. Vakuusvelkaosuus on määriteltävä niin, että vähintään vakuusvelan nykyarvo tulee maksetuksi kohtuullisen ajan kuluessa. Vakuusvelkaa voidaan järjestellä esimerkiksi maksuaikaa pidentämällä tai koron määrää alentamalla, mutta pääoman määrään ei voida velkajärjestelyssä puuttua. Jos vakuusvelat eivät ole esteenä asunnon säilyttämiselle, selvitetään, pystyykö velallinen maksamaan tavallisia velkojaan riittävän määrän voidakseen säilyttää asuntonsa.

Velallisen on pystyttävä suorittamaan tavallisia velkojaan laissa määritellyn tavallisten velkojen vähimmäiskertymän verran. Velallinen saa hyväkseen asunnon velattomasta arvosta niin sanottua asumissuojaosuutta vastaavan määrän. Asumissuojaosuudella tarkoitetaan sellaista pääomamäärää, jonka turvin velallisen ja hänen perheensä asuminen edullisimman saatavilla olevan vaihtoehdon mukaan tulisi turvatuksi. Asumissuojaosuus tulee velallisen hyväksi sekä silloin, kun asunto maksuohjelman mukaan säilyy velallisella etä silloin, kun asunto joudutaan myymään.

Tavallisille veloille lasketaan vähimmäiskertymä sen mukaan, paljonko niille kertyisi suorituksia, jos asunto realisoitaisiin, velallisen asuminen järjestettäisiin edullisimman saatavilla olevan vaihtoehdon mukaan ja velalliselle vahvistettaisiin sen pituinen maksuohjelma kuin hänelle ilman asunnon säilyttämistä tulisi vahvistaa (kolme tai viisi vuotta). Vähimmäiskertymää laskettaessa velallisen hyväksi luetaan asumissuojaosuus siltä osin kuin asunnon velaton arvo riittää sen kattamaan. Lisäksi mahdollisuutta asunnon säilyttämiseen edesautetaan sillä, että tavallisten velkojen vähimmäiskertymän maksamiseksi velallisen maksuohjelma voi kestää enintään kymmenen vuoden ajan.

Asumissuojaosuuden laskennassa otetaan huomioon velallisen perhetilanne ja muut henkilökohtaiset olosuhteet samoin kuin asuntojen hintataso ja asumiskustannukset paikkakuntaakohtaisesti. Velallisen asumissuojaosuuden määrä riippuu siitä, missä määrin asunnossa on velatonta varallisuusarvoa.

On varsin tavallista, että asunto on velan vakuutena koko arvostaan. Tällöin asumissuojaosuutta ei kerry, eikä asunnon säilyttäminen heikennä tavallisten velkojen kertymiä verrattuna siihen, että velkojat perisivät saataviaan ulosoton kautta. Jos asunnossa on velatonta arvoa, asumissuojaosuus merkitsee velalliselle parempaa suojaa tavallisten velkojen varalta kuin ulosoton kautta tapahtuva perintä. On mahdollista, että velallisen hyväksi tuleva asumissuojaosuus käsittää asunnon velattoman arvon kokonaan. Velattoman arvon ja asumissuojaosuuden määrästä riippuu, paljonko tavallisille veloille tulee kertymiä.

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksen ”Velkajärjestelyt tuomioistuimissa, Velalliset ja maksuohjelmat vuonna 2005” (OPTL:n tutkimustiedonantoja 75, Helsinki 2007) mukaan maksuohjelmassa ratkaistaan melko harvoin omistusasunnon kohtalo. Vain noin neljällä prosentilla velallisista oli velkajärjestelyä hakiessaan omistusasunto omassa käytössään. Paria poikkeusta lukuun ottamatta asunto säilyi velallisen omistuksessa. Omistusasuntojen vähäinen määrä velkajärjestelyssä johtuu siitä, että monen velallisen omistusasunto oli myyty ennen velkajärjestelyn hakemista. Joka kahdeksas velallinen oli

myynyt asuntonsa joskus ennen velkajärjestelyn hakemista. Useimmissa tapauksissa asunto oli myyty vähintään kolme vuotta aikaisemmin. Verrattuna vuoteen 1997 asunnon omistajien osuus kaikista velallisista oli vähentynyt viidennekseen. Vuoden 2005 jälkeen tutkimustietoa ei ole saatavissa. Jaksossa 2.1.2 selostetun tutkimuksen mukaan asuntovelan merkitys velkaantumisen syynä on vähentynyt. Oletettavaa siten on, ettei asunnonomistajien osuus ole vuodesta 2005 kasvanut ainakaan merkittävästi.

Voimassa olevan lain mukaista omistusasumisen suojaa voidaan pitää korkeana. Sitä on lakia säädettyäessä perusteltu muun muassa asunnon tärkeydellä velalliselle ansiotulojen hankkimisessa ja talouden korjaamisessa, velallisen motivoinnilla toteuttaa vaativaa ja pitkäjänteistä maksuohjelmaa sekä sillä, ettei velkajärjestelyllä tule luoda muuta sosiaalisen avun tai tuen tarvetta. Verrattuna muihin pohjoismaihin velallisen omistusasumisen turva on velkajärjestelyssä korkea.

Voimassa olevat säännökset ovat onnistuneet sovittamaan yhteen velallisen ja velkojien edut tavalla, joka ylivoimaisessa enemmistössä tapauksia johtaa kohtuulliseen lopputulokseen. Rahoitusmarkkinoiden toiminnan kannalta on välttämätöntä, ettei vakuusvelkojien melko vahvaa asemaa velkajärjestelyssä heikennetä. Muiden kuin vakuusvelkojien kannalta asunnon säilyttämistä koskeva laskelma voi johtaa arvostelua herättävään lopputulokseen silloin, kun asuntoon sisältyy merkittävää vakuudetonta arvoa, mutta velallisen asumissuojaosuus muodostuu esimerkiksi hänen perhetilanteestaan johtuen suureksi. Tällaiset tilanteet ovat kuitenkin poikkeuksellisia ja ne ovat käytännössä olleet hyvin harvinaisia.

Elokuussa 2010 voimaan tulleella lailla (L 632/2010) maksuohjelman normaaliesto lyhennettiin viidestä vuodesta kolmeen vuoteen. Vaikka asunnon säilyttämistä koskevia säännöksiä ei tässä yhteydessä muutettu, vaikutti muutos myös sen vähimmäiskertymän määrään, joka velallisen tulee suorittaa tavallisille velkojille. Lain muutoksen johdosta mahdollisuus siihen, että laskelma johtaa velkojien kannalta kohtuuttomaan lopputulokseen, on kasvanut. Vertailulaskelmien va-

lossa viiden vuoden mukaan tehtävä laskelma on kolmen vuoden mukaan tehtyä laskelmaa oikeudenmukaisempi ja velkojien ja velallisten etujen yhteensovittamisen kannalta tasapainoisempi ratkaisu, joka pääsääntöisesti johtaa kohtuullisen lopputulokseen.

Elinkeinotoimintaa harjoittavan ylivelkaantuneen henkilön asunto ei nauti erityistä suojaa, sillä voimassa olevan lain mukaan elinkeinonharjoittajan talouden kokonaistilannetta ei voida järjestellä velkajärjestelyssä. Yrityssaneerauksessa yrittäjän asuntoa ei suojata. Elinkeinonharjoittajien mahdollisuuksia säilyttää omistusasunto voidaan parantaa parantamalla heidän mahdollisuuksiaan velkojen järjestelyyn velkajärjestelylain mukaisessa menettelyssä. Tämä tarkoittaisi elinkeinon- ja ammatinharjoittajien asunnon suojan saattamista samalle tasolle yksityishenkilöiden asunnon suojan kanssa.

2.3.5 Vapaakuukaudet

Oikeusministeriön asettaman työryhmän mietinnöstä (Velkajärjestelylain tarkistaminen, oikeusministeriö, Mietintöjä ja lausuntoja 59/2013) ilmenevin perustein tässä esityksessä ei ehdoteta muutoksia velkajärjestelyn elinkustannusnormeihin.

Elinkustannusnormien tiukkuus voi kuitenkin aiheuttaa vaikeuksia tilanteessa, jossa velallisen toimeentulo yhtäkkiä heikkenee. Velallinen voi hakea maksuohjelman muuttamista silloin, kun hänen maksukykynsä on heikentynyt niin olennaisesti, että häneltä ei voida kohtuudella edellyttää maksuohjelmassa määrätyn maksuvelvollisuuden täyttämistä. Jos muutos maksukyvyssä ei täytä maksuohjelman muuttamisen edellytyksiä, vaan johtuu esimerkiksi hetkellisistä tavanomaista suuremmista sairaskuluista tai kodinkoneen rikkoutumisesta, velallinen voi lykätä maksun suorittamista eli pitää niin sanotun vapaakuukauden, jonka aikana hän ei maksa velkojaan. Vapaakuukausia voidaan pitää enintään kolme maksuohjelman aikana. Velallisen selviytymistä maksuohjelmasta on perusteltua helpottaa lisäämällä vapaakuukausien käyttöä silloin, kun velallinen maksaa tavallisia velkojaan yli kolmen vuoden ajan.

Vapaakuukausien käyttäminen viivästyttää velkojille tulevien summien maksamista, muttei vaikuta niiden määrään. Suoritusten viivästyminen muutamalta, esityksen mukaan viideltä kuukaudelta, ei vielä voida pitää velkojan kannalta kohtuuttomana. Maksamatta jääneet summat erääntyvät maksuohjelman päättyessä. Vapaakuukausien käyttöä ei ehdoteta lisättäväksi enempää, jotta maksettavaksi erääntyvä määrä ei muodostu kohtuuttoman suureksi ja siten johda velattoman uuden alun lykkääntymiseen ja vaikeutumiseen. Suositeltavaa olisi, että velallinen sopisi lykkäämiensä maksujen maksamisesta velkojien kanssa esimerkiksi siten, että maksuohjelman päätymisen jälkeen velallinen maksaa kuukausittain ne määrät, jotka maksuohjelman aikana ovat jääneet maksamatta.

2.3.6 Yksityiset elinkeinon- ja ammatinharjoittajat

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisun ”Yrittäjyyskatsaus 2012” mukaan yritysten lukumäärä on viime vuosina pysynyt jatkuvasti samalla tasolla noin 263 000:ssa. Yritysten lukumäärän kasvusta suurin osa on 2000-luvulla kohdistunut hyvin pieniin alle kahden henkilön yrityksiin. Pienten ja keskisuurten yritysten osuus yrityskannasta on 99,8 prosenttia. Näistä alle 10 hengen mikroyrityksiä on 93,6 prosenttia. Mikroyrityksistä pääosa työllistää alle 2 henkilöä vuosityöllisyyden käsitteellä mitattuna.

Suomessa on noin 163 000 yksinyrittäjää eli noin 63 prosenttia koko yrityskannasta. Työ- ja elinkeinoministeriön vuoden 2012 yrittäjyyskatsauksen mukaan vuonna 2010 eniten kasvoi yksityisten toiminimien määrä, kuten kolmena edellisnäkin vuonna. Lisäksi kaksi kolmasosaa sivutoimisista yrityksistä on yritysmuodoltaan yksityisiä toiminimisiä.

Patentti- ja rekisterihallituksen tilastojen mukaan vuonna 2012 kaupparekisteriin ilmoitettiin 16 216 yksityistä elinkeinonharjoittajaa. Vuonna 2011 vastaava lukumäärä oli 15 877. Rekisteröityjä osakeyhtiöitä ilmoitettiin kaupparekisteriin vuonna 2012 yhteensä 12 737 ja vuonna 2011 yhteensä 12 509.

Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisterin tilastojen mukaan osakeyhtiö on Suomessa kuitenkin tavallisin yritysmuoto (47,4 %), toiminimisiä on 40,4 prosenttia, kommandiittiyhtiöitä 7,6 prosenttia, avoimia yhtiöitä 2,6 prosenttia ja muita yrityksiä 2 prosenttia yrityskannasta.

Kaikkien yritysten liikevaihdosta osakeyhtiöiden osuus on 89 prosenttia ja henkilöstöstä 85 prosenttia. Osakeyhtiöt työllistävät keskimäärin noin yhdeksän henkilöä. Samanlaisesti toiminimet työllistivät korkeintaan yhden henkilön, eli yrittäjän itsensä. Siksi ne työllistävät suuresta lukumäärästään huolimatta vain seitsemän prosenttia kaikkien yritysten henkilöstöstä. Suhteellisesti eniten on 2000-luvulla vähentynyt kommandiittiyhtiöiden ja avointen yhtiöiden määrä. Myös ne ovat kooltaan hyvin pieniä työllistäen keskimäärin noin pari henkilöä.

Toimialoittein tarkasteltuna yksityisten toiminimien merkitys on keskimääräistä suurempi rakennus- ja palvelu-, kuljetus-, sosiaali- ja terveyspalveluissa, koulutuksessa ja muissa henkilökohtaisissa palveluissa. Työllisyydestä toiminimimuotoisten yritysten osuus on suurin sosiaali- ja terveyspalveluissa sekä koulutuksessa ja henkilökohtaisissa palveluissa.

Kolme ensimmäistä vuotta ovat yritysten eloonjäämisen kannalta kriittisintä aikaa. Silloin lähes kolmasosa yrityksistä on jo lopettanut toimintansa. Suomessa viiden toimintavuoden jälkeen toiminnassa on enää puolet yrityksistä. Verohallinnon ja Patentti- ja rekisterihallituksen kaupparekisteriin perustuvien tietojen mukaan eloonjäämisaste vaihtelee toimialoittein ja alueittain. Yleensä eloonjäämisaste on sitä korkeampi, mitä pääomavaltaisemmasta toiminnasta on kysymys. Yritysmuodoittain tarkasteltuna eloonjäämisaste on matalin toiminimityyppisissä yrityksissä, joiden perustamis- ja lopettamistoimet ovat erittäin helppoja, ja jotka toimivat yleensä vain vähän alkupääomaa vaativilla palvelualueilla.

Yksityiset elinkeinon- ja ammatinharjoittajat harjoittavat useimmiten elinkeinotoimintaa elättääkseen itsensä ja perheensä, ja heidät voidaan monessa suhteessa rinnastaa palkansaajiin. Vakaviin velkaongelmiin ajautuessaan he ovat kuitenkin epätasa-arvoisessa

asemassa palkansaajiin verrattuna, sillä heidän on vaikea saada taloudellinen tilanteensa korjattua ja päästä uuteen velattomaan alkuun.

Velkajärjestelyssä ei voimassa olevan lain mukaan järjestellä lainkaan elinkeinotoimintaan liittyviä velkoja, vaan yksityisten elinkeinon- ja ammatinharjoittajien osalta tehdään jako yksityistalouden velkoihin ja elinkeinotoimintaan liittyviin velkoihin, joista vain yksityistalouden velat voidaan järjestellä. Elinkeinotoiminnasta peräisin olevat velat voidaan kuitenkin järjestellä yksityistalouden velkoina, jos elinkeinotoiminnan harjoittaminen on lopetettu. Käytännössä on harvinaista, että elinkeinon- tai ammatinharjoittajalla olisi velkaongelmia vain yksityistaloutensa puolella. Velkajärjestelystä ei siksi ole apua tilanteessa, jossa velallinen haluaisi jatkaa jatkamiskelpoista elinkeinotoimintaansa. Näin olleen vaihtoehtona on elinkeinotoiminnan lopettaminen velkajärjestelyyn pääsemiseksi tai yrityssaneeraukseen hakeutuminen.

Yksityisen elinkeinon- tai ammatinharjoittajan velkavastuun kokonaisjärjestely on mahdollista yrityksen saneerauksesta annetun lain (47/1993, jäljempänä *yrityssaneerauslaki*) mukaisesti, jolloin menettely käsittää sekä elinkeinotoimintaan liittyvät velat että yksityistalouden velat. Yrityssaneeraus on kuitenkin raskas ja usein velkojen ja varojen määrään nähden kallis menettely yksityisen elinkeinon- tai ammatinharjoittajan velkojen saneeraukseen. Yrityssaneerausmenettelyn kustannukset nousevat yleensä vähintään 10 000 euroon myös silloin, kun kysymys on pienimuotoisen elinkeinotoiminnan tervehdyttämisestä. Selvittäjän palkkio muodostaa valtaosan kustannuksista.

Konkurssiasiamiehen tilastojen mukaan vuonna 2012 aloitettiin 327 yrityssaneerausmenettelyä, joista 49 (noin 15 %) koski yksityisiä elinkeinon- ja ammatinharjoittajia. Aloitetuista yksityisiä elinkeinonharjoittajia koskevista menettelyistä ohjelma vahvistettiin 30 tapauksessa, menettely lakkasi ilman ohjelman vahvistamista 18 tapauksessa ja ohjelmaehdotus hylättiin yhdessä tapauksessa. Vuonna 2011 menettely aloitettiin 58 yksityisen elinkeinonharjoittajan osalta. Saneerausohjelma vahvistettiin 40 tapauksessa. Vuonna 2013 aloitettiin 56 yksityistä elin-

keinonharjoittajaa koskevaa yrityssaneerausmenettelyä.

Velkajärjestelylain mukainen menettely sopisi yrityssaneerausta paremmin yksityisten elinkeinon- ja ammatinharjoittajien taloudellisen kokonaistilanteen korjaamiseen silloin, kun toiminta on melko pienimuotoista eikä liiketoimintaa koskevia järjestelyjä ole tarpeen tehdä. Yrityssaneeraus olisi kuitenkin säilytettävä vaihtoehtona erityisesti niitä tilanteita varten, joissa pelkkä velkajärjestely ei riitä, vaan liiketoimintaa koskevien järjestelyjen tekeminen on tarpeellista yritystoiminnan tervehdyttämiseksi tai sen edellytysten turvaamiseksi.

Voimassa olevassa laissa yksityisten elinkeinon- ja ammatinharjoittajien pääsyyllä velkajärjestelyyn asetetaan varsin tiukat rajoitukset. Velkajärjestelyn myöntäminen edellyttää, että elinkeinotoimintaan liittyviä velkoja on vain vähän tai toiminta on kannattavaa. Näin olleen velkajärjestely ei ole mahdollinen tilanteessa, jossa elinkeinotoiminta on jatkamiskelpoista, mutta esimerkiksi merkittävän asiakkaan menettäminen tai yrittäjän sairastuminen on ajanut elinkeinonharjoittajan vakaviin velkaongelmiin. Seurauksena on siten usein elinkeinotoiminnan lopettaminen. Velallinen ei myöskään pysty aloittamaan elinkeinon harjoittamista samalla alalla uudelleen, koska se voitaisiin katsoa saman toiminnan jatkamiseksi, jolloin elinkeinonharjoittajille asetetut velkajärjestelyn lisäedellytykset eivät täyty. Voimassa olevat säännökset toimivat siten elinkeinon- ja ammatinharjoittajia passivoivasti. Velkajärjestelyn tavoitteena on kannustaa velallisia maksuohjelman aikaiseen tulonhankintaan. Elinkeino- ja ammatinharjoittajien osalta tämä tavoite ei nykyisin toteudu.

Velkajärjestelyn myöntäminen yksityisille elinkeinon- ja ammatinharjoittajille tulisi olla nykyistä useammin mahdollista tilanteessa, jossa elinkeinotoiminta on jatkamiskelpoista eikä johda lisävelkaantumiseen. Estettä ei tällöin pitäisi olla myöskään saman toiminnan aloittamiselle uudelleen samalla toimialalla. Yrittäjällä on osaamista ja kokemusta yleensä yhdeltä alalta, joten on luonnollista, että toiminta aloitetaan samalla tai samankaltaisella alalla uudelleen.

Nykyisin on tarjolla monenlaisia palveluja yrityksen perustamiseksi ja yritystoiminnan käynnistämiseksi. Vaikeampaa on sen sijaan asiantuntija-avun saaminen silloin, kun yritys ajautuu taloudellisiin vaikeuksiin. Pienyrityksille on ensiarvoisen tärkeää saada asiantuntevaa neuvontaa ja apua maksuvaikeuksiin ajauduttuaan. Usein yrittäjän on helppointa kääntyä Talousapu neuvontapalvelun puoleen. Talousapu neuvontapalvelu on valtakunnallinen, vuoden 2014 alusta lukien Yrittäjä-Suomi kokonaisuuteen kuuluva, Etelä-Savon ELY-keskuksen yhteydessä toimiva palvelu, joka tarjoaa vastikkeetta pääasiassa puhelinneuvontaa maksuvaikeuksiin joutuneille pienille yrityksille. Talousapu neuvontapalvelun tavoitteena on pienyritysten taloudellisen tilanteen tervehdyttäminen ja turhien konkurssien ehkäiseminen tarjoamalla alhaisen yhteydenottokynnyksen neuvontapalvelua.

Maksuvaikeuksiin ajautuneille yksityisille elinkeinon- ja ammatinharjoittajille Talousapu neuvontapalvelu on ensiarvoisen tärkeä kanava aloittaa elinkeinotoiminnan jatkamiskelpoisuuden selvittäminen sekä ratkaisujen etsiminen maksuvaikeuksien aiheuttamiin ongelmiin. Tärkeää on, että yrittäjä hakeutuu taloudellisen ja oikeudellisen avun piiriin mahdollisimman aikaisessa vaiheessa ja että hakeutumisen kynnyks on mahdollisimman matala.

Yksityisten elinkeinon- ja ammatinharjoittajien velkajärjestelyyn hakeutumisen kannalta Talousapu neuvontapalvelun tarjoamat mahdollisuudet eivät kuitenkaan yksin ole riittäviä. Yksityisillä elinkeinon- ja ammatinharjoittajilla tulee olla mahdollisuus asioida velkajärjestelyyn perehtyneen asiantuntijan luona. Talous- ja velkaneuvontatoimistot muodostavat koko maan kattavan verkoston ja on luontevaa keskittää neuvonta velkajärjestelyasioissa talous- ja velkaneuvontatoimistoihin myös silloin, kun velallinen harjoittaa elinkeinotoimintaa. Tällöin on tärkeää, että talous- ja velkaneuvoja koulutetaan myös yrityksen talouteen liittyvissä kysymyksissä. Toiminnan jatkamiskelpoisuuden arvioinnissa talous- ja velkaneuvoja tarvitsee usein yrityksen talouteen erikoistuneen asiantuntijan apua, jolloin velkajärjestelyhakemuksen menestymismahdollisuuden arviointi

olisi luontevaa suorittaa yhteistyössä Talousapu neuvontapalvelun asiantuntijan kanssa.

Talousapu neuvontapalvelun kokemusten mukaan kolmasosalle yrittäjistä annetaan neuvoksi lopettaa yritystoiminta. Keskeinen syy tälle on, että yrittäjät hakevat taloudellisiin vaikeuksiinsa apua liian myöhään. Näissä tilanteissa yksityisen elinkeinon- tai ammatinharjoittajan olisi lopetettava toimintansa ja hakeuduttava velkajärjestelyyn vastaisen jälkeen, kuten nykyisinkin. Talousapu neuvontapalvelun avulla on siten tunnistettavissa ne tapaukset, joissa elinkeinotoiminnan jatkamiselle ei selkeästi ole edellytyksiä.

Niissä tilanteissa, joissa elinkeinon- tai ammatinharjoittajalla on edellytyksiä toimintansa jatkamiseen ja talous- ja velkaneuvoja arvioi velkajärjestelylle olevan muutoinkin edellytykset, velallisen tulisi hankkia elinkeinotoimintaa koskevat hakemuksen liitteeksi tarvittavat asiantuntijaselvitykset. Tavoitteena on kehittää seudullisia yhteistyöverkostoja, joiden kautta velallinen voisi nämä selvitykset hankkia kohtuullista maksua vastaan.

Lisäksi Talousapu neuvontapalvelusta on yrityksille hyötyä toiminnan rationalisoinnissa, sillä se antaa toimenpidesuosituksia yritystoiminnan järjestämiseksi kannattavalla tavalla. Yksityinen elinkeinon- tai ammatinharjoittaja voi vapaaehtoisesti tehdä tarvittavat järjestelyt, esimerkiksi lopettaa kannattamattoman osan toimintaansa, jo ennen velkajärjestelyn hakemista.

2.3.7 Menettelyn yksinkertaistaminen

Voimassa oleva velkajärjestelylaki mahdollistaa erilaisen käytännön maksuohjelman laatimisessa. Eräillä paikkakunnilla talous- ja velkaneuvojat laativat maksuohjelmaehdotuksen, joka toimitetaan käräjäoikeuteen velkajärjestelyhakemuksen liitteenä. Toisilla paikkakunnilla velkajärjestelyhakemukseen ei liitetä maksuohjelmaehdotusta, jolloin käräjäoikeus määrää selvittäjän, jonka tehtävänä on maksuohjelmaehdotuksen laatiminen.

Kun maksuohjelmaehdotus toimitetaan käräjäoikeuteen jo velkajärjestelyhakemuksen liitteenä, käräjäoikeus yleensä kuulee velkojia sekä hakemuksesta että ohjelmaehdotuksesta. Usein asia on sinänsä riidaton, mutta

joku velkojista haluaa päivittää velan kokonaismäärän velkajärjestelyn aloittamispäivälle. Tällöin käräjäoikeus tekee päätöksen velkajärjestelyn aloittamisesta ja palauttaa asian takaisin velalliselle, yleensä talous- ja velkaneuvontaan, uuden maksuohjelmaehdotuksen laatimista varten. Talous- ja velkaneuvonta pyytää velkojilta aloittamispäivälle päivitetty saldoilmoitukset ja laatii uusien saldojen pohjalta uuden maksuohjelmaehdotuksen, joka annetaan tiedoksi velkojille. Tämän jälkeen käräjäoikeus vahvistaa uuden maksuohjelmaehdotuksen maksuohjelmaksi.

Käytännössä velan määrän päivittämisellä velkajärjestelyn aloittamispäivälle ei ole merkitystä, sillä jos kaikki velkojat päivittävät kertyneen koron määrän, ei suhteelliseen velkamäärään tule merkittäviä muutoksia. Lisäksi kolmasosa maksuohjelmista on niin sanottuja nollaohjelmia, jolloin velkojille ei tule mitään kertymiä.

Velan määrän päivittäminen velkajärjestelyn aloittamispäivälle on siitä saatavaan hyötyyn nähden liian raskas menettely, minkä vuoksi menettelyä tulisi yksinkertaistaa turhan työn välttämiseksi ja siitä aiheutuvien kustannusten säästämiseksi. Sen vuoksi lakia tulisi muuttaa niin, että velan määrä maksuohjelmassa määräytyisi jo aiemman päivämäärän perusteella, johon velkaneuvonta on pyytänyt velkojia ilmoittamaan velan saldon. Korkopäivityksiä ei siten tehtäisi. Jos velkajärjestelyn aloittaminen kuitenkin lykääntyisi huomattavasti, tulisi velkojille varata tilaisuus päivittää velkasaldot velkajärjestelyn aloittamispäivälle.

Nykyisin tiedoksiannot ja ilmoitukset velkojille toimitetaan pääsääntöisesti postitse, mikä aiheuttaa vuosittain satojen tuhansien eurojen kopiointi- ja postituskulut. Maksuohjelmaehdotus samoin kuin muut tiedoksiannot tulisi pääsäännön mukaan toimittaa velkojille sähköpostitse velkojan ilmoittamalla sähköpostiosoitteella, mistä syntyisi huomattavaa säästöä postitus- ja kopiointikuluissa.

Velkajärjestelyasian tuomioistuinkäsittelyä koskevia säännöksiä on eräiltä osin tarvetta selventää, jotta päästäisiin mahdollisimman yksinkertaiseen ja kokonaiskustannuksiltaan edulliseen menettelyyn. Erityisesti tämä koskee tilannetta, jossa maksuohjelmaehdotus toimitetaan tuomioistuimelle jo velkajärjestely-

lyhakemuksen yhteydessä. Tarkoituksenmukaista on, että velkojia kuullaan yhdellä kertaa sekä hakemuksesta että ohjelmaehdotuksesta. Tämä on jo nykyisin yleisesti noudatettava käytäntö useissa käräjäoikeuksissa. Lakiin on tarve ottaa asiasta nimenomainen säännös kahdesta syystä: ensinnäkin sen välttämiseksi, ettei kuulemista turhaan suoriteta useaan kertaan ja toiseksi sen vuoksi, ettei selvittäjää määrätä tilanteissa, joissa se ei ole tarpeen.

Selvittäjäinstituutiota voidaan pitää hyvin toimivana, kaikkien asiaan osallisten edut huomioon ottavana järjestelmänä. Velkajärjestelyasioiden sujuva käsittely edellyttää, että tarvittaessa käräjäoikeus voi määrätä asiantuntevan selvittäjän laatimaan maksuohjelmaehdotuksen ja huolehtimaan muista selvittäjälle kuuluvista tehtävistä. Esitys perustuu siten siihen lähtökohtaan, että selvittäjä on voitava määrätä silloin, kun asian käsittely sitä edellyttää. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että velkajärjestelyasian käsittely säännönmukaisesti edellyttäisi selvittäjän määräämistä. Jos maksuohjelmaehdotus on jo laadittu talous- ja velkaneuvonnassa, ei tarvetta selvittäjän määräämiselle ole, jollei asia ole riitainen tai epäselvä. Jos siis selvittävää ei ole, ei tarvita selvittäjääkään. Tämä on myös voimassa olevan lain lähtökohta.

Selvittäjän määräämistä säännönmukaisesti on joskus perusteltu sillä, että etukäteen ei voida tunnistaa niitä tapauksia, jotka muuttuvat riitaisiksi. Tällainen järjestelmä lisäisi velkajärjestelyasioiden käsittelystä aiheutuvia kustannuksia merkittävästi. Riidattomissa tai muutoin yksinkertaisissa asioissa tämä tarkoittaa sitä, että selvittäjälle siirrettäisiin lähinnä vain tiedoksiantojen toimittaminen. Ottaen huomioon, että esityksessä ehdotetaan sähköpostitiedoksiantoihin siirtymistä, on tiedoksiantojen toimittaminen käräjäoikeudesta halvempaa kuin selvittäjän määrääminen tehtävän hoitamista varten, eikä se aiheuta käräjäoikeudelle kohtuutonta työmäärää. Kaksinkertaista työtä ei aiheudu niissäkään tapauksissa, joissa käräjäoikeus velkojia kuultuaan toteaa asian olevan niin riitainen tai epäselvä, että se edellyttää selvittäjän määräämistä.

Kokonaiskustannuksiltaan edullisimpaan menettelyyn päästäisiin, jos talous- ja velka-

neuvonnassa tapauskohtaisesti arvioitaisiin, onko maksuohjelman tekeminen kyseisen velallisen tilanteessa menettelyn kokonaisuus huomioon ottaen järkevää. Jos asia on yksinkertainen ja maksuohjelmaehdotuksen laatiminen suhteellisen helppoa, olisi maksuohjelmaehdotus suositeltavaa liittää hakemukseen. Jos taas velkaselvittelyn ja sovintoneuvottelujen aikana on tullut selväksi, että asia on riitainen tai erityisen vaikea, olisi ohjelmaehdotus parempi jättää selvittäjän tehtäväksi. Esimerkiksi silloin, kun velallisen asunnon halutaan säilyvän velkajärjestelyssä tai velallinen on yksityinen elinkeinon- tai ammatinharjoittaja, on yleensä tarkoituksenmukaista, että selvittäjä laatii maksuohjelmaehdotuksen. Laissa ei kuitenkaan tulisi säännellä sitä, milloin maksuohjelmaehdotuksen tulisi olla velkajärjestelyhakemuksen liitteenä. Sen sijaan lakia tulisi selventää sellaisten tilanteiden estämiseksi, joissa maksuohjelmaehdotus laaditaan kahteen kertaan, ensin talous- ja velkaneuvonnassa ja sen jälkeen selvittäjän toimesta ilman, että tällaisen menettelyyn on velkajärjestelyasian sisältöön liittyvää syytä. Maksuohjelmaehdotuksen laatiminen talous- ja velkaneuvonnassa on myös velallisen kannalta edullisempi vaihtoehto, sillä hänelle ei aiheudu siitä kustannuksia. Selvittäjän palkkiosta velallinen vastaa enintään neljän kuukauden maksuvaraa vastaavalla summalla, jolloin maksuohjelma piteenee vastaavalla kuukausimäärällä.

Talous- ja velkaneuvojat ovat velkajärjestelyn asiantuntijoita eikä heidän ammattitaitoaan maksuohjelmaehdotuksen laatimisessa ole syytä kyseenalaistaa. Vaikka talous- ja velkaneuvojat toimivat hakemuksen tekemisessä ja ohjelmaehdotuksen laatimisessa velallisen avustajina, on heillä velvollisuus laatia ohjelmaehdotus lain mukaisesti. Kaikki talous- ja velkaneuvojat koulutetaan laatimaan maksuohjelmaehdotus puolueettomasti ja lakia noudattaen. Monet neuvojat ovat toimineet alalla pitkään ja heillä on vahva ammattitaito.

Talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain säätämiseen johtaneessa hallituksen esityksessä (HE 37/2000 vp) todetaan neuvojen tehtävistä kuitenkin seuraavasti: ”Velkaneuvojan tehtävänä olisi 1 momentin 4 kohdan mukaan avustaa velallista velkajärjestelyyn

liittyvän asian hoitamisessa, erityisesti velkajärjestelyhakemuksen ja muiden tarvittavien selvitysten ja asiakirjojen laatimisessa. Jos on selvää, että velallisen hakemus ei voi menestyä, velkaneuvojan tulisi selvittää velalliselle syyt siihen. Velallinen saattaa kuitenkin haluta asiasta tuomioistuimen ratkaisun. Lähtökohtana tulisi tällöinkin olla se, että velallinen saa tarvitsemansa avun velkaneuvonnassa.”

Joskus talous- ja velkaneuvoja voi siis joutua laatimaan velkajärjestelyhakemuksen tilanteessa, jossa hänen käsityksensä mukaan velkajärjestelyä ei tulisi myöntää, velallinen esittää vaatimuksia, jotka eivät ole lain mukaisia tai neuvoja muutoin on epävarma esitetyn tiedon oikeellisuudesta. Tällöin talous- ja velkaneuvojan ei tulisi liittää hakemukseen maksuohjelmaehdotusta. Jos siis käräjäoikeus päättää aloittaa velkajärjestelyn, määrätään asiassa selvittäjä joka tapauksessa. Velkojat voivat siten luottaa siihen, että talous- ja velkaneuvojen laatimat maksuohjelmaehdotukset on tehty lain mukaan eikä ainoastaan velallisen etuja silmällä pitäen.

Vuonna 2012 selvittäjien palkkioihin ja kulkorvauksiin käytettiin noin 1,8 miljoonaa euroa, mikä on hieman aiempia vuosia enemmän. Vuonna 2013 käytetty summa nousi 2,3 miljoonaan euroon. Selvittäjän palkkiot ja korvaukset näyttäisivät kasvavan enemmän kuin on juttumääräisen kasvun perusteella oletettavaa. Tämäkin tukee tarvetta tarkentaa selvittäjän määräämisen edellytyksiä laissa.

2.3.8 Sovintoratkaisut

Talous- ja velkaneuvonnan toimenpiteissä on tapahtunut painopisteen muutos. Vielä 2000-luvun alussa asiakkaiden velkaongelmia selvitettiin ensisijaisesti vapaaehtoisten neuvottelujen avulla ja velkajärjestely miellettiin vasta viimesijaiseksi keinoksi ongelmien ratkaisemiseksi. Nykyisin lähes puolessa tapauksista talous- ja velkaneuvoja pitää parhaana vaihtoehtona velkajärjestelyä tuomioistuimessa, kun taas vapaaehtoisen velkasovinnon arvioidaan soveltuvan ratkaisukeinoksi vain noin joka kymmenennelle asiakkaalle.

Tällä muutoksella on yhteys velkojen rakenteeseen ja lukumäärään. Aiemmin asiakkaiden keskuudessa oli enemmän yritys- tai takausvelkojen takia talousvaikeuksiin joutuneita, jolloin velkojen lukumäärä oli pienempi. Nykyisin talous- ja velkaneuvonnan asiakkaiden velat koostuvat pääosin kulutusluotoista ja maksamattomista laskuista, mikä merkitsee myös velkojen lukumäärän kasvamista. Talous- ja velkaneuvonnan asiakkailla on keskimäärin 15 velkasuhdetta ja yli kolmasosalla asiakkaista on vähintään 20 velkaa. Niillä asiakkailla, joille suunnitellaan velkajärjestelyn hakemista, velkoja on keskimäärin 18. Yhden tai kahden velan järjestäminen vapaaehtoisesti osapuolten kesken on yleensä helpompaa kuin sovintoratkaisun etsiminen tilanteessa, jossa asiakkaalla on kymmeniä eri velkasuhteita. Velkojen hallitus sovintoratkaisun etsimiseen voi vaihdella ja velkojilla voi olla erilaisia näkemyksiä sovintoratkaisun sisällöstä. Sovinto tulisi löytää kaikkien velkojen kanssa, sillä sovinnon aikaansaaminen perustuu vapaaehtoisuuteen. Yhden määrältään pienenkin velan velkoja voi estää velkasovinnon syntymisen.

Velkasovintojen syntymistä tulisi edistää, mikä vähentäisi tapauksia, joissa velkajärjestelyä haetaan tuomioistuimesta. Tuomioistuimelle annettava mahdollisuus vahvistaa maksuohjelma velkojen enemmistön suostumuksella saattaisi lisätä halukkuutta sovintoratkaisujen tekemiseen. Menettely voitaisiin asianosaisten oikeusturvaa vaarantamatta rakentaa yksinkertaisemmaksi, mikä nopeuttaisi velkajärjestelyasioiden käsittelyä tuomioistuimessa. Yrityssaneerauslakiin sisältyvä vastaava mahdollisuus vahvistaa saneerausohjelma yksinkertaistetussa menettelyssä velkojen enemmistön suostumuksella.

Lainsäädännössä on viime vuosina kiinnitetty enenevässä määrin huomiota velkojen velvollisuuteen toimia luotonannossa ja perinnässä vastuullisesti. Lailla 746/2010 kuluttajansuojalakiin otettiin säännös hyvästä luotonantotavasta (7 luvun 13 §), joka sisältää velkojan velvollisuuden suhtautua vastuullisesti maksujärjestelyihin. Saatavien perinnästä annetun lain (513/1999) 4 §:n säännöstä hyvästä perintätavasta täydennettiin lailla 31/2013 säätämällä siitä, että vastaava vel-

vollisuus sisältyy myös hyvään perintätapaan. Vastuullisen suhtautumisen vaatimus ulottuu maksukyvyttömyysmenettelyihin sisältyviin sovinto- ja myönnytysmahdollisuuksiin ja se koskee siten myös velkajärjestelyä. Velkajärjestelylakiin olisi kuitenkin hyvä ottaa asiasta nimenomainen säännös. Sovintoratkaisujen lisäämisen kannalta velvoitteen noudattaminen on olennaista.

2.3.9 Saatavan lopullinen vanhentuminen

Ulosottokaaren (705/2007) 2 luvun 24—28 §:ssä säädetään ulosottooperusteen määräaikaaisuudesta ja saatavan lopullisesta vanhentumisesta. Ulosottooperuste, jossa luonnolliselle henkilölle on asetettu maksuvelvoite, on täytäntöönpanokelpoinen 15 vuoden ajan. Jos velkoja on luonnollinen henkilö tai jos kysymys on tietynasteiseen rikokseen perustuvasta korvaussaatavasta, määräaika on 20 vuotta. Saatava vanhentuu lopullisesti, kun ulosottooperusteen määräaika kuluu umpeen. Säännösten tarkoituksena on estää elinikäinen tai kohtuuttoman pitkäkestoinen ulosotto ja siten vähentää ylivelkaantumisesta aiheutuvia sosiaalisia kustannuksia, syrjäytymistä ja inhimillistä kärsimystä. Tavoitteena on myös, että mahdollisimman moni velallinen voisi palata takaisin taloudelliseen toimintaan yhteiskunnan hyödylliseksi jäseneksi.

Voimassa olevaan lakiin ei sisälly säännöstä saatavan lopullisesta vanhentumisesta tilanteesta, jossa velkoja ei ole hakenut saatavasta ulosottooperustetta. Velkoja voi siten katkaista vanhentumisen kolmen vuoden välein ja hakea saatavalleen ulosottooperusteen kymmeniäkin vuosia saatavan erääntymisen jälkeen. Tämä mahdollistaa ulosoton ajoittamisen ajankohtaan, jolloin ulosotosta kertyvä jako-osuus velalle on mahdollisimman suuri. Näin ollen velkoja voi odottaa, että muut saatavat vanhentuvat ulosotossa ja hakea ulosottooperusteen vasta sen jälkeen. Velkojan kannalta menettely on ymmärrettävä, mutta velalliselle se saattaa merkitä vuosikymmenien perintää ulosotossa, jolloin tavoite elinikäisen tai kohtuuttoman pitkäkestoinen ulosoton estämisestä ei toteudu. Velallinen ei voi itse vaikuttaa siihen, hakeeko velkoja ulosottooperusteen eikä myöskään ulosottooperusteen ha-

kemisen ajankohtaan. Velalliset ovat siten velan lopullisen vanhentumisen osalta erilaisessa asemassa riippuen velkojan menettelystä.

Tarkkaa määrää ei ole tiedossa siitä, kuinka paljon 1990-luvun alun laman velkoja on vielä perimistoimistoissa perittävänä. Suomen Perimistoimistojen liitto ry:n mukaan sen jäsentöimistöjen hoidossa on 15 000 toimeksiantoa, jotka perustuvat yli 20 vuotta vanhoihin velkoihin ja joille ei ole haettu oikeuden päätöstä. Perittävänä olevien velkojen määrä on noin 10 miljoonaa euroa. Velallisia on yhteensä noin 8 000, mutta eri toimistoissa perinnän kohteena voi olla sama henkilö. Saataville ei ole haettu ulosottoperustetta, koska saatavat ovat rahamäärältään usein pieniä ja velallisella saattaa olla aikaisempia maksuhäiriöitä ja muita suurempia saatavia ulosotossa. Tällöin ulosottoperusteen haku ja ulosotto aiheuttaisivat kustannuksia velkojille, mutta suorituksia veloille ei tulisi.

Ulosottoperusteen määräaikaisuuden sääntämisen yhteydessä asetetut tavoitteet elinikäisen tai kohtuuttoman pitkäkestoisien ulosoton estämisestä eivät toteudu, jos velkoja voi hakea ulosottoperusteen aina edellisten velkojen vanhennuttua ulosotossa. Jotta ylivelkaantumisen aiheuttamia haittoja voidaan torjua tehokkaasti, on välttämätöntä, että velka vanhentuu lopullisesti riippumatta ulosottoperusteen hakemisen ajankohdasta. Vain täten voidaan varmistua siitä, että luonnollisen henkilön velkavastuulla on jokin enimmäiskesto.

Velkojen vuosikymmeniä jatkuva yksityinen perintä aiheuttaa velallisille runsaasti kuluja ja raskaita viivästyskorkoseuraamuksia. Saatavan riitautuessa sen oikeellisuuden tarkistaminen vuosikymmenten jälkeen saattaa myös olla erittäin vaikeaa. Toisaalta on huomattava, että saatavan vanhentumien lopullisesti silloinkin, kun ulosottoperustetta ei ole, voi tarkoittaa vapaaehtoisten maksujärjestelyjen vähenemistä ja oikeudellisen perinnän kasvua. Tämä taas näkyy maksuhäiriömerkintöjen määrän kasvuna.

Erääntymisestä laskettavaa lopullista vanhentumista puoltavia seikkoja voidaan pitää painavampina kuin sen kielteisiä vaikutuksia. Velan vanhentumisesta annettuun lakiin (728/2003, jäljempänä *vanhentumislaki*) olisi

siksi otettava säännökset velan erääntymisestä laskettavasta lopullisesta vanhentumisesta.

Erääntymisestä laskettavan lopullisen vanhentumisajan on oltava selvästi pidempi kuin ulosottoperusteen antamisesta laskettavan vanhentumisajan, jotta vapaaehtoisille maksujärjestelyille jää riittävästi aikaa. Kolme vuotta ulosoton määräaika pidempää, lähtökohtaisesti 18 vuoden vanhentumisaikaa puoltaa se, että velkojan on kolmen vuoden välein tehtävä jokin perimistoimi vanhentumisen katkaisemiseksi. Toisaalta viisi vuotta ulosoton määräaika pidempi 20 vuoden vanhentumisaika jättää merkittävästi enemmän aikaa vapaaehtoisille maksujärjestelyille. Paljon tätä pidempi aika olisi puolestaan velallisen kannalta kohtuuttoman pitkä, eikä se olisi lain tavoitteiden valossa perusteltu. Esityksessä ehdotetaan, että velka vanhentuisi lopullisesti 20 vuoden kuluttua erääntymisestä. Jos velkoja on luonnollinen henkilö, vanhentumisaika olisi 25 vuotta.

Kysymys on vanhentumisajasta, joka tulee sovellettavaksi vain silloin, kun ulosottoperusteen määräaika ei vielä ole kulunut umpeen. Jos ulosottoperusteen määräaika kuluu umpeen ennen erääntymisestä laskettavan lopullisen vanhentumisen aikaa, ei jälkimmäistä sovelleta. On välttämätöntä, että säännöstä sovelletaan sekä silloin, kun ulosottoperuste on haettu, että silloin, kun sitä ei ole haettu. Säännöksen soveltaminen vain niihin saataviin, joista ei ole haettu ulosottoperustetta, johtaisi siihen, että velkoja voisi hakea ulosottoperusteen juuri ennen vanhentumisajan umpeutumista. Tällöin saatava olisi pisimillään perimiskelpoinen 35 vuoden ajan, mikä ei ole lain tavoitteiden mukaista.

Ulosottoperusteen määräaikaisuutta koskevaa sääntelyä sovelletaan ulosottoperusteisiin, joissa luonnolliselle henkilölle asetetaan maksuvelvoite. Vastaavilla perusteilla myös erääntymisestä laskettavaa lopullista vanhentumista koskevan sääntelyn tulisi koskea vain luonnollisia henkilöitä.

Ulosottoperusteen määräaikaisuutta koskevaa sääntelyä sovelletaan kaikkiin ulosottoperusteisiin, joissa luonnolliselle henkilölle asetetaan maksuvelvoite. Erääntymisestä laskettavan lopullisen vanhentumisen osalta on perusteltua omaksua rajoitetumpi lähtökohta, jonka mukaan sääntelyä sovellettaisiin vain

sopimukseen perustuviin rahavelkoihin. Sääntelyn ulkopuolelle jäisivät siten sopimukseen perustumattomat velvoitteet, kuten rikosperusteiset korvausvelat ja muut vahingonkorvauslakiin perustuvat korvausvelat.

Ulosottomies ottaa ulosottoperusteen määräaikaaisuuteen perustuvan vanhentumisen huomioon viran puolesta. Velan erääntymisen ajankohta ei aina ole sillä tavoin ulosottoperusteen antamispäivään rinnastettava selkeä päivämäärä, että se voitaisiin ulosottomenettelyssä ottaa huomioon viran puolesta. Erääntymisestä laskettavan lopullisen vanhentumisen ottaminen huomioon viran puolesta aiheuttaisi ulosottomiehelle sellaista lisätyötä, joka ei sovi summaariseen ulosottomenettelyyn. Sen vuoksi on perusteltua, että ulosottomies ottaisi erääntymisestä laskettavan lopullisen vanhentumisen huomioon vain väitteen ja esitetyn selvityksen perusteella. Velallisen tulisi vedota siihen, että velka on vanhentunut jo ennen ulosottoperusteen määräajan kulumista umpeen ja esittää tarvittaessa selvitys velan erääntymisajan kohdasta. Ulosottoperusteesta ilmenevää erääntymistä pidettäisiin ratkaisevana, jollei velallinen osoita velan erääntyneen aikaisemmin.

Ulosotokaareen sisältyy säännökset ulosottoperusteen määräajan jatkamisesta tilanteissa, jossa velallinen on käyttänyt ulosottoperusteen määräaikaaisuutta väärin välttääkseen tosiasiallisesti velkavastuutaan. Tuomioistuimien voi velkojan hakemuksesta jatkaa ulosottoperusteen määräaikaista 10 vuodella laskettuna alkuperäisen määräajan päättymisestä. Edellytyksenä määräajan jatkamiselle on, että velallinen on alkuperäisen määräajan kuluessa olennaisesti vaikeuttanut velkojan maksunsaantia. Toisaalta määräajan jatkaminen ei saa olla velallisen kannalta kohtuutonta. Kanne määräajan jatkamiseksi on nostettava viimeistään kahden vuoden kuluttua alkuperäisen määräajan päättymisestä.

Määräajan jatkaminen on tarkoitettu käytettäväksi vain poikkeuksellisissa tilanteissa, joissa velallisen toimiiin kohdistuu huomattava moitittavuutta. Myös käytännössä sitä sovelletaan erittäin vähän. Vuonna 2013 tuomioistuimille tehtiin vain 7 hakemusta ulosottoperusteen määräajan jatkamisesta.

Vuonna 2012 hakemuksia tehtiin vain 1 ja vuonna 2011 hakemusten lukumäärä oli 7.

Erääntymisestä laskettavaa lopullista vanhentumista koskevan sääntelyn ottaminen lakiin ei saa johtaa siihen, että velallinen voi käyttää velkavastuun määräaikaaisuutta hyväksi ja välttää velkavastuunsa menettämällä velkojaa kohtaan sopimattomasti. Tämän vuoksi on perusteltua, että ulosotokaaren ulosottoperusteen määräajan jatkamista koskevia säännöksiä voidaan soveltaa erääntymisestä laskettavan lopullisen vanhentumisen estämättä. Lisäksi lakiin olisi mahdollista ottaa säännökset, joiden mukaan myös erääntymisestä laskettavan lopullisen vanhentumisen aikaa voitaisiin jatkaa vastaavissa tilanteissa kuin ulosottoperusteen määräaikaista. Tällaista ei kuitenkaan ehdoteta. Mahdollisuus myös erääntymisestä laskettavan lopullisen vanhentumisaajan jatkamiseen tekisi järjestelmästä monimutkaisemman.

Lain tavoitteena on muun ohessa, että 1990-luvun alun laman seurauksena velkaantuneet henkilöt vapautuisivat jo hyvin pitkään kestäneestä velkavastuustaan. Tämä edellyttää lain taannehtivaa soveltamista. Velkojien odotukset huomioon ottaen lakia voidaan soveltaa vain rajoitetusti taannehtivasti. Lain voimaantulon jälkeen velkojille tulee jäädä kohtuullinen aika periä saataviaan. Ottaen huomioon, että kysymyksessä olevat saatavat ovat olleet perinnässä jo useita vuosia tai vuosikymmeniä, perintäaika ei myöskään voida asettaa velallisen kannalta kohtuuttoman pitkäksi. Esityksessä ehdotetaan, että lain tullessa voimaan vanhentumisajasta katsottaisiin kuluneen enintään 15 vuotta. Näin ollen veloille jäisi aina vähintään viisi vuotta perintäaika. Jos velkoja on luonnollinen henkilö, olisi jäljelle jäävä perintäaika aina vähintään 10 vuotta.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Pääasialliset tavoitteet

Esityksen tavoitteena on saattaa velkajärjestelylaki vastaamaan nykyisen yhteiskunnan vaatimuksia. Kansalaisten ylivelkaantumisen pääasialliset syyt ovat muuttuneet yhteiskunnan luotonantomekanismien muuttu-

essa, mikä heijastuu muutokseen talous- ja velkaneuvonnan asiakaskunnassa. Vielä kymmenisen vuotta sitten ylivelkaantuminen johtui pääasiassa yritys-, takaus- tai asuntoveloista, kun taas nykyisin yli puolella velkajärjestelyä hakevista talous- ja velkaneuvonnan asiakkaista velat koostuvat pääosin kulusluotoista, pikalainoista ja maksamattomista laskuista. Esitys pyrkii oikeudenmukaiseen riskinjakoon velallisen ja velkojan välillä nykyisessä luottoyhteiskunnassa, kun arvioidaan velallisen velkaantumisen moitittavuutta ja mahdollisuutta päästä velkajärjestelyyn.

Luotonantomekanismien muuttuminen on johtanut myös ylivelkaantuneiden nuorien määrän lisääntymiseen. Pikaluottojen takaisinmaksuvaikeudet koskevat erityisesti nuoria. Nuorten harkintakyky velanotossa saattaa olla puutteellinen eivätkä nuoret välttämättä ymmärrä velkaantumisen seurauksia tai pysty arvioimaan mahdollisuuksiaan maksaa velat takaisin. Ylivelkaantuminen voi johtaa muihin ongelmiin nuoren elämässä ja aiheuttaa hänen syrjäytymisensä. Nuoren on usein vaikea löytää keinoa taloudellisen tilanteensa korjaamiseksi ja uuden elämän alkuun pääsemiseksi. Näistä syistä esityksen tavoitteena on parantaa nuorten pääsyä velkajärjestelyyn lieventämällä säännöstä velkajärjestelyn estymisestä väliaikaisesta syystä sekä ottamalla huomioon nuoren ikä arvioitaessa velkaantumisen moitittavuutta.

Esityksen tavoitteena on parantaa lisäsuoritusvelvollisuuden toimivuutta käytännössä. Ehdotus pyrkii vähentämään lisäsuoritusvelvollisuuden laskemisesta aiheutuvaa työtä sekä aktivoimaan velallisia huolehtimaan lisäsuoritusvelvollisuuden täyttämistä omaaloitteisesti. Tavoitteena on, ettei lisäsuoritusvelvollisuus tulisi velallisille yllätyksenä, vaan se olisi osa maksuohjelman aikaista ja sen jälkeistä talouden suunnittelua. Esityksen tavoitteena on myös kannustaa velallisia maksuohjelman aikaiseen tulonhankintaan, mikä hyödyttäisi sekä velallista että velkojia. Velallisen selviytymistä maksuohjelmasta helpotettaisiin lisäämällä velallisen mahdollisuutta vapaakuukausien pitämiseen ohjelman aikana silloin, kun maksuohjelman kesto on yli kolme vuotta. Tämä edesauttaisi velkajärjestelyn tarkoituksen toteutumista ja velalli-

sen pääsemistä uuteen alkuun velkajärjestelyn jälkeen.

Esityksen tavoitteena on parantaa ylivelkaantuneiden yksityisten elinkeinon- ja ammatinharjoittajien pääsyä velkajärjestelyyn ja mahdollistaa siten heidän taloudellisen kokonaistilanteensa korjaaminen velkajärjestelyssä. Yrityssaneeraus on usein liian raskas ja kallis menettely pienimuotoisen elinkeinotoiminnan järjestelemiseksi, joten esitys tarkoittaisi uudenlaista mahdollisuutta pienyrityksille. Sen taustalla on ajatus toisen mahdollisuuden antamisesta rehellisesti toimineille pienyrityksille, joiden elinkeinotoiminta on jatkamiskelpoista. Yksityinen elinkeinon- tai ammatinharjoittaja voisi jatkossa hakeutua joko velkajärjestelyyn tai yrityssaneeraukseen riippuen siitä, kumpi menettely sopii paremmin hänen tilanteeseensa. Tavoitteena on myös kannustaa velallisia yrittäjyyteen työtömyyden sijasta.

Esitys pyrkii edistämään vapaaehtoisten sovintojen solmimista. Velallisten velkarakenteen muutos on johtanut siihen, että entistä suuremmassa osassa tapauksia velkajärjestely nähdään ensisijaisena vaihtoehtona, eikä vapaaehtoisin sovintoneuvotteluihin ryhdytä. Tavoitteena on lisätä sovintoratkaisujen määrää korostamalla velkojien velvollisuutta myötävaikuttaa sovinnon syntymiseen sekä mahdollistamalla maksuohjelman vahvistaminen velkojien enemmistön suostumuksella, jolloin pienvelkojien vaatimuksia ei tutkittaisi.

Esityksen tavoitteena on yksinkertaistaa ja nopeuttaa velkajärjestelyasioiden käsittelyä tuomioistuimessa, poistaa päällekkäisiä menettelyvaiheita ja tuoda sen myötä kustannussäästöjä. Näihin tavoitteisiin päästäisiin yksinkertaistamalla maksuohjelman laatimista niin, että velan määrä ohjelmassa määräytyisi jo velkaselvittelyssä käytetyn saldopäivän mukaan, eikä korkopäivityksiä velkajärjestelyn aloittamispäivälle pääsäännön mukaan tehtäisi. Tiedoksiannoissa siirryttäisiin postitiedoksiannoista pääsääntöisesti sähköpostin käyttöön. Talous- ja velkaneuvoja kannustettaisiin maksuohjelmaehdotusten laatimiseen ja selvittäjän määräämisen edellytyksiä tarkennettaisiin.

3.2 Velkajärjestelyn edellytykset ja esteet

Velkajärjestelyyn pääsyä koskevien säännösten järjestelmä säilyisi ennallaan. Velallisen olisi ensin täytettävä velkajärjestelyn edellytykset (9 §), joihin ei ehdoteta muutoksia. Kuten nykyisinkin, velkajärjestely voisi estyä väliaikaisesta syystä (9 a §). Säännöstä lievennettäisiin siten, että työttömien ja yksityisinä elinkeinon- ja ammatinharjoittajina toimivien velallisten pääsyä velkajärjestelyyn helpotettaisiin. Velkajärjestelyn yleisiin esteisiin (10 §) tehtäisiin eräitä tarkistuksia. Kuten nykyisinkin, velkajärjestely voitaisiin myöntää painavien syiden nojalla yleisestä esteestä huolimatta (10 a §). Säännökseen tehtäisiin pienehkö tarkistus, jonka tarkoituksena on vähentää velkaantumisen kuluneen ajan merkitystä kokonaisharkinnassa.

Velkajärjestelyn estymistä väliaikaisesta syystä koskevaa 9 a §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen otettaisiin nimenomainen aikaraja siitä, milloin työttömyydestä johtuvaa maksuvaran puuttumista tai vähäisyyttä ei enää voitaisi pitää velkajärjestelyn estävänä seikkana. Voimassa olevan lain sanamuodon mukaan myös työttömyydestä johtuva velkajärjestelyn väliaikainen estyminen tulisi tutkia tapauskohtaisesti. Lakiin ei sisälly nimenomaista aikarajaa siitä, kuinka pitkän työttömyyden jälkeen velkajärjestely voidaan myöntää ja koska siis väliaikaisesti velkajärjestelyn estävän syyn katsotaan muuttuneen pysyväksi. Säännöstä on kuitenkin käytännössä tulkittu melko kaavamaisesti niin, että työttömyyden on tullut kestää vähintään kaksi vuotta ennen kuin työttömäksi joutuneelle velalliselle voidaan myöntää velkajärjestelyä.

Yleensä velkaongelmat pahenevat työttömyyden myötä. Edellytys kaksi vuotta kestäneestä työttömyydestä tuntuu velallisesta usein pitkältä ja passivoivalta ajanjaksolta. Toisaalta velkajärjestelyn myöntäminen heti työttömyydestä huolimatta kannustaisi velallista työttömyyteen työnhaun sijasta ja joltaisi mahdollisuuteen ajoittaa velkajärjestely tarkoituksellisesti ajanjaksoon, jolloin velallisen tulotaso on heikko. Esityksessä ehdotetaan, että yli 18 kuukautta kestänyt työttömyys ei voisi estää velkajärjestelyn myöntä-

mistä. Puolessatoista vuodessa velallinen eh-tii etsimään töitä ja hänellä on mahdollisuus työpaikan saatuaan hakeutua velkajärjestelyyn heti. Ajanjakson lyhentäminen puolella vuodella nopeuttaisi työttömien mahdollisuutta saada taloudellinen tilanteensa korjattua, muttei olisi velkojien kannalta kohtuuton. Kuten nykyisinkin, velkajärjestelyn myöntäminen työttömälle velalliselle olisi mahdollista heti työttömyyden alkaessa, jos työttömyydestä johtuvaa maksuvaran puutetta tai vähäisyyttä ei pidettäisi väliaikaisena. Kysymys olisi siten enimmäismääräajasta.

Velkajärjestelyn estymistä väliaikaisesta syystä koskevaa säännöstä ei enää sovellettaisi yksityisinä elinkeinon- ja ammatinharjoittajina elinkeinotoimintaa harjoittaviin velallisiin. Kaikista elinkeinotoiminnan tilaa ja elinkeinotoiminnasta velalliselle kertyvää tuloa koskevista edellytyksistä säädettäisiin 7 luvussa. Velkajärjestelyn ei enää katsottaisi estyvän sen vuoksi, ettei yrittäjänä toimivan velallisen tulotaso ole vakiintunut. Vertailua siihen, mitä velallinen voisi mahdollisesti myöhemmin yrittäjänä ansaita, ei tehtäisi. Sen sijaan edellytettäisiin, että yrittäjänä toimivalla velallisella on ainakin vähän maksuvaraa tavallisten velkojen maksamiseen. Maksuvaran suuruudelle ei asetettaisi vaatimuksia, vaan riittäisi, ettei velallisen maksuvara ole negatiivinen taikka nolla.

Yksityisten elinkeinon- ja ammatinharjoittajien pääsyä velkajärjestelyyn helpotettaisiin myös lain 7 lukuun tehtävillä muutoksilla, jotka koskevat elinkeinotoimintaa harjoittaviin velallisiin sovellettavia velkajärjestelyn lisäedellytyksiä. Ehdotettujen säännösten ajatuksena on, että elinkeinotoiminnan on oltava niin kannattavaa, että yrittäjä pystyy maksamaan elinkeinotoimintaan liittyvät velkansa sitä mukaa kuin ne erääntyvät ja lisäksi elättämään itsensä ja huolehtimaan elatusvelvollisuudestaan perhettään kohtaan. Elinkeino-toiminta ei siten voi olla tappiollista eikä joh-taa lisävelkaantumiseen. Muutosten tarkoituksena on parantaa yksityisten elinkeinon- ja ammatinharjoittajien pääsyä velkajärjestelyyn sekä aktivoida yrittäjyyteen niitä ylivelkaantuneita henkilöitä, joilla on mahdollisuudet työllistää itsensä yrittäjänä.

Velkajärjestelyn yleisiin esteisiin ehdotetaan tehtäväksi joitain muutoksia. Käytän-

nössä useimmin on sovellettu esteperustetta ”ilmeisen kevytmielinen velkaantuminen”. Käsite on nykyaikaisessa yhteiskunnassa vieras ja yleisesti vaikea ymmärtää, vaikka esteperusteen soveltamisesta onkin annettu lukuisia korkeimman oikeuden ennakkopäätöksiä. Tässä ehdotuksessa ehdotetaan käytettäväksi sanoja ”piittaamaton” ja ”vastuuton” velkaantuminen. Moitittavaa velkaantumista koskevissa arviointiperusteissa mainittaisiin nimenomaisesti velallisen ikä. Huomiota on haluttu kiinnittää erityisesti nuorten puuttuvasta elämäkokemuksesta aiheutuvan velkaantumisen erityispiirteisiin.

Piittaamatonta tai vastuutonta velkaantumista arvioitaisiin paitsi velallisen toimien näkökulmasta, myös velkojan oman toiminnan kannalta. Keskeistä on siis myös kysyä, onko luotonantajien toiminta ollut asianmukaista hyvän luotonantotavan ja muiden velkojan vastuuta määrittävien säännösten kannalta. Tällä tavalla pyritään korostamaan kummankin osapuolen vastuuta nykyisessä luottoyhteiskunnassa siitä, ettei luotonanto johtaisi ylivelkaantumiseen.

Yrittäjiin sovellettavia esteperusteita ehdotetaan tarkistettavaksi niin, ettei lakisääteisten velvollisuuksien laiminlyöminen muodostaisi esteperustetta silloin, kun laiminlyönti johtuu maksukyvyttömyydestä. Tarkoituksena on varmistaa, ettei esteperuste sovellu rehelligisesti toimineeseen yrittäjään, joka on joutunut jättämään maksuvelvoitteensa hoitamatta maksukyvyttömyyden vuoksi.

Esityksessä ehdotetaan suojattavaksi velkojana olevaa yksityishenkilöä tilanteessa, jossa velka on merkittävä ja sen järjesteleminen olisi kokonaisuutena arvioiden kohtuutonta. Velkajärjestelylle olisi tällöin este. Esteperuste soveltuisi vain harvoin, mutta sen lisääminen on tarpeen kohtuuttomuuden välttämiseksi yksittäistapauksissa. Tällainen tapaus voi olla esimerkiksi hometalokaupan purkamisesta johtuva kauppahinnan palautusvelvollisuus.

Velkaantumisesta kuluneen ajan merkitystä vähennettäisiin arvioitaessa sitä, voidaanko velkajärjestely myöntää painavien syiden nojalla yleisestä esteestä huolimatta. Kysymys olisi edelleen kokonaisuutena, jossa vaikuttavat velallisen velkaantumishistoria, vel-

kaantumisen jälkeiset toimet ja muut olosuhteet.

3.3 Lisäsuoritusjärjestelmä

Jaksossa 2.3.3 mainituista syistä lisäsuoritusjärjestelmän peruseriaatteet säilyisivät ennallaan. Lisäsuoritusvelvollisuutta koskeviin säännöksiin tehtäisiin kuitenkin eräitä tarkennuksia, joiden tarkoituksena on vähentää lisäsuoritusvelvollisuuden aiheuttamaa työmäärää ja kannustaa velallisia tulonhankintaan maksuohjelman aikana.

Velallisille lisäsuoritusvelvollisuudesta aiheutuvia ongelmia vähennettäisiin käytännön toimenpitein. Tarkoituksena on, että velalliset oma-aloitteisesti, tarvittaessa talous- ja velkaneuvojan avustuksella, vuosittain tarkistaisivat lisäsuoritusvelvollisuutta. Tällöin välttyttäisiin siltä, että lisäsuoritusvelvollisuus tulee velalliselle yllätyksenä maksuohjelman päättymisen jälkeen. Jo nykyisin maksuohjelma sisältää yleensä lisäsuoritusten jakomääräyksen, josta velallinen näkee kullekin velkojalle tilitettävän prosenttiosuuden. Oikeusministeriön internet-sivuilta puolestaan on saatavissa lisäsuoritusten tilityslomake. Jatkossa on tarpeen kehittää ja parantaa lisäsuoritusvelvollisuuden seurantaan varten tarvittavia työkaluja.

Voimassa olevan lain mukaan velallisen on tilitettävä velkojille puolet tietyin kansaneläkeindeksiin sidotun euromäärän ylittävistä nettotuloista. Vuonna 2014 lisäsuoritusvelvollisuus syntyy 970 euroa ylittävien tulojen osalta. Tätä summaa ehdotetaan nostettavaksi 1 500 euroon. Rajan korottaminen kannustaisi velallista maksuohjelman aikaiseen tulonhankintaan. Lisäämällä työntekoa velallinen pystyisi parantamaan toimeentuloaan maksuohjelman aikana jonkin verran nykyistä enemmän. Korotus vaikuttaisi myös lisäsuoritusvelvollisten määrää jonkin verran vähentävästi.

Tulojen kasvuun perustuva lisäsuoritusvelvollisuus ehdotetaan poistettavaksi velallisilta, joiden tulotason ei oleteta muuttuvan maksuohjelman aikana. Lisäsuoritusvelvollisuus poistuisi siten velallisilta, joilta lisäsuorituksia ei kertyisi. Ehdotettu muutos vähentäisi sekä talous- ja velkaneuvonnan että velkojien työmäärää. Velallisella ei olisi tarvetta

ottaa yhteyttä talous- ja velkaneuvontaan lisäsuoritusvelvollisuuden selvittämiseksi eikä velkojien tarvitsisi seurata lisäsuoritusvelvollisuutta ja hankkia selvityksiä velallisen tuloista. Lisäsuoritusvelvollisuuden poistaminen ei vaikuttaisi velkojille tosiasiaassa tuleviin kertymiin, koska lisäsuoritusvelvollisuus poistettaisiin vain niiltä velallisilta, joilta kertymiä ei muutenkaan tulisi. Tyypillinen tilanne, jossa lisäsuoritusvelvollisuutta ei olisi, on vanhuuseläkkeellä oleva tai juuri eläkkeelle siirtyvä velallinen. Vuosina 2011—2013 velkajärjestelyn hakijoista oli tilastokeskuksen tietojen mukaan noin neljäsosa eläkeläisiä. Sen sijaan kertaluontoisiin suorituksiin, kuten perintöihin, perustuva lisäsuoritusvelvollisuus säilyisi ennallaan.

Voimassa olevan lain mukaan lisäsuoritusvelvollisuus on täytettävä seuraavan kalenterivuoden ensimmäisen kolmen kuukauden aikana, jos ei siitä ole toisin määrätty. Ehdotuksen mukaan riittäisi, että lisäsuoritusvelvollisuus täytettäisiin seuraavan kalenterivuoden aikana. Tällöin lisäsuoritusvelvollisuus voitaisiin laskea päättyneen verotuksen tietojen pohjalta, eikä sitä tarvitsisi tehdä erillisiin tulotositteisiin perustuen. Velallisen olisi nykyistä helpompi tarkistaa lisäsuoritusvelvollisuutensa itse. Talous- ja velkaneuvonnan työmäärä vähenisi, koska tulotositteita ei tarvitsisi käydä läpi, vaan laskelman pohjaksi voitaisiin ottaa verovuoden päättyneen verotuksen tiedot.

Lisäsuoritusvelvollisuuden siirtämisaikaa kohtaa puoltaa myös velkojien määrään lisääntyminen (keskimäärin velkajärjestelyä hakevalla on 18 velkaa), jolloin yhdelle velkojalle tilittävät määrät jäävät usein pieniksi. Velkojan kannalta lisäsuoritusvelvollisuuden siirtäminen verotuksen toimittamisen jälkeiseen ajankohtaan ei aiheuttaisi suurta muutosta. Velkoja voi joka tapauksessa viedä lisäsuoritusvelvollisuuden tuomioistuimen vahvistettavaksi vasta maksuohjelman päätymisen jälkeen. Jos velallinen taas haluaisi tarkistaa lisäsuoritusvelvollisuutensa heti kalenterivuoden päättyessä, mikään ei estäisi häntä sitä tekemästä tulotositteiden perusteella. Jos velallinen ei tee muutoksia saamaansa esitetyttyyn veroilmoitukseen, voidaan lisäsuoritusvelvollisuus luotettavasti tarkistaa jo esitetytyn veroilmoituksen perusteella.

3.4 Asunnon säilyttäminen

Esityksessä ehdotetaan tehtäväksi vähäinen muutos tavallisten velkojen vähimmäiskertymän laskentatapaan. Tähän vähimmäiskertymään laskettaisiin asumisuojaosuuden lisäksi se kertymä, jonka viisi vuotta kestävä maksuohjelma tuottaisi tavallisille velkojille, jos velallisen asumiskustannukset arvioidaan sen mukaan, että hänen ja hänen perheensä asuminen järjestetään edullisimman saatavilla olevan vaihtoehdon mukaan. Vähimmäiskertymä laskettaisiin siten aina viisivuotisen maksuohjelman mukaisesti.

Ehdotettu muutos tarkoittaisi asunnon säilyttämishojelmien osalta pääsääntöisesti sitä, että palattaisiin ennen vuoden 2010 lainmuutosta vallinneeseen tilanteeseen. Lailla 632/2010 maksuohjelman normaaliesto lyhennettiin viidestä vuodesta kolmeen vuoteen. Muutos vaikutti samalla tavallisten velkojen vähimmäiskertymän määrään asunnon säilytyslaskelmassa. Voimassa oleva sääntely johtaa ylivoimaisessa enemmistössä tapauksia sekä velallisen että velkojien edut huomiioon ottaen oikeudenmukaiseen lopputulokseen. Usein tilanne on se, ettei asuntoihin sisälly vapaata arvoa. Kuitenkin sellaisessa tilanteessa, jossa asuntoon sisältyy merkittävää vapaata arvoa, kolmen vuoden maksuohjelmalla tehtävä laskelma saattaa olla velkojen kannalta kohtuuton. Esityksen valmistelun aikana tehdyt vertailulaskelmat osoittavat, että viiden vuoden maksuohjelman mukaan tehtävä laskelma on velkojien ja velallisten etujen yhteensovittamisen kannalta tasapainoisempi ratkaisu.

Esityksessä ehdotetaan, että yksityiset elinkeinon- ja ammatinharjoittajat voisivat nykyistä useammin saada velkajärjestelyn. Velkajärjestelyssä voitaisiin tietyin edellytyksin järjestellä elinkeinonharjoittajan yksityistalouden ja elinkeinotoiminnan velat, joten elinkeinotoimintaa harjoittavan velallisen kokonaistilanteen korjaaminen olisi mahdollista velkajärjestelylain mukaisessa menettelyssä. Voimassa olevan lain mukaan yrittäjänä toimivan velallisen taloudellinen kokonaistilanne voidaan järjestellä vain yritys-saneerauslain mukaisessa menettelyssä, jossa velallisen asunto ei nauti erityistä suojaa.

Ehdotus tarkoittaa siten yksityisten elinkeinon- ja ammatinharjoittajien omistusasumisen suojan paranemista.

3.5 Yksityiset elinkeinon- ja ammatinharjoittajat

Jaksossa 2.3.6 mainituista syistä esityksessä ehdotetaan, että yksityisten elinkeinon- ja ammatinharjoittajien mahdollisuuksia saada taloudellinen tilanteensa korjattua velkajärjestelyssä parannettaisiin. Esityksessä ehdotetaan, että yksityisten elinkeinon- ja ammatinharjoittajien jatkamiskelpoisen elinkeinotoiminnan järjesteleminen olisi tietyin edellytyksin mahdollista velkajärjestelylain mukaisessa menettelyssä. Velkajärjestelyssä voitaisiin siten tietyin edellytyksin järjestellä yksityisen elinkeinon- tai ammatinharjoittajan yksityistalouden velkojen lisäksi hänen elinkeinotoimintaan liittyvät velkansa. Näin olen yksityisen elinkeinon- tai ammatinharjoittajan talouden kokonaistilanteen korjaaminen olisi mahdollista yrityssaneerauksen lisäksi myös velkajärjestelyssä. Riippuen toiminnan laajuudesta ja sen tervehdyttämiseen tarvittavista keinoista velallinen voisi valita, kumpaan menettelyyn hän hakeutuu. Esityksessä ei ehdoteta muutettavaksi yrityssaneerauslakia.

Yksityisen elinkeinon- tai ammatinharjoittajan elinkeinotoiminnan velkojen järjesteleminen yksityistalouden velkojen lisäksi edellyttäisi, että elinkeinotoiminta olisi jatkamiskelpoista. Velallisen olisi kyettävä maksamaan menettelyn alkamisen jälkeen syntyvät elinkeinotoimintaan liittyvät velkansa toiminnasta saatavilla tuloilla sitä mukaa kuin ne erääntyvät. Jos elinkeinotoiminta on tappiollista tai on todennäköistä, että se muuttuu tappiolliseksi, velkajärjestelyä ei voitaisi myöntää. Toiminnan kannattavuutta koskeva edellytys on välttämätön, jotta velallinen ei tappiota tuottavan elinkeinotoiminnan vuoksi velkaannu lisää. Tällöin velkajärjestelyn tavoitteet uuteen alkuun pääsemiseksi eivät toteudu ja velkajärjestely saattaa raueta.

Harjoitettavan elinkeinotoiminnan laadulle asetettaisiin myös edellytyksiä. Toiminnan tulisi olla melko pienimuotoista, eikä velkajärjestelyä voitaisi myöntää, jos velkajärjes-

telylain mukaiset keinot eivät riittäisi yritystoiminnan tervehdyttämiseksi tai sen edellytysten turvaamiseksi, vaan vaadittaisiin myös yritystoimintaa koskevia järjestelyjä. Tällaisessa tapauksessa velallinen voisi harkita yrityssaneeraukseen hakeutumista. Velkajärjestelylle ei olisi estettä, jos velallinen toteuttaisi yritystoimintaa koskevat järjestelyt vapaaehtoisesti.

Ehdotetut muutokset mahdollistaisivat yksityisten elinkeinon- ja ammatinharjoittajien talouden kokonaistilanteen korjaamisen velkajärjestelyssä silloin, kun elinkeinotoiminta on jatkamiskelpoista, mutta jokin ulkoinen seikka, kuten henkilökohtainen tragedia tai merkittävän asiakkaan menettäminen on aiheuttanut velallisen maksukyvyttömyyden. Ehdotetut muutokset parantaisivat samalla myös yksityisten elinkeinon- ja ammatinharjoittajien mahdollisuuksia aloittaa kerran lopetettu elinkeinotoiminta uudelleen samalla alalla. Elinkeinotoiminnan aloittamiseen uudelleen sovellettaisiin samoja lisäedellytyksiä kuin elinkeinotoiminnan jatkamiseen. Kun elinkeinotoiminta aloitetaan uudelleen, velkajärjestelyn piiriin kuuluvat myös aikaisemmasta elinkeinotoiminnasta syntyneet velat. Lakiin otettaisiin säännös siitä, millä edellytyksillä aiemmin harjoitettuun elinkeinotoimintaan liittyviä velkoja pidetään yksityistalouden velkoina.

Koska velkajärjestely voitaisiin myöntää nykyistä useammin edelleen elinkeinotoimintaa harjoittaville yksityisille elinkeinon- ja ammatinharjoittajille, ehdotetaan velkajärjestelyn alkamisen oikeusvaikutuksia tarkistettavaksi niin, että ne soveltuvat myös toimiin yrittäjiin. Tältä osin on varmistettava, että elinkeinotoiminta voi jatkua velkajärjestelyn aloittamisen jälkeen, eikä velkajärjestelyn aloittaminen vaaranna yrittäjän toimintaedellytyksiä. Sen vuoksi maksu-, perintä- ja ulosmittauskieltoa samoin kuin muuta täytäntöönpanoa ja virka-apua sekä turvaamistomia koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan yrityssaneerauslain säännöksiä siltä osin kuin muutokset ovat tarpeellisia yritystoiminnan jatkamisen kannalta. Ehdotetut muutokset velkajärjestelyn alkamisen oikeusvaikutuksiin koskisivat vain niitä velallisia, jotka harjoittavat elinkeinotoimintaa.

Velkajärjestelylain säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan yrityssaneerauslakia myös siltä osin kuin kysymys on vakuusvelkojan aseman turvaamisesta silloin, kun elinkeinotoiminnassa käytettävää omaisuutta on velan vakuutena.

Velkajärjestelylaissa ja yrityssaneerauslaissa on erilaiset säännökset menettelyn piiriin kuuluvista veloista. Velkajärjestelyn piiriin kuuluvat ennen velkajärjestelyn aloittamista syntyneet velat, kun taas yrityssaneerauksen piiriin kuuluvat ennen hakemuksen vireilletuloa syntyneet velat. Velkajärjestelylakiin ei ehdoteta tältä osin muutosta. Yrityssaneerauslaissa omaksutun ratkaisun tarkoituksena on muun muassa rajoittaa velallisen lisävelkaantumista hakemuksen jättämisen jälkeen ja poistaa velallisen mahdollisuus jättää esimerkiksi lakisääteiset maksut maksamatta hakemuksen vireilletulon ja menettelyn aloittamisen välisenä aikana. Velkajärjestelyssä velallisella on myötävaikutusvelvollisuus, joka rajoittaa hänen mahdollisuuksiaan velkaantua lisää hakemuksen tekemisen jälkeen. Lakisääteisten maksujen jättäminen hoitamatta saattaa myös muodostaa esteperusteen tai olla merkki siitä, ettei elinkeinotoiminta täytä sille asetettuja tuottavuusedellytyksiä. Lisävelkaantuminen hakemuksen tekemisen jälkeen voi ennakoida sitä, ettei velallinen menettelyn aloittamisen jälkeenkään pysty maksamaan elinkeinotoimintaan liittyviä velkojaan sitä mukaa kuin ne erääntyvät. Tällöin velkajärjestelyn myöntämiselle ei ole edellytyksiä.

Velkajärjestelylakiin otettaisiin tarkemmat säännökset velkajärjestelyn suhteesta konkurssiin. Säännökset vastaisivat yrityssaneerussääntöjen täydentäminen on tarpeellista, sillä entistä useammin saattaa syntyä tilanne, jossa velkajärjestelyhakemus ja konkurssihakemus ovat vireillä samanaikaisesti. Velkajärjestelylakiin otettaisiin myös yrityssaneerussääntöjen mukaiset säännökset toimivaltaisesta tuomioistuimesta konkurssia koskevassa asiassa. Velkajärjestelyn alkamisen ja maksuohjelman vahvistamisen välisenä aikana syntyneille veloille ehdotetaan säädettäväksi vastaavanlainen etuoikeus velallisen myöhemmissä konkurssissa kuin yrityssaneerussääntöjen mukaisesti annetaan saneerausmenettelyn aikaisille

veloille. Lisäksi lakiin ehdotetaan otettavaksi säännökset, joiden tavoitteena on ehkäistä sellaisten peräkkäisten velkajärjestely- ja yrityssaneeraushakemusten tekemistä, joiden tarkoituksena on viivästyttää velallisen asettamista konkurssiin. Laissa ehdotetaan säädettäväksi elinkeinotoiminnan velkojen järjestelyä koskevasta erityisestä esteestä. Tuomioistuimien voisi myös hylätä hakemuksen velkoja kuulematta, jos on ilmeistä, että hakemuksen tarkoituksena on velallisen konkurssiin asettamisen viivästyttäminen.

Elinkeinon- ja ammatinharjoittajien velkajärjestely on voimassa olevan lain mukaan mahdollista, vaikkakin käytännössä tilanteet ovat melko harvinaisia. Voimassa olevassa laissa on kuitenkin huomioitu se, että elinkeinotoiminta voi olla velallisen tulonlähteenä. Velallisen maksuvaraa laskettaessa päätä sivutoimisesta ammatin tai elinkeinon harjoittamisesta peräisin olevat tulot on arvioitava vähentämällä tulonhankkimismenot ja verot siten kuin kirjanpito- ja verolainsäädännössä edellytetään. Yksityisen elinkeinon- tai ammatinharjoittajan lisäsuoritusvelvollisuus voidaan laskea toimitetun verotuksen perusteella samojen perusteiden mukaisesti kuin tehdään muusta lähteestä tulonsaavien velallisten osalta.

Esityksessä ehdotetaan, että yksityiset elinkeinon- ja ammatinharjoittajat hakeutuisivat talous- ja velkaneuvontaan samalla tavoin kuin muutkin velkaongelmiin ajautuneet henkilöt. Talous- ja velkaneuvoja etsii ratkaisukeinoja velkaongelmiin yhdessä asiakkaan kanssa ja arvioi tarvittaessa velkajärjestelyn soveltumisen kyseisessä tapauksessa. Jos velkajärjestely on varteenotettava vaihtoehto, talous- ja velkaneuvoja joutuu arvioimaan myös elinkeinotoimintaa koskevia edellytyksiä ja erityisesti elinkeinotoiminnan jatkamiskelpoisuutta. Tällöin talous- ja velkaneuvoja saattaa tarvita yritystalouteen erikoistuneen asiantuntijan apua.

Esityksessä ei ehdoteta säädettäväksi tietystä menettelytavasta asiantuntija-avun hankkimiseksi, sillä asiantuntija-apua voi olla saatavissa eri lähteistä. Tarkoituksena kuitenkin on, että tarvittaessa käännyttäisiin Yritys-Suomi palvelujärjestelmän yhteyteen perustetun Talousapu neuvontapalvelun taikka paikallisesti järjestetyn yrittäjille tarkoitettun

neuvontapalvelun puoleen. Talousapu neuvontapalvelun avustuksella olisi mahdollista selvittää edellytykset toiminnan jatkamiselle. Jos edellytyksiä ei ole, yksityisen elinkeinon- tai ammatinharjoittajan olisi lopetettava toimintansa ja hakeuduttava velkajärjestelyyn vasta sen jälkeen.

Jos toiminnan jatkamiselle on edellytyksiä, elinkeinon- tai ammatinharjoittajan olisi hankittava velkajärjestelyhakemuksen tekemistä varten tarvittavat asiantuntijaselvitykset muun muassa toiminnan jatkamiskelpoisuudesta ja tilinpäätöksestä. Tavoitteena on luoda pysyvät seudulliset yhteistyöverkostot, joiden kautta velallinen voi hankkia velkajärjestelyhakemukseen tarvittavat elinkeinotoimintaa koskevat asiantuntijaselvitykset kohtuullista maksua vastaan. Olennaista on, että kun velkajärjestelyhakemus jätetään käräjäoikeuteen, se on huolellisesti valmisteltu ja toiminnan jatkamisedellytykset selvitetty. Esityksessä ehdotetaan, että velkajärjestelyhakemuksen liitteeksi otettavista elinkeinotoimintaa koskevista selvityksistä säädettäisiin asetuksessa.

Oikeusapulakia (257/2002) ei ehdoteta tässä yhteydessä muutettavaksi. Velallisella olisi siten oikeus saada oikeusapua velkajärjestelyasian hoitamiseen tuomioistuimessa samoissa tilanteissa kuin nykyisinkin. Koska velkajärjestelyä koskeva asia on hakeusasia, velallinen voi saada oikeusapua tuomioistuimessa käsiteltävässä velkajärjestelyasiassa vain, jos siihen on erityisen painava syy.

Talous- ja velkaneuvonnasta annettua lakia (713/2000) ehdotetaan selvennettäväksi siten, että talous- ja velkaneuvonnan velkajärjestelyhakemukseen liittyvät tehtävät samoin kuin sitä edeltävät ratkaisuvaihtoehtojen selvittämistä koskevat tehtävät koskisivat yksityisten elinkeinon- ja ammatinharjoittajien taloudellista tilannetta kokonaisuudessaan. Koska esityksessä ehdotetaan, että tietyissä tilanteissa myös elinkeinotoimintaan liittyvät velat voidaan järjestellä velkajärjestelyssä, on talous- ja velkaneuvonnassa selvitettävä velallisen tilanne molempien velkatyyppien osalta.

Sen sijaan talous- ja velkaneuvonnasta annetussa laissa tarkoitettu tietojen ja neuvonnan antaminen yksityishenkilöille talouden ja

velkojen hoidossa ja avustaminen taloudenpidon suunnittelussa koskisi jatkossakin ainoastaan henkilön yksityistalouteen liittyviä asioita. Kuten nykyisinkin, elinkeinotoiminnan harjoittaja on oikeutettu neuvontapalveluihin omaan yksityistalouteensa ja yksityisvelkoihinsa liittyvissä kysymyksissä. Perusteltua on, että velallinen kääntyy yrittäjän talous- ja velkaneuvontaan erikoistuneen asiantuntijan puoleen tarvitessaan neuvoja yrityksen talouden hoitamiseen.

Selvittäjän tehtävien ehdotetaan määräytyvän elinkeinon- ja ammatinharjoittajien velkajärjestelyssä samalla tavoin muidenkin velallisen velkajärjestelyssä. Selvittäjän tärkein tehtävä on maksuohjelmaehdotuksen laatiminen. Tuomioistuimella on myös mahdollisuus määrätä selvittäjälle muita tehtäviä. Pystyäkseen laatimaan maksuohjelmaehdotuksen selvittäjän on arvioitava elinkeinotoiminnasta velalliselle kertyvän tulon määrä ja siten arvioitava toiminnan tulosta ja jatkamiskelpoisuutta. Jos selvittäjä maksuohjelmaa laatiessaan havaitsee, että elinkeinon- ja ammatinharjoittajien velkajärjestelyyn pääsyn lisäedellytykset eivät velallisen osalta täyty, hänen on velkajärjestelylain 66 §:n 4 momentin mukaan ilmoitettava asiasta tuomioistuimelle. Tällainen tilanne voi syntyä esimerkiksi silloin, kun selvittäjä havaitsee, ettei elinkeinotoiminta ole jatkamiskelpoista tai elinkeinonharjoittajalla ei ole ollenkaan maksuvaraa tavallisten velkojen maksamiseen.

Velkajärjestelyn piiriin kuuluvat ennen velkajärjestelyn aloittamista syntyneet velat. Selvittäjän on siten otettava maksuohjelmassa huomioon myös hakemuksen tekemisen ja velkajärjestelyn aloittamisen välisenä aikana syntyneet velat. Jos velallinen on tänä aikana velkaantunut lisää, saattaa se olla merkki myötävaikutusvelvollisuuden rikkomisesta tai tilanteesta, jossa toiminta ei ole jatkamiskelpoista eikä velkajärjestelylle siten ole edellytyksiä. Selvittäjän on tällöin ilmoitettava asiasta tuomioistuimelle.

Jos selvittäjä havaitsee, että osa harjoitetusta elinkeinotoiminnasta kannattaa, mutta osa ei, hän ei voi velvoittaa velallista lopettamaan kannattamatonta osaa. Selvittäjän on arvioitava toiminnan jatkamiskelpoisuutta kokonaisuutena. Tämä johtuu siitä, että velkajärjestelyssä ei voida tehdä yritystoimintaa

koskevia järjestelyjä eikä maksuohjelmassa siten voida niistä määrätä. Selvittäjä voi kuitenkin suositella velalliselle kannattamattoman toiminnan lopettamista ja toiminnan jatkamista vain kannattavilta osin. Velallinen voi halutessaan toteuttaa yritystoimintaa koskevia järjestelyjä vapaaehtoisesti. Jos kannattamaton osa yritystoimintaa aiheuttaa sen, ettei jatkamisedellytyksiä yritystoiminnalle kokonaisuudessaan ole, velallisen on luovutettava kannattamattomasta osasta, jotta velkajärjestely voidaan hänelle myöntää. Estettä ei myöskään ole sille, että selvittäjän havaitessa koko yritystoiminnan kannattamattomaksi velallinen lopettaa sen ja hakeutuu palkkatyöhön, jolloin hänelle voidaan laatia maksuohjelma palkansaajana eikä elinkeinonharjoittajana, jos velkajärjestelyn myöntämisen edellytykset muutoin täyttyvät.

Selvittäjän on maksuohjelmaa tehdessään arvioitava, miltä osin velallisen varallisuus on elinkeinotoiminnan jatkamiseksi tarpeellista. Jos omaisuus ei ole tarpeellista elinkeinotoiminnan jatkamiseksi eikä se kuulu velallisen perusturvaan, se muutetaan rahaksi. Tämä koskee myös sellaista omaisuutta, jonka velallinen on hankkinut elinkeinotoimintaansa varten, mutta joka ei ole sen harjoittamiseksi tarpeellista. Velallinen voidaan siten velvoittaa luopumaan esimerkiksi tarpeettoman kalliista autosta. Omaisuuden realisointi velkajärjestelyssä ei kuitenkaan ole itsetarkoitus. Omaisuutta, jonka realisointi ei tuota varoja velkojen maksuun, ei ole perusteltua määrätä realisoitavaksi.

Elinkeinotoiminnassa tarpeellisen omaisuuden osalta tehdään velkajärjestelylain 46 §:n 2 momentin mukainen vertailu toiminnan jatkamisen tarkoituksenmukaisuudesta velkojen kannalta. Tällöin on verrattava keskenään toimintaan tarvittavan omaisuuden realisointiarvoa ja sen tuottoarvoa toiminnan jatkuessa. Elinkeinotoiminnan jatkamiselle ei ole edellytyksiä tilanteessa, jossa elinkeinotoimintaan tarvittavan omaisuuden realisointiarvo on huomattavasti suurempi kuin velkojille maksuohjelman aikana kertyvät suoritukset.

Velallisen myötävaikutusvelvollisuuden kuuluu, että velkajärjestelyä haettaan velallisen tulee pyrkiä ylläpitämään maksukykyään ja ryhtyä sellaisiin toimenpiteisiin mak-

sukykyä parantamiseksi, joita häneltä kohtuudella voidaan edellyttää. Elinkeinon- ja ammatinharjoittajien osalta tämä tarkoittaa sitä, että heidän on pyrittävä mahdollisimman hyvään tulokseen. Se saattaa edellyttää myös elinkeinotoiminnan kulurakenteeseen puuttamista.

Selvittäjän on toimittava tehtävässään puolueettomasti. Esityksessä ei ehdoteta selvittäjälle uusia tehtäviä esimerkiksi velkojen edun valvojana. Velkajärjestelylain peruseriaatteita ei ole syytä muuttaa sen vuoksi, että ehdotetuissa rajatuissa tapauksissa mahdollistetaan elinkeinotoiminnan velkojen järjesteleminen. Lakiin ehdotetaan kuitenkin otettavaksi nimenomainen säännös siitä, että selvittäjän on ilmoitettava havaitsemastaan takaisinsaantiperusteesta velkojille. Selvittäjälle itselleen ei ehdoteta annettavaksi oikeutta ajaa takaisinsaantikannetta, vaan se jätettäisiin velkojen tehtäväksi.

Vaikka selvittäjän tehtäviä koskevia säännöksiä ei ole tarvetta muilta osin muuttaa, edellyttää maksuohjelman laatiminen elinkeinotoimintaa harjoittavalle velalliselle selvittäjältä useampien seikkojen arviointia kuin maksuohjelman laatiminen esimerkiksi palkansaajalle tai työttömälle. Selvittäjä joutuu arvioimaan elinkeinotoiminnan kannattavuutta ja sitä, paljonko elinkeinotoiminta tuottaa ja mikä on velallisen maksuvara. Esityksessä ehdotetaan velkajärjestelyn alkamisen oikeusvaikutuksiin eräitä muutoksia, jotka koskisivat ainoastaan elinkeinonharjoittajia. Tältä osin selvittäjän on otettava muuttuneet säännökset huomioon.

Ehdotuksen tavoitteena on, että yksityiselle elinkeinon- tai ammatinharjoittajalle velkajärjestelystä aiheutuvat kustannukset pysyvät kohtuullisina. Talous- ja velkaneuvonta on asiakkaille maksutonta, samoin Talousapu neuvontapalvelun puhelinneuvonta. Velkajärjestelyhakemuksen liitteeksi tarvittavista kirjallisista selvityksistä velallinen joutuu maksamaan, mutta tavoitteena on, että perustettavien yhteistyöverkoston kautta hän saa selvitykset kohtuullista kiinteää korvausta vastaan.

Esityksessä ehdotetaan, että silloin kun velkajärjestelyssä järjestellään elinkeinotoimintaan liittyviä velkoja, velallinen maksaisi selvittäjän saatavasta määrän, joka vastaa ve-

lallisen maksuvaraa enintään maksuohjelman vahvistamisen tai muuttamisen jälkeen seuraavien kuuden kuukauden ajalta normaalin neljän kuukauden sijasta. Tämä on perusteltua, koska elinkeinon- tai ammatinharjoittajalle tarjotaan mahdollisuus elinkeinotoiminnan velkojen järjestelyyn varsin edullisessa menettelyssä vaihtoehtona yrityssaneeraukselle. Yrityssaneerauksessa selvittäjän palkkio maksetaan kokonaisuudessaan velallisen varoista. Elinkeinoiminnan velkojen järjestely edellyttää, että velallisella on ainakin jonkin verran maksuvaraa, joten selvittäjän palkkio tulisi useissa tapauksissa kuudessa kuukaudessa kokonaan maksetuksi.

3.6 Menettelyn yksinkertaistaminen ja sovintoratkaisujen lisääminen

Esityksessä ehdotetaan, että velkajärjestelylaissa säädettäisiin velkaselvittelystä, jonka tarkoituksena on velallisen taloudellisen tilanteen selvittäminen ennen velkajärjestelyhakemuksen tekemistä. Velkaselvittely tehtäisiin yleensä talous- ja velkaneuvonnassa. Velkaselvittelystä velkojan tulisi ilmoittaa velalliselle tämän pyynnöstä tietyt velkaa ja velkojaa koskevat tiedot, joita tarvitaan velkajärjestelyasian käsittelyä varten.

Menettelyn yksinkertaistamisen kannalta velkaselvittelyä koskevaan ehdotukseen liittyvät kaksi merkittävää uudistusta: saatavan määrän laskeminen saldopäivän mukaan ja tiedoksiantojen toimittaminen sähköpostitse. Velkaselvittelystä velkojan olisi ilmoitettava saatavan peruste, eräpäivä ja määrä pääomaan, korkoon ja velkojen perimis- ja täytäntöpanokuluihin eriteltyinä tietyinä velallisen ilmoittamana ”saldopäivänä”. Maksuohjelmassa käytettäisiin näitä samoja saldotietoja, eikä niitä enää päivitetäisi velkajärjestelyn aloittamispäivälle. Jos saldopäivästä olisi velkajärjestelyn aloittamispäivänä kuluut yli neljä kuukautta, velkojat voisivat pyytää saldon päivittämistä velkajärjestelyn aloittamispäivää vastaavaksi. Tällainen tilanne saattaisi syntyä lähinnä silloin, kun kysymys velkajärjestelyn myöntämisestä on riittävä.

Ehdotuksen tavoitteena on välttää saatavalle kertyvän koron laskeminen useaan kertaan menettelyn aikana. Tarkoituksena on poistaa

sellaiset työvaiheet, jotka eivät käytännössä vaikuta velkojille tulevien suoritusten määrään. Ehdotus ei vaikuta velan lyhennysten eikä saldopäivän jälkeen syntyneiden velkojen ottamiseen huomioon maksuohjelmassa.

Esityksessä ehdotetaan, että velkojan tulisi velkaselvittelystä ilmoittaa prosessiosoite, johon myös käräjäoikeus ja selvittäjä toimittavat velkajärjestelylain mukaiset tiedoksiannot ja ilmoitukset. Tiedoksiannot toimitettaisiin sähköpostiosoitteeseen, jollei velkoja ole ilmoittanut, että hän haluaa käyttää postiosoitetta prosessiosoitteena. Postitiedoksiannon käyttäminen on työlästä ja kallista, sillä se edellyttää usein satojen sivujen kopioimista ja postittamista velkojille, joiden määrä on velallisten luottorakenteen muutosten johdosta kasvussa. Sähköpostiosoitteen käyttäminen prosessiosoitteena tuottaisi kustannussäästöjä ja nopeuttaisi velkajärjestelyasioiden käsittelyä.

Velkajärjestelylakiin ehdotetaan otettavaksi nimenomaiset säännökset velkojien kuulemisesta silloin, kun velallisen hakemukseen on liitetty ehdotus maksuohjelmaksi. Tuomioistuimien kuulisi velkoja samanaikaisesti sekä velallisen hakemuksesta että maksuohjelmaehdotuksesta. Tästä otettaisiin lakiin nimenomainen säännös. Selvittäjän määrääminen olisi mahdollista silloin, kun se on asian riittävyyden tai epäselvyyden vuoksi tarpeen. Tuomioistuimien ei sijaan voisi määrätä selvittäjää kuulematta ensin velkoja hakemuksesta ja maksuohjelmaehdotuksesta. Näin vältettäisiin tilanteet, joissa maksuohjelmaehdotus tulisi laadittavaksi kahteen kertaan kahden eri tahon toimesta. Ehdotuksen tavoitteena on selkeyttää säännöksiä, yksinkertaistaa menettelyä ja vähentää siitä aiheutuvia kokonaiskustannuksia.

Esityksessä ei ehdoteta merkittäviä muutoksia menettelyyn silloin, kun velallisen hakemukseen ei sisälly maksuohjelmaehdotusta. Tällaisessa tilanteessa tuomioistuimien kuulisi, kuten nykyisinkin, suurimpia velkoja hakemuksesta ja päättäessään velkajärjestelyn aloittamisesta määrätä selvittäjän, jonka tehtävänä on maksuohjelmaehdotuksen laatiminen. Esityksen saldopäivää koskevat ehdotukset helpottaisivat jossain määrin myös selvittäjän työtä, sillä jos velkajärjestely olisi aloitettu enintään neljä kuukautta velkaselvit-

telyssä käytetystä saldopäivästä, selvittäjän ei tarvitsisi maksuohjelmaehdotuksessa päivittää saldoja velkajärjestelyn aloittamispäivälle.

Ehdotuksessa ei puututa siihen, tuleeko velkajärjestelyhakemuksen liitteenä tuomioistuimelle toimittaa maksuohjelmaehdotus vai ei. Talous- ja velkaneuvonnan paikkakuntakohtaisista resursseista ja työtilanteesta riippuu, missä määrin maksuohjelmaehdotuksia pystytään tekemään. Velkajärjestelyasian käsittelyn valtiolle aiheuttamien kokonaiskustannusten ja velkajärjestelyasian käsittelyn sujuvuuden kannalta suositeltavaa kuitenkin on, että maksuohjelmaehdotus liitettäisiin hakemukseen ainakin silloin, kun asia on suhteellisen yksinkertainen. Sen sijaan silloin, kun talous- ja velkaneuvoja on velkaselvittelyn tai sovintoneuvottelujen aikana huomannut asian olevan riitaisa tai muutoin erityisen vaikea, olisi perusteltua, että vasta selvittäjä laatii maksuohjelmaehdotuksen.

Esityksessä ehdotetaan, että velkajärjestelylakiin otettaisiin säännökset maksuohjelman vahvistamisesta yksinkertaistetussa menettelyssä velkojien enemmistön suostumuksella. Enemmistövaatimus määräytyisi samalla tavoin kuin konkurssissa vahvistettavassa sovinnossa ja yrityssaneerauslain mukaisessa yksinkertaistetussa saneerausmenettelyssä. Vähemmistöön kuuluvan velkojan maksuohjelmaa koskeva väite tutkittaisiin vain silloin, jos velkoja väittää, ettei hänen asemansa ole lain mukainen esimerkiksi sen vuoksi, että maksuohjelmassa loukataan tavallisten velkojien välistä yhdenvertaisuutta tai panttivelkojan asemaa koskevia säännöksiä. Sen sijaan esimerkiksi velallisen maksuvaraa koskevia väitteitä ei tutkittaisi, jos enemmistö velkojista hyväksyy maksuohjelman. Ehdotettu säännös on periaatteiltaan samanlainen kuin yrityssaneerauslain 92 §. Velkojien kuulemista koskevista säännöksistä voitaisiin poiketa tietyin edellytyksin, jos velkojien enemmistön suostumukset maksuohjelmaan toimitetaan tuomioistuimelle kirjallisesti.

Käytännössä velallisella voi olla vaikeuksia saada velkojilta kirjallisia suostumuksia maksuohjelmaehdotukseen, vaikkeivät velkojat vastustaisikaan ohjelmaehdotusta.

Säännöksen toimivuus käytännössä edellyttää siinä otettavan huomioon, että velkojista niin suuri osa voi olla passiivisia, ettei enemmistövaatimus täyty. Sen vuoksi esityksessä ehdotetaan, että passiiviset velkojat rinnastettaisiin tietyiltä osin suostumuksen antaneisiin velkojiin. Jos enemmistön kirjallisia suostumuksia ei ole liitetty maksuohjelmaehdotukseen, tuomioistuin kuulee velkojia maksuohjelmasta normaaliin tapaan, minkä jälkeen maksuohjelman vahvistamiseen riittäisi, että enemmistö velkojista joko antaa suostumuksensa maksuohjelman vahvistamiselle tai ei esitä väitteitä sitä vastaan.

Säännöksen tarkoituksena on yksinkertaistaa menettelyä tuomioistuimessa, lyhentää käsittelyaikoja ja tuoda sen myötä kustannussäästöjä. Säännöksen tavoitteena on myös lisätä sovinnollisuutta velkajärjestelyasioissa. Usein velallinen, talous- ja velkaneuvojan avustuksella, laatii velkajärjestelylain mukaisen maksuohjelmaehdotuksen ja pyrkii sen pohjalta saamaan aikaan vapaaehtoisen sopimuksen velkojen järjestelystä. Vapaaehtoista velkajärjestelyä ei kuitenkaan saada aikaan, jos yksikin velkoja sitä vastustaa. Ehdotetun säännöksen toivotaan vähentävän pienvelkojien halukkuutta vastustaa vapaaehtoisia velkajärjestelyjä ja lisäävän sovinnollisuutta tuomioistuimen ulkopuolella. Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että velkajärjestelylakiin otettaisiin nimenomainen säännös siitä, että velkojan tulee hyvän luotonanto- ja perintätavan mukaisesti myötävaikuttaa sovinnon syntymiseen.

3.7 Saatavan lopullinen vanhentuminen

Jaksossa 2.3.9 mainituista syistä vanhentumislakiin ehdotetaan otettavaksi säännökset velan erääntymisestä laskettavasta lopullisesta vanhentumisesta. Velka voisi siten vanhentua lopullisesti joko ulosottooperusteen määräajan tai erääntymisestä laskettavan vanhentumisajan umpeen kulumisen johdosta. Määräävä olisi vanhentumisaika, joka ensin kuluu umpeen. Esitys on pyritty toteuttamaan tavalla, joka ei heikennä maksumoraaalia, vaikeuta liike-elämää tai häiritse rahoitusmarkkinoita. Tästä syystä ehdotetut vanhentumisajat ovat pitkiä. Suhteellisen pitkiä määräaikoja puoltaa myös se, että kysymys

on viimesijaiseksi tarkoitettu keinoista yli-velkaongelman hoitamiseksi.

Vanhentumisaika olisi viisi vuotta ulosotoperusteen määräaikaisuuteen liittyvää vanhentumisaikaa pidempi. Velka vanhentuisi lopullisesti 20 vuoden kuluttua erääntymisestä. Jos velkoja on luonnollinen henkilö, vanhentumisaika olisi 25 vuotta. Säännöstä sovellettaisiin sekä silloin, kun velkoja on hankkinut ulosotoperusteen että silloin, kun ulosotoperustetta ei ole.

Ulosotoperusteen määräaikaisuutta koskevaa sääntelyä sovelletaan ulosotoperusteisiin, joissa luonnolliselle henkilölle asetetaan maksuvelvoite. Vastaavilla perusteilla ehdotetaan, että myös erääntymisestä laskettava vanhentumista koskeva sääntely koskisi vain luonnollisia henkilöitä.

Ulosotoperusteen määräaikaisuutta koskevaa sääntelyä sovelletaan kaikkiin ulosotoperusteisiin, joissa luonnolliselle henkilölle asetetaan maksuvelvoite. Erääntymisestä laskettavan vanhentumisen osalta sen sijaan ehdotetaan, että sääntelyä sovellettaisiin vain sopimukseen perustuviin rahavelkoihin. Sääntelyn ulkopuolelle jäisivät siten sopimukseen perustumattomat velvoitteet, kuten rikosperusteiset korvausvelat ja muut vahingonkorvauslakiin perustuvat korvausvelat.

Ulosotoperusteen määräaikaisuuden johdosta vanhentuneeseen velkaan sovelletaan, mitä vanhentumislaissa säädetään vanhentuneesta velasta. Sama koskee myös velkaa, joka on vanhentunut erääntymisestä laskettavan lopullisen vanhentumisajan perusteella. Lopullisen vanhentumisen oikeusvaikutukset ovat siten samat riippumatta siitä, kummalla perusteella velka vanhentuu.

Ulosotokaaren pääsäännöstä poiketen ulosottomies ottaisi eräpäivästä laskettavan vanhentumisen huomioon vain väitteen ja esitetyn selvityksen perusteella. Ulosotto on summaarista menettelyä, jossa ulosottomiehelle ei voida asettaa velvoitetta tutkia velan erääntymisajankohtaa. Velallisen tulisi vedota siihen, että saatava on vanhentunut jo ennen ulosotoperusteen määräajan kulumista umpeen ja esittää tarvittaessa selvitys velan eräpäivästä. Ulosotoperusteesta ilmenevää erääntymisajankohtaa pidettäisiin ratkaisevana, jollei velallinen osoita velan erääntyneen aikaisemmin.

Vanhentumislakiin ehdotetaan otettavaksi säännökset erääntymisestä laskettavan lopullisen vanhentumisen suhteesta ulosotokaaren säännöksiin ulosotoperusteen määräajan jatkamisesta. Vanhentumislain mukainen lopullinen vanhentuminen ei estäisi ulosotoperusteen määräajan jatkamista koskevien säännösten soveltamista. Sääntelyn tarkoituksena on varmistaa, että silloin kun velallisen toimiin kohdistuu huomattavaa moitittavuutta, voidaan velan täytäntöönpanoa jatkaa ulosotoperusteen määräajan jatkamista koskevan sääntelyn puitteissa.

Lakia ehdotetaan sovellettavaksi rajoitetusti taannehtivasti siten, että lain tullessa voimaan vanhentumisajasta katsottaisiin kulu- neen enintään 15 vuotta. Näin ollen veloille jäisi aina vähintään viisi vuotta perintäaikaa. Jos velkoja on luonnollinen henkilö, olisi jäljelle jäävä perintäaika aina vähintään 10 vuotta. Lain taannehtiva soveltaminen on välttämätöntä, jotta loputkin 1990-luvun alun laman seurauksena velkaantuneet henkilöt vapautuisivat velkataakastaan. Velat ovat olleet perinnässä jo useita vuosia tai vuosikymmeniä, minkä vuoksi yli viiden vuoden perintäaika olisi heidän kannaltaan pitkä. Vähintään viiden vuoden perintäaikaa voidaan pitää myös velkojien kannalta kohtuullisena.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Valtiontaloudelliset vaikutukset ja vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esityksessä ehdotetaan yksityisten elinkeinon- ja ammatinharjoittajien velkajärjestelyyn pääsyn parantamista. Ehdotus tarkoittaisi sitä, että jatkossa käräjäoikeuksiin tulee enenevässä määrin edelleen elinkeinotoimintaa harjoittavien yrittäjien velkajärjestelyhakemuksia. Talous- ja velkaneuvonnalle elinkeinotoiminnan velkojen järjestelyä hakevat yrittäjät ovat kokonaan uusi asiakaskunta.

Esityksessä ehdotetaan, että yksityiset elinkeinon- ja ammatinharjoittajat hakeutuisivat talous- ja velkaneuvontaan samalla tavoin kuin muutkin velkaongelmiin ajautuneet henkilöt. Tämä lisäisi talous- ja velkaneuvon- jien työmäärää. Ensinnäkin asiakasmäärät li-

sääntyisivät jonkin verran ja toiseksi kysymys on velallisista, joiden avustaminen on keskimääräistä työläämpää ja vaativampaa. Pakollista talous- ja velkaneuvonnan käyttäminen ei kuitenkaan olisi ja odotettavissa onkin, että osa yrittäjistä hakeutuu yksityisten asianajajien tai konsulttien asiakkaiksi.

On vaikeaa tehdä tarkkaa arviota siitä, paljonko elinkeinon- ja ammatinharjoittajia tulee hakeutumaan velkajärjestelyyn. Odotettavissa kuitenkin on, että suuri osa niistä velallisista, jotka nyt ovat hakeutuneet yritysaneeraukseen, hakeutuvat jatkossa velkajärjestelyyn. Vuonna 2012 yritysaneeraus aloitettiin 49 ja vuonna 2013 yhteensä 56 yksityisen elinkeinonharjoittajan osalta. Noin kaksi kolmasosaa yritysaneeraushakemuksista johtaa menettelyn aloittamiseen. Konkursiin asetetuista oli vuonna 2012 luonnollisia henkilöitä 465 ja vuonna 2013 yhteensä 539. Oletettavissa on, että osa konkurssiin asetetuista elinkeinonharjoittajista voisi konkurssin sijasta hakeutua velkajärjestelyyn. Lisäksi velkajärjestelyn piiriin hakeutuneet velallisia, jotka nykyisin lopettavat muutoin kuin konkurssimenettelyn kautta elinkeinotoiminnan. Osa näistä yrittäjistä pystyy jatkossa jatkamaan elinkeinotoimintaansa. Elinkeinoiminnan lopettavia velallisia avustetaan jo voimassa olevan lain nojalla talous- ja velkaneuvonnassa, mutta heidän osaltaan neuvonnan sisältö muuttuu vaativammaksi, jos he pyrkivät jatkamaan elinkeinotoiminnan harjoittamista.

Jaksossa 2.1.2 selostetun Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen selvityksen mukaan vuonna 2010 talous- ja velkaneuvonnan asiakkaita vain muutama prosentti oli yrittäjiä. Yritystoiminnasta peräisin olevia velkoja oli reilulla 15 prosentilla velallisista. Maksuhäiriömerkintöjä on Asiakastiedon mukaan noin 54 000 yrityksellä, kaikki yritysmuodot mukaan luettuna. Talouteen liittyviä ongelmia on 10–15 prosentilla yrityksistä suhdanteista riippumatta.

Suomen Yrittäjien neuvontapalveluun tulee vuosittain noin 50 000 yhteydenottoa, joista muutama prosentti koskee maksukyvyttömyysasioita. Maksukyvyttömyysasioista eniten kyselyjä tulee yrittäjän omasta konkurssista ja toiseksi eniten yritysaneerauksesta.

Kaikkein vähiten tiedusteluja tulee velkajärjestelystä.

Talousapu neuvontapalveluun tulee vuosittain noin 2000 yhteydenottoa maksuvaikkeitä kärsiviltä pienyrityksiltä. Yhteydenottojen määrä on kasvanut palvelun vähäisestä markkinoinnista huolimatta. Vuonna 2013 yhteydenottojen määrä nousi yli 2 200:n.

Ruotsissa elinkeinonharjoittajien pääsyä velkajärjestelyyn parannettiin 1 päivänä heinäkuuta 2011 voimaan tulleella lailla 2011:472. Selvityksissä odotettiin velkajärjestelyhakemusten määrän kasvavan noin 7 000 hakemuksesta siten, että määrä olisi ensimmäisenä vuonna lain voimaantulon jälkeen jopa 13 300–26 600 hakemusta. Ensimmäisen puolen vuoden aikana kuitenkin vain 67 elinkeinonharjoittajaa haki velkajärjestelyä. Vuonna 2012 hakemuksia jätettiin 112, joista alle puolet johti velkajärjestelyn myöntämiseen.

Vuosittain noin 500 elinkeinon- ja ammatinharjoittajan arvioidaan tarvitsevan neuvontaa velkajärjestelyhakemuksen tekemistä varten. Näistä noin 400 yrittäjän oletetaan kääntyvän talous- ja velkaneuvonnan puoleen ja noin sadan hakevan apua yksityiseltä sektorilta. Talous- ja velkaneuvonnasta apua hakevista puolen arvioidaan olevan asiakkaita, jotka ilman lainmuutostakin valikoituisivat talous- ja velkaneuvonnan asiakkaiksi, mutta joutuisivat lopettamaan elinkeinotoiminnan velkajärjestelyyn päästäkseen.

Kuntatyönantajien tilastojen mukaan talous- ja velkaneuvojien keskimääräinen palkka on 2 830 €/kk. Kustannukset neuvojaa kohti ovat noin 43 865 euroa vuodessa (palkka 12,5 kk ja henkilöstön sivukulut 24 %). Kun tähän lisätään 20 prosentin yleiskulut, tulee summaksi 52 638 euroa. Talous- ja velkaneuvonnan varainkäytön seurannan mukaan yhden neuvojan kustannus on 53 394 € vuodessa. Talous- ja velkaneuvonnan kokonaiskustannukset sisältäen valtion määrärahan ja kuntien vapaaehtoisen rahoituksen ovat 8 543 000 euroa. Henkilöstöä on 160 henkilötyövuoden verran (neuvojat 133 ja avustajat 27 henkilötyövuotta).

Yhdellä talous- ja velkaneuvojalla on keskimäärin 118 uutta asiakasta vuodessa. Jos talous- ja velkaneuvontaan tulee 200 uutta

asiakasta, tarkoittaa se tarvetta 1,7 henkilötyövuoden lisäresursseille. Elinkeinotoimintaa harjoittavien velallisten voidaan kuitenkin arvioida olevan keskimääräistä vaativampia ja työllistävempiä asiakkaita. Sen vuoksi lisäresurssitarpeen arvioidaan olevan elinkeinotoimintaa harjoittavien velallisten osalta lähes kaksinkertaisen. Kaksinkertainen lisäresurssitarve olisi kokonaan uusien asiakkaiden osalta 3,4 henkilötyövuotta sekä 1,7 henkilötyövuotta niiden asiakkaiden osalta, jotka olisivat lopettaneet elinkeinotoiminnan, mutta hakeutuneet joka tapauksessa talous- ja velkaneuvontaan. Laskettaessa 5 henkilötyövuoden kustannusten mukaan lisäkustannus olisi noin 220 000 euroa.

Elinkeino- ja ammatinharjoittajien velkajärjestelyn edellytysten arvioiminen ja hakeuksen tekeminen edellyttää talous- ja velkaneuvojilta kykyä arvioida velkajärjestelylain 7 luvun elinkeinonharjoittajia koskevien lisäedellytysten täyttymistä. Elinkeinotoiminnan jatkamiskelpoisuuden arvioiminen edellyttää yritystalouden tuntemusta. Tältä osin talous- ja velkaneuvojille on järjestettävä riittävä koulutus. Jatkamiskelpoisuuden arvioimisen osalta ajatuksena on hyödyntää ulkopuolista asiantuntemusta. Mahdollista on myös, että ainakin suurimmilla paikkakunnilla joku neuvoijista erikoistuu yrittäjavelallisten neuvontaan.

Velkajärjestelyhakemusten määrän käräjäoikeuksissa arvioidaan lisääntyvän lainmuutoksen myötä. Talousapu neuvontapalvelun kokemusten mukaan kolmasosa yrittäjistä joutuu lopettamaan yritystoiminnan sen kannattamattomuuden vuoksi. Tämän kolmasosan osalta ehdotus ei tuo muutosta nykytilaan eikä kasvata hakemuskäyttöä käräjäoikeuksissa olettaen, että velalliset hakeutuvat asiantuntevan neuvontapalvelun piiriin ja lopettavat yritystoiminnan. Käräjäoikeuksiin arvioidaan jätettävän vuodessa noin 300 edelleen elinkeinotoimintaa harjoittavien henkilöiden velkajärjestelyhakemusta.

Näistä 300 hakemuksesta 50–70 hakeuksen oletetaan olevan sellaisia, että yritysaneerauksen sijasta velallinen hakee velkajärjestelyä. Tältä osin käräjäoikeuksien kokonaistyömäärä ei tule lisääntymään, olettaen, ettei velallinen saatuaan kielteisen päätöksen velkajärjestelystä laita vireille yritys-

saneeraushakemusta. On myös huomioitava, että yritysaneeraushakemus on käräjäoikeudelle työllistävämpi kuin velkajärjestelyhakemus.

Noin 15 prosentilla talous- ja velkaneuvonnan asiakkaista on yritystoiminnasta peräisin olevia velkoja. Jos 15 prosenttia velkajärjestelyn hakijoista on entisiä yrittäjiä ja kun käytetään vuoden 2012 hakemuskäyttöä (3764), on entisten yrittäjien määrä noin 560. Osa tähän ryhmään kuuluvista velallisista tulee hakemaan velkajärjestelyä elinkeinotoimintaa vielä harjoittaessaan, joten heidän osaltaan kysymys on siitä, mihin ajankohtaan velkajärjestelyn hakeminen ajoittuu. Lisäksi osa yksityisiä elinkeinonharjoittajia koskevista konkurssihakemuksista saattaa jäädä pois, ja konkurssimenettelyn sijasta velat järjestellään velkajärjestelyssä.

Kokonaisuutena arvioiden sellaisten täysin uusien velallisten määrä, jotka jo nyt eivät hakeudu yritysaneeraukseen, joita ei haeta konkurssiin ja jotka eivätkä yritystoiminnan lopetettuaan hae velkajärjestelyä, on melko pieni. Määräksi arvioidaan 150 hakemusta vuodessa. Vaarana kuitenkin on, että velkajärjestelyhakemusta aletaan käyttää keinona viivästyttää konkurssiin asettamista. Tällaista menettelyä on jossain määrin havaittavissa yritysaneeraushakemusten osalta. Lakiin ehdotetaan otettavaksi säännökset järjestelmän väärinkäytön torjumiseksi ja useiden velkajärjestely- ja yritysaneeraushakemusten aiheuttaman työmäärän minimoimiseksi.

Maksukyvyttömyysmenettelyiden kasvaminen 150 hakemuksella vuodessa edellyttää 1,3 henkilötyövuoden lisäresursseja käräjäoikeuksiin, joista käräjätuomarin osuus olisi 0,5 ja sihteerin osuus 0,8 henkilötyövuotta. Jos T11 ja T13 palkkaluokan käräjätuomareille lasketaan yhtäläinen osuus, tekee tämä kokonaiskustannuksena noin 75 000 euroa.

Elinkeinotoimintaa harjoittavien velallisten osalta on odotettavissa, ettei velkajärjestelyhakemukseen useinkaan liitetä maksuohjelmaehdotusta. Tällöin käräjäoikeus määrää selvittäjän. Elinkeinonharjoittajien maksuohjelmaehdotuksen laatiminen on monesti keskimääräistä vaativampaa. Selvittäjän palkkio määräytyisi korkeimman asteikon mukaan, mahdollisesti korotettuna niiden edellytysten mukaisesti, joista yksityishenkilön velkajär-

jestelyasiassa määrätyn selvittäjän palkkiosta ja kulukorvauksesta annetussa asetuksessa (1212/2001) säädetään. Esityksessä asetetaan elinkeinotoiminnan jatkamiskelpoisuudelle ja sen velallislle tuottamalle tulolle tietyt edellytykset. Velallisella tulee olla maksuvaraa, jotta hänelle voidaan myöntää velkajärjestely. Silloin kun velkajärjestely koskee myös elinkeinotoiminnan velkoja, velallisen tulee ehdotuksen mukaan maksaa selvittäjän saatavasta määrä, joka vastaa velallisen maksuvaraa enintään maksuohjelman vahvistamisen tai muuttamisen jälkeen seuraavien kuuden kuukauden ajalta normaalin neljän kuukauden sijaan. Kuudessa kuukaudessa velallinen pystyisi useimmissa tapauksissa maksamaan selvittäjän palkkion kokonaan, eikä se siten jäisi valtion varoista maksettavaksi.

Esityksessä ehdotetaan lisäsuoritusvelvollisuuteen muutoksia, joiden tarkoituksena on muun muassa vähentää lisäsuoritusvelvollisuuden talous- ja velkaneuvonnalle aiheuttamaa työmäärää. Lisäsuoritusvelvollisuuden alarajaa nostettaisiin eikä lisäsuoritusvelvollisuutta määrättäisi velallisille, joiden tulotason ei oleteta muuttuvan maksuohjelman aikana. Lisäsuoritusvelvollisuuden täyttämistäjankohdista siirrettäisiin verotuksen valmistamisen jälkeiseen aikaan, jolloin velallisen tulojen kasvu olisi helppo tarkistaa verotuspäätöksestä käymättä läpi erillisiä tulotositteita. Lisäsuoritusvelvollisuuden tarkistamista varten kehitettäisiin työkaluja, joiden avulla velallisen olisi helpompi itse tarkistaa lisäsuoritusvelvollisuutensa, jolloin yhteydenottojen määrä talous- ja velkaneuvontaan vähenisi. Kaikkiaan uudistuksista arvioidaan syntyvän 1,5 henkilötyövuoden säästö.

Ehdotuksen tarkoituksena on nopeuttaa työttömien pääsyä velkajärjestelyyn. Velkajärjestelyn estymistä väliaikaisesta syystä koskevan säännöksen lieventäminen heidän osaltaan saattaa lisätä hakemismääriä lain voimaantulon jälkeisenä vuotena. Pitkällä aikavälillä kysymys on velkajärjestelyhakemuksen tekemisen ajankohdasta, joka itsessään ei kasvata hakemismääriä. Nuorten yli-velkaongelmien kasvu ja hakeutuminen enenevässä määrin velkajärjestelyyn voi kuitenkin näkyä hakemismäärissä.

Velkajärjestelyyn pääsyn helpottamista koskevien ehdotusten arvioidaan kasvattavan

hakemismääriä 250 hakemuksella vuodessa. Tämä tarkoittaisi sitä, että käräjäoikeuden työmäärä kasvaisi 2,17 henkilötyövuodella käräjätuomareiden osuuden ollessa 0,5, notaarien 0,3 ja avustavan henkilökunnan 1,37 henkilötyövuotta. Kokonaiskustannuksena tämä tekee noin 108 000 euroa.

Talous- ja velkaneuvonnan asiakaskuntaan ehdotukset eivät sinänsä vaikuttaisi, mutta talous- ja velkaneuvonnan työmäärä kasvaisi jonkin verran sen vuoksi, että velkajärjestelyhakemus tulisi tehtäväksi nykyistä useammin. Muutoksen arvioidaan aiheuttavan 1,5 henkilötyövuoden lisäresurssitarpeen.

Hakemismäärien kasvu tarkoittaa kasvua myös selvittäjille maksettavissa palkkioissa. Vuonna 2012 selvittäjälle maksettava keskimääräinen summa sisältäen sekä palkkion että kulukorvauksen oli noin 820 euroa asialta.

Esityksessä ehdotetaan velkajärjestelyasioiden käsittelyyn sovellettavan menettelyn yksinkertaistamista. Velan määrä määräytyisi pääsääntöisesti velkaselvittelyssä ennen hakemuksen tekemistä käytetyn saldopäivän mukaan, jolloin saldopäivityksiä velkajärjestelyn aloittamispäivälle ei enää tehtäisi. Tällöin käräjäoikeudelta ja talous- ja velkaneuvonnalta säästyisi yksi työvaihe silloin, kun maksuohjelmaehdotus on toimitettu käräjäoikeuteen velkajärjestelyhakemuksen liitteenä. Merkittävimmät kustannussäästöt liittyvät ehdotukseen siirtyä postitse tapahtuvista tiedoksiannoista pääsääntöisesti sähköpostitse tapahtuviin tiedoksiantoihin. Tiedoksiantojen toimittaminen postitse aiheuttaa vuosittain mittavat kopiointi- ja postituskustannukset, jotka näkyvät kustannuksina sekä käräjäoikeudessa että selvittäjille maksettavina kulukorvauksina.

Tarkkoja lukuja siitä, paljonko käräjäoikeuksille aiheutuu kopiointi- ja postituskuluja juuri velkajärjestelyasioista, ei ole saatavissa. Erittelyä selvittäjille maksettavien palkkioiden ja kulujen välillä ei myöskään ole saatavissa. Selvittäjille maksettiin vuonna 2012 palkkioita ja kulukorvauksia noin 1,8 miljoonaa euroa, ja vuonna 2013 noin 2,3 miljoonaa euroa. Noin 30 prosenttia selvittäjille maksettavasta summasta arvioidaan olevan kulukorvauksia, jotka suurimmaksi osaksi ovat kopiointi- ja postituskuluja. Näin ollen selvittäjille maksettiin vuonna 2012 ku-

lukorvauksia 540 000 euroa ja vuonna 2013 noin 690 000.

Vuonna 2012 selvittäjä määrättiin 2 200 velkajärjestelyasiassa. Kaikkiaan velkajärjestelyasioita saapui käräjäoikeuksiin 4 675 kappaletta eli hieman vajaassa puolessa tapauksista määrättiin selvittäjä. Jos käräjäoikeudelle aiheutuvien kopiointi- ja postituskulujen arvioidaan olevan samansuuruiset kuin selvittäjille maksettavien korvausten, nousee kokonaiskustannus yli miljoonaan euroon vuodessa. Selvittäjille maksettavista korvauksista ei kuitenkaan voida suoraan päätellä valtiolle aiheutuvien kulujen määrää.

Siirtyminen sähköpostitse tapahtuviin tiedoksiantoihin säästää suurimman osan kopiointi- ja postituskuluista. On kuitenkin huomattava, ettei ehdotus velvoita velkojaa sähköpostin käyttöön, joten halutessaan velkojalla on oikeus saada tiedoksiannot postiosoitteeseen. Lisäksi silloin, kun tuomioistuimen sijasta selvittäjä huolehtii tiedoksiannoista, salassa pidettävä materiaali voi olla helpompaa toimittaa postitse kuin sähköpostitse. Tältä osin tulisi lähteä siitä, että selvittäjä toimittaa velkojille julkisen materiaalin (vähintään hakemuksen ja maksuohjelmaehdotuksen) sähköpostitse ja velkojan pyynnöstä muut tiedot parhaana pitämäänsä tapaa käyttäen.

Esityksessä ehdotetaan selkeytettäväksi selvittäjän määräämisen edellytyksiä tilanteessa, jossa maksuohjelmaehdotus toimitetaan käräjäoikeudelle jo velkajärjestelyhakemuksen liitteenä. Käräjäoikeus ei voisi määrätä selvittäjää pelkästään tiedoksiantojen toimittamista varten. Käräjäoikeuden tulisi huolehtia tiedoksiannoista, jotka pääsääntöisesti lähetetään velkojan sähköpostiosoitteeseen. Käräjäoikeuksien käytössä on tietoturvallinen mahdollisuus lähettää myös salassa pidettäviä tietoja sisältävää sähköpostia suojattuna ilman viestin avaamiseen tarvittavan avaimen lähettämistä erikseen, mitä mahdollisuutta selvittäjillä ei yleensä ole. Selvittäjä voitaisiin määrätä vain, jos asia myöhemmässä vaiheessa muuttuu riitaiseksi tai epäselväksi. Maksuohjelmaan tarvittavien korjausten tekemistä varten (velkoja puuttuu, väärä velan määrä, velkoja vaihtunut, muu puute) käräjäoikeus taas palauttaisi asian velalliselle, jonka tulisi toimittaa korjattu mak-

suohjelmaehdotus käräjäoikeudelle määräpäivään mennessä. Selvittäjän määräämiselle ei tällaisessa tilanteessa olisi edellytyksiä.

Tiedoksiantojen toimittaminen sähköpostitse aiheuttaa käräjäoikeudelle vähemmän työtä kuin niiden toimittaminen postitse, mikä vähentää avustavan henkilökunnan työmäärää. Toisaalta niissä käräjäoikeuksissa, joissa selvittäjän määräämisestä on tullut lain tarkoituksen vastaisesti pääsääntö, avustavan henkilökunnan työmäärä lisääntyy nykyisestä. Kokonaiskustannuksiltaan ehdotettu menettely on edullisin. On halvempaa, että avustava henkilökunta huolehtii tiedoksiannoista sähköpostitse kuin valtuuttaa selvittäjä tätä varten. Säästöjen suuruus riippuu myös siitä, alkavatko talous- ja velkaneuvojat jatkossa tehdä maksuohjelmaehdotuksia nykyistä useammin. Erityisesti silloin kun maksuohjelmaehdotuksen tekeminen tarkoittaa vain kohtuullista lisätyötä neuvojalle eikä asia vaikuta erityisen riitaiselta tai epäselvältä, on maksuohjelmaehdotuksen laatiminen neuvojan toimesta kokonaiskustannusten kannalta edullisempaa kuin selvittäjän määrääminen.

Esityksessä ehdotetaan tuomioistuimelle mahdollisuutta vahvistaa maksuohjelma yksinkertaistetussa menettelyssä velkojen enemmistön suostumuksella. Kysymys on eräänlaisesta pakkosovintomenettelystä, jossa tuomioistuin ei tutki vähemmistöön jääneiden pienvelkojen maksuohjelmaa koskevia väitteitä. Ehdotuksen säästövaikutukset riippuvat pitkälti velkojen halukkuudesta suostumusten antamiseen. Yrityssaneerauslain vastaavaa säännöstä on käytännössä sovellettu melko vähän, minkä vuoksi ehdotettu säännös menee pidemmälle rinnastamalla passiiviset velkojat tietyiltä osin suostumusten antaneisiin velkojiin. Menettelyn yksinkertaistamisen ja käsittelyaikojen lyhentämisen lisäksi säännöksen toivotaan tuovan kustannussäästöjä myös sovinnollisuuden lisääntymisen kautta. Pienvelkojalla ei ole intressiä olla suostumatta vapaaehtoiseen velkajärjestelyyn, jos maksuohjelma voidaan vahvistaa joka tapauksessa hänen väitettään tutkimatta.

Edellä mainittujen ehdotusten arvioidaan tuovan valtiolle kustannussäästöjä selvittäjille maksettavien palkkioiden ja korvausten osalta noin 500 000 euroa vuodessa. Käräjä-

oikeuksien kopiointi- ja postituskulut vähenivät noin 500 000 euroa vuodessa.

Menettelyn yksinkertaistamista koskevien ehdotusten odotetaan säästävän yhden henkilötyövuoden, jonka kustannukset olisivat noin 53 000 euroa.

Esitys perustuu siihen, että elinkeinotoimintaa harjoittavat velalliset hakeutuvat talous- ja velkaneuvonnan asiakkaiksi samassa määrin kuin muutkin velalliset. Osa velallisista ei kuitenkaan käänny talous- ja velkaneuvonnan puoleen, vaan hakee apua velkaongelmiinsa yksityiseltä sektorilta. Velallinen voi saada tuomioistuimessa käsiteltävään velkajärjestelyasiaan oikeusapua, jos siihen on erityisen painava syy. Oikeuskäytännössä on melko vakiintuneesti myönnetty velkajärjestelyhakemuksen tekemiseen oikeusapua. Vuonna 2012 oikeusaputoimistojen käytössä olevaan asiainkäsittelyjärjestelmään oli päätetty 330 yksityishenkilön velkajärjestelyasiaa. Yksityisten avustajien oikeusapupäätöksen perusteella hoitamista velkajärjestelyasioista ei ole saatavissa tietoa.

Melko usein oikeusavun perusteella on yksityisen avustajan palkkioksi velkajärjestelyhakemuksen tekemisestä hyväksytty 1 000 euroa, mikä vastaa kymmenen tunnin työtä. Vuoden 2014 alusta oikeusavun palkkioita on korotettu 10 prosentilla. Yksityisen elinkeinonharjoittajan velkajärjestelyhakemuksen laatimisen ja tarvittavien selvitysten tekemisen voidaan arvioida olevan työläämpää ja vaativampaa kuin yksityishenkilöiden. Jos oikeusapua myönnetään sadalle elinkeinonharjoittajalle vuosittain ja palkkio arvioidaan kaksinkertaiseksi, tarkoittaisi tämä 220 000 euron vuosittaista lisäkustannusta. Jos puolet kaikista 300 hakemuksista riitautuu ja velallinen ohjataan oikeusavun piiriin, muodostuu tästä 165 000 euron lisäkustannus. Riitaisista asioista noin 25 prosenttia menee istuntoon. Lisäkustannus 40 istuntokäsittelystä on noin 110 000 euroa. Omavastuuosuuksina arvioidaan saatavan takaisin noin 20 prosenttia kustannuksista. Yhteensä oikeusavun kustannusten kasvuksi arvioidaan siten 396 000 euroa vuodessa.

Järjestelmän toimivuuden kannalta on keskeistä, että talous- ja velkaneuvonnan riittävät resurssit turvataan. Jos talous- ja velkaneuvonnan jonot ovat pitkät, hakeutuvat ve-

lalliset enenevässä määrin talous- ja velkaneuvonnan sijasta oikeusavun piiriin, mikä tarkoittaa huomattavaa lisäkustannusta valtiolle. Yhdellä talous- ja velkaneuvojalla on keskimäärin 118 uutta asiakasta vuodessa yhden henkilötyövuoden kustannusten ollessa 43 865 euroa. Jos 118 yksityishenkilöä saa oikeusapua velkajärjestelyhakemuksen tekemiseen, tarkoittaa se vähintään 130 000 euron kustannusta, johon ei vielä ole laskettu riitautuvien hakemusten aiheuttamia lisäkustannuksia. Jos talous- ja velkaneuvonnan resurssit arvioidaan liian alhaisiksi, näkyy se oikeusavun kustannusten kasvuna.

Tämän esityksen tarkoituksena ei ole tarkastella oikeusavun ja talous- ja velkaneuvonnan välistä suhdetta eikä sitä, milloin velallisen tulee saada oikeusapua velkajärjestelyasian hoitamiseen. Yhteiskunta takaa velkaongelmista kärsiville henkilöille mahdollisuuden valtion ja kuntien varoin järjestettävään asiakkaille ilmaiseen neuvontaan. Lähtökohtana tulisi siten olla, että tätä mahdollisuutta käytetään. Erikseen tulisi selvittää sitä, tulisiko talous- ja velkaneuvontaa säätää ensisijaiseksi suhteessa oikeusapuun.

Kaikkiaan ehdotuksesta arvioidaan aiheutuvan talous- ja velkaneuvonnalle 220 000 euron ja käräjäoikeuksille 130 000 euron vuosittaiset lisäkustannukset, jotka johtuvat henkilötyövuosien määrän kasvusta. Oikeusavun kustannukset lisääntyisivät arviolta lähes 400 000 eurolla. Ehdotus säästäisi tuomioistuinten kopiointi- ja postituskuluista 500 000 euroa ja selvittäjän palkkioista 500 000 euroa. Kaikkiaan ehdotuksen säästövaikutukset olisivat vuositasolla noin 250 000 euroa.

Vuosille 2013—2025 laaditun oikeudenhoiton uudistamisohjelman mukaan velkajärjestelyn yksinkertaistamisella tulisi saada aikaan kustannussäästöjä, joiden määräksi ohjelmassa arvioidaan alle 400 000 euroa (oikeusministeriö, Mietintöjä ja lausuntoja 16/2013). Esitys täyttää tämän tavoitteen.

Talous- ja velkaneuvonnalle sekä käräjäoikeuksille aiheutuvien kustannusvaikutusten lisäksi on arvioitava ehdotuksen vaikutuksia muilla sektoreilla. Nämä vaikutukset ovat myönteisiä. Jatkamiskelpoista elinkeinotoimintaa harjoittavien yrittäjien ei tarvitse velkajärjestelyyn päästökseen lopettaa elinkei-

notoimintaa, vaan he saavat jatkossakin elantonsa yritystoiminnasta, tuottavat verotuloja valtiolle ja kunnille ja mahdollisesti työllistävät itsensä lisäksi muuta henkilökuntaa. Usein yrittäjien on vaikea päästä palkkatyöhön, joten vaihtoehtoisesti he joutuisivat jäämään työttömiksi, minkä jälkeen he voisivat väliaikaisen syyn muututtua pysyväksi hakea velkajärjestelyä. Tämä aiheuttaa yhteiskunnalle kustannuksia, joita esityksellä pyritään torjumaan.

Ylivelkaantuneiden henkilöiden velkajärjestelyyn pääsyn helpottamisella pyritään ehkäisemään syrjäytymistä, joka aiheuttaa yhteiskunnalle moninaisia kustannuksia. Ratkaisun löytäminen velkaongelmaan ja velallisen auttaminen velattomaan uuteen alkuun vaikuttaa muun muassa sosiaalitoimelle ja terveydenhuollolle aiheutuvia kustannuksia alentavasti.

Esityksessä ehdotetaan myös, että vanhentumislakiin lisättäisiin säännökset velan erääntymisestä laskettavasta lopullisesta vanhentumisesta. Vanhentumisaika olisi kuitenkin verraten pitkä (20 tai 25 vuotta) eli viisi vuotta pidempi kuin ulosottooperusteen määräaikaaisuuteen liittyvä vanhentumisaika. Näin ollen vapaaehtoisille maksujärjestelyille jäisi riittävästi aikaa. Velkojalla ei kuitenkaan olisi enää intressiä pitkittää ulosottooperusteen hakemista vuosilla.

Ehdotus saattaa jossain määrin lisätä summaaristen riita-asioiden määrää käräjäoikeuksissa heti lain voimaantulon jälkeisinä vuosina. Suomen Perimistöimistöjen liitto ry:n mukaan sen jäsenistöimistöjen hoidossa on 15 000 toimeksiantoa, jotka perustuvat sellaisiin yli 20 vuotta vanhoihin velkoihin, joille ei ole haettu oikeuden päätöstä. Velallisia on yhteensä 8 000, tosin eri toimistoissa perinnän kohteena voi olla sama henkilö. Ehdotuksen mukaan nämä yli 20 vuotta sitten erääntyneet velat säilyisivät perimiskelpoisina viiden vuoden ajan lain voimaantulosta.

Oletettavaa on, että vain sellaisille veloille haetaan lainmuutoksen johdosta ulosottooperuste, joille velkoja odottaa viiden vuoden aikana tulevan suorituksia ulosotosta enemmän kuin velkojalle aiheutuu kustannuksia ulosottooperusteen hakemisen johdosta. Ehdotuksen arvioidaan lisäävän summaaristen riita-asioiden määrää käräjäoikeudessa lain

voimaantulon jälkeisinä vuosina yhteensä joillain sadoilla, enintään muutamalla tuhannella. Samanaikaisesti velkomuskanteiden oletetaan vähenevän muiden lainmuutosten, erityisesti pikaluotoille asetetun korkokaton, johdosta. Lainmuutoksesta ei aiheudu lisäresurssitarvetta käräjäoikeuksiin.

Ulosotolle aiheutuvan lisätyömäärään arvioidaan jäävän melko vähäiseksi, eikä se aiheuta lisäresurssitarvetta. Ulosottohakemusten määrän arvioidaan kasvavan vastaavasti kuin velkomuskanteiden määrän tuomioistuimissa.

Erääntymisestä laskettava lopullinen vanhentuminen tulisi ulosotossa tutkittavaksi vasta viiden vuoden siirtymäajan jälkeen. Kysymys olisi väitteenvaraisesta asiasta. Ulosottomiehelle aiheutuu jonkin verran lisätyötä erääntymisajankohdan tarkistamisesta velallisen tekemän väitteen ja esittämän selvityksen pohjalta. Toisaalta saatavat poistuvat ulosottoperinnästä sen johdosta, että ne vanhentuvat ennen ulosottooperusteen määräajan kulumista umpeen.

4.2 Vaikutukset velallisten ja velkojien asemaan

Esityksen ehdotukset vaikuttaisivat myönteisesti velallisiin. Työttömien velallisten velkajärjestelyyn pääsyä helpotettaisiin, jolloin heille tarjoutuu nopeammin mahdollisuus saada taloudellinen tilanteensa korjatuksi ja päästä uuteen velattomaan alkuun. Velkaantumiseen kohdistuvaa moitittavuutta arvioitaessa otettaisiin huomioon muun muassa velallisen ikä samoin kuin luotonantajan toiminta, mikä osaltaan helpottaa nuorten pääsyä velkajärjestelyyn. Ehdotuksen toivotaan auttavan ylivelkaantuneita velallisia ja erityisesti ylivelkaantuneita nuoria uuteen alkuun pääsemisessä ja ehkäisevän syrjäytymistä. Esitys pyrkii oikeudenmukaiseen riskinjalkoon velallisen ja velkojan välillä, mikä helpottaa erityisesti pikaluottojen vuoksi velkaantuneiden pääsyä velkajärjestelyyn.

Ehdotus kannustaa velallisia maksuohjelman aikaiseen tulonhankintaan ja parantaa velallisten selviytymistä maksuohjelmasta. Velallinen saisi pitää kokonaan itsellään hieman nykyistä suuremman määrän ansaitsemistaan lisätuloista. Korotuksen määrä on

kuitenkin myös velkojen kannalta kohtuullinen. Velallisten mahdollisuutta pitää maksuohjelman aikana maksuista niin sanottuja vapaakuukausia lisättäisiin silloin, kun maksuohjelma kestää yli kolme vuotta. Lisäsuoritusvelvollisuuden seuranta ja täyttämistä helpotettaisiin ja otettaisiin se osaksi velallisen talouden suunnittelua. Velkajärjestelyn onnistumismahdollisuudet paranisivat näiden uudistusten myötä, mutta ne eivät vaikuttaisi velkojille tulevien suoritusmääriin.

Asunnon säilyttämistä koskevaan säännökseen ehdotetut muutokset tarkoittaisivat, että palattaisiin ennen vuoden 2010 uudistusta noudatettuun laskentatapaan, jolloin tavallisten velkojen vähimmäiskertymä laskettiin viiden vuoden maksuohjelman mukaisesti. Vaikka vuoden 2010 uudistuksessa ei muutettu asunnon säilyttämistä koskevia säännöksiä, oli sillä huomattava merkitys siihen suhteeseen, jonka velallinen saa pitää asunton sisältyvästä vapaasta arvosta itsellään ja jonka hän maksaa velkojille. Ehdotus paluusta alkuperäiseen laskentatapaan olisi velkojen kannalta oikeudenmukaisempi, mutta takaisi velalliselle korkean asumisen suojan.

Elinkeinotoimintaa harjoittavien velallisten asema paransi huomattavasti. Heille tarjoutuisi mahdollisuus järjestellä taloudellinen kokonaistilanteensa edullisessa menettelyssä ja päästä siten uuteen alkuun sekä yksityistalouden että elinkeinotoiminnan osalta. Elinkeinonharjoittajien mahdollisuudet säilyttää omistusasuntonsa paranisivat sen myötä, että heille annetaan mahdollisuus velkojen järjestelyyn velkajärjestelylain mukaisessa menettelyssä.

Esityksen vaikutukset velkojen työmäärään ovat vähäiset. Esimerkiksi saldopäivää koskeva ehdotus tarkoittaisi, että velkojen tarvitsisi ilmoittaa velan määrä vain kerran, kun taas nykyisin ilmoituksia tehdään yleensä kaksi. Hakemusmäärien kasvu ja elinkeinonharjoittajien hakeutuminen velkajärjestelyyn taas tarkoittavat sitä, että perinnässä olevia asiakkaita koskee nykyistä useammin maksukyvyttömyysmenettely.

Eräänymisestä laskettava lopullinen vanhentuminen tarkoittaa sitä, että luonnollisen henkilön sopimusperusteiselle velkavastuulle säädetään enimmäiskesto kaikissa tapauksissa. Vanhentumisajat ovat kuitenkin niin pit-

kiä, että niitä voidaan pitää kohtuullisina myös velkojan kannalta. Muutos on merkittävä niiden velallisten kannalta, joilla on perinnässä hyvin vanhoja velkoja. He vapautuvat velkavastuusta viiden vuoden kuluttua lain voimaantulosta.

Lainmuutoksen ei odoteta merkittävästi vähentävän vapaaehtoisia maksujärjestelyjä. Lainmuutoksen arvioidaan vaikuttavan siten, että velan jäädessä maksamatta velkoja hakee sille maksutuomion nopeammin kuin olisi ehkä ilman lainmuutosta tehnyt. Silloin kun velkoja hakee velasta ulosottoperusteella, tarkoittaa se velalliselle maksuhäiriömerkintää.

Ehdotuksella ei arvioida olevan vaikutuksia rahoitusmarkkinoiden toimintaan. Perimistöimistöjen harjoittaman liiketoiminnan kannalta lainmuutos vaikuttaa perinnässä olevien vanhojen saatavien odotusarvoa vähentävästi. Kun saatavat säilyvät perimiskelpoisina vain rajoitetun ajan, vaikuttaa se siihen euromäärään, jonka velkoja saa velasta perittyä velalliselta.

4.3 Yritysvaikutukset

Velkajärjestelylakiin ehdotetuilla muutoksilla on merkittäviä vaikutuksia ylivelkaantuneille yksityisille elinkeinon- ja ammatinharjoittajille. Esitys ei sen sijaan vaikuta yhtiömuotoisiin yrityksiin. Velkajärjestelylain mukaisessa menettelyssä ei jatkossakaan järjestellä yhtiömuotoisten yritysten velkoja. Yhtiö voi hakeutua yrityssaneerauslain mukaiseen menettelyyn, eikä yrityssaneerauslakia ehdoteta tässä esityksessä muutettavaksi.

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisun ”Yrittäjäyyskatsaus 2012” mukaan yritysten lukumäärä on viime vuosina pysynyt jatkuvasti samalla tasolla noin 263 000:ssä. Tässä luvussa mukana ovat vain sellaiset yritykset, jotka ovat toimineet tilastovuonna yli puoli vuotta työllistäen enemmän kuin puoli henkilöä vuosityöllisyyden käsitteellä mitaten tai muodostaen liikevaihtoa yli tietyn euromäärän (9 979 euroa vuonna 2010). Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisterin tilastojen mukaan toiminimiä on 40,4 prosenttia yrityskannasta. Patentti- ja rekisterihallituksen tilastojen mukaan vuonna 2012 kaupparekisteriin ilmoitettiin 16 216 uutta yksityistä elinkeinonharjoitta-

jaa. Vuonna 2011 vastaava lukumäärä oli 15 877.

Kuten edellä jaksossa 4.1 on tarkemmin selostettu, noin 500 yksityisen elinkeinon- ja ammatinharjoittajan arvioidaan tarvitsevan vuosittain neuvontaa talouden kokonaistilanteen korjaamiseksi ja velkajärjestelyn mahdollisuuksien selvittämiseksi. Heistä noin 300:n arvioidaan vuosittain hakevan yksityistalouden ja elinkeinotoiminnan velkojen järjestelyä velkajärjestelylain mukaisessa menettelyssä.

Ehdotetut muutokset vaikuttavat yksityisiin elinkeinon- ja ammatinharjoittajiin myönteisellä tavalla. Ylivelkaantuneille elinkeinotoimintaa harjoittaville luonnollisille henkilöille tarjoutuu ehdotettujen muutosten myötä mahdollisuus saada sekä yksityistalouden että elinkeinotoiminnan velkansa järjestelyä velkajärjestelylain mukaisessa menettelyssä. Voimassa oleva lainsäädäntö mahdollistaa talouden kokonaistilanteen korjaamisen yritysaneerauksessa. Yritysaneeraus on kuitenkin raskas, usein yksityisen elinkeinonharjoittajan velkoihin ja varoihin nähden kallis menettely, josta aiheutuu yrittäjälle yleensä vähintään 10 000 euron kustannukset.

Velkajärjestelyyn hakeutuminen on yrittäjälle edullista. Maksuttomassa talous- ja velkaneuvonnassa yrittäjää avustetaan taloudellisen tilanteen selvittämisessä ja velkajärjestelyhakemuksen tekemisessä. Yritystoiminnan jatkamiskelpoisuutta koskevan arvioinnin osalta talous- ja velkaneuvoja saattaa tarvita yritystalouden asiantuntijan apua. Ehdotus perustuu ajatukselle siitä, että tämä asiantuntemus olisi saatavissa Talousapu neuvontapalvelun kautta. Yrittäjä joutuisi maksamaan vain niistä yritystä koskevista asiantuntijaselvityksistä, jotka tarvitaan velkajärjestelyhakemuksen liitteeksi. Velkajärjestelyssä määrättäisiin yleensä selvittäjä, jonka palkkiosta velallinen vastaisi enintään kuuden kuukauden maksuvaraansa vastaavalla määrällä mahdollisen loppuosan jäädessä valtion maksettavaksi. Velkajärjestelyn saanut elinkeinonharjoittaja pääsisi uuteen velattomaan alkuun 3—5,5 vuodessa riippuen siitä, kohdistuuko hänen toimintaansa esteperusteen muodostavaa moitittavuutta ja kauanko hän maksaa selvittäjän palkkiota.

Kuten edellä on selostettu, jo voimassa oleva lainsäädäntö mahdollistaa yksityisen elinkeinonharjoittajan yksityisvelkojen ja elinkeinotoiminnan velkojen järjestelyn. Kilpailuvaikutusten osalta esitys ei siten muuta olennaisesti nykyistä tilannetta. Velkajärjestely soveltuu yksityisen elinkeinonharjoittajan talouden kokonaistilanteen korjaamiseen yritysaneerausta paremmin silloin, kun toiminta on melko pienimuotoista ja se voidaan tervehdyttää velkajärjestelyn keinoin ilman liiketoimintaa koskevia järjestelyjä. Esityksessä kysymys on siitä, että ylivelkaantuneille yksityisille elinkeinonharjoittajille luodaan käyttökelpoisempi ja halvempi mahdollisuus päästä uuteen alkuun yritystoimintaa lopettamatta. Kilpailijoiden kannalta ei ole erityistä merkitystä sillä, kummassa menettelyssä velat järjestellään.

Ehdotettua menettelyä voitaisiin soveltaa silloin, kun elinkeinonharjoittaja on esimerkiksi sairauden tai muun henkilökohtaisen olosuhdemuutoksen taikka elinkeinotoiminnan kannattavuuden notkahtamisen vuoksi tullut maksukyvyttömäksi, mutta elinkeinotoiminta on alkanut sujua uudelleen niin hyvin, että velallinen pystyy sen avulla elättämään itsensä ja perheensä ja maksamaan ”uudet” erääntyvät velkansa ajallaan, kunhan ”vanhat” velat järjestellään. Elinkeinoiminnan velkojen järjestely edellyttää aina maksukyvyttömyyttä. Maksukykyisen elinkeinonharjoittajan elinkeinotoiminnan velkojen järjesteleminen vääristäisi kilpailua ja antaisi epäreilun edun velkajärjestelyn saaneelle yrittäjälle. Sen sijaan myös velkojen ja alan kilpailun kannalta on tarkoituksenmukaista, että ”notkahduksen” jälkeen yritystoiminnan elinkelpoiseksi saattanut yrittäjä pystyy velkajärjestelyn avulla jatkamaan toimintaansa.

Hyvin epätodennäköistä on, että velkajärjestelyyn päästyään elinkeinonharjoittaja alentaisi hintojaan kilpailijoitaan alemmalle tasolle ja näin vääristäisi kilpailua. Tämä tarkoittaisi elinkeinotoiminnasta velalliselle tulevan tulon pienenemistä ja voisi vaikeuttaa velallisen selviytymistä maksuohjelman mukaisista suorituksista. Tällainen toiminta saattaisi olla myös myötävaikutusvelvollisuuden rikkomista, sillä velallisella on velvollisuus ylläpitää maksukykyään ja ryhtyä

sellaisiin toimenpiteisiin maksukykyensä parantamiseksi, joita häneltä kohtuudella voidaan edellyttää. Maksuohjelman mukaisten suoritusten taikka myötävaikutusvelvollisuuden laiminlyöminen voi johtaa maksuohjelman raukeamiseen.

On myös tarkasteltava sitä, voidaanko velkajärjestely myöntää elinkeinonharjoittajalle, joka on aiheuttanut maksukyvyttömyytensä esimerkiksi myymällä tuotteitaan tai palveluitaan selvään alihintaan. Sama kysymys voidaan esittää sellaisen elinkeinonharjoittajan osalta, joka on pyrkinyt saamaan kilpailuetua laiminlyömällä lakisääteisiä maksuvelvoitteitaan. Tällainen menettely voi muodostaa velkajärjestelyn yleisen esteen. Lisäksi on huomioitava, että elinkeinotoiminnan velkojen järjesteleminen edellyttää, että velallinen pystyy maksamaan velkajärjestelyn aloittamisen jälkeen syntyvät elinkeinotoimintaan liittyvät velkansa toiminnasta saatavilla tuloilla sitä mukaa kuin ne erääntyvät sekä elättämään itsensä ja huolehtimaan elatusvelvollisuudestaan, minkä jälkeen hänelle on jäätävä vielä maksuvaraa velkojen maksamiseen. Jos velallinen on myynyt tuotteitaan tai palveluitaan selvään alihintaan, hänen voi olla vaikea osoittaa, että hän täyttää velkajärjestelyn myöntämisen edellytykset.

Yritysten välisen kilpailun kannalta ongelmallinen voi olla tilanne, jossa velkajärjestelyä haetaan velallisen konkurssiin asettamisen hidastamiseksi. Velkajärjestelyhakemus ratkaistaan ennen konkurssihakemusta, joten velkajärjestelyhakemuksen vireilletulo voi viivyttää velallisen asettamista konkurssiin. Velkajärjestelyasioissa päätös siitä, aloitetaanko velkajärjestely, voidaan yleensä tehdä melko nopeasti. Lisäksi lakiin ehdotetaan otettavaksi säännökset, joiden tavoitteena on ehkäistä sellaisten peräkkäisten velkajärjestely- ja yrityssaneeraushakemusten tekemistä, joiden tarkoituksena on viivästyttää velallisen asettamista konkurssiin. Laissa ehdotetaan säädettäväksi elinkeinotoiminnan velkojen järjestelyä koskevasta erityisestä esteestä. Tuomioistuimien voisi myös hylätä hakemuksen velkojia kuulematta, jos on ilmeistä, että hakemuksen tarkoituksena on velallisen konkurssiin asettamisen viivästyttäminen. Näin mahdollisesta hakemuksen välitön hylkääminen tilanteessa, jossa konkurssihake-

muksen ollessa vireillä velallinen tekee peräkkäisiä yrityssaneeraus- tai velkajärjestelyhakemuksia.

Esityksen kilpailuvaikutukset koskevat pääosin kotimaisia markkinoita. Melko pienimuotoista elinkeinotoimintaa harjoittavat yrittäjät suuntaavat toimintaansa rajojen yli harvoin.

Elinkeinonharjoittajan velkojen järjestely yrityssaneerauksen sijasta velkajärjestelyssä merkitsee sitä, että velkajärjestelylain omistusasunnon suojaamista koskevia säännöksiä sovelletaan myös elinkeinonharjoittajaan. Omistusasunto kuuluu velkajärjestelyssä velallisen perusturvaan ja se voidaan muuttaa rahaksi vain laissa säännellyissä tilanteissa. Vakuusvelkojan asema velkajärjestelyssä on vahva. Vakuusvelan pääomaa ei järjestellä, mutta vakuusvelkaa voidaan järjestellä esimerkiksi maksuaikaa pidentämällä tai koron määrää alentamalla. Usein tilanne on se, että yrittäjän asunto on kokonaisuudessaan velan vakuutena. Näistä syistä esityksellä ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia rahoitusmarkkinoihin.

Ehdotuksella ei ole vaikutusta yritysten verotukseen, maksuihin eikä yritystukiin eikä se tuo muutoksia ilmoitus-, lupa-, raportointi-, valvonta- eikä rekisteröintimenettelyihin. Esitys ei sisällä mitään, mikä lisäisi yritysten hallinnollista taakkaa.

Yksityisten elinkeinonharjoittajien merkitys on keskimääräistä suurempi rakennusalalla, kuljetuksessa, sosiaali- ja terveyspalveluissa, koulutuksessa ja muissa henkilökohtaisissa palveluissa. Esityksellä ei ole vaikutuksia teollisuuteen.

Esityksessä kysymys on kansallisen lainsäädännön muuttamisesta, eikä sillä ole yhtymäkohtaa Euroopan unionin lainsäädäntöön. Ehdotetut muutokset kuitenkin toteutuvat Euroopan komission 12 päivänä joulukuuta 2012 Euroopan parlamentille, neuvostolle ja talous- ja sosiaalikomitealle antamasta tiedonannosta koskien uutta eurooppalaista lähestymistapaa liiketoiminnan epäonnistumiseen ja maksukyvyttömyyteen (KOM(2012) 742 lopullinen) ilmenevää tavoitetta antaa rehellisesti toimineille yrittäjille uusi mahdollisuus.

5 Asian valmistelu

5.1 Aikaisempi valmisteluvaihe

Oikeusministeriö asetti 18 päivänä syyskuuta 2009 työryhmän, jonka tehtävänä oli laatia ehdotukset velkajärjestelylain uudistamiseksi. Ensimmäisessä vaiheessa työryhmän tuli arvioida, tulisiko velkajärjestelyn maksuohjelmaa lyhentää. Työryhmän ehdotus johti tältä osin 1 päivänä elokuuta 2010 voimaan tulleeseen lainmuutokseen. Uudistuksessa velkajärjestelyn maksuohjelman normaalikesto lyhennettiin viidestä vuodesta kolmeen vuoteen.

Seuraavassa vaiheessa työryhmän tuli selvittää, ovatko velkajärjestelyn edellytykset ja esteperusteet ajan tasalla. Työryhmän tehtävänä oli myös selvittää, voidaanko nykyistä velkajärjestelymenettelyä yksinkertaistaa etenkin lisäsuoritusjärjestelmän osalta. Työryhmän tuli myös kartoittaa velkajärjestelylain mahdolliset ongelmakohdat yritystoiminnan kannalta. Lisäksi työryhmän tuli arvioida, antaako nykyinen ulosottokaaren mukainen vapaakuukausimalli riittävän taloudellisen suojan velallisille. Vielä työryhmän tehtävänä oli selvittää, millä tavalla voitaisiin toteuttaa velkavastuun enimmäiskesto myös silloin, kun velallista vastaan ei ole haettu tuomiota.

Työryhmän alkuperäistä määräaikaa (31.12.2010) jatkettiin oikeusministeriön 10 päivänä joulukuuta 2010 antamalla päätöksellä 31.3.2011 saakka. Jatkamispäätöksen mukaan työryhmän tehtävänä oli laatia ehdotus velkajärjestelylain uudistamiseksi, tarvittaessa uuden lain muodossa. Lisäksi työryhmän tuli tehdä muut tarvittavat ehdotukset saamansa toimeksiannon mukaisesti. Työryhmä luovutti mietintönsä ”Velkajärjestelyn uudistaminen” (oikeusministeriö, Mietintöjä ja lausuntoja 11/2011) 8 päivänä maaliskuuta 2011.

Työryhmän ehdotus sisälsi merkittäviä muutoksia nykyjärjestelmään verrattuna, minkä vuoksi ehdotus kirjoitettiin kokonaan uuden lain muotoon. Merkittävimmät uudistusehdotukset kohdistuivat menettelyyn velkajärjestelyhakemusta käsiteltäessä, maksuohjelman toteuttamiseen ja sen valvontaan

sekä velallisen mahdollisuuteen säilyttää asunto.

Mietinnössä ehdotettiin, että velkojen selvittelyvaiheessa velkojat ja heidän saatavansa selvitetäisiin yleensä talous- ja velkaneuvojan avustuksella. Ennen tuomioistuimessa aloitettavaa velkajärjestelymenettelyä pyritäisiin tekemään sopimus velallisen velkojen järjestelemisestä. Tuomioistuimen päätöksellä sopimus voitaisiin vahvistaa, vaikka pienvelkoja sitä vastustaa. Jollei sopimusta saataisi aikaan, velallinen voisi hakea käräjäoikeudelta velkajärjestelyä. Maksuohjelmaehdotus sisältyisi jo hakemukseen, eikä tuomioistuimella olisi mahdollisuutta määrätä voimassa olevan lain mukaista selvittäjää. Maksuohjelman laatimista ehdotettiin yksinkertaistettavaksi ulosottokaaren säännöksiin perustuen.

Työryhmä ehdotti, että velkojille maksettavien suoritusten sijasta tuomioistuin vahvistaisi maksuohjelmassa velalliselle elinkustannusosan, jonka ylittävä tulo käytettäisiin velkojen maksamiseen. Velkojille maksettava määrä muuttuisi velallisen tulojen mukaan (”reaaliaikaisuus”), jolloin nykyisen kaltaista lisäsuoritusvelvollisuutta ei syntyisi.

Maksuohjelman toteuttamisen valvonta kuuluisi ehdotuksen mukaan ulosottoviranomaisille. Ulosottomiehen tehtävänä olisi jakaa velkojien kesken velalliselta kertyvä tiliyosa.

Mietinnössä ehdotettiin, että maksuohjelman aikana velallisella olisi mahdollisuus pitää vapaakuukausia ja saada käyttöönsä niiden aikana samaansa tulo. Maksuohjelman kesto pitenisi käytettyjen vapaakuukausien määrällä. Viiden vuoden maksuohjelma voisi lyhentyä suorituksilla.

Mietinnössä velkajärjestelyn myöntämisen edellytykset ja esteperusteet ehdotettiin uudistettaviksi kokonaisuudessaan tavalla, joka rakentui osin nykyisen lain varaan, osin uusiin periaatteisiin.

Velallisen mahdollisuuteen säilyttää omistusasunto velkajärjestelyssä ehdotettiin periaatteellista muutosta. Ehdotus lähti siitä, ettei omistusasunto ole perusoikeus ja koska velallinen 3—5 vuodessa vapautuu veloistaan, suhteellisuusperiaate ja velkojien maksusaantioikeus edellyttäisivät velallisen omaisuuden realisointia velkojien hyväksi.

Velkajärjestely ehdotettiin mahdollistettavaksi elinkeinotoimintaa harjoittavalle luonnolliselle henkilölle tietyin lisäedellytyksin, ja elinkeinotoiminnan velkojen järjestelmissä yrittäjän yksityistalouden velkojen lisäksi ehdotettiin rajatuissa tapauksissa mahdolliseksi.

Mietintöön sisältyi myös ehdotus velan lopullisesta vanhentumisesta eräpäivästä lukien. Vanhentumisaajan säättämisen katsottiin olevan tarpeen niitä tilanteita ajatellen, joissa velkoja ei ole hakenut ulosottoperustetta. Työryhmä ehdotti, että eräpäivästä laskettava vanhentumisaika olisi 3 vuotta ulosottoperusteen vanhentumisaikaa pidempi eli 18 vuotta ja luonnollisen henkilön ollessa velkojana 23 vuotta. Jotta 1990-luvun alun laman aikaisten saatavien perintäaika ei muodostu kohtuuttomaksi, ehdotettiin säännöksen soveltamista rajoitetusti taannehtivasti. Säännös tulisi voimaan kahden vuoden siirtymäajan jälkeen. Jos saatavasta on ulosottoperuste, säilyisi se täytäntöönpanokelpoisena viiden vuoden ajan.

Mietintöön sisältyi viisi eriävää mielipidettä.

Eräpäivästä laskettava lopullinen vanhentuminen on ollut selvitettävänä kuitenkin jo pitkään ennen työryhmän ehdotusta. Asia oli esillä ulosottokaaren säättämisen yhteydessä, jolloin lakivaliokunta hallituksen esityksen tavoin rajasi saatavan lopullisen vanhentumisen ulosottokaaren ulkopuolelle ja piti perustellumpana, että asia valmistellaan erikseen (LaVM 26/2006 vp). Sen sijaan talousvaliokunta, joka antoi lausuntonsa lakivaliokunnalle (TaVL 29/2006 vp), ehdotti, että lakivaliokunnassa olisi ratkaistu myös sellaisten velkojen lopullinen vanhentuminen, joita ehdotetut ulosottokaaren täytäntöönpanokelpoisuuden määräaikaussäännökset eivät koske.

Ensimmäisenä ongelmaan kiinnitti huomiota oikeusministeriön asettama vanhentumistoimikunta (komiteamietintö 2001:4). Toimikunta ehdotti, että toissijaisesti käytettäisiin erääntymisajasta laskettavaa 20 vuoden määräaika. Näin pyrittiin estämään, ettei velkoja voisi pidentää vanhentumisaikaa siirtämällä ulosottoperusteen hakemista. Toimikunnan mietintö ei kuitenkaan tältä osin johtanut lainmuutokseen.

Lakialoitteessa (LA 133/2003 vp) kaikkiaan 105 kansanedustajaa ehdotti toissijaista 20 vuoden vanhentumisaikaa, joka laskettaisiin erääntymisestä.

5.2 Lausuntopalaute

Oikeusministeriö pyysi ehdotuksesta lausunnon yhteensä 84 eri viranomaiselta, järjestöltä ja asiantuntijalta. Lisäksi korkeimmalle oikeudelle varattiin tilaisuus antaa mietinnöstä lausunto. Lausuntoja saapui yhteensä 64.

Suhtautuminen työryhmän ehdotuksiin oli jakautunutta alkaen uudistustarpeesta sekä valituista päälinjauksista. Lausuntopalaute oli selvittäjien poistamisen osalta hyvin kriittistä. Käräjäoikeuksille siitä katsottiin aiheutuvan suuri määrä selvitys- ja postitusluonteista lisätyötä, joka ei sovi tuomioistuinten hoidettavaksi. Selvittäjäinstituutiota pidettiin hyvin toimivana, kaikkien asianosaisten edut huomioon ottavana järjestelmänä, kun taas velkaneuvojat nähtiin velallisen edustajina. Monet lausunnonantajat olivat myös huolissaan talous- ja velkaneuvonnan saatavuudesta ja resurssien riittävydestä uusien tehtävien hoitamiseen. Mietinnössä ehdotettu menettely ei lausuntopalautteen mukaan voisi toimia ilman sähköistä asiointijärjestelmää, jonka kustannuksia ja käyttöönottoaikataulua ei mietinnössä arvioitu.

Monissa lausunnoissa nykyistä lisäsuoritusjärjestelmää pidettiin ongelmallisena erityisesti sen vuoksi, ettei lisätilitettäviä varoja enää ollut käytössä, kun velkoja esitti lisätilitystä koskevan vaatimuksen. Niin sanottu reaaliaikainen järjestelmä, jossa velkojille tilitettävä määrä seuraisi velallisen tulojen muutosta, sai sekä kannatusta että vastustusta, samoin maksuohjelmien toteuttaminen ulosotossa. Ulosottolaitos kannatti uudistusta ja katsoi sille ehdotettujen uusien tehtävien sopivan ulosoton hoidettavaksi. Velkaneuvontayksiköistä osa vastusti mietinnön päälinjauksia jyrkästi, osa suhtautui myönteisesti. Maksuohjelman joustoon ja kannustavuuteen liittyvät ehdotukset (mm. vapaakuukaudet, lyhentyvä viiden vuoden ohjelma) saivat pääosin kannatusta.

Useat lausunnonantajat kyseenalaistavat tarpeen kirjoittaa velkajärjestelyn edellytyk-

siä ja esteitä koskevat säännökset kokonaan uudelleen. Lausunnoissa pidettiin ongelmallisena sitä, että nykyisin pohjalta muodostettu oikeuskäytäntö menettäisi merkityksensä ja kestäisi vuosia ennen kuin uuden lain soveltamiskäytäntö muotoutuisi, mikä olisi oikeusvarmuuden kannalta ongelmallista ja lisäisi muutoksenhakua. Yleisesti ottaen lausunnoissa pidettiin myönteisenä sitä, että esteperusteissa kiinnitettiin huomiota velkojan toimintaan luotonannossa sekä nuorten velkaongelmiin.

Useimmat lausunnonantajat suhtautuivat kriittisesti asunnon säilyttämistä koskeviin ehdotuksiin. Vastustus johtui erityisesti siitä, että ehdotettujen säännösten katsottiin johtavan asunnon säilyttämismahdollisuuden huomattavaan kiristymiseen. Ehdotettujen säännösten katsottiin monissa lausunnoissa suosivan liikaa vakuudettomia velkojia ja olevan velkajärjestelyn yhteiskunnallisten tavoitteiden vastaisia.

Suhtautuminen yrittäjävelallisten aseman parantamiseen tähtääviin ehdotuksiin oli pääosin myönteistä. Useissa lausunnoissa korostettiin asian vaativan kuitenkin perusteellista jatkovalmistelua ja kattavaa vaikutusten arviointia.

Ehdotus saatavan eräpäivästä laskettavasta toissijaisesta vanhentumisesta sai laajaa kannatusta, mutta myös jonkin verran vastustusta. Useat lausunnonantajat katsovat, että ehdotus lisäisi velallisten yhdenvertaisuutta ja pitivät tärkeänä sitä, että luonnollisten henkilöiden velkavastuulla on jokin enimmäiskesto.

5.3 Jatkovalmistelu

Työryhmän mietintöön saadun varauksellisen palautteen johdosta oikeusministeriö päätti, ettei selvittäjäinstituutiota lakkauteta eikä maksuohjelmien toteuttamista siirretä ulosottoviranomaisten tehtäväksi. Oikeusministeriö asetti 6 päivänä marraskuuta 2012 työryhmän, jonka tehtäväksi annettiin velkajärjestelyn uudistamistyöryhmän mietinnön ja siihen saadun lausuntopalautteen pohjalta laatia ehdotus yksityishenkilön velkajärjestelyn uudistamiseksi siltä osin kuin kyseisen mietinnön ehdotukset ovat toteuttamiskelpoisia ilman maksuohjelman niin sanottua reaa-

liaikaisuutta ja ulosottovalvontaa ja joiden toteuttaminen on tarpeellista. Työryhmän tuli toteuttaa uudistukset nykyistä velkajärjestelyä sekä tarvittaessa muita lakeja muuttamalla.

Työryhmän oli kiinnitettävä huomiota siihen, miten velallisia voitaisiin kannustaa maksuohjelman aikaiseen tulonhankintaan ja miten velallisille voitaisiin nykyistä paremmin turvata velaton uusi alku. Työryhmän tuli myös selvittää, miten yrittäjien asemaa velkajärjestelyssä voitaisiin parantaa nimenomaan yrittäjyyteen liittyvin ratkaisuin maksuohjelman kestoon puuttumatta. Samoin työryhmän tehtävänä oli selvittää, voidaanko nykyistä velkajärjestelymenettelyä yksinkertaistaa ja lisäsuoritusjärjestelmän velallisille aiheuttamia ongelmia vähentää sekä selvittää velallisen omistusasunnon säilyttämistä koskevien säännösten toimivuus ja ehdottaa tarvittaessa niiden uudistamista.

Työryhmä luovutti yksimielisen mietintönsä 21 päivänä marraskuuta 2013 (oikeusministeriö, Mietintöjä ja lausuntoja 59/2013). Tämä esitys on laadittu työryhmän mietinnön pohjalta. Velkajärjestelyn osalta mietintö ja esitys vastaavat sisällöltään pitkälti toisiaan.

Mietintöön saatu lausuntopalautte (56 lausuntoa) on pääosin myönteistä. Lausuntoja leimaa kuitenkin huoli siitä, että talous- ja velkaneuvonnan resurssit ovat nykyisin mitoitettu liian alhaisiksi. Mietintöön saaduista lausunnoista on tehty tiivistelmä (oikeusministeriö, Mietintöjä ja lausuntoja 28/2014).

Mietinnössä ehdotettiin velkajärjestelyn estymistä väliaikaisesta syystä koskevaa säännöstä (9 a §) muutettavaksi niin, että työttömien ja erityisesti työttömien nuorten pääsyä velkajärjestelyyn nopeutettaisiin. Työttömän velallisen pääsy velkajärjestelyyn on nykyisin hyvin vaikeaa ennen kuin hän on ollut työttömänä yli 2 vuotta. Tätä aikaa ehdotettiin lyhennettäväksi 18 kuukauteen. Työttömien alle 25-vuotiaiden oli mietinnön mukaan mahdollista päästä velkajärjestelyyn 9 kuukauden työttömyyden jälkeen. Velkajärjestelyn esteperusteita ehdotettiin muutettaviksi siten, että velkaantumisen moitittavuutta arvioitaessa kiinnitettäisiin huomiota velallisen toiminnan lisäksi luotonantajan toimintaan ja muun muassa velallisen ikään.

Lausuntopalaute oli 9 a §:n osalta jakaantunutta. Osa lausunnonantajista katsoi, ettei lakiin tulisi ottaa määräaikoja, koska ne johtavat lain liian kaavamaiseen soveltamiseen ja saattavat vaikeuttaa joissain tilanteissa velkajärjestelyyn pääsyä nykyisestä. Tavoite työttömien velkajärjestelyyn pääsyn nopeuttamisesta sai lausunnoissa kuitenkin pääosin kannatusta.

Velkajärjestelylain 9 a § on usein esteenä nuorten pääsyyllä velkajärjestelyyn. Kaikkein ristiriitaisin vastaanotto lausunnoissa liittyi siihen, tulisiko nuorten pääsyä velkajärjestelyyn helpottaa ehdotetulla tavalla. Suuri osa lausunnonantajista katsoi, että se antaisi nuorille väärän signaalin ja passivoisi heitä. Ikärajan asettamista pidettiin useissa lausunnoissa ongelmallisena. Lisäksi ehdotuksen pelättiin aiheuttavan arvioitua enemmän lisättyötä talous- ja velkaneuvonnalle sekä tuomioistuimille.

Esityksessä ei ehdoteta erityissäännöstä alle 25-vuotiaiden velallisten pääsyyllä velkajärjestelyyn. Nuorten velkaongelmien ratkaisukeinoja on kuitenkin syytä jatkossa tarkastella kokonaisvaltaisesti. Esityksessä työttömien pääsyä velkajärjestelyyn ehdotetaan nopeutettavaksi siten kuin mietinnössä ehdotettiin, mikä nopeuttaa myös nuorten työttömien velkajärjestelyyn pääsyä. Lisäksi nuorten pääsyä velkajärjestelyyn ehdotetaan helpotettavaksi siltä osin, että velkaantumisen moitittavuutta arviotaessa mainitaan velallisen ikä arviointiperusteena.

Esteperusteiden osalta luotonantajan vastuun mainitsemista pykälätasolla kannatettiin laajasti, mutta toisaalta useissa lausunnoissa huomautettiin siitä, että käytännössä luotonantajan vastuusta voi tulla uusi kiistakysymys ja epäselväksi jää, missä määrin voimassa olevasta esteperusteesta annettu oikeuskäytäntö menettää merkityksensä. Sen vuoksi asiaa on perusteluissa selkeytetty.

Lisäsuoritusvelvollisuutta koskevien muutosehdotusten osalta esitys vastaa pitkälti mietintöä. Mietintöön saatu lausuntopalaute on pääosin myönteistä. Muutama lausunnonantaja ehdotti koko lisäsuoritusjärjestelmän poistamista ja muutama katsoi, että lisäsuoritusvelvollisuuden alarajaa tulisi nostaa ehdotettua enemmän. Neljässä launnossa pidettiin epäselvänä tai velallisten yhdenver-

taisuuden kannalta ongelmallisena sitä, ettei lisäsuoritusvelvollisuutta määrättäisi kaikille.

Asumuksen säilyttämisen osalta esitys vastaa mietinnössä ehdotettua. Lausunnoissa ehdotukseen suhtauduttiin hyvin myönteisesti. Sitä vastusti vain kaksi lausunnonantajaa.

Yksityisten elinkeinon- ja ammatinharjoittajien velkajärjestelyyn pääsyn parantamisen osalta esitys vastaa pitkälti mietinnössä ehdotettua. Lausuntokierroksella ehdotus sai laajaa kannatusta. Vain kaksi lausunnonantajaa kyseenalaisti valitun lähtökohdan mahdollistaa elinkeinon- ja ammatinharjoittajien talouden kokonaistilanteen korjaaminen velkajärjestelyssä.

Menettelyn yksinkertaistamisen osalta esitys vastaa pitkälti mietinnössä ehdotettua. Lausunnoissa ehdotukseen suhtauduttiin pääosin myönteisesti. Kuitenkin useat lausunnonantajat, erityisesti selvittäjinä toimivia edustavat tahot ja osa tuomioistuimista, kritisoivat sitä, ettei selvittäjää voitaisi pääsääntöisesti määrätä silloin, kun maksuohjelmaehdotus on jo liitetty hakemukseen. Selvittäjien käytön rajoittaminen riidattomissa asioissa on kuitenkin välttämätöntä kustannusten säästämiseksi. Selvittäjä voidaan ehdotuksenkin mukaan määrätä, jos asia on riitainen tai epäselvä. Selvittäjän päätehtävä on maksuohjelmaehdotuksen laatiminen ja jos ohjelmaehdotus on jo laadittu, ei lähtökohdaksi tule ottaa selvittäjän määräämistä.

Velan erääntymisestä laskettavan lopullisen vanhentumisen osalta esitys pohjautuu jaksossa 5.1 selostettuun vuoden 2011 mietintöön. Lausuntokierroksella ehdotukseen kriittisesti suhtautuneita velkojatahoja kuultiin valmistelussa uudelleen. Esityksessä vanhentumisen määräaika on työryhmän mietintöön verrattuna pidennetty samoin kuin on pidennetty aikaa, joka saatavien perimiselle kaikissa tapauksissa jää lain voimaantulon jälkeen.

6 Riippuvuus muista esityksistä

Esityksen toteuttaminen edellyttää, että talous- ja velkaneuvonnan arviomäärärahaa korotetaan. Esitys liittyy vuoden 2015 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Velkajärjestelylaki

3 luku Velkajärjestelyn aloittaminen

9 a §. *Velkajärjestelyn estyminen väliaikaisesta syystä.* Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin säännös, joka koskee velkajärjestelyn estymistä väliaikaisesta syystä silloin, kun velallinen on työtön. Jos velallisen maksuvaran puutteen tai vähäisyyden syy on työttömyys, syytä ei voitaisi pitää väliaikaisena enää sen jälkeen, kun työttömyys on kestänyt yli 18 kuukautta.

Voimassa olevaan lakiin ei sisälly määräaika sille, milloin velallisen työttömyydestä johtuva maksuvaran puute tai vähäisyys muuttuu väliaikaisesta pysyväksi eikä velkajärjestely enää esty 9 a §:n nojalla. Oikeuskäytännössä rajaksi on kuitenkin muodostunut lain esitöissä mainittu 2 vuotta. Usein velkajärjestelyhakemus on hylätty, jos työttömyysjakso on jäänyt vähänkään alle 2 vuoden. Yleisperusteluissa mainituista syistä lakiin otettaisiin nimenomainen säännös siitä, että velkajärjestelyn ei voida katsoa estyvän, jos velallinen on ollut työttömänä yli 18 kuukautta. Kysymys olisi enimmäismääräajasta.

Estettä velkajärjestelyn myöntämiselle ennen edellä mainitun työttömyysjakson umpeen kulumista ei edelleenkään ole, jos velallisen työllistyminen ei johtaisi siihen, että hänellä olisi enemmän kuin vähän maksuvaraa tavallisten velkojen maksamiseen. Jos työllistymisestä huolimatta velallisella ei olisi maksuvaraa tai sitä olisi vain vähäisenä pidettävä määrä, kysymys ei ole pykälässä tarkoitettusta syystä evätä velkajärjestelyä. Tällainen voi olla esimerkiksi tilanne, jossa keski-ikäinen heikosti koulutettu henkilö on joutunut työttömäksi ja on todennäköistä, ettei hän työllisty lainkaan tai työllistyy osaikaiseen tai matalapalkkaiseen työhön, josta saatava palkka ei nosta hänen maksuvaraansa pykälässä tarkoitettulle tasolle. Toisena esi-

merkkinä voidaan mainita tilanne, jossa velallisen maksuvara ei hänen perhe tilanteensa vuoksi nousisi alalla, jolle hänellä on edellytykset työllistyä. Kysymys on siten enimmäisajasta, jonka kuluttua työttömän velallisen pääsyä velkajärjestelyyn ei voitaisi 9 a §:n nojalla evätä.

Ehdotettu 18 kuukauden työttömyysjakso olisi siten ehdoton, että velkajärjestelyä ei voitaisi jättää myöntämättä tämän ajanjakson kuluttua umpeen sillä perusteella, että velallisella saattaisi esimerkiksi koulutuksensa tai kokemuksensa perusteella olla mahdollisuuksia saada töitä. Riittäisi, että työttömyys on kestänyt 18 kuukautta siihen mennessä, kun päätös velkajärjestelyn aloittamisesta tehdään. Olennaista on, että velallinen on työttömyytensä aikana työmarkkinoiden käytettävissä. Lyhyet muutaman päivän yhtämittaiset työskentelyjaksot työttömyyden aikana eivät vaikuttaisi siihen, milloin väliaikaisen esteen katsotaan poistuvan. Myöskään työttömän työnhakijan osallistuminen työharjoitteluun, työvoimapolitiittiseen koulutukseen tai aktivointitoimenpiteenä esimerkiksi työpajatoimintaan ei yleensä vaikuttaisi velkajärjestelyn myöntämiseen.

Pykälään otettaisiin uusi 2 momentti, jonka mukaan pykälää ei sovelleta yksityisinä elinkeinon- ja ammatinharjoittajina elinkeinotoimintaa harjoittaviin velallisiin. On selkeämpää, että kaikista velallisen harjoittamaan elinkeinotoimintaan liittyvistä kannattavuus- ja tuottavuusedellytyksistä säädetään 7 luvussa, joka koskee elinkeinotoimintaa harjoittaviin velallisiin sovellettavia erityissäännöksiä.

Ehdotus tarkoittaa sitä, että yksityisen elinkeinon- tai ammatinharjoittajan velkajärjestelyn ei enää katsottaisi estyvän sen vuoksi, ettei hänen tulotonsa ole vakiintunut. Velallisella on kuitenkin myötävaikutusvelvollisuutensa nojalla velvollisuus ryhtyä sellaisiin toimenpiteisiin maksukykynsä parantamiseksi, joita häneltä kohtuudella voidaan edellyttää.

Lain 7 luvun mukaan velkajärjestelyn myöntäminen yksityiselle elinkeinon- ja ammatinharjoittajalle edellyttäisi, että elinkeinotoiminta on jatkamiskelpoista eikä johda lisävelkaantumiseen. Samoin edellytettäisiin, että velallinen saa elinkeinotoiminnasta niin paljon tuloa, että hän pystyy elättämään sillä itsensä ja täyttämään elatusvelvollisuutensa perhettään kohtaan, minkä jälkeen hänelle jää vielä ainakin vähän maksuvaraa tavallisten velkojen maksamiseen. Yrittäjänä toimivan velallisen maksuvara ei siten voi olla negatiivinen.

Pykälää sovellettaisiin edelleen velallisiin, jotka ovat aiemmin harjoittaneet elinkeinotoimintaa, mutta jotka ovat lopettaneet toiminnan ennen velkajärjestelyyn hakeutumista. Tällaisiin velallisiin ei sovelleta 7 luvun lisäedellytyksiä. Velallisiin, jotka harjoittavat elinkeinotoimintaa yhtiömuodossa, sovelletaan edelleen 9 a §:ää.

10 §. Velkajärjestelyn yleiset esteet. Pykälän 2 kohdan sanamuotoa ehdotetaan selkeytettäväksi. Voimassa olevan pykälän 2 kohdassa viitataan 1 kohtaan, minkä vuoksi 2 kohdan säännös on vaikeaselkoinen. Viittauksen sijasta säännös toistettaisiin kokonaisuudessaan 2 kohdassa, jolloin tulkintaongelmat vähenisivät.

Pykälän 1 kohta koskee tilanteita, joissa velkajärjestely estyy rikoksen perusteella määrätyn maksuvelvollisuuden vuoksi. Tällöin velallinen on jo tuomittu rikoksesta ja hänelle on määrätty rikoksen perusteella maksuvelvollisuus. Pykälän 2 kohdassa taas säädetään tilanteesta, jossa velallista ei vielä ole tuomittu rikoksesta, mutta hän on esitutkinnassa tai syytteessä rikoksesta, josta saattaa seurata maksuvelvollisuus. Samoin 2 kohta koskee tilannetta, jossa velallinen on jo tuomittu rikoksesta, mutta maksuvelvollisuutta koskevaa kysymystä ei ole ratkaistu rikosasian käsittelyn yhteydessä, vaan se ratkaistaan myöhemmin erikseen riita-asiana. Sekä 1 että 2 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa velkajärjestelyn estettä ei muodosta itse rikos, vaan siitä aiheutuva maksuvelvollisuus.

Pykälän 1 ja 2 kohdan mukaisen esteen syntyminen edellyttää lisäksi kokonaisharkintaa. Velkajärjestelylle ei ole rikosperusteesta maksuvelvollisuudesta huolimatta estet-

tä silloin, jos velkajärjestelyn myöntämistä voidaan pitää perusteltuna velan määrä, rikoksen laatu, vahingon kärsineen asema ja muut seikat huomioon ottaen. Tältä osin säännöstä ei ehdoteta muutettavaksi sisällöllisesti.

Käytännössä velkajärjestelyhakemusta ei yleensä tehdä, jos esitutkinta on vireillä. Joskus on esiintynyt tilanteita, joissa haitantekotarkoituksessa tehty rikosilmoitus on johtanut esitutkintaan ja turhaan viivästyttänyt epäillyn pääsyä velkajärjestelyyn. Esitutkinnan vireillä olo tai velallisen syytteeseen asettaminen ei kuitenkaan aiheuta velkajärjestelyn estettä, jos epäilystä rikoksesta ei voi seurata maksuvelvollisuutta tai jo etukäteen on ilmeistä, että säännöksessä edellytetty kokonaisharkinta johtaa velkajärjestelyn myöntämiseen. Silloin kun kysymys on velallisen epärehellisyydestä tai muusta velallisen rikoksesta, ei velkajärjestelyä yleensä voida myöntää ennen kuin rikosasia ja siitä johtuva maksuvelvollisuus on lainvoimaisesti ratkaistu.

Pykälän 3 kohtaa ehdotetaan tarkennettavaksi siten, että lakisääteisten velvollisuuksien olennainen laiminlyöminen elinkeinotoiminnassa muodostaisi esteperusteen vain silloin, kun se ei johdu maksukyvyttömyydestä. Usein verojen ja muiden julkisoikeudellisten maksujen laiminlyöminen johtuu siitä, että yritystoiminta muuttuu kannattamattomaksi eikä yrittäjä sen vuoksi pysty hoitamaan veloitteitaan. Silloin, kun yrittäjä pitkän ajan kuluessa maksaa muita velkojaan, mutta jättää järjestelmällisesti hoitamatta lakisääteiset velvollisuutensa, kysymys ei yleensä voi olla maksukyvyttömyydestä johtuvasta laiminlyönnistä. Tällöin esteperuste soveltuisi. Normaalin yrittäjäriskin toteutuminen ja sen myötä lakisääteisten velvollisuuksien hoitamatta jättäminen ei sen sijaan yksin sulkisi pois velkajärjestelystä. Lakisääteisten velvollisuuksien olennainen laiminlyöminen säilyisi myös muilta osin esteperusteena. Esimerkiksi kirjanpidon laiminlyöminen olisi esteperuste samoissa tilanteissa kuin nykyisinkin.

Pykälän 7 kohdassa vanhahtava ilmaisu ”ilmeisen kevytmielinen velkaantuminen” ehdotetaan korvattavaksi ilmaisulla ”piittaamaton ja vastuuton velkaantuminen”. Kohdassa mainittaisiin nimenomaisesti, että ko-

konaisarvioinnissa siitä, onko velkaantumisen ollut piittaamatonta ja vastuutonta otettaisiin huomioon velallisen ikä, asema ja muut olosuhteet sekä se, ovatko luotonantajat toimineet vastuullisesti. Arvio velkaantumisen moitittavuudesta ei siis perustuisi yksin velallisen, vaan myös luotonantajien toimintaan. Luotonantajien toimintaa arvioitaisiin siltä kannalta, ovatko he noudattaneet hyvää luotonantotapaa ja muita heille säädettyjä velvollisuuksia menetellä luotonannossa vastuullisesti.

Ilmaisun ”ilmeisen kevytmielinen velkaantuminen” muuttamisella ”piittaamattomaksi ja vastuuttomaksi velkaantumiseksi” ei ole tarkoitettu nostettavan eikä laskettavan esteperusteen soveltamiskynnystä. Tältä osin kysymys on terminologian nykyaikaistamisesta.

Säännöksen voimassa olevan sanamuodon mukaan velkaantumisen moitittavuutta arvioitaessa otetaan huomioon ”se, minkälaista harkintaa hänen asemassaan olleelta henkilöltä sellaisissa olosuhteissa kohtuudella voidaan edellyttää”. Ehdotetun sanamuodon mukaan arvioitaessa sitä, onko velkaantuminen ollut piittaamatonta ja vastuutonta, otettaisiin huomioon velallisen ikä, asema ja muut olosuhteet sekä se, ovatko luotonantajat toimineet vastuullisesti. Ehdotetulla muutoksella on tarkoitus nostaa esteperusteen soveltamiskynnystä kahdessa tilanteessa: ensinnäkin nuorten ja ikääntyneiden velallisten osalta arviointi suoritettaisiin aiempaa lievemmin ja toiseksi korostettaisiin luotonantajan vastuuta velkaantumisen moitittavuutta arvioitaessa.

Kuten nykyisinkin, esteperusteen olemassaolo perustuisi aina kokonaisarviointiin. Tässä arvioinnissa tärkeää olisi se, miten velallinen on suhtautunut velkojen takaisinmaksuun. Vähättelevä tai välinpitämätön suhtautuminen luottojen takaisin maksamiseen kertoisi piittaamattomasta ja vastuuttomasta velkaumisesta. Nuorilla henkilöillä ei välttämättä ole vielä taloushallintaan tarvittavaa kokemusta eikä realistista käsitystä kyvystään maksaa luotto korkoineen ja kuiluineen takaisin. He ovat myös alttiimpia mainonnalle. Sen sijaan keski-ikäisiltä taloudellisista asioistaan huolehtimaan tottuneilta henkilöiltä voidaan odottaa enemmän harkintakykyä velan ottamisessa ja takaisinmaksu-

kyvyn realistisuuden arvioinnissa. Toisaalta korkea ikä taas saattaa tätä harkintakykyä laskea. Arvio on tehtävä aina tapauskohtaisesti ottaen huomioon velallisen kyky arvioida velanoton seurauksia.

Ikä on kuitenkin vain yksi arviointiperuste harkittaessa sitä, onko velkaantuminen ollut piittaamatonta tai vastuutonta. Kuten nykyisinkin, velallisen asema ja olosuhteet otettaisiin arvioinnissa huomioon. Esimerkiksi mielenterveyden horjuminen tai muu harkintakyvyn puuttumiseen vaikuttava sairaus vaikuttaisi arviointiin. Silloin, kun luottoa on käytetty suoranaisten perustarpeiden tyydyttämiseen, kuten ravintoon tai asumiseen, velkaantumista ei yleensä voitaisi pitää piittaamattomana tai vastuuttomana. Velallinen on myös saattanut joutua elämään muutoin vaikeissa olosuhteissa ja velkaantua esimerkiksi lasten perusteltujen tarpeiden tyydyttämistä varten, jolloin velkaantumisen taustalla voidaan toisinaan nähdä anteeksiannettavia ja inhimillisiä syitä. Olennaista olisi se, mihin tarkoitukseen luotto on käytetty, kun taas käytetyllä luottotyypillä ei olisi vastaavaa merkitystä.

Velkaantumisen piittaamattomuutta ja vastuuttomuutta arvioitaessa otettaisiin huomioon myös se, ovatko luotonantajat toimineet vastuullisesti. Kysymys olisi aina kokonaisarvioinnista luottomarkkinoiden ja velallisten välisessä suhteessa, jossa kiinnitetään huomiota luotonantajan vastuuseen luottojen markkinoinnissa ja velallisen maksukykyisyyden selvittämisessä. Lisäys on tarpeen nykyisessä luottoyhteiskunnassa, jossa kaikenlaisten luottojen markkinointi on varsin tehokasta. Etenkin niin sanottujen pikavippien mainonta on erityisen voimallista. Tällaisen markkinoinnin paineessa kuluttajan on tuntuvasti helpompi velkaantua kuin tilanteessa, jossa hän itse joutuisi aktiivisesti etsimään rahoitusta.

Luotonantajan toiminnan arvioinnissa oleellista on, onko luotonantaja toiminut hyvän luotonantotavan mukaisesti. Hyvällä luotonantotavalla tarkoitetaan kuluttajansuojalain 7 luvun 13 §:ssä säädettyä hyvää luotonantotapaa. Hyvä luotonantotapa edellyttää muun muassa, ettei luotonantaja markkinoi luottoa siten, että markkinointi olisi selvästi omiaan heikentämään kuluttajan kykyä har-

kita luoton ottamista huolellisesti ja että luotonantaja antaa kuluttajalle ennen luottosopimuksen tekemistä riittävät ja selkeät selvitykset sen arvioimiseksi, soveltuuko luotto kuluttajan tarpeisiin ja hänen taloudelliseen tilanteeseensa.

Vastuullinen luotonanto edellyttää myös, että luotonantaja kuluttajansuojalain 7 luvun 14 §:n mukaisesti ennen luottosopimuksen tekemistä arvioi, kykeneekö kuluttaja täyttämään luottosopimuksen mukaiset velvoitteensa. Luotonantajan velvollisuutta arvioida kuluttajan luottokelpoisuus kiristettiin lailla 207/2013. Kuluttajan luottokelpoisuuden arviointi tulee pykälän mukaan tehdä kuluttajan tuloja ja muita taloudellisia olosuhteita koskevien riittävien tietojen perusteella. Jos luoton määrää korotetaan, luotonantajan on varmistettava kuluttajaa koskevien tietojen ajantasaisuus ja, jos luoton määrää tai luotto-rajaa merkittävästi korotetaan, arvioitava kuluttajan luottokelpoisuus uudelleen ennen korotuksesta sopimista.

Hallituksen esityksen (HE 78/2012 vp) mukaan lähtökohtana pidetään, että luotonantaja tarkistaa kuluttajan luottotiedot, paitsi jos luotonantaja tuntee entuudestaan kuluttajan taloudellisen tilanteen pidemmältä ajalta. Lisäksi edellytetään, että luotonantaja hankkii luottotietojen ohella myös muita tietoja kuluttajan taloudellisesta asemasta kuluttajalta itseltään tai mahdollisista muista käytettävissä olevista lähteistä. Tarpeellisia tietoja kuluttajan maksuvaran ja siten luoton takaisinmaksukykyyn arvioimiseksi ovat kuluttajan tulojen määrän ja perusteen lisäksi tämän menot, velat ja varat sekä mahdolliset takausvastuut. Maksuvaran selvittämisessä tulisi ottaa huomioon tulojen jatkuvuuteen vaikuttavat seikat, kuten työ- tai virkasuhteen laatu, sekä myös seikat, jotka voivat todennäköisesti johtaa menojen merkittävään kasvuun, kuten luoton korkomenojen nouseminen. Mitä suuremmasta lainasta on kyse, sitä seikkaperäisemmät selvitykset ovat tarpeen. Luotonantajalla on myös velvollisuus kohtuullisin toimenpitein pyrkiä varmistamaan kuluttajan antamien tietojen oikeellisuus.

Koska kyseisiä kuluttajansuojalain säännöksiä ei sovelleta taannehtivasti vanhoihin luottosuhteisiin, ehdotettavaan säännökseen ei sisältyisi suoraa lakiviittausta. Luotonanta-

jan vastuun arviointiin sovellettaisiin luotonantohetkellä voimassa olevaa lainsäädäntöä. Jos luotto olisi myönnetty ennen kuluttajansuojalain mainittujen säännösten voimaantuloa (L 746/2010 tuli voimaan 1.12.2010), jouduttaisiin soveltamaan väljempää periaatetta luotonantajan vastuullisesta menettelystä.

Velallisella voi olla monenlaisia velkojia, joista osan kohdalla velallisen toimia ei voida pitää piittaamattomina ja vastuuttomina, koska luottoa on tarjottu voimallisesti seurauksista välittämättä tai kuluttajan luottokelpoisuus on jätetty selvittämättä. Tällöin ei voida lähteä siitä, että jos jotkut velkojat ovat toimineet vastuuttomasti, se poistaisi piittaamattomuutta ja vastuuttomuutta koskevan esteen kaikkien luottojen osalta. Asiaa tulee arvioida koko velkamäärän kannalta kokonaisuutena. Jos tuntuva osa luotoista on sellaisia, että velallista voidaan pitää pääasiassa yksin ”syyllisenä” tilanteeseensa, velkajärjestelylle olisi olemassa este.

Kohdassa tarkoitettu esteperuste voi tulla sovellettavaksi myös silloin, kun velallinen on ottanut luoton elinkeinotoiminnan harjoittamista varten. Tällöin luotonantajan vastuuta on arvioitava eri tavalla, koska edellä selostettuja kuluttajansuojalain säännöksiä sovelletaan vain silloin, kun luonnollinen henkilö on ottanut luoton pääosin muuta tarkoitusta kuin harjoittamaansa elinkeinotoimintaa varten. Luotonantajan ja elinkeinonharjoittajan välistä luotonantoa ei säännellä laissa. Luotonantajan vastuu on arvioitava tapauskohtaisesti riippuen kunkin tilanteen tosiasiallisista olosuhteista. Elinkeinonharjoittajan hakiessa toimintaansa lainaa pankista sovelletaan luotonantajan vastuun arviointiin yritysrahoituksessa noudatettavia pelisääntöjä. Jos taas luonnollinen henkilö ottaa esimerkiksi pikavipin elinkeinotoiminnan velvoitteiden rahoittamiseksi, voi tilanne olla tosiasiallisesti lähellä kuluttajan ja luotonantajan välistä suhdetta.

Pykälän 8 kohdasta poistettaisiin sovintoratkaisun mahdollisuuksien selvittämättä jättäminen. Esityksessä ehdotetaan, että lain 11 §:ssä säädettyä velvollisuutta selvittää mahdollisuus sovintoon lievennettäisiin sääntämällä poikkeusmahdollisuudesta. Oikeuskäytännössä tätä esteperustetta ei ole juuri

sovellettu, vaikka velallinen ei olisikaan selvittänyt sovintomahdollisuuksia. Velkajärjestelyä hakevilla velallisilla on nykyisin keskimäärin 18 velkaa ja sovinto tulisi löytää kaikkien velkojien kanssa. Velkoja on saatettu myydä eteenpäin eikä velallinen aina edes tiedä, keneen hänen tulisi olla yhteydessä sovinnosta neuvottelemiseksi. Jos velallisella ei ole maksuvaraa, velkojat harvoin suhtautuvat myönteisesti sovintoneuvotteluihin. Näistä syistä sovintomahdollisuuksien selvittämättä jättämisen ei tulisi muodostaa velkajärjestelyn estettä. Esityksessä pyritään edistämään sovintoratkaisujen lisäämistä muiden keinojen avulla, kuten korostamalla velkojien velvollisuutta myötävaikuttaa sovinnon syntyminen ja mahdollistamalla maksuohjelman vahvistaminen velkojien enemmistön päätöksellä pienvelkojan väitettä tutkimatta.

Pykälän 10 kohtaa ehdotetaan selkeyttäväksi siten, että siinä todettaisiin, että esteperusteen muodostaa maksuohjelman vahvistaminen. Voimassa olevassa laissa käytetään ilmaisua maksuohjelman myöntäminen, jonka on vakiintuneesti katsottu tarkoittavan maksuohjelman vahvistamista. Muutos on tarkoitettu ainoastaan selkeyttäväksi.

Pykälään lisättäisiin uusi 11 kohta. Jos vahingonkorvauksen, kauppahinnanpalautuksen tai muun vastaavan merkittävän velan järjesteleminen olisi kokonaisuutena arvioiden kohtuutonta, velkajärjestelylle olisi este. Esteperuste soveltuisi vain yksityishenkilöiden välisiin velkoihin. Säännöstä voitaisiin soveltaa esimerkiksi, kun asunnon myyjä on joutunut tavaravirhettä, esimerkiksi hometaloa, koskevan tuomion perusteella palautus- tai korvausvelvolliseksi ja kyseessä on ostajan kannalta merkittävä rahamäärä. Tällöin on arvioitava sekä velallisen että velkojan kannalta, onko myyjän hakeutuminen velkajärjestelyyn kohtuullista. Tällaiset tilanteet ovat harvinaisia, mutta saattavat johtaa pahimmassa tapauksessa siihen, että myyjä saa säilyttää velkajärjestelyssä omistusasunnon, jonka on hankkinut varoilla, jotka tulee tuomion mukaan palauttaa ostajalle. Sen sijaan takaaja ei voisi vedota säännökseen päävelallisen velkajärjestelyn estämiseksi.

10 a §. *Velkajärjestelyn myöntäminen yleisestä esteestä huolimatta.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä mainitaan en-

sin velallisen toimet velkojensa maksamiseksi ja vasta sitten velkaantumisesta kulunut aika. Tarkoituksena on vähentää velkaantumisesta kuluneen ajan merkitystä kokonaisharkintaan vaikuttavana seikkana.

Voimassaolevaa pykälää säädettäessä yli kymmenen vuotta sitten (L 1273/2002) velkaantumisesta kulunutta aikaa pidettiin tärkeimpänä kokonaisharkintaan vaikuttavana tekijänä (HE 98/2002 vp). Velkajärjestelyyn hakeutuvien velkaongelmat olivat usein pitkäkestoisia. Säännöksellä tavoiteltiin erityisesti niiden 1990-luvun lama-aikana ylivelkaantuneiden henkilöiden tilanteen parantamista, jotka olivat jääneet velkajärjestelyn ulkopuolelle. Tällöin velkaantumisesta kulunut aika korostui kokonaisharkinnassa.

Nykyisin pitkäkestoista maksuvaikkeuksista kärsii alle 15 prosenttia talous- ja velkaneuvonnan asiakaskunnasta, kun vielä 2000-luvun alussa yli kolmasosalla asiakkaista velkaongelmat olivat kestäneet yli 10 vuotta. Keskimääräinen talous- ja velkaneuvonnan asiakkaiden velkaongelmien kesto on nykyisin noin viisi vuotta, ja kolmasosalla asiakkaista alle kaksi vuotta. Velkaongelmien pitkittyminen johtaa usein niiden syvenemiseen ja saattaa johtaa velallisen syrjäytymiseen. Velkaantumisesta kulunutta aikaa yksin ei siksi tulisi liiaksi korostaa harkittaessa sitä, voidaananko velalliselle myöntää velkajärjestely.

Muutoksella tavoitellaan sitä, ettei velkajärjestelyn myöntäminen painavien syiden nojalla edellyttäisi, että velat olisivat huomattavan vanhoja. Jos velallinen olisi esimerkiksi pyrkinyt hyvittämään esteen vaikutusta tekemällä voitavansa velkojensa maksamiseksi, voitaisiin velkajärjestely myöntää, vaikka velat eivät olisi erityisen vanhoja.

Velkaantumisesta kuluneella ajalla voisi edelleen olla keskeinen merkitys kokonaisharkinnassa erityisesti silloin, kun tämä aika on huomattavan pitkä tai huomattavan lyhyt. Velallisen toiminnan moitittavuuden aste sekä sovellettu esteperuste voivat myös vaikuttaa siihen, mikä merkitys velkaantumisesta kuluneelle ajalle on annettava. Tilanteessa, jossa velat perustuvat törkeään rikokseen tai velallinen on järjestellyt tulojaan tai varallisuuttaan velkojien vahingoittamiseksi, voidaan yleensä edellyttää, että velkaantumis-

ta kulunut aika on pidempi kuin esimerkiksi silloin, kun velallinen on velkaantunut piittaamattomasti ja vastuuttomasti.

Säännöksen soveltaminen perustuu aina kokonaisharkintaan. Kaikkien säännöksessä mainittujen seikkojen ei tarvitse puoltaa velkajärjestelyn myöntämistä. Joissain tilanteissa voi riittää, että yksi seikka puoltaa vahvasti velkajärjestelyn myöntämistä, kun taas toisissa saattaa usean puoltavan seikan lisäksi jokin merkittävä seikka olla voimakkaasti sitä vastaan ja estää velkajärjestelyn. Kysymys on aina tapauskohtaisesta kokonaisharkinnasta, jossa tuomioistuimien punnitsee kunkin säännöksessä tarkoitetun osatekijän ja kokonaisarvion perusteella ratkaisee, onko velkajärjestelyn myöntämiselle painavia syitä.

Käytännössä on esiintynyt tapauksia, joissa velallinen hakee uutta velkajärjestelyä tilanteessa, jossa hänen pääasiallinen velkansa muodostuu edellisen maksuohjelman aikana syntyneestä lisäsuoritusvelvollisuudesta. Tällöin aiempi velkajärjestely muodostaa esteen uudelle velkajärjestelylle. Velkajärjestelyn yhteiskunnallinen hyväksyttävyys edellyttää, että tällaisessa tilanteessa uuden velkajärjestelyn myöntämiseen painavien syiden nojalla suhtaudutaan pidättyvästi. Uuden velkajärjestelyn myöntämisen tulisi olla mahdollista vain poikkeuksellisissa tilanteissa, kuten esimerkiksi silloin, kun lisäsuoritusvelvollisuuden täyttämättä jättäminen johtuu velallisen sairastumisesta tai muusta niin sanotusta sosiaalisesta suoritusesteestä. Velkajärjestelyn myöntäminen voi olla perusteltua myös esimerkiksi tilanteessa, jossa velat olisivat vanhentuneet lopullisesti, jos velallinen olisi ymmärtänyt hakea velkajärjestelyn raukeamista maksuohjelman aikana.

Pykälään tehtäisiin lisäksi vähäinen kielellinen tarkistus.

11 §. *Velvollisuus selvittää mahdollisuus sovintoon ja velkojen myötävaikutusvelvollisuus.* Velallisen velvollisuutta selvittää sovintomahdollisuus lievennettäisiin säätämällä siihen poikkeus. Sovintomahdollisuuksien selvittäminen säilyisi pääsääntönä, josta olisi mahdollisuus poiketa, jos se olisi ilmeisen tarpeetonta velallisen vähäisen maksukyvyyn, velkojen suuren lukumäärän, tuntemattomien velkojen tai muun syyn vuoksi.

Sopimukseen pyrkiminen saattaa olla turhaa etenkin silloin, kun velallisella ei ole maksuvaraa lainkaan tai sitä on hyvin vähän. Velkojat suostuvat harvoin sopimukseen, jossa velka ei tule osaksikaan maksetuksi tai siitä tulee maksetuksi vain hyvin pieni osa. Velkojen poikkeuksellisen suuri lukumäärä ja siitä aiheutuvat käytännön vaikeudet sovintoneuvottelujen käymiselle voivat myös olla peruste luopua sovintomahdollisuuksien selvittämisestä. Velkoja on myös saatettu myydä eteenpäin eikä velallinen aina edes tiedä, kuka velkoja on. Velallisella voi myös olla kiire hakea velkajärjestelyä tuomioistuimesta ja pyytää samalla väliaikaisen kiellon määräämistä. Tällöin kysymys voi olla esimerkiksi siitä, että velallisen asunto on ulosmitattu, mutta velallinen pystyisi velkajärjestelyssä säilyttämään asuntonsa. Velalliselta ei näissä tilanteissa ole perusteltua odottaa ponnisteluja sovinnon aikaansaamiseksi. Talous- ja velkaneuvoja osaa yleensä arvioida sen, onko sovinnon aikaansaaminen mahdollista ja tuleeko sovintoneuvotteluihin ryhtyä.

Pykälän lisättäisiin uusi *2 momentti*, jossa säädettäisiin velkojan velvollisuudesta myötävaikuttaa sovinnon syntymiseen hyvän luotonanto- ja perintätavan mukaisesti. Velkoja ei siis voisi järjestelmällisesti kieltäytyä sovintoneuvotteluista, vaan hänellä olisi velvollisuus myötävaikuttaa sovinnon syntymiseen. Myötävaikutusvelvollisuuden sisältö määrytyisi laissa säädetyn hyvän luotonanto- ja perintätavan mukaisesti.

Hyvällä luotonantotavalla tarkoitetaan erityisesti kuluttajansuojalain 7 luvun 13 §:ssä säädettyä velvollisuutta, jonka mukaan luotonantajan on meneteltävä vastuullisesti ja annettava kuluttajalle maksuviiävystilanteissa tietoa ja neuvoja maksuvaikeuksien syntymisen tai syvenemisen estämiseksi ja maksukyvyttömyystilanteiden hoitamiseksi sekä suhtauduttava vastuullisesti maksujärjestelyihin.

Vastuullisella suhtautumisella maksujärjestelyihin tarkoitetaan hallituksen esityksen perustelujen (HE 24/2010 vp) mukaan muun muassa uuden eräpäivän sopimista, luoton kuukausierien pienentämistä ja laina-ajan pidentämistä, luottojen yhdistämistä, sopimista lyhennysvapaista jaksoista sekä viitekoron

muuttamista koron alentamiseksi. Luotonantajilla ei ole velvollisuutta suostua ehdotettuihin maksujärjestelyihin, mutta järjestelmällinen kieltäytyminen erilaisista vapaaehtoisista järjestelyistä ei myöskään ole velallisen kannalta asianmukaista. Luotonantajan tulee aina tapauskohtaisesti arvioida, voidaan maksujärjestelyä pitää olosuhteet huomioon ottaen kohtuullisena, sekä pyrkiä mahdollisuuksien mukaan sovinnolliseen ratkaisuun.

Hyvällä perintätavalla tarkoitetaan saatavien perinnästä annetun lain (513/1999) 4 §:ssä säädettyä velvollisuutta. Sen mukaan perinnässä ei saa käyttää hyvän perintätavan vastaista tai muutoin velallisen kannalta sopimattontaa menettelyä ja perinnässä on suhtauduttava vastuullisesti maksujärjestelyihin. Saatavien perinnästä annetun lain säännös vastuullisesta suhtautumisesta maksujärjestelyihin vastaa sisällöltään kuluttajansuojalain säännöstä. Hyvää perintätapaa koskevan säännöksen soveltamisala on kuitenkin kuluttajansuojalain säännöstä laajempi, sillä sitä sovelletaan sekä kuluttaja- että yrityssaatavien perinnässä.

Lain 78 §:n mukaan julkisoikeudellisen saatavan haltijalla on oikeus muun lain estämättä suostua tässä laissa tarkoitettuun velkajärjestelyyn taikka sellaiseen vapaaehtoiseen velkajärjestelyyn, joka sisällöltään vastaa tässä laissa säädettyjä periaatteita. Sama koskee vastaavasti julkisyhteisöä, jolla on velalliselta yksityisoikeudellinen saatava. Viranomaisilla ja julkisyhteisöillä ei siten ole estettä antaa suostumustaan yksityisoikeudelliseen sopimukseen velkojen järjestelystä tai maksuohjelman vahvistamiseen. Viranomaisten myönteisellä suhtautumisella sovintoneuvotteluihin on käytännössä tärkeä merkitys, sillä velkajärjestelyvelallisilla on usein julkisoikeudellista velkaa.

11 b §. Velkaselvittely. Lakiin otettaisiin uusi säännös velkaselvittelystä. Velallisen taloudellinen tilanne selvitetään ennen velkajärjestelyhakemuksen tekemistä yleensä talous- ja velkaneuvonnassa, joskaan estettä selvittelyn tekemiselle velallisen itsensä tai muun palvelun tuottajan toimesta ei ole. Velkaselvittely tehdään nykyisinkin ennen hakemuksen jättämistä, vaikka siitä ei ole nimenomaisia säännöksiä laissa. Asiasta on

tarpeen säätää, sillä velkaselvittelyssä määriteltävälle saldopäivälle ehdotetaan annettava oikeudellinen merkitys maksuohjelmassa. Velkaselvittelyssä selvitetäisiin myös velkojan prosessiosoite, johon velallisen lisäksi tuomioistuin ja selvittäjä, jos selvittäjä asiassa määrätään, toimittaisivat tiedoksianto.

Ehdotetun pykälän mukaan velkojan tulisi velkajärjestelyn hakemista ja velkatilanteen selvittämistä varten ilmoittaa velalliselle tämän pyynnöstä pykälässä mainitut tiedot. Tietojen ilmoittamisen sijasta velkoja voi myös ilmoittaa luopuvansa saatavastaan. Jos velkoja ei toimita pyydettyjä tietoja eikä myöskään ilmoita luopuvansa saatavastaan, velka tulisi yleensä kirjata hakemukseen ja sen liitteenä olevaan maksuohjelmaehdotukseen sen suuruisena, kuin se velallisen käsityksen mukaan saldopäivänä on.

Pykälän 1 kohdan mukaan velkojan tulisi ilmoittaa saatavansa perustiedot eli saatavan peruste, eräpäivä ja määrä pääomaan, korkoon ja velkojen perimis- ja täytäntöönpanokuluihin eriteltynä. Velkojat laskisivat saatavansa tiettyyn velallisen ilmoittamaan ”saldopäivään”. Tällaisen menettelyn tarkoituksena on mahdollistaa se, että maksuohjelmassa voidaan käyttää samoja saldotietoja, jolloin niitä ei päivitetä velkajärjestelyn aloittamispäivälle. Jos saldopäivästä on velkajärjestelyn aloittamispäivänä kulunut yli neljä kuukautta, velkojat voisivat pyytää saldon päivittämistä velkajärjestelyn aloittamispäivää vastaavaksi. Käytännössä talous- ja velkaneuvoja voi pyytää saldon päivämäärälle, joka ajoittuu esimerkiksi kahden tai kolmen viikon päähän pyynnön lähettämisestä.

Jos velallinen on maksanut velkaa saldopäivän jälkeen, tämä tulisi luonnollisesti ottaa velkajärjestelyhakemuksessa ja maksuohjelmaehdotuksessa huomioon. Tällöin velka merkittäisiin maksuohjelmaan sen suuruisena kuin se on sinä päivänä, jona maksu suoritettiin. Samoin maksuohjelmassa olisi huomioitava se, että esimerkiksi kanssavelallinen tai takaaja on suorittanut velkaa saldopäivän jälkeen. Saldopäivän ja velkajärjestelyn aloittamispäivän välisenä aikana syntynyt velka taas olisi otettava huomioon pääoman suuruisena. Limiittimuotoisten luottojen, kuten tili- luottojen ja jatkuvien luottojen osalta velan

määrä olisi päivitettävä velkajärjestelyn aloittamispäivälle, sillä kysymys ei ole pelkästään koron vaikutuksesta velan määrään.

Saldopäivään perustuva saatavien ilmoittaminen yksinkertaistaisi menettelyä erityisesti silloin, kun maksuohjelmaehdotus toimitetaan käräjäoikeudelle jo velkajärjestelyhakemuksen liitteenä. Velkoja ei voisi pyytää saldon päivitystä velkajärjestelyn aloittamispäivälle koron muutosten vuoksi, jolloin ei olisi tarpeen laatia uutta maksuohjelmaehdotusta. Ehdotus ei juuri vaikuta velkojen keskinäiseen asemaan eikä maksuohjelman mukaisiin kertymiin, sillä kysymys on ainoastaan siitä, minkä päivämäärän mukaisesti velkojen saatavien korko lasketaan.

Jos velallinen ei toimita maksuohjelmaehdotusta käräjäoikeuteen velkajärjestelyhakemuksen liitteenä, käräjäoikeus määrää yleensä selvittäjän ja asettaa määräpäivän, mihin mennessä maksuohjelmaehdotus on toimitettava käräjäoikeudelle. Jos velallisen hakemuksessa käytetyn saldopäivän ja velkajärjestelyn aloittamispäivän välinen aika ei ole neljää kuukautta pidempi, selvittäjä käyttäisi maksuohjelmaehdotuksessa hakemukseen sisältyvän saldopäivän mukaista velan määrää. Näin ollen velkasaldoja ei koron muutosten vuoksi päivitetäisi myöskään silloin, kun selvittäjä toimii maksuohjelmaehdotuksen laatijana.

Jos velkojalla on useita saatavia, velkaselvittelyssä tulisi pykälän 2 kohdan mukaan ilmoittaa myös saatavia koskeva tunnistetieto. Tämä on tärkeää, jotta esimerkiksi perimistöimiston useat saatavat kyetään erottamaan toisistaan ja tunnistamaan.

Pykälän 3 kohdan mukaan velkaselvittelyssä tulisi ilmoittaa saatavan lopullisen vanhentumisen päivämäärä ja vanhentumisen peruste. Velka vanhentuu lopullisesti ulosottokaaressa 2 luvun säännösten nojalla ulosottoperusteiden määrääjän umpeen kulumisen johdosta tai tässä esityksessä ehdotetun vanhentumislain 13 a §:n nojalla velan erääntymispäivän perusteella. Lopullisen vanhentumisen perusteella tarkoitetaan siten ulosottoperusteiden päivämäärää tai velan alkuperäistä eräpäivää riippuen siitä, kummalla perusteella velka ensin vanhenee. Vanhentumisajan suhteesta velkajärjestelyyn säädetään 31 §:n 5 momentissa.

Pykälän 4 kohdassa edellytetään, että velkaselvittelyssä velkojat ilmoittavat saatavistaan mahdollisesti annetut vakuudet. Lisäksi velkaselvittelyssä tulisi ilmoittaa määrä, jonka vakuus kattaa. Tieto tarvitaan sen määrittelemiseksi, miltä osin velka on vakuusvelkaa ja miltä osin tavallista velkaa.

Jos velkajärjestelyä hakevan velallisen lisäksi myös muita tahoja on vastuussa samasta velasta esimerkiksi yhteisvastuullisena velallisena tai takaajana, velkojan tulisi ilmoittaa tällainen taho. Tästä olisi säännös pykälän 5 kohdassa.

Velkojan tulisi pykälän 6 kohdan mukaan ilmoittaa maksuyhteystietonsa. Lähtökohtana olisi, että maksuyhteystietojen oletetaan olevan voimassa, jollei velkoja ilmoita velalliselle niiden muuttuneen.

Ehdotetun 7 kohdan mukaan velkojan tulisi ilmoittaa puhelinnumero ja 8 kohdan mukaan tiedoksiantoja ja ilmoituksia varten sähköpostiosoite tai postiosoite. Siinä tapauksessa, että velkoja haluaa tiedoksiannot postitse, hänen tulisi ilmoittaa siitä erikseen. Muussa tapauksessa ilmoitukset ja tiedoksiannot toimitettaisiin ilmoitettuun sähköpostiosoitteeseen. Velalliselle velkaselvittelyssä ilmoitettu sähköpostiosoite, tai velkojan niin halutessa postiosoite, toimisi prosessiosoitteena, johon myös tuomioistuin ja selvittäjä toimittavat velkajärjestelyä koskevat ilmoitukset ja tiedoksiannot. Velkojalla olisi velvollisuus ilmoittaa prosessiosoitteen muutoksesta. Esityksessä ehdotetaan ilmoituksia ja tiedoksiantoja koskevan 62 a §:n muuttamista tarpeellisin osin vastaamaan edellä selostettuja periaatteita. Sähköpostiosoitteen käyttäminen tiedoksianto-osoitteena toisi huomattavia kustannussäästöjä ja edesauttaisi asioiden joutuisaa käsittelyä. Sähköpostiosoitteen rinnalla mainittaisiin muu sähköisen tiedonsiirron osoite lähinnä ajatellen sitä, että käytössä voi olla tulevaisuudessa kehittyneempiä sähköisiä tiedonsiirtomenetelmiä.

Pykälän 9 kohdan mukaan velkojan tulisi ilmoittaa velalliselle myös muut velkajärjestelyhakemuksen tai maksuohjelmaehdotuksen laatimiseksi välttämättömät tiedot, joita velallinen pyytää. Tällaisia tietoja voisivat olla esimerkiksi velallisen ottamiin lainoihin tai hänen omistamiinsa varallisuuseriin liittyvät tiedot.

4 luku **Velkajärjestelyn hakemisen ja alkamisen oikeusvaikutukset**

12 a §. *Elinkeinonharjoittajia koskevat poikkeukset maksukieltoon.* Lain 12 §:ssä säädetään maksu- ja vakuudenasettamiskiellostä ja poikkeuksista siihen. Lakiin ehdotetaan otettavaksi uusi 12 a §, jossa säädettäisiin ainoastaan elinkeinonharjoittajia koskevista poikkeuksista maksukieltoon. Säännöstä sovellettaisiin silloin, kun kysymyksessä on velallinen, johon sovelletaan 7 luvun elinkeinotoimintaa harjoittavaa velallista koskevia erityissäännöksiä.

Lain 12 §:n mukaan velallinen voi maksukiellon estämättä suorittaa vakuusvelkojalle maksun velan ehtojen mukaisista, velkajärjestelyn alkamisen jälkeen erääntyneistä koroista ja muista luottokustannuksista, mutta hänellä ei ole siihen velvollisuutta. Yrityssaneerauslain 18 §:n 1 momentin mukaan vakuusvelkojalla on oikeus saada maksu velan ehtojen mukaisista, hakemuksen vireilletulon jälkeen erääntyneistä koroista ja muista luottokustannuksista.

Pykälän *1 momenttiin* otettaisiin säännös, joka vastaisi yrityssaneerauslain mukaista sääntöä. Ratkaisevana ajankohtana olisi kuitenkin velkajärjestelyn alkaminen eikä hakemuksen vireilletulo, sillä saneerausvelkana pidetään ennen hakemuksen vireilletuloa syntyneitä velkoja, kun taas velkajärjestelyn piiriin kuuluvat ne velat, jotka ovat syntyneet ennen velkajärjestelyn aloittamista. Kuten yrityssaneerauksessa, velkoja ei voisi myöskään velkajärjestelyssä saattaa voimaan ehto luottokustannusten ennaikaisesta maksamisesta.

Pykälän *2 momenttiin* otettaisiin yrityssaneerauslain 18 §:n 2 momentin 1, 2 ja 5 kohtaa vastaavat säännökset. Elinkeinotoimintaa harjoittavan velallisen on maksukiellon estämättä maksettava työntekijöiden palkat ja työstä aiheutuneiden kustannusten korvaukset velkajärjestelyn alkamista edeltäneiltä kolmelta kuukaudelta (*1 kohta*) ja ennen velkajärjestelyn alkamista kertyneet työntekijöiden lomapalkat ja –korvaukset (*2 kohta*).

Kohdan 1 säännös koskee mainittuna ajanjaksona ansaittuja, mutta velkajärjestelyn alkaessa vielä maksamatta olevia palkkoja. Toisin kuin yrityssaneerauksessa, selvittäjällä

ei olisi mahdollisuutta päättää palkan maksamisesta toisin sen vuoksi, että hän pitää velan perustetta tai määrää riitaisena. Tämä johtuu siitä, että selvittäjän tehtävät ovat velkajärjestelyssä suppeammat kuin yrityssaneerauksessa. Selvittäjälle saattaa kuitenkin syntyä 66 §:n 4 momentin mukainen ilmoitusvelvollisuus.

Kohdassa 2 tarkoitettuja saatavia ei ole sidottu palkkasaatavia koskevaan kolmen kuukauden ajanjaksoon. Työntekijöiden lomapalkat ja lomakorvaukset olisi maksettava maksukiellon estämättä siltäkin osin kuin ne ovat kertyneet menettelyn alkamista edeltäneeltä ajalta.

Kohdan 3 mukaan pankissa olevan luotollisen maksuliikennetilin tilisuhdetta ja velalliselle tulevien maksujen ohjaamista tällaiselle tilille voitaisiin jatkaa sekä lukea tilille kertyvät suoritukset pankin tiliin liittyvän luottosaatavan lyhennykseksi. Kohta vastaa yrityssaneerauslain 18 §:n 2 momentin 5 kohtaa. Selvittäjä ei kuitenkaan voisi päättää asiasta toisin.

12 b §. *Vakuuden arvon suojaaminen velallisen harjoittaessa elinkeinotoimintaa.* Lakiin otettaisiin uusi säännös vakuusvelkojan oikeudesta korvaukseen. Säännös vastaisi sisällöltään yrityssaneerauslain 33 §:ää. Säännöksen tarkoituksena on turvata vakuusvelkojalle samanlainen asema riippumatta siitä, hakeutuuko elinkeinonharjoittaja velkajärjestelyyn vai yrityssaneeraukseen.

Pykälän *1 momentin* mukaan oikeus korvaukseen olisi sellaisesta vakuusomaisuuden arvon alenemisesta, joka johtuu omaisuuden käyttämisestä velallisen elinkeinotoiminnassa perintäkiellon voimassaoloaikana. Suoritettu korvaus luettaisiin vakuusvelan lyhennykseksi.

Pykälän *2 momentin* mukaan velallinen olisi velvollinen pitämään velkajärjestelyn piiriin kuuluvan velan vakuutena olevan, perintäkiellon alaisen omaisuuden asianmukaisesti vakuutettuna vahingon varalta. Vakuutusvelvollisuus koskisi vain velallisen elinkeinotoiminnassa käytettävää omaisuutta.

13 §. *Perintäkielto ja turvaamistoimet.* Pykälän *1 momenttiin* sisältyy esimerkinomainen luettelo niistä toimenpiteistä, jotka kuuluvat perintäkiellon piiriin. Momentin *3 kohdan* viittaus veronkantolakiin muutettaisiin

vastaamaan voimassa olevaa veronkantolaisia. Momenttiin lisättäisiin uusi *4 kohta*, jonka mukaan velkajärjestelyn piiriin kuuluvan velan maksun laiminlyöntiin perustuvan velalliselle haitallisen hallinnollisen päätöksen tekeminen olisi kiellon piiriin kuuluva toimenpide. Säännös on tarpeen, koska velkajärjestely tulisi nykyistä useammin mahdolliseksi elinkeinotoimintaa harjoittaville velallisille. Säännös vastaa yrityssaneerauslain 19 §:n 1 momentin 4 kohtaa. Velalliselle haitallisella hallinnollisella päätöksellä tarkoitetaan päätöstä, jonka verohallinto tai muu viranomaisen voi tehdä maksuviivästyksen perusteella. Tällainen päätös voi olla esimerkiksi ennakoperintärekisteristä poistaminen.

Pykälän *2 momentin* viimeiseen virkkeeseen lisättäisiin viittaus uuteen 4 momenttiin, jossa ehdotetaan säädettäväksi poikkeuksesta velkojan oikeuteen hakea velallisen omaisuutta koskeva päätös turvaamistoimenpiteestä.

Pykälään lisättäisiin uusi *4 momentti*, jonka mukaan velkajärjestelyn alettua velallisen elinkeinotoiminnassa käyttämään omaisuuteen ei saisi velkajärjestelyn piiriin kuuluvan velan perusteella kohdistaa viranomaisen päätökseen perustuvaa turvaamistoimenpidettä. Ennen velkajärjestelyn alkamista määrätty turvaamistoimenpide lakkaisi velkajärjestelyn alkaessa.

Pykälän 2 momentin mukaan velkoja voi hakea perintäkiellon estämättä velallisen omaisuutta koskevan päätöksen turvaamistoimesta. Yrityssaneerauslain 23 §:n mukaan turvaamistoimen hakeminen velallista vastaan on pääsääntöisesti kielletty. Elinkeinoiminnassa käytettävän omaisuuden suojaaminen turvaamistoimilta myös velkajärjestelyssä on perusteltua sen vuoksi, ettei elinkeinotoiminnan jatkaminen vaaranna elinkeinotoiminnassa käytettävään omaisuuteen kohdistuvien turvaamistoimien vuoksi.

15 §. Poikkeuksen myöntäminen perintäkiellosta. Vakuusvelkojan oikeutta saada poikkeus esinevakuusoikeuteen perustuvien rahaksimuutto- tai takaisinotto-oikeuksien käyttämiseen tai muun vakuuden hyödyntämiseen maksun saamiseksi tarkistettaisiin elinkeinotoimintaa harjoittavien velallisten osalta. Pykälän *1 momentin 1 kohta* vastaisi muutoin nykyistä säännöstä, mutta elinkeino-

toiminnassa käytettävä omaisuus rinnastettaisiin perusturvaan kuuluvaan omaisuuteen. Voimassa olevan säännöksen mukaan poikkeus voidaan myöntää silloin, kun vakuutena oleva omaisuus ei kuulu velallisen perusturvaan tai on ilmeistä, että velallinen ei kykene maksamaan velkojalle 29 §:n mukaan määrättyä vakuusvelkaosuutta. Poikkeuksen myöntäminen edellyttäisi lisäksi, että velallinen ei tarvitse vakuutena olevaa omaisuutta elinkeinotoiminnassaan. Tyypillinen tilanne, jossa poikkeus perintäkiellosta voidaan myöntää, on velkajärjestelyn piiriin kuuluvan velan vakuutena oleva vapaa-ajan asunto. Se ei kuulu velallisen perusturvaan eikä velallinen tarvitse sitä elinkeinotoiminnassaan.

Pykälän *1 momentin 2 kohtaan* otettaisiin yrityssaneerauslain 20 §:n 2 kohtaa vastaava säännös, jonka mukaan lupa voitaisiin myöntää, jos velallinen laiminlyö tietyt velvollisuutensa vakuusvelkojaa kohtaan. Säännös koskee ainoastaan elinkeinotoimintaa harjoittavia velallisia. Siinä tarkoitettuja velvollisuuksia ovat ensinnäkin velkajärjestelyn aloittamis päätöksen jälkeen eräänntyneiden vakuusvelan korkojen tai muiden luottokustannusten maksaminen (ehdotettu 12 a §:n 1 momentti), vakuuden arvon alenemisesta suoritettavan korvauksen maksaminen (ehdotettu 12 b §:n 1 momentti) ja vakuutena olevan omaisuuden vakuuttamisvelvollisuus (ehdotettu 12 b §:n 2 momentti). Merkitykseltään vähäisen laiminlyönnin vuoksi poikkeusta perintäkieltoon ei kuitenkaan voitaisi myöntää.

Voimassa olevan pykälän kaksi viimeistä virkettä muutoksenhaun vaikutuksesta ja omistusasunnon rahaksimuutosta siirrettäisiin muuttamattomina uuteen *2 momenttiin*.

17 §. Ulosmittauskielto. Pykälän *3 momentin* mukaan tuomioistuin voi määrätä täytäntöönpanon keskeytettäväksi ja myynnin peruutettavaksi tilanteessa, jossa velalliselta ulosmitatun omaisuuden myynnistä on kuluutettu ennen velkajärjestelyn alkamista. Tämä mahdollisuus koskee voimassa olevan lain mukaan vain velallisen perusturvaan kuuluvaa omaisuutta tilanteessa, jossa on ilmeistä, että omaisuutta ei velkajärjestelyssä ole käytettävä velkojen suoritukseksi. Säännöstä laajennettaisiin niin, että se koskisi myös velallisen elinkeinotoiminnassa tarvit-

semaa omaisuutta. Muutos on perusteltu, koska velallisen elinkeinotoiminnassa tarvitsen omaisuuden myyminen saattaisi tehdä elinkeinotoiminnan jatkamisen mahdolliseksi.

18 §. *Muu täytäntöönpano ja virka-apu.* Pykälän 1 momentissa kielletään sellaisen päätöksen täytäntöönpano, joka koskee velallisen häätämistä asunnostaan sen vuoksi, että velallinen on jättänyt ennen velkajärjestelyn alkamista eräänntyneen vuokran tai muun vastikkeen suorittamatta. Säännös laajennettaisiin koskemaan velallisen hallinnassa olevaa huoneistoa, jota pääasiallisesti käytetään velallisen elinkeinotoiminnassa. Vastaava säännös sisältyy myös yrityssaneerauslain 21 §:n 2 momenttiin.

Pykälän 2 momentin mukaan virka-apua voidaan antaa osamaksukaupasta annetussa laissa tarkoitettuun tavaran takaisinottoon tai tilitykseen, jos tavara ei kuulu velallisen perusturvaan. Velallisen elinkeinotoiminnassa tarvitsema omaisuus rinnastettaisiin perusturvaan kuuluvaan omaisuuteen. Lisäksi momenttiin tehtäisiin kielellisiä tarkistuksia. Säännöksen tarkoituksena on mahdollistaa velallisen harjoittaman elinkeinotoiminnan jatkaminen. Yrityssaneerauslain 21 §:n 3 momentissa kielletään kokonaan tavaran takaisinottoa tai tilitystä koskevan virka-avun antaminen saneerausvelan velkojalle menettelyn alettua.

On varsin yleistä, että elinkeinonharjoittaja hankkii autoja tai työkoneita osamaksukaupalla. Tällöin arvioitavaksi tulee, mikä on osamaksukaupalla hankitun omaisuuden käyttötarkoitus. Jos kysymyksessä on elinkeinotoiminnassa käytettävä työkone, esimerkiksi metsäkone, jolla velallinen harjoittaa elinkeinotoimintaansa, ei virka-apua tavaran takaisinottoon tai tilitykseen voida antaa. Henkilöauton osalta vastaava tilanne voi syntyä esimerkiksi silloin, kun kysymys on laajalla maantieteellisellä alueella myyntityötä tekevästä velallisesta, joka tarvitsee autoa elinkeinonsa harjoittamiseen. Jos sen sijaan kysymys on henkilöautosta, jota velallinen ei tarvitse elinkeinon harjoittamiseen, virka-apua voidaan antaa silloin, kun henkilöauto ei kuulu velallisen perusturvaan. Tällöin asiaa arvioidaan samalla tavoin kuin työssäkäyvän velallisen osalta. Velallisen kohtuullisen

tarpeen mukainen auto voi kuulua hänen perusturvaansa, jos hän tarvitsee sitä toimeentulonsa turvaamiseksi eli esimerkiksi työmatkan kulkemiseen.

19 §. *Eräiden sopimusten asema.* Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että velallinen voisi velkajärjestelyn alettua irtisanoa myös muun sopimuksen kuin vuokrasopimuksen päättymään kahden kuukauden kuluttua irtisanomisesta sopimuksen kestoaa tai irtisanomista koskevien ehtojen estämättä. Säännös koskisi sopimuksia, jotka velallinen on tehnyt kuluttajan ominaisuudessa. Nykyisin kuluttajille tarjotaan enenevässä määrin määräaikaista sopimuksia, kuten kuntosalijäsenyyksiä tai viihdepaketteja, joita kuluttaja ei voi maksuvaikeuksiin vedoten irtisanoa kesken sopimuskauden. Maksuohjelman onnistumisen kannalta on tärkeää, että velallinen voi käyttää välttämättömiin elinkustannuksiin lasketut varat tähän tarkoitukseen. Sen vuoksi velallisella tulisi olla oikeus irtisanoa sopimukset velkajärjestelyn alettua.

Pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy sisällöllisesti muuttamattomana 3 momentiksi. Uusi 2 momentti sisältäisi vain elinkeinotoimintaa harjoittavia velallisia koskevan poikkeuksen 1 momenttiin. Sen mukaan velallisen vuokraaman pääasiallisesti elinkeinotoiminnassa käytettävän huoneiston osalta vuokranantajalla olisi oikeus korvaukseen sopimuksen ennaaikaisen päättymisen vuoksi. Korvaus käsittäisi omaisuuden hallinnan palauttamisesta aiheutuneet välttämättömät kustannukset sekä kohtuullisen korvauksen muusta vahingosta, jonka vuokranantaja osoittaa hänelle aiheutuvan. Säännös vastaa yrityssaneerauslain 27 §:n 1 momenttia. Säännöksen tarkoituksena on, että liikehuoneiston vuokranantajan oikeus korvaukseen määräytyisi samalla tavoin riippumatta siitä, hakeutuuko velallinen velkajärjestelyyn vai yrityssaneeraukseen. Korvaus olisi velkajärjestelyn piiriin kuuluvaa velkaa, joten kysymys on maksuohjelmassa huomioon otettavasta, ei sen lisäksi maksettavasta velasta. Vastaava säännös sisältyy yrityssaneerauslain 27 §:n 4 momenttiin.

Pykälän uusi 4 momentti vastaisi sisällöllään yrityssaneerauslain 27 §:n 2 momenttia. Se, joka on ennen velkajärjestelyn alkamista

tehdyllä sopimuksella sitoutunut suorituksen elinkeinotoimintaa harjoittavalle velalliselle, mutta jonka suoritus on velkajärjestelyn alkaessa täyttämättä, olisi maksukiellon estämättä oikeutettu saamaan maksun suorituksestaan, jos suoritusta voidaan pitää velallisen toiminnan kannalta tavanomaisena. Säännöstä sovellettaisiin vain yksityisinä elinkeinon- tai ammatinharjoittajina toimiiviin velallisiin. Säännöksen tarkoituksena on mahdollistaa velallisen toiminnan kannalta tavanomaiset suoritukset siinäkin tapauksessa, että niitä koskevat sopimukset on tehty ennen velkajärjestelyn alkamista. Säännöksen ottaminen lakiin on tarpeellista velallisen harjoittaman elinkeinotoiminnan jatkamisen helpottamiseksi.

Pykälän otsikko ehdotetaan muutettavaksi yleisempään muotoon, koska uusi 4 momentti ei koske sopimusten irtisanomista.

20 §. Suhde konkurssiin. Säännöksiä velkajärjestelyn suhteesta konkurssiin täydennettäisiin. Jo nykyisin sääntelyn puutteellisuus on aiheuttanut käytännön soveltamisongelmia tilanteessa, jossa sekä velkajärjestely- että konkurssihakemus ovat vireillä yhtäaikaaisesti. Koska esityksessä ehdotetaan velkajärjestelyn mahdollistamista nykyistä useammin yksityisille elinkeinon- ja ammatinharjoittajille, on tarpeen säännellä tarkemmin velkajärjestelyn ja konkurssin välistä suhdetta.

Pykälän *1 ja 2 momentti* vastaavat yrityssaneerauslain 24 §:n 1 ja 2 momenttia.

Pykälän *3 momentti* vastaa velkajärjestelylain voimassa olevaa 50 §:n 3 momenttia, joka ehdotetaan kumottavaksi. On selkeämpää, että velkajärjestelyn suhteesta konkurssiin säädetään yhdessä pykälässä.

Pykälän *4 momentti* vastaa yrityssaneerauslain 24 §:n 4 momenttia. Velallinen voidaan velkajärjestelyn alettua asettaa konkurssiin kuitenkin vain, jos konkurssihakemus perustuu velkajärjestelyn alkamisen jälkeen syntyneen velan maksun laiminlyöntiin. Tuomioistuimella ei olisi velvollisuutta kuulla selvittäjää johtuen selvittäjän erilaisesta roolista yrityssaneerauksessa ja velkajärjestelyssä.

20 a §. Velkajärjestelyn alkamisen jälkeen syntynyt velka. Lakiin otettaisiin uusi säännös velkajärjestelyn alkamisen ja maksuohjelman vahvistamisen taikka muutoin asian käsittelyn päättymisen välisenä aikana syntyneiden

velkojen etuoikeudesta velallisen myöhemmässä konkurssissa. Tänä aikana syntyneiden velkojen asema olisi parempi kuin sellaisten velkajärjestelyn piiriin kuuluvien velkojen, joista velkojalla ei ole separatistasemaan oikeuttavaa vakuutta. Säännös vastaa sisällöltään yrityssaneerauslain 32 §:n 2 momenttia.

Etuoikeusaseman antaminen velkajärjestelyn alkamisen ja maksuohjelman vahvistamisen välisenä aikana syntyneille veloille on perusteltua sen vuoksi, että esityksessä ehdotetaan yksityisten elinkeinon- ja ammatinharjoittajien velkajärjestelyyn pääsyn laajentamista ja myös elinkeinotoiminnan velkojen järjestelyn mahdollistamista velkajärjestelyssä. Etuoikeuden antaminen edellä mainituille veloille on tarpeellista elinkeinon- ja ammatinharjoittajien toimintaedellytysten turvaamiseksi.

21 §. Väliaikainen kielto. Pykälän *2 momentin* mukaan päätökseen, jolla väliaikaista kieltoa koskeva vaatimus on hylätty, saa hakea erikseen muutosta vain, jos kieltoa on haettu velallisen perusturvaan kuuluvan omaisuuden rahaksimuuton estämiseksi. Vastaava muutoksenhakumahdollisuus olisi käytettävissä myös silloin, jos kieltoa on haettu velallisen elinkeinotoiminnassa tarvitseman omaisuuden rahaksimuuton estämiseksi.

5 luku Velkajärjestelyn sisältö

30 §. Yleissäännös maksuohjelmasta tavalisten velkojen osalta. Pykälän *5 momenttia* ehdotetaan muutettavaksi niiden elinkeinotoimintaa harjoittavien velallisten osalta, joiden elinkeinotoimintaan liittyvät velat järjestellään 45 a §:n mukaisesti. Säännöksen tarkoituksena on, että maksuohjelman kesto pitenee sen ajanjakson verran, jona velallinen maksaa maksuvarastaan selvittäjän saatavaa. Esityksessä ehdotetaan 70 §:ää muutettavaksi siten, että ne velalliset, joihin sovelletaan 45 a §:ää elinkeinotoimintaan liittyvien velkojen järjestelämisestä, maksaisivat selvittäjän saatavasta määrän, joka vastaa velallisen maksuvaraa enintään maksuohjelman vahvistamisen tai muuttamisen jälkeen seuraavien kuuden kuukauden ajalta. Sen vuoksi maksuohjelman keston tulisi pidentyä vastaavasti.

31 §. *Tavallisten velkojen keskinäinen asema.* Pykälän 3 momenttia viimesijaisista saatavista muutettaisiin siten, että siinä otetaan huomioon saldopäivän käyttöön maksuohjelmassa liittyvät ehdotukset, joista lisäksi säädettäisiin ehdotetuissa 11 b §:ssä ja 54 §:n 5 momentissa. Esityksessä ehdotetaan, että velkojan tulisi ilmoittaa velalliselle velkaselvittelyssä saatavansa määrä pääomaan, korkoon ja velkojen perimis- ja täytäntöönpanokuluihin eriteltynä tiettyyn velallisen ilmoittamaan saldopäivään laskettuna. Velan saldoa ei päivitetäisi velkajärjestelyn aloittamispäivälle koron tai muiden liitännäiskulujen muutosten vuoksi. Maksuohjelmassa käytettäisiin saldopäivän mukaista velan määrää, jos velkaa ei ole lyhennetty eikä saldopäivä ajoitu yli neljää kuukautta ennen velkajärjestelyn aloittamispäivää. Ehdotuksen tavoitteena on menettelyn keventäminen ja kustannusten vähentäminen.

Vastaavasti maksuvara ja varat olisi viimesijaisesti osoitettava saldopäivän ja maksuohjelman vahvistamisen välisenä aikana kertyneille koroille. Jos saldopäivästä olisi kuitenkin kulunut yli 4 kuukautta, kun velkajärjestely päätetään aloittaa, saldot päivitetäisiin velkajärjestelyn aloittamispäivälle. Tällöin viimesijaisia saatavia olisivat velkajärjestelyn alkamisen ja maksuohjelman vahvistamisen välisenä aikana kertyneet korot.

Pykälän 5 momentissa säädetään siitä, miten velan lopullinen vanhentuminen ulosottoaaren 2 luvun 27 §:n nojalla otetaan maksuohjelmassa huomioon. Esityksessä ehdotetaan, että vanhentumislakiin lisätään uusi 13 a §, jossa säädetään velan lopullisesta vanhentumisesta velan erääntymisen perusteella. Velan lopullinen vanhentuminen erääntymisen perusteella otettaisiin maksuohjelmassa vastaavasti huomioon kuin velan vanhentuminen ulosottooperusteen määräajan umpeen kulumisen johdosta. Jos velka vanhentuu maksuohjelman aikana, velalle tuleva osuus maksuvarasta ja varoista on vanhentumista seuraavan kalenterikuukauden alusta lukien osoitettava muille veloille.

32 §. *Tavallisten velkojen vähimmäiskertymä velallisen omistaessa asuntonsa.* Pykälän 2 momentin 2 kohdasta poistettaisiin yleisperusteluissa mainituista syistä sana ”enintään”, jolloin tavallisten velkojen vä-

himmäiskertymä laskettaisiin aina viiden vuoden maksuohjelman mukaan.

Muutos vaikuttaa myös velallisen lisäsuoritusvelvollisuuteen. Lisääntyneet tulot käytetään yksinomaan tavallisten velkojen maksamiseen maksuohjelman ensimmäisen viiden vuoden aikana. Tämä seuraa siitä, että tulojen kasvu olisi kasvattanut tavallisten velkojen vähimmäiskertymää, jos se olisi ollut jo maksuohjelmaa vahvistettaessa tiedossa.

35 a §. *Lisäsuoritusvelvollisuus.* Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, ettei lisäsuoritusvelvollisuutta enää vahvistetaisi säännönmukaisesti kaikille velallisille.

Tulojen kasvuun perustuvaa lisäsuoritusvelvollisuutta ei vahvistettaisi velallisille, joiden tulotason ei voida olettaa kasvavan maksuohjelman aikana niin paljon, että heille syntyisi lisäsuoritusvelvollisuus.

Tyypillinen tilanne, jossa lisäsuoritusvelvollisuutta ei vahvistettaisi, olisi eläkkeellä oleva tai juuri eläkkeelle siirtymässä oleva velallinen, jolla ei enää ole aikomusta taikka kykyä työntekoon. Jos vanhuuseläkkeellä oleva tekisi palkkatyötä, tulisi lisäsuoritusvelvollisuus vahvistaa. Lisäsuoritusvelvollisuus tulisi vahvistaa velallisille, jotka ovat työelämän ulkopuolella maksuohjelman vahvistamishetkellä, mutta joilla on todellinen mahdollisuus työllistyä maksuohjelman aikana. Lisäsuoritusvelvollisuus tulisi siten vahvistaa nuorena eläkepäätöksen saaneille velallisille, joilla on kykyä ja mahdollisuuksia työllistyä maksuohjelman aikana. Sen sijaan työkyvyttömyyseläkkeellä olevalle velalliselle taikka pitkäaikaisesti tai pysyvästi työkyvyttömälle velalliselle lisäsuoritusvelvollisuutta ei vahvistettaisi. Palkkatyössä oleville velallisille samoin kuin yritystoimintaa harjoittaville velallisille lisäsuoritusvelvollisuus tulisi yleensä vahvistaa. Epäselvässä tapauksessa lisäsuoritusvelvollisuus tulisi vahvistaa. Lisäsuoritusvelvollisuus ei koskisi niitä velallisia, joille sitä ei olisi maksuohjelmassa nimenomaisesti vahvistettu.

Lisäsuoritusvelvollisuuden jättäminen määräämättä maksuohjelmassa ei estäisi lisäsuorituksen vahvistamista maksuohjelman raukeamisen sijasta 42 §:n 5 momentin nojalla. Velkojan tiedonsaantioikeutta lisäsuoritusvelvollisuuden perusteena olevista seikoista

sovellettaisiin luonnollisesti vain siltä osin kuin lisäsuoritusvelvollisuus on olemassa.

Muutoksen tarkoituksena on yksinkertaistaa maksuohjelmia ja vähentää talous- ja velkaneuvonnan työmäärää. Velallisilla, joille lisäsuoritusvelvollisuutta ei vahvisteta, ei olisi tarvetta ottaa yhteyttä talous- ja velkaneuvontaan lisäsuoritusvelvollisuuden selvittämiseksi. Myös velkojien työmäärä vähenisi, sillä näiden velallisten osalta velkojien ei tarvitsisi seurata lisäsuoritusvelvollisuutta. Velkojien kertymät eivät kuitenkaan vähenisi, sillä lisäsuoritusvelvollisuuden ulkopuolelle jäisivät ne velalliset, joilta lisäsuorituksia ei muutoinkaan olisi odotettavissa.

Pykälän 3 momentissa säädetään tulojen kasvuun perustuvan lisäsuoritusvelvollisuuden määrästä. Momentissa säädetty raja, jonka ylittäviltä osin lisäsuoritusvelvollisuus syntyy, nousisi 1 500 euroon. Näin kannustettaisiin velallisia maksuohjelman aikaiseen tulonhankintaan ja vähennettäisiin tapauksia, joissa lisäsuoritusvelvollisuus syntyy. Voimassa olevan lain mukaan raja on 831 euroa, mutta rajaa tarkistetaan vuosittain siten kuin kansaneläkeindeksistä annetusta laissa säädetään. Vuonna 2014 raja on 970 euroa. Koska pykälän 7 momenttia ei ehdoteta muutettavaksi, rajaa tarkistettaisiin vuosittain kansaneläkeindeksin mukaisesti.

Pykälän 5 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että tulojen kasvuun perustuva lisäsuoritusvelvollisuus olisi täytettävä seuraavan kalenterivuoden aikana. Lisäsuoritusvelvollisuuden täyttämiseksi annettaisiin siten yhdeksän kuukautta lisää aikaa voimassa olevaan lakiin verrattuna. Muutoksen tarkoituksena on vähentää lisäsuoritusvelvollisuuden tarkistamisesta talous- ja velkaneuvonnalle aiheutuvaa työmäärää. Lisäsuoritusvelvollisuus voitaisiin tarkistaa verovuoden päätyneen verotuksen perusteella, jolloin se olisi helpompaa ja nopeampaa, eikä palkkotositteita tarvitsisi käydä läpi. Velallisella olisi kuitenkin aina niin halutessaan mahdollisuus tarkistaa ja täyttää lisäsuoritusvelvollisuutensa momentissa säädettyä määräaika-aikaisemmin.

Maksuohjelman päättymisvuodelta lisäsuoritukset olisi maksettava samaan aikaan kuin viimeisen kokonaisen kalenterivuoden lisäsuoritukset. Jos maksuohjelma päättyisi esi-

merkiksi toukokuun lopussa 2016, sekä vuoden 2015 tulojen nousuun perustuva lisäsuoritusvelvollisuus että vuoden 2016 tammi-toukokuun tulojen nousuun perustuva lisäsuoritusvelvollisuus olisi täytettävä vuoden 2016 loppuun mennessä. Silloin kun lisäsuoritusvelvollisuus koskee vain osaa kalenterivuodesta, on sen määrä joka tapauksessa tarkistettava tulotositteiden perusteella. Velallisen kannalta on tärkeää, että hänen taloudellinen kokonaistilanteensa saadaan selvitettyä mahdollisimman nopeasti maksuohjelman päättymisen jälkeen.

38 a §. *Maksuohjelman vahvistaminen yksinkertaistetussa menettelyssä.* Velkajärjestelylakiin ehdotetaan otettavaksi uusi pykälä maksuohjelman vahvistamisesta yksinkertaistetussa menettelyssä. Pykälässä säädettäisiin mahdollisuudesta vahvistaa maksuohjelma velkojien enemmistön suostumuksella noudattamatta maksuohjelmaehdotuksen käsittelyä ja saatavien riitautusta koskevia säännöksiä. Maksuohjelman vahvistaminen edellyttäisi, että kaikki merkittävimmät velkojat antavat sille hyväksyntänsä. Pienvelkojan tekemiä väitteitä ei tutkittaisi muutoin kuin silloin, kun velkoja väittää ehdotuksen poikkeavan hänen osaltaan lain velkojien asemaa koskevista säännöksistä. Säännöksen tarkoituksena on yksinkertaistaa ja nopeuttaa menettelyä ja lisätä halukkuutta vapaaehtoisten velkasovintojen tekemiseen. Säännös vastaa yrityssaneerauslain 92 §:n säännöstä nopeasta saneerausohjelman vahvistamisesta sillä erotuksella, että passiiviset velkojat rinnastettaisiin maksuohjelman vahvistamiseen suostumuksensa antaneisiin velkoihin.

Pykälän 1 momentin mukaan maksuohjelmaehdotus voitaisiin vahvistaa maksuohjelmaksi 38 §:n 1 momentin ja 55—57 §:n säännöksiä noudattamatta, jos velkajärjestelylle on edellytykset ja jos kaikki sellaiset tunnetut velkojat, joiden saatavat ovat velkojien saatavien kokonaisuudesta vähintään 80 prosenttia, ja jokainen velkoja, jonka saatavan määrä on vähintään 5 prosenttia velkojien saatavien kokonaisuudesta, on antanut hyväksyntänsä maksuohjelmaehdotukselle tai ei ole esittänyt sitä koskevaa väitettä. Jälkimmäisen edellytyksen täyttymiseksi yksikään merkittävä velkoja ei voi vastustaa ohjelmaehdotusta. Suhteelliset osuudet lasket-

taisiin saldopäivän mukaan, jos velkojen saldoa ei ole maksuohjelmassa tarvetta päivittää velkajärjestelyn aloittamispäivälle.

Tarkoituksena on, että joko tuomioistuin tai selvittäjä kuulee velkojia maksuohjelmaehdotuksesta normaalin menettelyn mukaisesti. Jos pykälässä tarkoitettu enemmistö ei riitä maksuohjelmaa, tuomioistuin vahvistaisi maksuohjelman tutkimatta vähemmistöön jäävien velkojien väitteitä, jos ne eivät koske 3 momentissa säädettyjä seikkoja. Näin ollen vähemmistöön jäävien velkojien väitteitä esimerkiksi maksuvaralaskelmassa velallisen menoina huomioon otettavista kuluista tai muista maksuvaraan liittyvistä kysymyksistä ei tutkittaisi. Vähemmistöön jääneiden velkojien olisi siten tyydyttävä siihen, että enemmistö velkojista hyväksyy maksuohjelman.

Pykälän 2 momentin mukaan tuomioistuimelle olisi toimitettava ohjelmaehdotuksen yhteydessä selvitys siitä, miten ja milloin niille velkojille, jotka eivät ole hyväksyneet maksuohjelmaehdotusta, on annettu tieto ehdotuksesta ja varattu tilaisuus lausua siitä sekä ehdotusta vastustaneiden velkojien kirjalliset lausumat. Suostumukset toimitettaisiin tuomioistuimelle maksuohjelmaehdotuksen yhteydessä, mutta estettä ei olisi myöskään sille, että osa suostumuksista toimitettaisiin menettelyn myöhemmässä vaiheessa. Myös julkisoikeudellisen saatavan haltijalla on 78 §:n nojalla oikeus suostua tässä tarkoitettun maksuohjelman vahvistamiseen.

Maksuohjelmaehdotusta vastustaneiden velkojien kirjallisissa lausumissa saattaa kysymys olla myös siitä, onko velkajärjestelylle edellytyksiä. Velkajärjestelyn edellytyksiä ja esteitä koskevat väitteet tuomioistuin tutkii aina. Maksuohjelmaa koskevien väitteiden osalta tuomioistuin harkitsee sille toimitetun tiedon perusteella, ovatko velkojien väitteet 3 momentin mukaan sellaisia, että ne estävät maksuohjelman vahvistamisen.

Tuomioistuimelle olisi toimitettava myös velallisen lausuma maksuohjelmaehdotuksesta kirjallisena. Jos maksuohjelmaehdotus on hakemuksen liitteenä, muuta selvitystä ei tarvita. Jos sen sijaan maksuohjelmaehdotus on selvittäjän laatima, tulee tuomioistuimelle toimitettavista asiakirjoista selvittää velallisen kanta ohjelmaehdotukseen.

Lakiin ehdotetaan otettavaksi uusi 52 a §, jonka 2 momentissa säädetään poikkeuksesta velkojien kuulemista koskeviin säännöksiin silloin, kun velkojien enemmistön suostumukset maksuohjelman vahvistamiseen on annettu kirjallisesti ja velallinen on jo kuullut velkojia ennen hakemuksen jättämistä tuomioistuimeen. Velkojille on siten jo varattu tilaisuus tulla kuulluksi velkajärjestelyn edellytyksistä ja ohjelmaehdotuksesta. Velkojien kuulemisen on tullut tapahtua 62 a §:ssä säädettyä tiedoksiantotapaa käyttäen, jolloin kuuleminen voidaan suorittaa sähköpostitse tai postitse.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä, milloin tuomioistuin ei voi vahvistaa ohjelmaehdotusta maksuohjelmaksi huolimatta siitä, että velkojien enemmistö on antanut sille nimenomaisen suostumuksen tai ei ole esittänyt sitä koskevia väitteitä. Vahvistaminen ei tulisi kysymykseen, jos ehdotus poikkeaa sitä vastustaneen velkojan osalta lain velkojien asemaa koskevista säännöksistä. Momentissa viitataan tältä osin 25, 26, 29 ja 31 §:iin. Ohjelman vahvistamista vastustaneen velkojan osalta on tutkittava, että velkojan saatavaan on käytetty asianmukaisesti velkajärjestelyn keinoja ja että vastustaneen velkojan asema on samanlainen verrattuna niihin muihin velkoihin, joilla on velkajärjestelyn ulkopuolella yhtäläinen oikeus saada suoritus saatavalleen. Jos yksityisvelkoja on vaatinut maksuohjelman keston jatkamista, maksuohjelmaa ei voida vahvistaa ennen kuin tuomioistuin on tutkinut ohjelman keston jatkamista koskevan vaatimuksen. Säännöksen tarkoituksena on varmistaa, ettei maksuohjelmassa loukata sitä vastustaneen pienvelkojan oikeuksia.

6 luku **Vahvistettua maksuohjelmaa koskevat säännökset**

41 §. Maksuohjelman noudattaminen. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että velallisten oikeutta lykätä kullekin velkojalle tulevan maksun suorittamista maksuohjelman keston aikana pidennettäisiin silloin, kun maksuohjelman kesto tavallisten velkojen osalta on yli kolme vuotta. Maksuohjelman kestolla tavallisten velkojen osalta tarkoitettaisiin sitä ajanjaksoa, jonka aika-

na velallinen maksaa suorituksia tavallisten velkojen velkojille. Siihen ei siten luettaisi aikaa, jona velallinen maksaa selvittäjän saatavaa. Jos maksuohjelman kesto on kolme vuotta, velallinen voisi lykätä myöhemmäksi kolmen kuukauden maksuvelvollisuutta vastaavan määrän, kuten nykyisinkin. Jos maksuohjelman kesto on yli kolme vuotta, velallinen voisi lykätä enintään viiden kuukauden maksuvelvollisuutta vastaavan määrän. Muutoksen tarkoituksena on helpottaa velallisten mahdollisuutta selvittää maksuohjelmasta tilanteesta, jossa velallisen maksukyvyyn heikkeneminen ei ole niin olennainen, että se oikeuttaisi maksuohjelman muuttamiseen.

Momentista ehdotetaan poistettavaksi velallisen velvollisuus ilmoittaa velkojille lykkäyksen syy, sillä syyn ilmoittamista on käytännössä pidetty turhana. Tavallisia tilanteita, joissa velalliset lykkäävät maksua, ovat esimerkiksi tavanomaista suuremmista sairaskuuluista tai välttämättömän kodinkoneen rikkoutumisesta ja uuden hankkimisesta aiheutuvat kustannukset. Velkojalla on halutessaan mahdollisuus pyytää velalliselta lisätietoa maksukyvyyn heikkenemiseen johtaneista syistä. Velallisella on 6 §:n tietojenantovelvollisuuden nojalla velvollisuus kertoa velkojalle, miksi hän lykkää maksun suorittamista, jos velkoja tätä tiedustelee.

Lain 42 §:n 1 momentissa säädetään siitä, milloin esinevakuusoikeuden omaava velkoja voi käyttää oikeuksiaan hyödyntää vakuusmaksun saamiseksi ja saman pykälän 2 momentissa siitä, milloin velkoja voi maksuohjelman mukaisen maksun laiminlyönnin vuoksi pyytää täytäntöönpanoa ulosotossa. Jos velallinen käyttää 41 §:n 2 momentin mukaista oikeuttaan lykätä maksun suorittamista, ei kysymys tällöin ole 42 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettua laiminlyönnistä. Velkoja ei siten voi niin sanottujen vapaa-kuukausien käyttämisen vuoksi ryhtyä toimenpiteisiin saadakseen maksun vakuudesta eikä vaatia ulosottokaaren mukaista täytäntöönpanoa. Jos velkoja kuitenkin pyytää täytäntöönpanoa ulosotossa, velallinen voi sitä vastustaa vedoten 41 §:n 2 momentin mukaisiin oikeuksiinsa.

Velallisen lykkäämä maksu erääntyy maksuohjelman päättyessä. Jos velallinen ei sitä tuolloin pysty maksamaan, suositeltavaa on,

että velallinen sopii velkojien kanssa maksamatta olevan määrän maksuaikataulusta. Jos velallinen jättää lykkäämänsä maksun maksamatta, velkojalla on 42 §:n 2 momentin mukaan oikeus vaatia täytäntöönpanoa ulosotossa sen jälkeen, kun kolme kuukautta on kulunut maksuohjelman päättymisestä.

7 luku **Elinkeinotoimintaa harjoittava velallista koskevat erityissäännökset**

45 §. *Yksityistalouden velkojen järjestelyä koskevat lisäedellytykset.* Pykälän 1 momentissa säädetään niistä lisäedellytyksistä, jotka yksityisen elinkeinon- tai ammatinharjoittajan tulee täyttää, jotta hänelle voidaan myöntää velkajärjestely. Lisäedellytyksiä sovelletaan silloin, kun elinkeinotoiminnan harjoittaminen jatkuu. Jos elinkeinotoiminta lopetetaan ennen velkajärjestelyyn hakeutumista, ei lisäedellytyksiä sovelleta. Tällöin velallisen mahdollisuudet saada velkajärjestely määräytyvät ainoastaan 3 luvun säännösten mukaan.

Pykälän 1 momentin johdantokappaleessa tarkennettaisiin, että säännöksessä on kysymys yksityistalouden velkojen järjestelystä. Johdantokappaleeseen otettaisiin edellytys siitä, että velallisella tulee olla maksuvaraa tavallisten velkojen maksamiseen. Maksuvaran suuruudelle ei asetettaisi vaatimuksia. Näin ollen riittäisi, että velalliselle jää ainakin vähän maksuvaraa. Velallisen on siten pystyttävä elinkeinotoiminnasta saatavalla tulolla elättämään itsensä ja huolehtimaan elatusvelvollisuudestaan, minkä jälkeen rahaa velkojen maksamiseen jää ainakin vähän. Säännöksen tarkoituksena on estää tilanteet, joissa elinkeinonharjoittajan maksuvara olisi negatiivinen, mikä voisi johtaa hänen lisävelkaantumiseensa ja sen johdosta velkajärjestelyn epäonnistumiseen. Harjoitettavan elinkeinotoiminnan jatkamiskelpoisuudelle asetettaisiin lisäksi vaatimuksia tässä pykälässä ja uudessa 45 a §:ssä. Yksityisiin elinkeinon- ja ammatinharjoittajiin ei enää sovellettaisi velkajärjestelyn estymistä väliaikaisesta syystä koskevaa 9 a §:ää.

Johdantokappaleessa viitattaisiin selvyiden vuoksi myös varallisuuden säilyttämistä koskevaan 46 §:n 2 kohtaan, jota ei ehdoteta muutettavaksi. Lain 46 §:n 2 momentin mu-

kaan yksityinen elinkeinon- tai ammatinharjoittaja ei ole velkajärjestelyssä velvollinen muuttamaan rahaksi elinkeinotoimintaan liittyvää varallisuuttaan sikäli kuin varallisuus on tarpeellista toiminnan jatkamiseksi ja toiminnan jatkaminen on tarkoituksenmukaista ottaen huomioon siitä velalliselle kertyvä tulo. Tätä kautta 45 §:stä ilmeni, että toiminnan on oltava siinä määrin kannattavaa, että sen jatkaminen on tarkoituksenmukaista.

Lain 46 §:n 2 momenttiin sisältyvää edellytystä on arvioitava vertaamalla keskenään toimintaan käytettävän omaisuuden realisointiarvoa ja omaisuuden tuottoarvoa toiminnan jatkuessa. Valinta toiminnan jatkamisen ja sen lopettamisen välillä on tehtävä sen mukaan, kumpi vaihtoehto johtaa velkojien kannalta parempaan lopputulokseen. Jos omaisuuden tuottoarvo maksuohjelman ajalta on suurempi kuin omaisuuden todennäköinen realisointiarvo, toiminnan jatkaminen on tarkoituksenmukaista. Jos taas omaisuuden realisointiarvo on suurempi, toiminnan jatkaminen johtaa velkojien kannalta parempaan lopputulokseen, ei toiminnan jatkamiselle yleensä ole edellytyksiä.

Pykälän 1 momentin 1 ja 2 kohta koskevat tilanteita, joissa velallisen taloudelliset vaikeudet liittyvät vain hänen yksityistalouteensa, jolloin myös maksukyvyttömyyden edellytyksen tarkastelu kohdistuu vain yksityistalouteen. Tällöin kysymys on tilanteesta, jossa elinkeinotoiminta on kannattavaa, mutta siitä saatava tulo ei kuitenkaan riitä korjaamaan yksityistalouden maksukyvyttömyyttä. Momentin 1 kohdasta poistettaisiin edellytys siitä, että velallisen yksinomaan tai pääasiassa elinkeinotoiminnassa käytettävä varallisuus on vähäinen. Momentin 2 kohtaa ei muutettaisi. Kohdissa tarkoitettut edellytykset ovat vaihtoehtoisia, joten velkajärjestely voidaan myöntää, jos jonkin kohdan edellytykset täyttyvät.

Momenttiin lisättäisiin uusi 3 kohta, jonka tarkoituksena on parantaa yksityisten elinkeinon- ja ammatinharjoittajien pääsyä velkajärjestelyyn. Jäljempänä uudessa 45 a §:ssä säädettäisiin niistä edellytyksistä, joiden täytyessä yksityisen elinkeinon- tai ammatinharjoittajan elinkeinotoimintaan liittyvät velat voitaisiin järjestellä velkajärjestelyssä. Uudessa 3 kohdassa mahdollistettaisiin yksityistalouden velkojen järjesteleminen velkajär-

jestelyssä silloin, kun myös elinkeinotoimintaan liittyvät velat järjestellään velkajärjestelylain mukaisesti.

Pykälän 2 momentissa säädetään niistä lisäedellytyksistä, jotka avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön henkilökohtaisesti vastuunalaisen yhtiömiehen on täytettävä velkajärjestelyyn päästäkseen. Momentissa mainittaisiin nimenomaisesti, että se koskee yksityistalouden velkojen järjestelyä. Lisäedellytyksiä ei muutettaisi.

Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, joka koskee aiemmin harjoitettuun elinkeinotoimintaan liittyviä velkoja. Sen mukaan velallisen aiemmin harjoittamaan elinkeinotoimintaan liittyviä velkoja pidetään yksityistalouden velkoina, jos kyseinen elinkeinotoiminta on lopetettu ja velallisen velkavastuut on selvitetty. Tässä momentissa tarkoitettu tilanne eroaa 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista tilanteista siten, että kysymys ei ole käynnissä olevasta vaan jo lopetetusta elinkeinotoiminnasta.

Säännöksen tarkoituksena on selvittää rajanvetoa siitä, milloin ja millä edellytyksellä aiemmin harjoitettuun elinkeinotoimintaan liittyvät velat voidaan järjestellä velkajärjestelyssä. Tämä rajanveto on merkityksellinen myös niissä tapauksissa, joissa elinkeinotoiminta on aloitettu samalla alalla uudelleen. Säännös asettaa siten edellytykset sille, milloin elinkeinotoiminta ei ole enää saman toiminnan jatkamista. Jos aiemmin harjoitettu elinkeinotoiminta täyttää asetetut edellytykset, 7 luvun lisäedellytyksiä ei sen osalta sovelleta. Tällöin aiemmin harjoitettuun elinkeinotoimintaan liittyvät velat tulevat samaan asemaan kuin velallisen yksityistalouden velat. Parhailaan harjoitettavan elinkeinotoiminnan on sen sijaan aina täytettävä 7 luvun edellytykset.

Velallinen on voinut harjoittaa aikaisempaa, jo lopetettua elinkeinotoimintaa yksityisenä elinkeinon- tai ammatinharjoittajana, avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön henkilökohtaisesti vastuunalaisena yhtiömiehenä taikka osakeyhtiön johtoon kuuluvana osakkeenomistajana. Samoin säännöstä sovelletaan riippumatta siitä, missä yhtiömuodossa velallinen harjoittaa uutta yritystoimintaa. Jos velallinen esimerkiksi harjoittaa elinkeinotoimintaa henkilöyhtiön vastuunalaisena

yhtiömiehenä, hänelle voidaan myöntää velkajärjestely, jos aiemmin harjoitettu elinkeinotoiminta on lopetettu ja velallisen velkavastuut selvitetty, ja yhtiö täyttää 2 momentin edellytykset.

Säännöksellä ei ole vastaavaa merkitystä siinä tilanteessa, että velallinen on harjoittanut aiemmin elinkeinotoimintaa yksityisenä elinkeinonharjoittajana, lopettanut toiminnan, ja aloittanut saman toiminnan uudelleen yksityisenä elinkeinon- tai ammatinharjoittajana. Tämä johtuu siitä, että 45 a §:ssä ehdotetaan tietyin edellytyksin mahdollistettavaksi yksityisen elinkeinon- tai ammatinharjoittajan elinkeinotoiminnan velkojen järjestely. Sen sijaan toimivan yhtiön velkojen järjestely ei edelleenkään ole velkajärjestelyssä mahdollista.

Elinkeinotoiminnan lopettamisella tarkoitetaan sitä, että yrityksen toiminta on tosiasiallisesti kokonaisuudessaan lopetettu. Velallisen on osoitettava riittävä näyttö siitä, että yrityksen tuotannollinen ja taloudellinen toiminta on kokonaan päättynyt. Yrityksen toiminnan lopettaminen ilmenee usein myös siitä, että yritys on poistettu rekistereistä, kuten kaupparekisteristä, ennakkoperintärekisteristä, työnantajarekisteristä ja arvonalisäverovelvollisten rekisteristä. Rekistereistä poistaminen ei kuitenkaan ole edellytys sille, että toiminta katsottaisiin lopetetuksi, sillä olennaista on se, että toiminta on tosiasiallisesti kokonaan lakannut.

Lisäksi edellytettäisiin, että velallisen vastattavaksi tulevien velkojen määrä olisi selvitetty. Tämä edellyttää yleensä yhtiön omaisuuden realisoimista. Omaisuuden realisoitavalla ei olisi säännöksen soveltamisen kannalta merkitystä. Yhtiön omaisuus on voitu myydä velkojen suoritukseksi esimerkiksi vapaaehtoisin kaupun, pakkohuutokaupalla taikka konkurssimenettelyssä. Jos yhtiön toiminta päättyy täysimittaiseen konkurssimenettelyyn, velallisen henkilökohtaiset vastuut ovat selvillä viimeistään silloin, kun lopputilitys on hyväksytty.

Ehdotetulla säännöksellä ei ole tarkoitus muuttaa korkeimman oikeuden antamista ennakkopäätöksistä KKO 2000:80 ja KKO 2003:56 ilmenevää oikeuskäytäntöä.

45 a §. *Elinkeinotoiminnan velkojen järjestelyä koskevat lisäedellytykset.* Pykälä on uu-

si. Voimassa olevan lain mukaan velkajärjestelyn piiriin eivät kuulu elinkeinotoimintaan liittyvät velat. Näin ollen velkajärjestelyssä voidaan järjestellä velallisen yksityistalouden velat, mutta yksityisen elinkeinon- tai ammatinharjoittajan talouden kokonaistilanteen korjaaminen ei ole mahdollista. Yleisperusteissa mainituista syistä ehdotetaan, että velkajärjestelyssä voitaisiin tietyin edellytyksin järjestellä yksityisen elinkeinon- tai ammatinharjoittajan yksityistalouden velkojen lisäksi myös hänen elinkeinotoimintaan liittyvät velkansa.

Ehdotetussa 45 a §:ssä on kysymys velkajärjestelyn lisäedellytyksistä, joten myös velkajärjestelyn myöntämisen edellytyksiä ja yleisiä esteitä koskevat säännökset tulevat sovellettaviksi. Kun järjestellään yksityisen elinkeinon- tai ammatinharjoittajan yksityistalouden velat ja elinkeinotoimintaan liittyvät velat, on maksukyvyttömyyden edellytyksen täytyttävä sekä velallisen yksityistalouden että elinkeinotoiminnan osalta.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin niistä lisäedellytyksistä, joilla yksityisen elinkeinon- tai ammatinharjoittajan elinkeinotoimintaan liittyvät velat voitaisiin järjestellä. Ensinnäkin edellytettäisiin, että velallisen yksityistalouden velat järjestellään velkajärjestelyssä. Näin ollen myös 45 §:ssä säädettyjen edellytysten tulisi täytyä, jotta elinkeinotoiminnan velat voidaan järjestellä. Kysymys olisi käytännössä 45 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettusta tilanteesta, sillä 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa maksukyvyttömyyden edellytys ei elinkeinotoiminnan osalta täyty. Yksinomaan elinkeinotoimintaan liittyviä velkoja ei voitaisi velkajärjestelyssä järjestellä.

Toiseksi edellytettäisiin, että velallisen harjoittama elinkeinotoiminta on melko pieni- muotoista eikä sen tervehdyttäminen edellytä yritystoimintaa koskevia järjestelyjä. Tarkoituksena on mahdollistaa velkajärjestelyyn pääseminen erityisesti niille elinkeinon- ja ammatinharjoittajille, joiden harjoittamalla elinkeinotoiminnalla ei ole olennaista eroa palkansaajan toimintaan. Elinkeinotoiminnan laajuutta koskevan edellytyksen asettaminen on välttämätöntä, sillä velkajärjestely on tarkoitettu luonnollisten henkilöiden taloudellisen tilanteen korjaamiseen eikä se pe-

rusperiaatteiltaan sovellu laajamittaisen elinkeinotoiminnan järjestelemiseen. Esimerkiksi velkojen asema velkajärjestelyssä ja yritys-saneerauksessa poikkeaa toisistaan merkittävästi.

Harkittaessa sitä, onko kysymys melko pienimuotoisesta elinkeinotoiminnasta, on otettava huomioon erityisesti yrityksen liikevaihto, tase ja se, onko elinkeinonharjoittajalla palveluksessaan muita henkilöitä. Jotta toimintaa voidaan pitää melko pienimuotoisena, olisi elinkeinonharjoittajan itsensä työpanoksen oltava ratkaiseva. Elinkeinon- tai ammatinharjoittajan ”omaan tekemiseen” perustuva toiminta on yleensä pienimuotoista. Ulkopuolisen työvoiman käyttäminen ei kuitenkaan yksinään tarkoittaisi sitä, ettei toimintaa voitaisi pitää melko pienimuotoisena. Esimerkiksi osa-aikaisten tai kausittaisten apulaisten taikka avustavan henkilökunnan käyttäminen ei sulkisi toimintaa pois säännöksen soveltamisalasta, jos elinkeinonharjoittajan oma työpanos on kuitenkin toiminnan kannattavuuden kannalta pitkällä aikavälillä ratkaiseva. Jos sen sijaan elinkeinonharjoittaja käyttäisi jatkuvasti ulkopuolista työvoimaa eikä hänen omalla työpanoksellaan olisi suurta merkitystä toiminnan kannattavuuteen, olisi yleensä kysymys säännöksessä tarkoitettua laajemmasta toiminnasta.

Esityksessä ei ehdoteta asetettavaksi tiettyä euromääräistä rajaa elinkeinotoiminnan liikevaihdolle, vaan tuomioistuimelle jätetään tapauskohtainen harkintavalta siinä, pidetäänkö elinkeinotoimintaa melko pienimuotoisena. Yrittäjän toimiala vaikuttaa merkittävästi liikevaihdon suuruuteen. Jos kysymyksessä on toiminta, jossa ostetaan ja myydään tavaraa, saattaa liikevaihto nousta hyvinkin korkeaksi, mutta toiminta voi silti täyttää melko pienimuotoisen elinkeinotoiminnan edellytykset, jos elinkeinonharjoittajan itsensä työpanos on toiminnassa pitkällä aikavälillä ratkaiseva.

Jos velkajärjestelyn keinot eivät riitä, vaan vaadittaisiin velallisen velvoittamista ryhtymään yritysaneerausohjelmalle tyypillisiin järjestelyihin yritystoiminnan tervehdyttämiseksi tai sen edellytysten turvaamiseksi, olisi velallisen hakeuduttava yritysaneerauslain mukaiseen menettelyyn. Yritysaneerauslakiin sisältyvät säännökset niitä tilanteita varten,

joissa yritystoiminnan järjesteleminen on tarpeellista, eikä saneerausta koskevia säännöksiä ole tarkoituksenmukaista ottaa velkajärjestelylakiin. Mikään ei luonnollisestikaan estäisi elinkeinotoimintaa harjoittavaa velallista tekemään elinkeinotoimintaa koskevia järjestelyjä vapaaehtoisesti. Jos sekä velkajärjestelyn että yritysaneerauksen edellytykset täyttyvät, voi velallinen valita, kumpaan menettelyyn hän hakeutuu.

Kolmanneksi edellytettäisiin, että velallinen kykenee maksamaan menettelyn alkamisen jälkeen syntyvät elinkeinotoimintaan liittyvät velkansa toiminnasta saatavilla tuloilla sitä mukaa kuin ne erääntyvät. Jos elinkeinotoiminta on tappiollista tai on todennäköistä, että se muuttuu tappiolliseksi, velkajärjestelyä ei voitaisi myöntää. Tappiollinen toiminta johtaisi lisävelkaantumiseen, mikä vaarantaa velkajärjestelyn onnistumisen. Sen vuoksi edellytetään, että toiminnasta saatavat tulot riittäisivät vähintään kaikkien elinkeinotoimintaan liittyvien menojen maksamiseen. Lisäksi 45 §:stä seuraa, että velallisen tulisi saada elinkeinotoiminnasta tuloa niin paljon, että hän pystyy elättämään itsensä ja huolehtimaan elatusvelvollisuudestaan, minkä jälkeen hänelle jää ainakin vähän maksuvaraa tavallisten velkojen maksamiseen. Velkajärjestelyn myöntäminen edellyttää, että velallinen pystyy esittämään luotettavan arvion elinkeinotoiminnan kannattavuudesta.

Yksityinen elinkeinon- tai ammatinharjoittaja voi hakea velkajärjestelyä silloin, kun hän on esimerkiksi sairauden tai muun henkilökohtaisen olosuhdemuutoksen taikka elinkeinotoiminnan kannattavuuden notkahtamisen vuoksi tullut maksukyvyttömäksi, mutta elinkeinotoiminta on alkanut sujua uudelleen niin hyvin, että velallinen pystyy sen avulla elättämään itsensä ja perheensä ja maksamaan ”uudet” erääntyvät velkansa ajallaan, kunhan ”vanhat” velat järjestellään. Velkajärjestelyä ei voitaisi myöntää elinkeinon- tai ammatinharjoittajalle tilanteessa, jossa elinkeinotoiminta ei velkojen järjestelyn jälkeenkään olisi kannattavaa. Elinkeinotoiminnan velkoja ei voitaisi myöskään järjestellä tilanteessa, jossa velallisen elinkeinotoiminta on jo niin kannattavaa, ettei häntä voida pitää maksukyvyttömänä. Tällöin yksityistalouden velkojen järjesteleminen voi olla mahdollista

45 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa, jos kannattavasta elinkeinotoiminnasta saatava tulo ei riitä korjaamaan yksityistalouden maksukyvyttömyyttä. Maksukykyisen elinkeinonharjoittajan elinkeinotoiminnan velkojen järjesteleminen vääristäisi kilpailua ja antaisi epäoikeudenmukaista edun velkajärjestelyn saaneelle yrittäjälle. Sen sijaan myös velkojen ja alan kilpailun kannalta on tarkoituksenmukaista, että ”notkahduksen” jälkeen yritystoiminnan elinkelpoiseksi saattanut yrittäjä pystyy velkajärjestelyn avulla jatkamaan toimintaansa.

Yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun asetuksen (58/1993) 3 §:ssä säädetään niistä elinkeinotoimintaa koskevista selvityksistä, jotka elinkeinonharjoittajan tulee liittää hakemukseensa. Asetukseen lisättäisiin säännökset selvityksistä, jotka velallisen tulee liittää hakemukseensa silloin, kun hakemus koskee 45 §:n 1 momentin 3 kohdassa ja 45 a §:ssä tarkoitettua tilannetta. Tällöin on kysymys tilanteesta, jossa yksityinen elinkeinon- tai ammatinharjoittaja hakee yksityisvelkojen lisäksi elinkeinotoimintaan liittyvien velkojen järjestelyä.

Neljänneksi edellytettäisiin, ettei toiminnan jatkaminen aiheuta 46 §:n 1 momentissa tarkoitettua luoton ottoa laajempaa velkaantumista. Edellytyksen tarkoituksena on varmistaa, ettei elinkeinotoiminta johda lisävelkaantumiseen ja siten vaaranna velkajärjestelyn toteutumista. Luoton ottoa koskevaa 46 §:n 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi jäljempänä selostettavin tavoin.

Säännös parantaisi yksityisten elinkeinon- ja ammatinharjoittajien pääsyä velkajärjestelyyn myös tilanteessa, jossa elinkeinotoiminta on lopetettu ja aloitettu samalla alalla uudelleen. Jos toimintaa pidetään saman toiminnan jatkamisena, aikaisemmasta elinkeinotoiminnasta peräisin olevat velat voidaan järjestellä 45 a §:ssä säädetyn edellytyksin. Edellytykset eivät siten poikkea tilanteesta, jossa saman toiminnan harjoittaminen jatkuu keskeytyksettä.

Pykälän 2 momenttiin otettaisiin säännös siitä, milloin elinkeinotoimintaa avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön henkilökohtaisesti vastuunalaisena yhtiömiehenä harjoittavan velallisen elinkeinotoimintaan liittyvät velat voitaisiin järjestellä velkajärjestelyssä.

Kysymys olisi hyvin rajoitetusta poikkeuksesta. Pääsääntönä olisi edelleen, ettei vastuunalaisten yhtiömiesten elinkeinotoimintaan liittyviä velkoja järjestellä velkajärjestelyssä. Poikkeus koskisi tilannetta, jossa yhtiön osalta on vireillä yrityssaneerauslaissa tarkoitettu menettely ja kysymys on yhtiömiehen eikä yhtiön velasta, jolloin yrityssaneeraus ei ulota vaikutuksiaan yhtiömieheen.

Ehdotuksen tarkoituksena on varmistaa, ettei velkajärjestelylain ja yrityssaneerailain väliin jää aukkoa eli ettei synny tilanteita, joissa velkaa ei voitaisi järjestellä kummankaan lain mukaisesti. Korkein oikeus on katsonut (KKO 2005:110), ettei veroa koskeva yhtiön maksuvelvollisuuden järjestely saneerausohjelmassa vaikuta yhtiömiehen maksuvelvollisuuteen silloin, kun kysymys on yhtiömiehen verosta. Säännöksen tarkoituksena on varmistaa, että tämänkaltaisissa tilanteissa velka voidaan järjestellä velkajärjestelyssä.

Pykälän 3 momentissa todettaisiin selvyiden vuoksi, ettei velkajärjestelylain mukaan voida järjestellä yhtiön velkaa. Vastaava säännös sisältyy voimassa olevan lain 46 §:n 1 momenttiin, jota ehdotetaan muutettavaksi.

45 b §. *Elinkeinotoiminnan velkojen järjestelyä koskeva erityinen este.* Lakiin ehdotetaan otettavaksi uusi esteperuste, jota sovellettaisiin vain silloin, kun velallinen hakee elinkeinotoimintaan liittyvien velkojen järjestelyä. Pykälän mukaan elinkeinotoimintaan liittyviä velkoja ei voitaisi järjestellä, jos on perusteltua syytä olettaa, että hakemuksen pääasiallisena tarkoituksena on velkojen perintätoimien estäminen tai muu velkojan oikeuden loukkaaminen. Säännös vastaa yrityssaneerailain 7 §:n 1 momentin 4 kohtaa.

Säännöksen tarkoituksena on velkajärjestelyn väärinkäytön torjuminen. Se, että velkajärjestelyhakemuksella pyritään maksu- ja perintäkiellon aikaansaamiseen, on normaalia ja hyväksyttävää, jos velallisen tavoitteena on elinkeinotoiminnan jatkaminen ja taloudellisen tilanteen korjaaminen velkajärjestelyn keinoin. Velallisen aikaisempi käyttäytyminen voi olla perusteena säännöksen soveltamiselle. Jos velallinen on esimerkiksi siirtänyt omaisuuttaan velkojen ulottumattomiin taikka muutoin toiminut velkojia vahingoittavasti, voi hakemuksen ensisijaisena

tarkoituksena olla velkojen perintätoimien estäminen. Samoin jos velallinen on tehnyt aikaisemmin velkajärjestely- tai yrityssaneerauslakemuksia, jotka on hylätty, ja samanaikaisesti vireillä on velkojan hakemus velallisen asettamisesta konkurssiin, on hakemuksen tarkoituksena todennäköisesti konkurssimenettelyn viivästyttäminen. Säännöksen ottamisella lakiin on tarkoitus estää tilanteita, joissa velallinen toistuvia hakemuksia tekemällä pyrkii estämään konkurssiin asettamisen.

46 §. *Luoton ottaminen elinkeinotoiminnassa ja varallisuuden säilyttäminen.* Pykälän 1 momentista poistettaisiin sen 1 kohta, jolloin momenttiin jäisi vain 2 kohdan säännös luoton ottamisesta. Tämä johtuu siitä, että 45 a §:ssä ehdotetaan mahdollistettavaksi elinkeinotoimintaan liittyvien velkojen järjesteleminen tämän lain mukaisesti tietyin edellytyksin. Säännös siitä, ettei yhtiön velkaa voida järjestellä tämän lain mukaisesti, siirrettäisiin 45 a §:n 3 momenttiin.

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin toinen virke, jossa mahdollistettaisiin määrältään tavallista suuremman luoton ottaminen, jos se on tarkoituksenmukaista ottaen huomioon toiminnasta maksuohjelman aikana velalliselle kertyvä tulo. Velalliselle kertyvä tulo hyödyttäisi velkojia, sillä velallisen on käytettävä velkojensa suorituksiksi kaikki ne tulot, joita hän ei tarvitse välttämättömiin elinkustannuksiinsa ja elatusvelvollisuudesta aiheutuviin menoihin. Luoton ottamista on siis arvioitava myös siitä näkökulmasta, onko se velkojen kannalta oikeutettua.

Säännöksen tarkoituksena on mahdollistaa etenkin sellaiset tarpeelliset investoinnit, kuten koneiden uusiminen, jotka ovat välttämättömiä myös maksuohjelman aikana. Jos kyseessä on investointi, jota ilman toiminta loppuisi kokonaan, on myös velkojen kannalta perusteltua, että velallinen ottaa luottoa ja voi jatkaa elinkeinotoimintaansa. Säännöksessä ei sen sijaan tarkoiteta sitä, että velallinen ajoittaa maksuohjelman aikaan yritystoimintansa huomattavat investoinnit, jotka juuri sillä hetkellä eivät ole välttämättömiä.

8 luku **Menettely tuomioistuimessa**

49 §. *Käsittelyjärjestys ja toimivaltaisuus.* Pykälän 3 momenttiin lisättäisiin viittaus 45 a §:n 2 momenttiin, jossa mahdollistetaan avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön henkilökohtaisesti vastuunalaisena yhtiömiehenä toimivan velallisen elinkeinotoimintaan liittyvien velkojen järjesteleminen velkajärjestelyssä tietyissä hyvin rajatuissa tapauksissa, joissa yhtiön osalta on vireillä yrityssaneerauslaissa tarkoitettu menettely. Näissä hyvin harvinaisissa tilanteissa on perusteltua, että velkajärjestelystä voi päättää myös se tuomioistuin, jossa saneerausmenettely on vireillä.

49 a §. *Toimivaltainen tuomioistuin konkurssiin asettamista koskevassa asiassa.* Lakiin otettaisiin uusi säännös toimivaltaisesta tuomioistuimesta niitä tilanteita varten, joissa velkajärjestelyä ja konkurssia koskevat hakemukset ovat samanaikaisesti vireillä. Säännös vastaisi yrityssaneerauslain 67 a §:ää.

Konkurssihakemus ja velkajärjestelyhakemus käsitellään pääsääntöisesti samassa tuomioistuimessa. On poikkeuksellista, mutta esimerkiksi velallisen muuttoon liittyvissä tilanteissa mahdollista, että hakemukset ovat vireillä eri tuomioistuimissa. Tällaisessa harvinaisessa tilanteessa velallisen itsensä tulisi ilmoittaa velkajärjestelyasiaa käsittelevälle tuomioistuimelle siitä, että konkurssihakemus on vireillä toisessa tuomioistuimessa. Velallisen ilmoituksen perusteella velkajärjestelyasiaa käsittelevä tuomioistuin ilmoittaa asiasta tuomioistuimelle, jossa konkurssiasia on vireillä. Jos velallinen ilmoittaisi konkurssihakemusta käsittelevälle tuomioistuimelle toisessa tuomioistuimessa käsiteltävästä velkajärjestelyhakemuksesta, tulisi konkurssihakemusta käsittelevän tuomioistuimen selvittää, pitääkö velallisen ilmoitus paikkaansa ja tarvittaessa siirtää konkurssiastian käsittely velkajärjestelyhakemusta käsittelevään tuomioistuimeen.

50 §. *Velkajärjestelyn hakeminen.* Pykälän 3 momentin säännös ehdotetaan siirrettäväksi 20 §:n 3 momentiksi. Lain 20 §:ään ehdotetaan otettavaksi kattavat säännökset velkajärjestelyn suhteesta konkurssiin, mitä asiaa myös 3 momentin säännös koskee.

52 §. *Velkojen kuuleminen hakemuksesta.* Pykälään otettaisiin uusi 3 momentti, jonka

mukaan tuomioistuin voisi hylätä hakemuksen velkojia kuulematta, jos on ilmeistä, että hakemuksen tarkoituksena on velallisen konkurssiin asettamisen viivästyttäminen. Säännös voi tulla sovellettavaksi vain poikkeuksellisissa olosuhteissa. Tällainen tilanne voi syntyä silloin, kun kysymys on velallisen toistuvista hakemuksista. Jos velallisen aiempi hakemus on hiljattain hylätty ja samanaikaisesti on vireillä velkojan hakemus velallisen asettamisesta konkurssiin, saattaa kysymys olla konkurssin viivästyttämistarkoituksessa tehdystä hakemuksesta.

Esituksessa ehdotetaan mahdollistettavaksi elinkeinotoimintaan liittyvien velkojen järjesteleminen velkajärjestelyssä tietyin edellytyksin. Sen johdosta on odotettavissa, että sellaiset tilanteet, joissa on vireillä samanaikaisesti velkajärjestelyhakemus ja hakemus velallisen asettamisesta konkurssiin, lisääntyvät. Säännöksen tarkoitus on estää velkajärjestelymahdollisuuden väärinkäyttö.

52 a §. *Velkojien kuuleminen hakemuksesta ja maksuohjelmaehdotuksesta.* Lakiin otettaisiin uusi pykälä, jota sovelletaan silloin, kun tuomioistuimelle toimitetaan velkajärjestelyhakemuksen yhteydessä ehdotus maksuohjelmaksi. Tällöin on tarkoituksenmukaista, että tuomioistuin kuulee velkojia ennen velkajärjestelyn aloittamista sekä hakemuksesta että ohjelmaehdotuksesta. Yleensä näin menettellään voimassa olevan lain pohjalta. Tuomioistuimissa esiintyy kuitenkin erilaista käytäntöä sen suhteen, kuullaanko velkojia maksuohjelmaehdotuksesta vielä uudelleen velkajärjestelyn aloittamispäätöksen jälkeen. Ehdotetun säännöksen tarkoituksena on, että velkojia kuullaan pääsäännön mukaan vain kerran eikä heille varata uutta tilaisuutta tarkentaa velan määrää. Nykyisin tuomioistuimissa esiintyy myös erilaista käytäntöä selvittäjän määräämisen suhteen.

Pykälän *1 momentin* 1 kohdan mukaan tuomioistuimen tulisi antaa hakemus tiedoksi velkojille. *Momentin* 2 kohdan mukaan tuomioistuin asettaisi määräpäivän, johon mennessä velkojien on toimitettava tuomioistuimelle kirjallinen lausuma velallisen hakemuksesta ja maksuohjelmaehdotuksesta sekä mahdolliset väitteet ehdotukseen sisältyvistä veloista uhalla, että lausumat ja väitteet muuten voidaan jättää huomioon ottamatta. Mo-

mentin 3 kohdan mukaan yksityisvelkojalle olisi annettava selvitys 31 a §:ssä tarkoitettua mahdollisuudesta vaatia maksuohjelman keston jatkamista. Vastaavat velvollisuudet sisältyvät 54 §:ään, jossa säädetään tuomioistuimen tehtävistä sen jälkeen, kun tuomioistuin on päättänyt aloittaa velkajärjestelyn. Menettelyn sujuvuuden kannalta on tarkoituksenmukaista, että kuuleminen tapahtuu yhdellä kertaa ennen velkajärjestelyn aloittamista.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin siitä, milloin velkojia ei tarvitsisi lainkaan kuulla hakemuksesta eikä maksuohjelmaehdotuksesta. Lakiin ehdotetaan otettavaksi uusi 38 a §, jossa säädettäisiin maksuohjelman vahvistamisesta yksinkertaistetussa menettelyssä velkojien enemmistön suostumuksella. Jos tuomioistuimelle toimitetaan maksuohjelmaehdotuksen yhteydessä velkojien enemmistön kirjalliset suostumukset maksuohjelman vahvistamiseen sekä ohjelmaa vastustaneiden velkojien lausumat ja jos velallinen on jo kuullut kaikkia velkojia, tuomioistuin vahvistaisi pykälässä mainittujen edellytysten täytyessä maksuohjelman enemmistön suostumukseen perustuen velkojia enää kuulematta. Tuomioistuimen olisi kuitenkin kuultava niitä velkojia, joita velallinen ei ole jostain syystä kuullut tai joiden osalta kuuleminen ei ole tapahtunut lain mukaisesti.

Velkojiin rinnastettaisiin *3 momentin* mukaan takaajat, vakuuden asettajat ja kanssavelalliset. Säännös on luonteeltaan selkeyttävä. Jo velkajärjestelyn piiriin kuuluvan velan määritelmästä seuraa, että takaajat, vakuuden asettajat ja kanssavelalliset ovat velkojan asemassa silloinkin, kun maksuvelvollisuus ei heidän osaltaan ole ajankohtainen ja kun rinnastusta ei ole laissa nimenomaisesti tehty. Koska kuulemista koskeviin 52 §:n 2 momenttiin ja 54 §:n 4 momenttiin on otettu nimenomainen rinnastus, on vastaavan säännöksen ottaminen uuteen 52 a §:ään lain yhtenäisyyden vuoksi perusteltua.

54 §. *Päätös velkajärjestelyn aloittamisesta.* Pykälän *2 momentin* johdantokappaleeseen ehdotetaan otettavaksi viittaus uuteen 5 momenttiin, jossa säädettäisiin poikkeuksesta 2 momenttiin.

Pykälän *4 momenttiin* lisättäisiin viittaus uuteen 52 a §:ään. Koska velkojia, takaajia, vakuuden asettajia ja kanssavelallisia olisi jo kuultu menettelyn aikaisemmassa vaiheessa 52 a §:n nojalla, heitä ei enää kuultaisi uudelleen.

Pykälään otettaisiin uusi *5 momentti*, jossa säädettäisiin poikkeuksesta 2 momenttiin. Tuomioistuin ei pääsääntöisesti soveltaisi 2 momentin säännöksiä, jos hakemukseen on liitetty ehdotus maksuohjelmaksi ja päätös velkajärjestelyn aloittamisesta on tehty enintään neljä kuukautta ohjelmaehdotuksessa käytetyn saldopäivän jälkeen. Velkojille ei siten varattaisi tilaisuutta tarkentaa velkajärjestelyn piiriin kuuluvan velan määrää eivätkä velkojat voisi vaatia saatavan koron laskemista velkajärjestelyn aloittamispäivän saldolle. Korkoa koskeva muutos tehtäisiin myös viimesijaisia saatavia koskevaan 31 §:n 3 momenttiin. Jos velkajärjestely aloitettaisiin yli neljä kuukautta maksuohjelmaehdotuksessa käytetyn saldopäivän jälkeen, sovellettaisiin nykyiseen tapaan 54 §:ää. Velkojilla olisi siten mahdollisuus pyytää saldon päivittämistä velkajärjestelyn aloittamispäivälle.

Momentissa tarkoitetuissa tilanteissa tuomioistuin on kuullut velkojia uuden 52 a §:n nojalla sekä hakemuksesta että maksuohjelmaehdotuksesta. Jos kukaan velkojista ei ole vastustanut hakemusta ja maksuohjelmaehdotusta, tuomioistuin voi samanaikaisesti aloittaa velkajärjestelyn ja vahvistaa maksuohjelman. Jos velkoja on esittänyt väitteen esimerkiksi esteperusteesta, tuomioistuin tutkii väitteen ja ratkaisee sen, onko velkajärjestelylle olemassa este vai ei. Jos estettä ei ole, tuomioistuin voi samanaikaisesti aloittaa velkajärjestelyn ja vahvistaa maksuohjelman.

Usein käy niin, että velkojat hyväksyvät velkajärjestelyhakemuksen, mutta riitauttavat maksuohjelmaehdotuksen siinä olevan seikan vuoksi. Riitautukset liittyvät usein normaaleista elinkustannuksista poikkeaviin eriin, joita on maksuvaralaskelmassa otettu huomioon velallisen menoina. Tällaisia voivat olla esimerkiksi ylimääräiset lääkekulut ja normaalista poikkeavat työmatkakulut. Jos tuomioistuin hylkää velkojan riitautuksen, maksuohjelma vahvistettaisiin. Jos tuomioistuin puolestaan katsoo riitautuksen aiheelliseksi, se palauttaisi asian takaisin velalliselle, jota

yleensä avustaa talous- ja velkaneuvoja, uuden maksuohjelmaehdotuksen laatimiseksi.

Jos maksuohjelmaehdotuksesta puuttuu velkoja, jollekin velalle on tullut maksusuorituksia saldopäivän jälkeen, velkoja on vaihtunut tai siinä on jokin muu puute, johon asiassa on vedottu, ei ohjelmaehdotusta voida 38 §:n nojalla vahvistaa sellaisenaan. On taroituksenmukaista, että tuomioistuin varaa velalliselle tilaisuuden määräpäivään mennessä laatia uuden ehdotuksen. Muutosten tekeminen on yleensä yksinkertaista, ja ehdotuksen laatija kykenee toimittamaan uuden maksuohjelmaehdotuksen melko nopeasti. Vain epäselvissä ja riitaisissa tilanteissa tuomioistuimella olisi mahdollisuus määrätä asiaan selvittäjä 64 §:n mukaisesti. Silloin kun asiassa on jouduttu laatimaan useampi maksuohjelmaehdotus, uuden ohjelmaehdotuksen tiedoksiannon yhteydessä velkojille tulisi ilmoittaa, miltä osin ohjelmaa on muutettu.

62 a §. Ilmoitukset ja tiedoksiannot. Pykälän *1 momenttia* ehdotetaan muutettavaksi siltä osin kuin kysymys on maksuohjelman raukeamisesta tehtävistä ilmoituksista. Voimassa olevan lain mukaan maksuohjelman raukeamisesta on ilmoitettava velalliselle, velallisen kotipaikan ulosottoviranomaiselle sekä velkojille siltä osin kuin tuomioistuin pitää sitä tarpeellisena. Säännös on käytännössä johtanut siihen, että usein velkojille ei ole ilmoitettu velkajärjestelyn raukeamisesta, jolloin velkojat eivät ole olleet siitä tietoisia. Tällöin velkoja on voinut laittaa vireille käräjäoikeudessa uuden raukeamishakemuksen, vaikka velkajärjestely olisi jo toisen velkojan hakemuksesta rauennut. Tästä aiheutuu turhaa työtä sekä velkojille että tuomioistuimille. Ulosottoviranomainen ei myöskään ole aina ollut tietoinen velkajärjestelyn raukeamisesta. Näistä syistä esityksessä ehdotetaan, että maksuohjelman raukeamisesta olisi aina ilmoitettava velalliselle, ulosottoviranomaiselle ja velkojille. Vuonna 2012 käräjäoikeuksissa käsitellyistä velkajärjestelyasioista vain 45 koski raukeamista.

Pykälän *2 momenttia* muutettaisiin siten, että laissa tarkoitettut ilmoitukset ja tiedoksiannot toimitettaisiin pääsääntöisesti velallisen ilmoittamalla sähköpostiosoitteella. Tiedoksiannon vastaanottaja voisi kuitenkin ilmoittaa, että hän haluaa tiedoksiannot ja il-

moitukset postitse. Koska tulevaisuudessa käytettävissä voi olla kehittyneempiä sähköisiä tiedonsiirtotapoja, ei säännöksen sanamuotoa rajoitettaisi sähköpostin käyttöön. Tiedoksiannot voitaisiin toimittaa myös muulla sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä.

Velkajärjestelyhakemuksen tekemistä edeltäisi velkaselvittely, josta säädettäisiin uudessa 11 b §:ssä. Velallisen tulisi kehottaa velkojaa ilmoittamaan tietyt velkajärjestelyhakemusta varten tarpeelliset tiedot, mukaan lukien sähköpostiosoite tai postiosoite, jota käytetään prosessiosoitteena koko menettelyn ajan. Tiedoksiannot toimitettaisiin pääsääntöisesti sähköpostiosoitteeseen, mutta velkoja voisi ilmoittaa, että hän haluaa ne mieluummin postiosoitteeseen, jolloin prosessiosoitteena käytettäisiin postiosoitetta. Jos prosessiosoite muuttuisi, velkojan tulisi ilmoittaa siitä velalliselle tai sen jälkeen kun velkajärjestelyhakemus on vireillä, tuomioistuimelle.

Tärkeimmät velkojille lähetettävät asiakirjat ovat velkajärjestelyhakemus ja maksuohjelmaehdotus, jotka ovat julkisia asiakirjoja. Usein velkojille lähetetään lisäksi velallisen velkaantumishistoria, johon saattaa sisältyä salassa pidettäviä tietoja. Lähetettäessä salassa pidettävää aineistoa sähköpostitse lähettäjän on kiinnitettävä huomiota tietoturvasuuteen. Salassa pidettävät tiedot on suojattava ja niitä on käsiteltävä huolellisesti. Salalaisten tietojen käsittelyyn sovelletaan tietoturvasuudesta valtionhallinnossa annettua asetusta (681/2010), jossa säädetään tarkemmin tietoturvasuuden tasosta. Asetusta sovelletaan sekä silloin, kun tuomioistuin toimittaa tiedoksiannot että silloin, kun tiedoksiannot on annettu selvittäjän tehtäväksi. Asetusta sovelletaan selvittäjiin 6 §:n nojalla, jonka mukaan tietojen käsittelyä koskevia velvoitteita sovelletaan myös silloin, kun tietojenkäsittelytehtävää hoidetaan viranomaisen toimeksiannosta.

Velkajärjestelyasian käsittelyyn yleensä liittyvät salassa pidettävät asiakirjat voidaan rinnastaa kuuluviksi asetuksen 9 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettuun suojaustasoon IV. Oikeusministeriön hallinnonalalla ei ole otettu käyttöön asetuksen mukaista suojaustasoluokittelua, mutta kyseisiin salassa pidettäviin asiakirjoihin sovelletaan alim-

man suojaustason IV käsittelysäännöksiä. Salassa pidettävien asiakirjojen toimittaminen tiedoksi sähköpostitse edellyttää niiden salaamista tai suojaamista muutoin. Tuomioistuimilla samoin kuin kaikilla oikeusministeriön hallinnonalan viranomaisilla on mahdollisuus lähettää sähköpostia suojattua yhteyttä käyttäen. Suojatun yhteyden käyttäminen ja viestin avaaminen on käytännössä yksinkertaista ja helppoa.

Myös selvittäjien tulisi toimittaa salassa pidettäviä tietoja sisältävät tiedoksiannot asetuksessa edellytettyä tietoturvasuuden tasoa noudattaen. Käytännössä salaukseksi oikeusministeriön hallinnonalan ulkopuolella riittää asiakirjojen pakkaaminen ja suojaaminen salasanalla. Salasana tulisi lähettää erikseen tekstiviestillä, postitse tai ilmoittaa puhelimitse, jotta voidaan varmistua lähetyksen tietoturvasuudesta sekä asiakirjojen päätyemisestä oikealle henkilölle. Asiakirjoja voi pakata internetistä ladattavilla ilmaisohjelmilla, kuten 7-ZIP. Asianomainen voi purkaa pakatun, salasanalla suojatun tiedoston ohjelmistotoimittajien omalla ohjelmistolla. Pakettien purkaminen ei vaadi erillisten ohjelmien asentamista tai laajempia käyttöoikeuksia.

Silloin kun tiedoksiannon toimittaminen on selvittäjän tehtävä, voi olla käytännöllistä menetellä siten, että vain julkiset asiakirjat toimitetaan velkojille sähköpostitse. Halutesaan velkoja voi pyytää nähtäväkseen myös muut asiakirjat, jotka selvittäjä toimittaa erikseen joko postitse tai sähköpostitse edellä selostettua tietoturvasuuden tasoa noudattaen.

Voimassa oleva laki mahdollistaa tiedoksiannot sähköpostiosoitteeseen, mutta käytännössä ne lähetetään postitse. Koska velkojien määrä on kasvussa, aiheutuu postitiedoksiannoista huomattavasti kopiointi- ja postitustyötä ja sen johdosta kustannuksia tuomioistuimille. Ehdotettu säännös ei olisi velkojien kannalta ongelmallinen, sillä se ei pakottaisi velkoja sähköpostin käyttöön. Velkoja saisi tiedoksiannot postitse, jos hän ilmoittaa postiosoitteen prosessiosoitteeksi. Ehdotettu menettely tuottaisi kustannussäästöjä ja nopeuttaisi velkajärjestelyasioiden käsittelyä.

63 §. Muutoksenhaku. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan täydennettäväksi säännöksellä,

joka koskee tilannetta, jossa velkajärjestely aloitetaan muutoksenhakutuomioistuimen päätöksellä. Jos tällöin on vireillä hakemus velallisen asettamisesta konkurssin, hakemus raukeaa maksuohjelman tultua vahvistetuksi. Säännös vastaa yrityssaneerauslain 96 §:n 2 momenttia.

9 luku **Selvittäjää koskevat säännökset**

64 §. Selvittäjän määrääminen. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi tarkentavat säännökset siitä, milloin velkajärjestelyssä voidaan määrätä selvittäjä silloin, kun velallisen hakemukseen on liitetty ehdotus maksuohjelmaksi. Selvittäjän tärkein tehtävä on yleensä maksuohjelmaehdotuksen laatiminen. Kun ohjelmaehdotus on jo liitetty hakemukseen, ei selvittäjää yleensä tarvita. Selvittäjän määrääminen olisi kuitenkin mahdollista silloin, kun se on asian riittaisuuden tai epäselvyyden vuoksi tarpeen. Tällainen tilanne voi syntyä esimerkiksi silloin, kun velkojan maksuohjelmaehdotukseen kohdistuvan riitautuksen takia selvittäjä tarvitaan selvittämään jotakin epäselvää seikkaa.

Kun maksuohjelmaehdotus on liitetty velallisen hakemukseen, tuomioistuimen olisi aina kuultava velkojia ehdotetun 52 a §:n nojalla. Tiedoksiannot toimitettaisiin pääsääntöisesti velkojen sähköpostiosoitteisiin, joten kuuleminen olisi melko nopeaa ja helppoa. Selvittäjää ei voitaisi määrätä tarkoituksessa siirtää tiedoksiantojen toimittaminen tuomioistuimelta selvittäjälle.

Se, että maksuohjelmaehdotuksesta puuttuu velkoja, jollekin velalle on tullut maksusuorituksia saldopäivän jälkeen, velkoja on vaihtunut tai siinä on jokin muu puute, ei vielä tarkoita, että asia olisi riittainen tai epäselvä. Jos tällaiseen seikkaan on asiassa vedottu, ei tuomioistuin voi vahvistaa ohjelmaehdotusta sellaisenaan. Puutteen korjaamista varten ei tarvita selvittäjää, vaan tarkoituksenmukaista on, että tuomioistuin 58 §:n mukaisesti varaa velalliselle tilaisuuden määröpäivään mennessä laatia uuden ehdotuksen. Muutosten tekeminen on yleensä yksinkertaista, ja ehdotuksen laatija, yleensä talous- ja velkaneuvoja, kykenee toimittamaan uuden maksuoh-

jelmaehdotuksen melko nopeasti. Sen sijaan silloin, kun kysymys ei ole vain puutteen korjaamisesta, vaan asia on riittainen tai muutoin epäselvä, tuomioistuin voisi määrätä asiaan selvittäjän.

66 §. Selvittäjän tehtävät. Pykälän 4 momenttiin lisättäisiin selvittäjälle velvollisuus ilmoittaa velkojille, jos hänen tietoonsa tulee takaisinsaannin peruste. Lain 60 §:ssä säädetään siitä, milloin oikeustoimi voi velkajärjestelyssä peräytyä. Selvittäjän ilmoitusvelvollisuus on tarpeellinen sen vuoksi, että esityksessä ehdotetaan yksityisten elinkeinon- ja ammatinharjoittajien velkajärjestelyyn pääsyn laajentamista. Ehdotuksessa ei kuitenkaan ehdoteta selvittäjän tehtävien laajentamista siten, että selvittäjä itse voisi ajaa takaisinsaantikannetta. Riittää, että selvittäjä ilmoittaa takaisinsaannin perusteesta velkojille, jotka voivat nostaa kanteen oikeustoimen peräyttämiseksi.

70 §. Selvittäjän palkkio ja kustannusten korvaaminen. Pykälän 1 momentti on hyvin pitkä ja se ehdotetaan jaettavaksi useiksi momenteiksi, jolloin nykyisestä 2 momentista tulee 7 momentti. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi kolme sisällöllistä muutosta. Jos lisäsuoritusten vahvistamista varten on erityisesti syystä määrätty selvittäjä, velallisen osuus selvittäjän saatavasta määräytyisi edellisen velalliselle lasketun maksuvaran perusteella. Voimassa olevan lain mukaan velallisen on maksettava selvittäjän saatavasta määrä, joka vastaa velallisen maksuvaraa enintään lisäsuoritusten vahvistamisen jälkeen seuraavien neljän kuukauden ajalta. Lisäsuorituslaskelman tekeminen ei edellytä velallisen maksuvaran laskemista. Selvittäjälle aiheutuu tarpeetonta työtä velallisen maksuvaran laskemisesta velallisen osuuden määrittelyä varten. Jotta välttyttäisiin tarpeettomalta maksuvaran laskemiselta, velallisen osuus määräytyisi sillä perusteella, mikä on ollut hänen maksuvaransa edellistä maksuvaralaskelmaa tehtäessä.

Joissain melko harvinaisissa tilanteissa velallisen maksuvara lisäsuoritusten vahvistamishetkellä saattaa olla huomattavasti heikompi kuin mikä oli hänen edellinen laskettu maksuvaransa. Jos velallinen osoittaa, että hänen maksuvaransa on selvästi heikentynyt, määräytyisi maksuvara samalla tavoin kuin

nykyisin eli velallinen vastaisi selvittäjän saatavasta määrällä, joka vastaa hänen maksuvaraansa lisäsuoritusten vahvistamisen jälkeen seuraavien neljän kuukauden ajalta.

Velallisen maksuosuutta selvittäjän saatavasta ehdotetaan muutettavaksi niissä tilanteissa, joissa velkajärjestelyssä järjestellään 45 a §:n nojalla yksityisen elinkeinon- tai ammatinharjoittajan elinkeinotoimintaan liittyviä velkoja. Velallisen osuus selvittäjän saatavasta vastaisi tällöin velallisen maksuvaraa enintään maksuohjelman vahvistamisen tai muuttamisen jälkeen seuraavien kuuden kuukauden ajalta. Sen sijaan silloin, kun kysymys on lisäsuoritusvelvollisuuden vahvistamisesta, sovellettaisiin neljän kuukauden maksuvaran mukaan määräytyvää osuutta.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin selvittäjän palkkion etuoikeudesta velallisen myöhemmässä konkurssissa. Säännös vastaa tältä osin yrityssaneerauslain 87 §:n 5 momenttia.

87 a §. *Tuomioistuimen ilmoitusvelvollisuus.* Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jossa säädetään tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa yksityisen elinkeinon- tai ammatinharjoittajan velkajärjestelystä Patentti- ja rekisterihallitukselle kaupparekisteriin merkitsemistä varten. Ilmoitusvelvollisuus koskisi vain tilanteita, joissa velkajärjestelyssä järjestellään yksityisen elinkeinon- tai ammatinharjoittajan elinkeinotoimintaan liittyviä velkoja. Vastaava ilmoitus lähetetään myös yrityssaneerauksessa. Koska velkajärjestelystä tulisi eräissä tilanteissa vaihtoheito yrityssaneeraukselle, on perusteltua, että sivulliset saavat elinkeinotoiminnan velkojen järjestelystä tiedon riippumatta siitä, kummassa menettelyssä velat järjestellään. Ilmoitusta ei tulisi tehdä silloin, kun velkajärjestely koskee vain velallisen yksityistalouden velkoja eikä 45 a §:ää sovelleta. Ilmoituksen tarkemmasta sisällöstä ja ilmoituksen toimittamistavasta säädettäisiin asetuksella.

87 b §. *Merkintä kaupparekisteriin elinkeinotoiminnan velkojen järjestelystä.* Pykälässä säädettäisiin niistä tiedoista, jotka kaupparekisteriin merkitään yksityisen elinkeinon- tai ammatinharjoittajan velkajärjestelystä. Merkintä tehtäisiin tuomioistuimen Patentti- ja rekisterihallitukselle tekemän ilmoituksen pohjalta. Tuomioistuin lähettäisi ilmoituksen vain silloin, kun velkajärjestelyssä järjestel-

lään velallisen elinkeinotoimintaan liittyviä velkoja.

Yksityisillä elinkeinon- ja ammatinharjoittajilla on vain tietyin edellytyksin velvollisuus rekisteröityä kaupparekisteriin. Siten vain osa heistä on rekisteröitynyt. Merkintä tehtäisiin vain sellaisten yksityisten elinkeinon- ja ammatinharjoittajien osalta, jotka ovat rekisteröityneet kaupparekisteriin.

Kaupparekisteriin merkittäisiin tiedot velkajärjestelyn aloittamisesta ja maksuohjelman vahvistamisesta. Jos asian käsittely päättyy muutoin kuin maksuohjelman vahvistamiseen, merkittäisiin siitä tieto kaupparekisteriin. Jos asiassa määrätään väliaikainen kielto ennen velkajärjestelyn aloittamista, merkittäisiin myös tällainen kielto kaupparekisteriin.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2015. Velkajärjestelylain 35 a §:n 3 ja 5 momentin muutoksen olisi tultava voimaan kalenterivuoden alusta, sillä velallisen maksettavaksi tuleva lisäsuoritusvelvollisuus määräytyy kalenterivuositain.

Velkajärjestelyn edellytyksiä ja esteitä koskevia muutoksia sovellettaisiin, jos velkajärjestelyhakemus tai muu velkajärjestelyä koskeva asia on vireillä käräjäoikeudessa lain voimaan tullessa eikä päätöksen antamispäivää ole ilmoitettu, tai jos asia tulee vireille lain tultua voimaan.

Velkajärjestelyasian käsittelyä tuomioistuimessa koskevia menettelysäännöksiä sovellettaisiin niihin asioihin, jotka tulevat käräjäoikeudessa vireille lain tultua voimaan (49 a §, 52 §:n 3 momentti, 52 a §, 54 §:n 2, 4 ja 5 momentti sekä 62 a §:n 2 momentti). Sama koskee saatavien viimesijaisuutta koskevaa 31 §:n 3 momenttia ja selvittäjän määräämistä koskevaa 64 §:n 1 momenttia, jotka ovat kiinteässä yhteydessä ehdotettuihin menettelysäännöksiin. Myös tavallisten velkojen vähimmäiskertymän laskentatapaa koskevan 32 §:n 2 momentin 2 kohdan muutosta sovellettaisiin niihin asioihin, jotka tulevat käräjäoikeudessa vireille lain tultua voimaan.

Velkajärjestelylain 35 a §:n 3 ja 5 momenttia lisäsuoritusvelvollisuuden alarajasta sekä toteuttamisajankohdasta sovellettaisiin, vaikka maksuohjelma on vahvistettu ennen lain voimaantuloa. On perusteltua, että lisäsuori-

tusvelvollisuuden määrä lasketaan kaikkien velallisten osalta samojen perusteiden mukaan ja toteutetaan samana ajankohtana. Myös 41 §:n 2 momenttiin, joka koskee velallisen oikeutta lykätä kullekin velkojalle tulevien maksujen suorittamista, ehdotettua laajennusta sovellettaisiin silloinkin, kun maksuohjelma on vahvistettu ennen lain voimaantuloa.

1.2 Laki talous- ja velkaneuvonnasta

1 §. Talous- ja velkaneuvonnan sisältö. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi. Uudessa 2 momentissa selvennettäisiin talous- ja velkaneuvonnan tehtäviä silloin, kun velallinen on yksityinen elinkeinon- tai ammatinharjoittaja. Yleisperusteluissa mainituista syistä talous- ja velkaneuvojat avustaisivat yksityisiä elinkeinon- ja ammatinharjoittajia velkajärjestelyyn liittyvän asian hoitamisessa myös siltä osin kuin velkajärjestelyhakemus koskee elinkeinotoimintaan liittyvien velkojen järjestelyä.

Uudessa 2 momentissa säädettäisiin siitä, että 1 momentin 3—5 kohdissa tarkoitetut talous- ja velkaneuvonnan tehtävät koskevat yksityisten elinkeinon- ja ammatinharjoittajien yksityistalouden velkojen lisäksi myös heidän elinkeinotoimintaan liittyviä velkojaan. Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan talous- ja velkaneuvonnassa selvitetään velallisen talouteen liittyvien ongelmien ratkaisumahdollisuudet ja avustetaan velallista tämän selvittäessä mahdollisuuksia tehdä velkojensa kanssa sovinto. Saman momentin 4 kohdan mukaan talous- ja velkaneuvonnassa avustetaan velallista velkajärjestelyyn liittyvän asian hoitamisessa, erityisesti velkajärjestelyhakemuksen ja muiden velkajärjestelylain edellyttämien selvitysten ja asiakirjojen laatimisessa. Voimassa olevan velkajärjestelylain mukaan vain yksityistalouden velat voidaan järjestellä, joten nämä tehtävät ovat rajoittuneet velallisen yksityisvelkoihin. Esityksessä ehdotetaan, että yksityistalouden velkojen lisäksi yksityisten elinkeinon- ja ammatinharjoittajien elinkeinotoimintaan liittyvät velat voitaisiin järjestellä velkajärjestelylain mukaisesti tietyissä rajatuissa tilanteissa. Sen vuoksi talous- ja velkaneuvonnan

tehtävien selvennettäisiin koskevan velallisen avustamista sovinnon etsimisessä ja velkajärjestelyasian hoitamisessa sekä yksityistalouden että elinkeinotoiminnan velkojen osalta. Samoin momentin 5 kohta velallisen ohjauksesta hakemaan tarvittaessa oikeudellista apua koskisi myös tilannetta, jossa velat liittyvät velallisen harjoittamaan elinkeinotoimintaan.

Sen sijaan momentin 1 ja 2 kohdissa tarkoitettua talousneuvontaa annettaisiin elinkeinotoimintaa harjoittaville velallisille edelleen vain heidän yksityistalouteen liittyvien velkojensa osalta. On perusteltua, että velallinen kääntyy yrittäjän talous- ja velkaneuvontaan erikoistuneen asiantuntijan puoleen tarvittaessaan neuvoja yrityksen talouden hoitamiseen.

1.3 Laki ulosottokaaren muuttamisesta

2 luku Ulosottoperusteet

Ulosottoperuste täytäntöönpanon edellytyksenä

1 §. Yleinen säännös. Pykälän 1 momentin toiseen virkkeeseen tehtäisiin uuden 2 momentin edellyttämä muutos. Sen mukaan ulosottomiehen velvollisuutta tarkistaa saatavan vanhentuminen rajoitettaisiin 2 momentissa mainitun vanhentumisen osalta. Muutos liittyy siihen, että vanhentumislakiin ehdotetaan otettavaksi säännökset velan erääntymisestä laskettavasta lopullisesta vanhentumisesta.

Pykälän 2 momentin mukaan ulosottomies ottaisi vanhentumislain 13 a §:ssä säädetyt vanhentumisen huomioon vain väitteen ja esitetyn selvityksen perusteella. Kysymys olisi poikkeuksesta 1 momenttiin. Ulosottomiehen ei siten tarvitsisi tutkia viran puolesta saatavan erääntymisestä laskettavaa lopullista vanhentumista. Ulosotossa käsiteltävä asianmäärä on suuri ja menettely summaarista, minkä vuoksi on mahdotonta ryhtyä tutkimaan asioittain, milloin mikin velka on erääntynyt. Ulosottomiehellä on kuitenkin ulosottokaaren 1 luvun 20 §:n mukainen neuvontavelvollisuus. Ulosottomies voi siten ottaa lopullisen vanhentumisen velallisen kanssa esiin sen havaitessaan.

Ulosottomies olisi oikeutettu panemaan ulosottooperusteiden täytäntöön, jos ulosottooperusteiden määräaika on jäljellä. Jos velallinen vetoaa siihen, että erääntymisestä on kulunut vanhentumislain 13 a §:ssä säädetty aika (20 tai 25 vuotta) ja esittää tarvittaessa sitä koskevan selvityksen, ulosottomies ei saisi panna ulosottooperustetta täytäntöön, vaikka ulosottooperusteiden määräaika olisi vielä jäljellä.

Jos velallinen väittää saatavan vanhentuneen vanhentumislain 13 a §:ssä tarkoitettulla tavalla, vanhentuminen laskettaisiin lähtökohtaisesti siitä, kun saatava on ulosottooperusteiden mukaan erääntynyt. Tavallisesti ulosottooperusteissa määrätään saatavalle maksettavaksi viivästyskorkoa, jolloin ulosottooperusteesta ilmenee saatavan olleen erääntynyt ainakin sinä päivänä, josta lukien viivästyskorkoa on maksettava. Jos velallinen osoittaa saatavan erääntyneen jo aikaisemmin kuin ulosottooperusteesta ilmenee, määräaika laskettaisiin tästä aikaisemmasta ajankohdasta. Esimerkiksi vaadittaessa maksettavat saatavat erääntyvät jo vaatimuksen esittämisellä, vaikka velvollisuus maksaa viivästyskorkoa alkaa vasta myöhemmästä ajankohdasta. Saatavalla saattaa myös olla useita eräpäiviä sen johdosta, että saatavan maksamisesta on erääntymisen jälkeen tehty uusi maksusopimus. Vanhentumislain 13 a §:ssä tarkoitettu vanhentumisaika alkaa kulua siitä, kun saatava ensimmäisen kerran erääntyy maksettavaksi.

Ulosottomenettelyssä ei tutkita sitä, onko velvoite lakannut esimerkiksi vanhentumisen johdosta jo ennen tuomion antamista. Tällainen tutkiminen merkitsisi ulosottooperusteiden, eli yleensä yksipuolisen tuomion tai tuomion, sisältöön puuttumista. Ulosottomies ei saa tutkia tuomion oikeellisuutta. Jos velallinen katsoo velan vanhentuneen lopullisesti erääntymisen perusteella ennen ulosottooperusteiden antamista, hänen on vedottava tähän jo oikeudenkäynnissä.

Se, minkä vuoksi viime kädessä velallisella on velvollisuus näyttää toteen velan erääntyminen, johtuu siitä, ettei velkojaa voida vaatia esittämään näyttöä kovin vanhoista saatavista. Kirjanpitolain (1336/1997) 2 luvun 10 §:n mukaan kirjanpitoasiakirjat ja tiliuuttelo tulee säilyttää vähintään 10 vuotta ti-

likauden päättymisestä ja tositteet sekä muu vastaava aineisto vähintään 6 vuotta sen vuoden lopusta, jonka aikana tilikausi on päättynyt. Velallisella on mahdollisuus riitauttaa velkojan saatava ja vaatia esitettäväksi asiakirjoja siinä vaiheessa, kun velkoja nostaa käräjäoikeudessa kanteen ulosottooperusteiden saamiseksi. Kun lopullinen ulosottooperuste on saatu, velkoja ei enää tarvitse tositteita perintää varten ja voi hävittää ne kirjanpitolain säännöksiä noudattaen.

Pykälän nykyinen 2 momentti siirrettäisiin muuttamattomana 3 momentiksi.

Täytäntöönpanokelpoisuuden määräaikaisuus

26 §. Määräajan jatkaminen. Vanhentumislain 13 a §:ssä ehdotetaan säädettäväksi velan erääntymisestä laskettavasta lopullisesta vanhentumisesta. Ulosottooperusteiden määräjän jatkamista koskevilla säännöksissä olisi otettava huomioon se, että velka voi vanhentua lopullisesti paitsi ulosottooperusteiden määräjän umpeen kulumisen johdosta myös vanhentumislain 13 a §:n nojalla. Jos velallinen vetoaa vanhentumislain 13 a §:n mukaiseen vanhentumiseen ja ulosottomies toteaa velan vanhentuneeksi, velkaa ei enää voida ulosotossa periä, vaikka ulosottooperusteiden määräaika olisi jäljellä.

Ehdotetun vanhentumislain 13 a §:n mukaan erääntymisestä laskettava lopullinen vanhentuminen ei estäisi ulosottokaaren 2 luvun 26 §:n sekä 27 §:n 2 ja 3 momentin soveltamista. Jos velallinen ulosottooperusteiden alkuperäisen määräjän kuluessa menettelee ulosottokaaren 2 luvun 26 §:ssä tarkoitettulla tavalla sopimattomasti, on perusteltua, että velkoja saa hyväkseen ulosottokaaren säännösten mukaisen 10 vuoden jatkettun perintäajan myös niissä tapauksissa, joissa saatava muuten vanhentuisi vanhentumislain 13 a §:n mukaisesti ennen jatkettun määräjän päättymistä. Jos toisaalta saatava vanhentuu vanhentumislain 13 a §:n nojalla jo ennen ulosottooperusteiden alkuperäisen määräjän päättymistä, on perusteltua, että ulosottooperusteiden jatkettu määräaika ja sitä koskevan kanteen nostamisen määräaika lasketaan jo vanhentumislain 13 a §:n mukaisesta vanhentumisesta.

Pykälän 1 momentin johdantokappaletta olisi tämän johdosta muutettava niin, että määräajan jatkaminen 10 vuodella laskettaisiin alkuperäisen määräajan päättymisestä tai saatavan lopullisesta vanhentumisesta vanhentumislain 13 a §:n nojalla. Saatava voi vanhentua lopullisesti joko ulosottokaaren 27 §:n 1 momentin nojalla ulosottoerusteen määräajan kulumista umpeen tai ehdotetun vanhentumislain 13 a §:n nojalla. Jos saatava vanhentuu vanhentumislain 13 a §:n perusteella ulosottoerusteen määräajan umpeen kulumisen jälkeen, ei nykytila muuttuisi. Jos saatava vanhentuu vanhentumislain 13 a §:n nojalla ennen ulosottoerusteen määräajan kulumista umpeen, laskettaisiin jatkettu 10 vuoden määräaika siitä, kun saatava on vanhentumislain nojalla vanhentunut.

Vastaavasti pykälän 3 momenttia muutettaisiin siten, että kanne ulosottoerusteen määräajan jatkamisesta olisi nostettava viimeistään kahden vuoden kuluttua alkuperäisen määräajan päättymisestä tai saatavan vanhentumisesta vanhentumislain 13 a §:n nojalla. Määräävä olisi se ajankohta, joka ensin kuluu umpeen.

27 §. Saatavan vanhentuminen ja määräajan jatkamista koskeva tuomio. Vastaavista syistä kuin edellä on 26 §:n osalta todettu, 2 momenttiin lisättäisiin määräajan päättymisen rinnalle saatavan vanhentuminen lopullisesti vanhentumislain 13 a §:n nojalla. Ratkaiseva olisi ajankohta, joka ensin kuluu umpeen.

1.4 Laki velan vanhentumisesta annetun lain muuttamisesta

8 §. Vanhentumisaika muissa tapauksissa. Pykälän 3 momentti kumottaisiin. Lakiin ehdotetaan otettavaksi uusi 13 a §, jossa säädettäisiin velan lopullisesta vanhentumisesta. Samansisältöinen viittaussäännös velan vanhentumisesta ulosottoerusteen täytäntöönpanokelpoisuutta koskevan määräajan umpeen kulumisen johdosta otettaisiin tähän uuteen pykälään.

13 a §. Lopullinen vanhentuminen. Pykälä on uusi. Yleisperusteluissa mainituista syistä lakiin ehdotetaan otettavaksi säännökset velan erääntymisestä laskettavasta lopullisesta vanhentumisesta. Vanhentumisaikaa sovel-

lettaisiin sekä silloin, kun saatavasta on haettu ulosottoeruste että silloin, kun ulosottoerustetta ei ole.

Pykälän 1 momentin mukaan luonnollisen henkilön sopimukseen perustuva rahavelka vanhentuisi viimeistään, kun 20 vuotta on kulunut velan erääntymisestä. Jos velkoja on luonnollinen henkilö, vanhentumisaika olisi 25 vuotta. Vanhentumisaika olisi sitten 5 vuotta pidempi kuin ulosottoerusteen määräaikaisuuteen perustuva vanhentumisaika. Samoin kuin ulosottoerusteen määräaikaisuutta koskeva sääntely, se koskisi vain luonnollisten henkilöiden velkoja.

Velan erääntymisestä lasketttavan vanhentumisen soveltamisala olisi kuitenkin kaapeampi kuin ulosottoerusteen määräaikaisuutta koskeva sääntely. Se rajoittuisi vain luonnollisen henkilön sopimukseen perustuviin rahavelkoihin. Luonnollinen henkilö on voinut tehdä sopimuksen joko kuluttajana tai yksityisenä elinkeinon- tai ammatinharjoittajana tai kysymys voi olla yksityisten välisestä sopimuksesta. Sääntely ei sen sijaan koskisi sopimukseen perustumattomia velkoja. Vahingonkorvausvelkoihin säännöstä sovellettaisiin silloin, kun ne perustuvat sopimussuhteeseen. Sopimussuhteeseen perustumattomiin vahingonkorvausvelkoihin, esimerkiksi rikoksesta johtuviin korvausvelkoihin, pykälää ei sovellettaisi.

Ulosottoerusteen määräaikaan kytkeytyvästä vanhentumisajasta ja tässä ehdotetusta erääntymiseen sidotusta vanhentumisajasta määräävä olisi aina se, joka kuluu ensin umpeen. Jos ulosottoeruste on annettu esimerkiksi kaksi vuotta erääntymisen jälkeen, velka vanhentuu, kun ulosottoerusteen antamisesta on kulunut 15 (tai eräissä tapauksissa 20) vuotta. Jos ulosottoeruste on annettu esimerkiksi kymmenen vuotta erääntymisen jälkeen, velka vanhentuu, kun eräpäivästä on kulunut 20 (tai eräissä tapauksissa 25) vuotta, vaikka ulosottoerusteen määräaika on vielä jäljellä.

Pykälässä tarkoitettu vanhentumisaika alkaisi aina kulua velan erääntymisestä. Lain 5 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa vanhentumisaika alkaisi kulua samasta ajankohdasta kuin yleinen kolmen vuoden vanhentumisaika. Jos eräpäivästä ei ole sovittu, velka erääntyy velkakirjalain 5 §:stä ilmenevän pe-

riaatteen mukaisesti velkojan vaatiessa suoritusta. Tällöin myös käsillä olevassa pykälässä tarkoitettu vanhentumisaika alkaisi kulua velkojan maksuvaatimuksesta eikä esimerkiksi lain 6 §:n taikka 7 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitetuista ajankohdista.

Momentissa tarkoitettua vanhentumisaikaa ei voitaisi katkaista. Vanhentumisaika alkaisi lopullisesti kulua velan erääntymisestä, eikä sitä enää myöskään pidentäisi esimerkiksi erääntymisen jälkeen tehty sopimus velan uudesta maksuajankohdasta tai muu maksuajan myöntäminen. Jos sen sijaan jo ennen kuin velka on erääntynyt ja vanhentumisaika alkanut kulua sovitaan uudesta, alkuperäiseen eräpäivään nähden myöhäisemmästä maksuajankohdasta, vanhentumisaika alkaisi kulua vasta sovitun uuden eräpäivän mukaisesti erääntymisestä.

Vanhentumisen vaikutukset määräytyisivät vanhentumislain yleisten säännösten mukaisesti. Vanhentunutta saatavaa voidaan esimerkiksi käyttää kuittaukseen, eikä vanhentuminen estä velkojaa saamasta suoritusta pantista siten kuin vanhentumislaisissa säädetään. Vanhentuminen otetaan tuomioistuimessa tutkittavaksi vain asianosaisen väitteen perusteella.

Voimassa olevan lain 8 §:n 3 momentin viittaussäännös ulosottokaaren säännökseen velan vanhentumisesta ulosottooperusteen määräajan umpeen kulumisen johdosta siirrettäisiin muuttamattomana pykälän 2 momentiksi.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin erääntymisestä laskettavan lopullisen vanhentumisen suhteesta ulosottokaaren mukaiseen mahdollisuuteen pidentää ulosottooperusteen määräaika. Pykälässä tarkoitettu lopullinen vanhentuminen ei estäisi ulosottokaaren 2 luvun 26 §:n sekä 27 §:n 2 ja 3 momentin soveltamista. Velkoja voisi nostaa ulosottokaaren määräaikojen puitteissa kanteen ulosottooperusteen määräajan jatkamiseksi ja määräaika voitaisiin jatkaa olemaan voimassa koko ulosottokaaren mukaisen kymmenen vuoden ajan ilman että kysymyksessä olevassa pykälässä tarkoitettulla vanhentumisella on tähän vaikutusta. Vanhentumislain mukaisella lopullisella vanhentumisella olisi ulosottooperusteen määräajan jatkamisen kannalta ainoastaan se merkitys, että jos velka vanhen-

tuu vanhentumislain nojalla lopullisesti jo ennen ulosottooperusteen määräajan päättymistä, jatkettu määräaika ja jatkamiskanteen nostamisen määräaika laskettaisiin edeltä ilmenevin tavoin jo vanhentumislain mukaisesti lopullisesta vanhentumisesta.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännös. Lakia sovellettaisiin myös ennen sen voimaantuloa erääntyneisiin velkoihin siten, että vanhentumisaikaa katsotaan ennen lain voimaan tuloa kuluneen enintään 15 vuotta. Näin ollen veloille jäisi aina vähintään viisi vuotta perintäaika. Jos velkoja on luonnollinen henkilö, olisi jäljelle jäävä perintäaika aina vähintään 10 vuotta. Jos laki tulee voimaan 1.1.2015, vanhentuisivat saatavat lopullisesti erääntymisen perusteella aikaisintaan 1.1.2020.

2 Tarkemmat säännökset

Esityksen liitteenä on asetusluonnos yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun asetuksen (58/1993, jäljempänä *velkajärjestelyasetus*) muuttamisesta samoin kuin luonnos yksityishenkilön velkajärjestelyasiassa määrätyn selvittäjän palkkiosta ja kulukorvauksesta annetun oikeusministeriön asetuksen 1 §:n muuttamisesta.

Velkajärjestelyasetuksen 3 §:ään lisättäisiin uusi 3 ja 4 momentti sekä asetukseen uusi 3 a §, joissa säädetään elinkeinotoimintaa koskevista selvityksistä, jotka elinkeinotoiminnan velkojen järjestelyä hakevan velallisen tulisi liittää velkajärjestelyhakemukseensa. Selvitykset vastaavat pääosin selvityksiä, joita velalliselta yrityssaneeraushakemuksen yhteydessä vaaditaan. Selvitykset ovat tarpeellisia, jotta tuomioistuin voi arvioida velkajärjestelyn myöntämisen edellytyksiä ja esteitä.

Velallisen tulisi tilinpäätösasiakirjojen ja elinkeinotoimintaa koskevan selvityksen lisäksi liittää hakemukseensa Keskuskauppakamarin tai kaupakamarin hyväksymän tilintarkastajan tai muun luotettavan asiantuntijan antama selvitys muun muassa hakemukseen liitetystä tilinpäätöksestä ja välitilinpäätöksestä sekä toiminnan jatkamiskelpoisuudesta ja seikoista, jotka on otettava huomioon arvioitaessa velallisen taloudellista asemaa. Muulla luotettavalla asiantuntijalla tarkoite-

taan sellaista asiantuntijatahoa, jolla on riittävä koulutus ja kokemus yritystaloudesta. Tarkoituksena on jatkossa kehittää pysyviä seudullisia yhteistyöverkostoja, joiden kautta velallinen voi hankkia velkajärjestelyhakemukseen tarvittavat elinkeinotoimintaa koskevat asiantuntijaselvitykset kohtuullista maksua vastaan.

Velkajärjestelylaissa ehdotetaan säädettäväksi tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa Patentti- ja rekisterihallitukselle yksityisen elinkeinon- tai ammatinharjoittajan velkajärjestelystä ja Patentti- ja rekisterihallituksen velvollisuudesta tehdä velkajärjestelystä merkintä kaupparekisteriin. Säännökset koskisivat vain tilanteita, joissa järjestellään yksityisen elinkeinon- tai ammatinharjoittajan elinkeinotoimintaan liittyviä velkoja. Velkajärjestelyasetukseen otettaisiin uusi 10 a §, jossa säädetään tarkemmin kaupparekisteriviranomaiselle tehtävän ilmoituksen sisällöstä ja toimittamistavasta.

Velkajärjestelyasetuksen 6 a §:n euromäärää ehdotetaan korotettavaksi. Velkajärjestelylain 31 §:n 4 momentin mukaan jos velkojia on useampi kuin yksi, maksuohjelmassa voidaan jättää ilman suoritusta velkoja, jolle kertyisi vähäinen, asetuksella säädettävää euromäärää pienempi jako-osuus. Asetuksella 115/1995 rajaksi säädettiin 100 markkaa, mikä euron käyttöönoton jälkeen pyöristettiin 17 euroon. Rajaa ei ole sen jälkeen muutettu, eikä se ole indeksisidonnainen.

Velallisten velkarakenne on muuttunut siten, että yhä useammin velallisella on paljon pieniä velkoja, kuten maksamattomia laskuja ja kulutusluottoja. Velallisen maksuvaran jakaantuminen suuren velkojamäärän kesken johtaa usein siihen, että velkojalle suoritettava määrä on niin pieni, että sen vastaanottamiseen liittyvät hallinnolliset kustannukset ylittävät saatavan määrän. Raja ehdotetaan nostettavaksi 50 euroon. Vastaavan suuruisen jako-osuus voidaan jättää jakamatta myös velallisen konkurssissa. Alle 50 euron jako-osuuksilla ei ole velkojalle suurtakaan merkitystä, mutta sitä pienempien määrien jättäminen maksuohjelman ulkopuolelle yksinkertaistaa maksuohjelman laatimista ja toteuttamista.

Velkajärjestelylain 70 §:n mukaan selvittäjällä on oikeus saada tehtävästään kohtuulli-

nen palkkio sekä korvaus hänelle aiheutuneista tehtävän kannalta tarpeellisista kuluista. Oikeusministeriön asetuksessa yksityishenkilön velkajärjestelyasiassa määrätyn selvittäjän palkkiosta ja kulukorvauksesta säädetään tarkemmin palkkion tasosta. Asetuksessa palkkion määrä on porrastettu velkojen määrän ja asian vaikeuden mukaan. Koska elinkeinonharjoittajien velkajärjestelyasiat ovat selvittäjälle keskimääräistä selvästi vaikeampia ja työlämpiä tehtäviä, asetuksen ylimpään palkkioluokkaan lisättäisiin tilanteet, joissa järjestellään elinkeinotoiminnan velkoja. Palkkio on voimassa olevan asetuksen mukaan 670 euroa, mikä on usein alhainen verrattuna selvittäjälle elinkeinonharjoittajan velkajärjestelyasian hoitamista syntyneeseen työmäärään.

Edellä mainitun asetuksen 2 §:ssä mahdollistetaan palkkion korottaminen silloin, kun asia on erityisen vaikea tai työmäärältään erityisen laaja. Palkkiota voidaan korottaa enintään 50 prosentilla tai painavasta syystä enemmän. Kysymyksen ollessa elinkeinonharjoittajan velkajärjestelystä odotetaan palkkion korotustarpeen ilmenevän keskimääräistä useammin. Jos selvittäjä pyytää palkkion maksamista korotettuna, on hänen perusteltava pyyntönsä. Tuomioistuin ei voi määrätä selvittäjälle maksettavaksi asetuksesta poikkeavaa palkkion määrää.

3 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2015. Velkajärjestelylain 35 a §:n 3 ja 5 momentin muutoksen on tultava voimaan kalenterivuoden alusta, sillä velallisen maksettavaksi tuleva lisäsuoritusvelvollisuus määräytyy kalenterivuositain.

Velkajärjestelylakiin ehdotetaan otettavaksi siirtymäsäännös.

Lakiehdotusten 3 ja 4 olisi tultava voimaan samanaikaisesti. Niissä kysymys on siitä, että lakiin otettaisiin säännökset erääntymisestä laskettavasta velan lopullisesta vanhentumisesta. Lopullista vanhentumisaikaa sovellettaisiin myös ennen lain voimaantuloa erääntyneisiin velkoihin, mutta kuitenkin niin, että vanhentumisaikaa on ennen lain voimaan tuloa voinut kulua enintään 15 vuotta. Näin olleen veloille jäisi aina vähintään viisi vuotta

perintäaika. Jos velkoja on luonnollinen henkilö, olisi jäljelle jäävä perintäaika aina vähintään 10 vuotta.

4 Suhde perustuslakiin ja sääätämisyjärjestys

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on antamassaan lausunnossa (PeVL 23/1992 vp) yksityishenkilön velkajärjestelyä koskevasta lakiehdotuksesta katsonut, että laki voitiin säätää tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Kyseinen esitys ei sisällä sellaisia muutoksia lakiin, jotka edellyttäisivät asian tarkastelua uudelleen. Erikseen on kuitenkin syytä tarkastella oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumisen kannalta esitykseen sisältyvää ehdotusta maksuohjelman vahvistamisesta yksinkertaistetussa menettelyssä.

Velkajärjestelylakiin ehdotetaan otettavaksi uusi 38 a §, jossa säädettäisiin maksuohjelman vahvistamisesta yksinkertaistetussa menettelyssä. Maksuohjelma voitaisiin vahvistaa velkojien enemmistön suostumuksella noudattamatta maksuohjelmaehdotuksen käsitteitä koskevia säännöksiä. Enemmistövaatimus määräytyisi samalla tavoin kuin konkurssissa vahvistettavassa sovinnossa ja yrityssaneerauslain mukaisessa nopeassa saneerausohjelman vahvistamismenettelyssä.

Tuomioistuin ei tutkisi vähemmistöön jääneiden pienvelkojien väitteitä maksuohjelmasta. Velkajärjestelyn edellytyksiä koskevat väitteet sen sijaan tutkittaisiin. Jos velkojien enemmistön kirjalliset suostumukset toimitettaisiin tuomioistuimelle jo velkajärjestelyhakemuksen yhteydessä ja velallinen, yleensä talous- ja velkaneuvojan avustamana, olisi jo kuullut velkojia, tuomioistuimella ei ehdotetun 52 a §:n 2 momentin mukaan olisi velvollisuutta kuulla velkojia enää uudelleen.

Vähemmistöön jäävien velkojien oikeudet turvataan säännöksessä siten, että tuomioistuin ei voisi vahvistaa maksuohjelmaa, jos ohjelma ei noudata velkojien yhdenvertaisuutta koskevia säännöksiä. Vähemmistöön jäävää velkojaa ei maksuohjelmassa voitaisi asettaa muita velkojia huonompaan asemaan. Lisäksi tuomioistuimen olisi aina tutkittava yksityisvelkojan vaatimus maksuohjelman keston jatkamisesta.

Oikeus tulla kuulluksi kuuluu perustuslain 21 §:n 2 momentin turvaamiin oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeisiin. Ehdotus tarkoittaisi sitä, että velkojia kuultaisiin jo ennen asian tuloa vireille tuomioistuimessa velallisen toimesta. Velallisen olisi toimitettava tuomioistuimelle selvitys siitä, miten ja milloin niille velkojille, jotka eivät ole kirjallisesti hyväksyneet maksuohjelmaehdotusta, on annettu ehdotuksesta tieto ja varattu tilaisuus lausua siitä. Samoin tuomioistuimelle olisi toimitettava ehdotusta vastustaneiden velkojien kirjalliset lausumat. Tuomioistuimen tulisi tutkia, että kaikkia velkojia on jo kuultu lain mukaisesti, jotta maksuohjelma voidaan vahvistaa velkojien enemmistön suostumukseen pohjautuen velkojia enempää kuulematta. Tuomioistuin ei voisi vahvistaa maksuohjelmaa kuulematta niitä velkojia, joille velallinen ei ole varannut tilaisuutta lausua maksuohjelmaehdotuksesta. Velkojien kuulemisella uudelleen tuomioistuimen toimesta ei olisi velkojien oikeusturvan kannalta suurta merkitystä, sillä kysymyksessä on tilanne, jossa tuomioistuin voi velkojien enemmistön suostumuksen perusteella vahvistaa maksuohjelman vähemmistöön jäävien pienvelkojien vastustuksesta huolimatta ja näiden väitteitä tutkimatta.

Ehdotetulla säännöksellä tavoitellaan menettelyn yksinkertaistamista ja käsittelyaikaon lyhentämistä sekä sen myötä kustannussäästöjä. Samoin sen taustalla on tavoite sovinnollisuuden lisäämisestä velkajärjestelyasioissa. Säännöksessä asetetaan samassa asemassa olevat velkojat yhdenvertaiseen asemaan, joten se ei ole velkojien yhdenvertaisuuden kannalta ongelmallinen. Menettely ei myöskään muodostu ongelmalliseksi oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin kannalta.

Esityksessä ehdotetaan, että vanhentumislakiin otettaisiin säännökset saatavan eräänymisestä laskettavasta lopullisesta vanhentumisesta. Vanhentumisaika olisi viisi vuotta ulosottooperusteen määräaikaisuuteen liittyvää vanhentumisaikaa pidempi. Velka vanhentuisi lopullisesti 20 vuoden kuluttua sen eräänymisestä. Jos velkoja on luonnollinen henkilö, vanhentumisaika olisi 25 vuotta.

Hallituksen esityksessä ulosottolain muuttamiseksi (HE 216/2001 vp) tarkasteltiin ulosottooperusteen määräaikaisuutta perusoi-

keuksien kannalta. Esityksen mukaan ilman ulosottoperusteen määräaikaaisuutta vaikeiden ylivelkaongelmien korjaaminen kestäisi kohtuuttoman kauan. Sääntelyn katsottiin olevan painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa. Esitystä koskevassa perustuslakivaliokunnan lausunnossa (PeVL 12/2002 vp) esitystä arvioitiin perustuslain 15 §:n 1 momentissa säädetyn omaisuuden suojan kannalta.

Perustuslakivaliokunta muun muassa katsoi, että ehdotetut määräajat olivat sääntelyn suhteellisuuden näkökulmasta riittävän pitkiä, eikä sääntely muodostunut velkojan kannalta kohtuuttomaksi. Sääntelyn tarkoituksena todettiin olevan estää elinikäinen tai kohtuuttoman pitkäkestoinen ulosotto, joiden aiheuttamien haittojen vähentämisen katsottiin olevan hyväksyttäviä perusteita rajoittaa omaisuuden suoja. Perustuslakivaliokunnan mukaan elinikäinen tai kohtuuttoman pitkäkestoinen ulosotto voi oleellisesti heikentää sen kohteena olevan henkilön mahdollisuuksia elää ihmisarvoista elämää.

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa todetaan myös, että täytäntöönpanon määräaikaisuus ei heikennä velkojan tosiasiallista asemaa olennaisesti. Merkitystä annettiin myös sille, että esitys sisälsi useita ehdotuksia ulosottomenettelyn tehostamiseksi. Perustuslakivaliokunta piti ehdotettua sääntelyä velkojan kannalta kohtuullisena eikä sen nähty merkitsevän velkojan oikeusturvan kannalta kohtuuttomia täytäntöönpanorajoituksia. Perustuslakivaliokunnan aloitteesta ulosottolakiin lisättiin kuitenkin säännös ulosottoperusteen määräajan jatkamisesta tapauksissa, joissa velallisen voidaan perustellusti epäillä salanneen omaisuuttaan tai toimineen muutoin lainvastaisella tavalla velkojien vahingoksi.

Ulosottokaaren säätämisen yhteydessä ulosottokaareen otettiin säännökset, joiden mukaan itse saatava vanhentuu lopullisesti samassa ajassa kuin ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuus päättyy (L 705/2007, HE 83/2006 vp). Elinikäistä velkavastuuta pidettiin kohtuuttomana nykyisenkaltaisessa luottoyhteiskunnassa, ja katsottiin, että luotonannon riskien ja haitallisten seurausten tulisi jakautua oikeudenmukaisella tavalla velkojan, velallisen ja yhteiskunnan kesken. Päätymättömän velkavastuu johtaa esityksen mukaan

helposti velallisen syrjäytymiseen, josta puolestaan aiheutuu yhteiskunnalle mittavia kustannuksia.

Ulosottokaariesitystä koskevan perustuslakivaliokunnan lausunnon (PeVL 42/2006 vp) mukaan se on aiemmin pitänyt ulosottoperusteen määräaikoja (15 tai 20 vuotta) sääntelyn suhteellisuuden näkökulmasta riittävän pitkinä ja että määräaikasääntely ei muutoinkaan muodostu velkojan kannalta kohtuuttomaksi (PeVL 12/2002 vp).

Perustuslakivaliokunta totesi, että sääntely saatavan lopullisesta vanhentumisesta oli uutta ja vaikutti myös ennen lain voimaantuloa syntyneisiin velkasuhteisiin. Kun velkojan oikeus saada velalliselta suoritus velasta on velkasopimuksen olennainen ainesosa, perustuslakivaliokunta arvioi ehdotusta omaisuuden suojan kannalta. Valiokunta viittasi lukuisiin lausuntoihinsa, joissa se on katsonut, että omaisuuden perustuslainsuoja turvaa myös sopimussuhteiden pysyvyyttä, joskaan taannehtivuuskielto ei ole perustuslakivaliokunnan käytännössä muodostunut ehdottomaksi. Perustuslakivaliokunta kiinnitti huomiota siihen, että saatavan lopullisella vanhentumisella pyritään poistamaan velallisille pysyvistä velkaantumista aiheutuvia ongelmia ja tukemaan heidän palaamistaan aktiivisiksi yhteiskunnan jäseniksi. Perustuslakivaliokunta piti pysyvän ylivelkaantumiseen liittyvien haittojen vähentämistä perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävänä perusteina rajoittaa omaisuuden suoja ja katsoi, että lopulliselle vanhentumiselle oli hyväksyttävät ja yhteiskunnallisesti painavat perusteet. Perustuslakivaliokunta katsoi, että 15 tai 20 vuoden vanhentumisajat ovat riittävän pitkät.

Määräajat ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuudesta ja saatavan lopullisesta vanhentumisesta koskevat vain luonnollisille henkilöille asetettuja maksuvelvoitteita. Velkojina taas ovat valtaosassa tapauksista liiketoimintaa harjoittavat oikeushenkilöt, jotka toiminnassaan ottavat yleensä joka tapauksessa huomioon luottotappioiden riskit. Perustuslakivaliokunta katsoi kokonaisarvioinaan, ettei ulosottokaariesityksen mukainen sääntely saatavan lopullisesta vanhentumisesta tai sääntelyn taannehtivuudesta muo-

dostu velkojan kannalta kohtuuttomaksi eikä siten vaikuta lakiehdotuksen käsittelyjärjestykseen.

Tässä ehdotuksessa on kysymys siitä, että ulosottoperusteen määräaikaan kytkettyä lopullista vanhentumista täydennetään sääntelyllä, joka koskee tilanteita, joissa ulosottoperustetta ei ole hankittu. Tällöin velallinen on päättymättömän velkavastuun kohteena, kunhan vain velkoja katkaisee saatavan vanhentumisen kolmen vuoden välein. Velallista itsellään ei ole keinoa vaikuttaa siihen, hankkiiko velkoja saatavasta ulosottoperusteen ja milloin tämä tapahtuu. Velkoja voi ajoittaa ulosottoperusteen hakemisen ajankohtaan, jolloin muut saatavat ovat jo vanhentuneet ja ulosotosta kertyvä summa on mahdollisimman suuri. Velallinen on saattanut velkaantua lyhyen ajanjakson aikana, mutta ulosottoperusteen hakeminen eri aikoina saattaa merkitä hänelle vuosikymmenien perintää ulosotossa. Tällöin ulosottolain ja ulosottokaaren säätämisen yhteydessä asetettu tavoite elinikäisen tai kohtuuttoman pitkäkestoisen ulosoton estämisestä ei toteudu.

Yllä selostetuista syistä ja velallisten yhdenvertaisuuden kannalta on tärkeää, että lopullinen vanhentuminen ulotetaan koskemaan myös velkoja, joista ulosottoperustetta ei ole hankittu. Kysymys on voimassa olevaa sääntelyä täydentävästä sääntelystä, joka on välttämätön sääntelylle asetettujen tavoitteiden toteutumiseksi.

Kuten ulosottoperusteen määräaikaan sidottua vanhentumista, myös erääntymisestä laskettavaa vanhentumista sovellettaisiin vain silloin, kun velallinen on luonnollinen henkilö. Lisäksi erääntymisestä laskettavan vanhentumisen soveltamisala rajattaisiin sopimusperusteisiin rahavelkoihin. Sen ulkopuolelle jäisivät siten sopimukseen perustamattomat velvoitteet, kuten rikosperusteiset korvausvelat ja muut vahingonkorvauslakiin perustuvat korvausvelat.

Erääntymisestä laskettavan lopullisen vanhentumisen määräaika olisi viisi vuotta ulosottoperusteen määräaikaisuuteen liittyvää vanhentumisaikaa pidempi. Velka vanhentuisi 20 vuoden kuluttua sen erääntymisestä. Velkojan ollessa luonnollinen henkilö, olisi vanhentumisaika 25 vuotta. Ehdotetut van-

hentumisajat ovat pitkiä ja myös velkojan kannalta kohtuullisia.

Erääntymisestä laskettavaa lopullista vanhentumista sovellettaisiin rajoitetusti taannehtivasti siten, että lain tullessa voimaan vanhentumisajasta katsottaisiin kuluneen enintään 15 vuotta. Näin ollen veloille jäisi lain voimaantulon jälkeen aina vähintään 5 vuotta perintäaikaa. Jos velkoja on luonnollinen henkilö, olisi jäljelle jäävä perintäaika vähintään 10 vuotta. Lain taannehtivaa soveltamista ei voida pitää velkojen kannalta kohtuuttomana.

Säädettäessä ulosottoperusteen määräaikaisuudesta (L 679/2003) hallituksen esityksessä (216/2001 vp) ehdotettiin säännöksen taannehtivaa soveltamista vastaavalla tavalla. Lain voimaantulo lykkääntyi vuodella, minkä johdosta veloille jäi viiden vuoden sijasta aina vähintään neljä vuotta perintäaikaa. Perustuslakivaliokunta piti perusoikeuteen puuttuvan sääntelyn oikeasuhteisuuden kannalta siirtymävaiheen 5 tai 10 vuoden määräaikoja riittävän pitkinä.

Ulosottoperusteen määräajan jatkamista koskevia ulosottokaaren säännöksiä voitaisiin soveltaa erääntymisestä laskettavan lopullisen vanhentumisen estämättä. Velallinen ei siten saisi hyväkseen erääntymisestä laskettavaa lopullista vanhentumista tilanteessa, jossa hän on olennaisesti vaikeuttanut velkojan maksunsaantia menettelemällä velkoja kohtaan sopimattomasti.

Erääntymisestä laskettava lopullinen vanhentuminen täydentäisi nykyistä sääntelyä, jolla pyritään estämään elinikäinen tai kohtuuttoman pitkäkestoinen velkavastuu. Erääntymisestä laskettavasta lopullisesta vanhentumisesta säätäminen on välttämätöntä, jotta edellä mainittu tavoite toteutuu kaikkien velallisten osalta. Ehdotetut määräajat olisivat merkittävästi pidempiä kuin voimassa olevat, ulosottoperusteesta laskettavat määräajat ja siirtymäaika olisi riittävä. Näin ollen lakiehdotus ei ole velkojen kannalta kohtuuton. Lakiehdotukset voidaan hallituksen käsityksen mukaan hyväksyä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/1993) 50 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1273/2002,

muutetaan 9 a §, 10 §:n 2, 3 ja 7—10 kohta, 10 a, 11, 13 ja 15 §, 17 §:n 3 momentti, 18 §:n 1 ja 2 momentti, 19 ja 20 §, 21 §:n 2 momentti, 30 §:n 5 momentti, 31 §:n 3 ja 5 momentti, 32 §:n 2 momentin 2 kohta, 35 a §:n 1, 3 ja 5 momentti, 41 §:n 2 momentti, 45 §, 46 §:n otsikko ja 1 momentti, 49 §:n 3 momentti, 54 §:n 2 momentin johdantokappale ja 4 momentti, 62 a §, 63 §:n 2 momentti, 64 §:n 1 momentti, 66 §:n 4 momentti ja 70 §,

sellaisina kuin niistä ovat 9 a §, 10 §:n 2 ja 3 kohta, 49 §:n 3 momentti, 54 §:n 4 momentti ja 63 §:n 2 momentti laissa 63/1997, 10 a §, 35 a §:n 1 ja 5 momentti ja 41 §:n 2 momentti laissa 1273/2002, 18 §:n 1 momentti laissa 1612/2009, 21 §:n 2 momentti ja 54 §:n 2 momentin johdantokappale laissa 113/1995, 30 §:n 5 momentti laissa 632/2010, 31 §:n 5 momentti laissa 117/2008, 35 a §:n 3 momentti ja 64 §:n 1 momentti laissa 1088/2006, 62 a § laeissa 113/1995 ja 63/1997 sekä 70 § osaksi laissa 1088/2006, sekä

lisätään 10 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 63/1997 ja 1273/2002, uusi 11 kohta, lakiin uusi 11 b, 12 a, 12 b, 20 a, 38 a, 45 a, 45 b, 49 a ja 52 a §, 52 §:ään uusi 3 momentti, 54 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 113/1995 ja 63/1997, uusi 5 momentti, 87 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 385/2010, uusi 3 momentti ja lakiin uusi 87 b § seuraavasti:

3 luku

Velkajärjestelyn aloittaminen

9 a §

Velkajärjestelyn estyminen väliaikaisesta syystä

Jos velallisella ei väliaikaisena pidettävästä syystä ole maksuvaraa tai velallinen ei sellaisen syyn vuoksi kykene maksuvarallaan maksamaan tavallisia velkojaan vähäisenä pidettävää määrää enempää, velkajärjestelyä ei voida myöntää. Syyn väliaikaisuutta ja maksuvaran määrää arvioitaessa on otettava huomioon erityisesti velallisen ansaintamahdollisuudet. Syytä ei voida pitää väliaikaisena, jos maksuvaran puuttuminen tai vähäi-

syys johtuu työttömyydestä, joka on kestänyt yli 18 kuukautta.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta yksityisenä elinkeinon- tai ammatinharjoittajana elinkeinotoimintaa harjoittavaan velalliseen. Elinkeinotoimintaa harjoittavaa velallista koskevista velkajärjestelyn lisäedellytyksistä säädetään 7 luvussa.

10 §

Velkajärjestelyn yleiset esteet

Jollei 10 a §:stä muuta johdu, velkajärjestelyä ei voida myöntää, jos:

2) velallinen on epäiltynä esitutkinnassa tai syytteessä rikoksesta taikka hänen syykseen on luettu rikos, ja hänelle voidaan määrätä rikoksen perusteella maksuvelvollisuus, eikä

velkajärjestelyn myöntämistä voidaan pitää perusteltuna velan määrä, rikoksen laatu, vahingon kärsineen asema ja muut seikat huomioon ottaen;

3) merkittävänä pidettävää velkaa on syntynyt elinkeinotoiminnassa, jossa on menetetty törkeän sopimattomasti velkojia kohtaan tai laiminlyöty olennaisesti muusta kuin maksukyvyttömyydestä johtuvasta syystä laakisäateisiä velvollisuuksia tai joka on ollut pääasiallisesti keinottelunluonteista;

7) velkojen perusteesta ja syntyolosuhteista, velallisen tavasta hoitaa talouttaan tai muista seikoista voidaan päätellä olevan todennäköistä, että velallinen on velkaantunut harkitusti velkajärjestelyä silmällä pitäen tai velallisen velkaantumiseen johtaneita toimia voidaan kokonaisuutena arvioiden pitää piittaamattomina ja vastuuttomina ottaen huomioon velallisen ikä, asema ja muut olosuhteet sekä se, ovatko luotonantajat toimineet vastuullisesti;

8) velallinen on velkajärjestelyä varten antanut taloudellisesta asemastaan vääriä tai harhaanjohtavia tietoja, laiminlyönyt 6 §:ssä säädetyn tietojenantovelvollisuutensa tai 7 §:ssä säädetyn myötävaikutusvelvollisuutensa, rikkonut 12 §:ssä säädetyn maksu- ja vakuudenasettamiskiellon tai muutoin menettelyllään tai laiminlyönnillään vaikeuttanut velkajärjestelyä;

9) on perusteltua syytä olettaa, että velallinen ei tulisi noudattamaan maksuohjelmaa;

10) velalliselle on aikaisemmin vahvistettu maksuohjelma; tai

11) yksityishenkilöiden välisen merkittävän vahingonkorvauksen, kauppahinnanpalautuksen tai muun vastaavan velan järjestäminen olisi kokonaisuutena arvioiden kohtuutonta.

10 a §

Velkajärjestelyn myöntäminen yleisestä esteestä huolimatta

Velkajärjestely voidaan 10 §:ssä säädetystä esteestä huolimatta myöntää, jos siihen on painavia syitä ottaen erityisesti huomioon velallisen toimet velkojen maksamiseksi, velkaantumisesta kulunut aika ja muut velallisen

olosuhteet sekä velkajärjestelyn merkitys velallisen ja velkojien kannalta.

11 §

Velvollisuus selvittää mahdollisuus sovintoon ja velkojien myötävaikutusvelvollisuus

Ennen velkajärjestelyn hakemista velallisen on selvitettävä mahdollisuudet päästä velkojien kanssa sovintoratkaisuun velkojensa järjestelemisestä, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta velallisen vähäisen maksukyvyyn, velkojien suuren lukumäärän, tuntemattomien velkojien tai muun syyn vuoksi.

Velkojan tulee hyvän luotonanto- ja perintätavan mukaisesti myötävaikuttaa sovinnon syntymiseen.

11 b §

Velkaselvittely

Velkajärjestelyn hakemista ja velkatilanteen selvittämistä varten velkojan tulee kirjallisesti ilmoittaa velalliselle tämän pyynnöstä:

1) saatavan peruste, eräpäivä ja määrä pääomaan, korkoon ja velkojen perimis- ja täytäntöpanokuluihin eriteltynä velallisen pyytämälle päivämäärälle laskettuna (*saldo-päivä*);

2) jos velkojalla on useita saatavia, niitä koskeva tunnistetieto;

3) velan lopullisen vanhentumisen päivämäärä ja peruste;

4) vakuusvelan määrä ja annetut vakuudet;

5) velallisen lisäksi mahdolliset muut velasta vastuussa olevat;

6) maksuyhteystiedot;

7) puhelinnumero;

8) sähköpostiosoite tai muu sähköisen tiedonsiirron osoite, johon tässä laissa tarkoitettujen tiedoksiannot ja ilmoitukset toimitetaan (*prosessiosoite*) tai postiosoite, jos velkoja ilmoittaa haluavansa käyttää postiosoitetta prosessiosoitteena; ja

9) muut velallisen pyytämät tiedot, jotka ovat tarpeen velkajärjestelyhakemuksen tai maksuohjelmaehdotuksen laatimista varten.

12 a §

Elinkeinonharjoittajia koskevat poikkeukset maksukieltoon

Vakuusvelkojalla on 12 §:ssä säädetyn kiellon estämättä oikeus saada maksu velan ehtojen mukaisista, velkajärjestelyn alkamisen jälkeen erääntyvistä koroista ja muista luottokustannuksista. Velkoja ei voi saattaa voimaan ehtoa luottokustannusten ennenaikaisesta maksamisesta.

Edellä 12 §:ssä säädetyn kiellon estämättä elinkeinotoimintaa harjoittavan velallisen:

1) on maksettava työntekijöiden palkat ja työstä aiheutuneiden kustannusten korvaukset velkajärjestelyn alkamista edeltäneiltä kolmelta kuukaudelta;

2) on maksettava ennen velkajärjestelyn alkamista kertyneet työntekijöiden lomapalkat ja -korvaukset;

3) pankissa olevan luotollisen maksuliikennetilin tilisuhdetta ja velalliselle tulevien maksujen ohjaamista tällaiselle tilille voidaan jatkaa sekä lukea tilille kertyvät suoritukset pankin tiliin liittyvän luottosaatavan lyhennykseksi.

12 b §

Vakuuden arvon suojaaminen velallisen harjoittaessa elinkeinotoimintaa

Vakuusvelkojalla on oikeus korvaukseen sellaisesta vakuusomaisuuden arvon alenemisesta velkojan vahingoksi, joka johtuu omaisuuden käyttämisestä velallisen elinkeinotoiminnassa 13 §:ssä tarkoitetun perintäkiellon tai 21 §:ssä tarkoitetun väliaikaisen perintäkiellon voimassaoloaikana. Suoritettu korvaus luetaan vakuusvelan lyhennykseksi.

Velallisen on pidettävä velkajärjestelyn piiriin kuuluvan velan vakuutena oleva, velallisen elinkeinotoiminnassa käytettävä perintäkiellon alainen omaisuus asianmukaisesti vakuutettuna vahingon varalta.

13 §

Perintäkielto ja turvaamistoimet

Velkajärjestelyn alettua velalliseen ei saa kohdistaa toimenpiteitä maksukiellon piiriin kuuluvan velan perimiseksi tai sen suorittamisen turvaamiseksi. Jo aloitettuja toimenpiteitä ei saa jatkaa. Velalliseen ei tällaisen velan osalta myöskään saa kohdistaa maksuviivästyksen seuraamuksia. Tässä säädetyn kiellon piiriin kuuluvat muun muassa seuraavat toimenpiteet:

1) esinevakuusoikeuteen perustuvien rahaksimuutto- tai takaisinotto-oikeuksien käyttäminen tai muu vakuuden hyödyntäminen maksun saamiseksi;

2) velan irtisanominen ja velan perustana olevan sopimuksen irtisanominen tai purkaminen maksuviivästyksen vuoksi, lukuun ottamatta tililuottoa koskevan sopimuksen irtisanomista tai purkamista uuden velan epäämiseksi;

3) velallisella velkojalta olevan saatavan käyttäminen velkojan saatavan kuittaamiseen lukuun ottamatta veronkantaissa (609/2005) tarkoitettua kuittausta;

4) velkajärjestelyn piiriin kuuluvan velan maksun laiminlyöntiin perustuvan velalliselle haitallisen hallinnollisen päätöksen tekeminen.

Kiellon vastainen toimi on tehoton. Jos vakuutena olevaa omaisuutta on kiellon vastaisesti luovutettu, luovutuksensaaja voi kuitenkin saada vilpittömän mielen suojan sen mukaan kuin erikseen säädetään. Kielto ei estä velkojaa panemasta vireille oikeudenkäyntiä tai muuta menettelyä oikeuden säilyttämiseksi tai täytäntöönpanoperusteen hankkimiseksi. Kielto ei myöskään estä velkojaa hake- masta velallisen omaisuutta koskevaa viranomaisten päätöstä turvaamistoimenpiteestä ja päätöksen täytäntöönpanoa, ellei 4 momentista muuta johdu.

Velallisen omaisuutta koskeva, ennen velkajärjestelyn alkamista määrätty turvaamistoimi pysyy voimassa, jollei tuomioistuin toisin määrää tai 4 momentista muuta johdu. Ennen turvaamistoimen peruuttamista tai rajoittamista on toimenpidettä hakeneelle velkojalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi.

Velkajärjestelyn alettua velallisen elinkeinotoiminnassa käyttämään omaisuuteen ei saa velkajärjestelyn piiriin kuluvaan velaan perusteella kohdistaa viranomaisen päätökseen perustuvaa turvaamistoimenpidettä. Ennen velkajärjestelyn alkamista määrätty turvaamistoimenpide lakkaa velkajärjestelyn alkamisaikasta.

15 §

Poikkeuksen myöntäminen perintäkiellosta

Tuomioistuimien voi vakuusvelkojan vaatimuksesta myöntää velkojalle luvan 13 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen oikeuksien käyttämiseen, jos:

1) vakuutena oleva omaisuus ei kuulu velallisen perusturvaan eikä velallinen tarvitse sitä elinkeinotoiminnassaan, paitsi jos on ilmeistä, että velallinen ei kykene maksamaan velkojalle 29 §:n mukaan määräytyvää vakuusvelkaosuutta; tai

2) vaatimuksen perusteena on 12 a §:n 1 momentissa tai 12 b §:n 1 momentissa tarkoitettujen suoritusvelkojen taikka 12 b §:n 2 momentissa säädetyn vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyönti, joka ei ole merkitykseltään vähäinen.

Päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei tuomioistuin toisin määrää. Omistusasunnon rahaksimuuttoa voidaan vakuusvelkojan edellä tarkoitettua vaatimuksesta huolimatta lykätä 35 §:ssä säädettyjen edellytysten mukaisesti.

17 §

Ulosmittauskielto

Jos velalliselta ulosmitatun omaisuuden myynnistä on kuulutettu ennen velkajärjestelyn alkamista, tuomioistuin voi määrätä täytäntöönpanon keskeyttäväksi ja myynnin peruuttavaksi, jos:

1) omaisuus kuuluu velallisen perusturvaan tai velallinen tarvitsee sitä elinkeinotoiminnassaan; ja

2) on ilmeistä, että omaisuutta ei velkajärjestelyssä ole käytettävä velkojen suorittamiseksi.

18 §

Muu täytäntöönpano ja virka-apu

Velkajärjestelyn alettua ei saa panna täytäntöön päätöstä velallisen häätämistä hallinnassaan olevasta huoneistosta, jota velallinen käyttää asuntonaan tai jota pääasiallisesti käytetään velallisen elinkeinotoiminnassa, jos häädön perusteena on huoneistosta suoritettavan, ennen velkajärjestelyn alkamista erääntyneen vuokran tai muun vastikkeen suorittamatta jättäminen. Sama koskee asunto-osakeyhtiölain (1599/2009) nojalla tehtyä päätöstä velallisen asunnon ottamisesta yhtiön hallintaan. Tuomioistuin voi kuitenkin velkojan vaatimuksesta sallia täytäntöönpanon, jos sen estyminen olisi kohtuutonta ottaen huomioon toimenpiteet, joihin velkoja on ryhtynyt huoneiston osalta, tai jos on ilmeistä, että velallinen ei kykene maksamaan velkajärjestelyn alkamisen jälkeen erääntyviä vuokria tai muita vastikkeita.

Velkajärjestelyn alettua osamaksukaupasta annetussa laissa (91/1966) tarkoitettuun tavaran takaisinottoon tai tilitykseen saa antaa virka-apua vain, jos tavara ei kuulu velallisen perusturvaan eikä velallinen tarvitse sitä elinkeinotoiminnassaan tai jos velkojalle on annettu 15 §:ssä säädetty oikeus käyttää 13 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuja oikeuksiaan. Vastaavasti vireilläoleva takaisinotto ja tilitys on keskeytettävä, kunnes maksuohjelma vahvistetaan tai toisin määrätään.

19 §

Eräiden sopimusten asema

Velkajärjestelyn alettua velallinen voi irtisanoa vuokrasopimuksen tai muun sopimuksen, jossa velallinen on vuokralaisena tai jonka velallinen on kuluttajana tehnyt, päättämään kahden kuukauden kuluttua irtisanomisesta sopimuksen kesto tai irtisanomisesta koskevien ehtojen estämättä. Velallinen ei irtisanomisaikana kohdistuvan vuokran tai muun vastikkeen lisäksi ole velvollinen suorittamaan muuta korvausta sopimuksen ennakkoisen päättämisen vuoksi.

Edellä 1 momentista poiketen elinkeinotoimintaa harjoittavan velallisen vuokraaman pääasiallisesti elinkeinotoiminnassa käytettävän huoneiston vuokranantajalla on oikeus korvaukseen sopimuksen ennenaikaisen päättymisen vuoksi. Korvaus käsittää omaisuuden hallinnan palauttamisesta aiheutuneet välttämättömät kustannukset sekä kohtuullisen korvauksen muusta vahingosta, jonka vuokranantaja osoittaa hänelle aiheutuvan. Korvaus on velkajärjestelyn piiriin kuuluvaa velkaa.

Vuokrausluottosopimuksen osalta noudatetaan mitä yrityksen saneerauksesta annetun lain 27 §:ssä säädetään.

Se, joka on ennen velkajärjestelyn alkamista tehdyllä sopimuksella sitoutunut suoritukseen elinkeinotoimintaa harjoittavalle velalliselle mutta jonka suoritus on velkajärjestelyn alkaessa täyttämättä, on 12 §:n estämättä oikeutettu saamaan maksun suorituksestaan, jos suoritusta voidaan pitää velallisen toiminnan kannalta tavanomaisena.

20 §

Suhde konkurssiin

Jos silloin, kun hakemus velkajärjestelystä tehdään, on vireillä myös hakemus velallisen asettamisesta konkurssiin, konkurssihakemusta ei saa ratkaista ennen kuin päätös velkajärjestelyn aloittamisesta on tehty. Samoin on meneteltävä, jos velkajärjestelyä koskevan hakemuksen tultua vireille, mutta ennen asian ratkaisemista, tehdään hakemus velallisen asettamisesta konkurssiin. Jos velkajärjestely aloitetaan, konkurssihakemus raukeaa maksuohjelman tultua vahvistetuksi. Jos hakemus velkajärjestelystä hylätään tai asian käsittely päättyy muutoin kuin maksuohjelman vahvistamiseen, konkurssihakemuksen käsittelyä on jatkettava. Muutoksenhaun vaikutuksesta konkurssiin säädetään tämän pykälän 2 momentissa ja 63 §:n 2 momentissa.

Jos velallinen on hakenut tai ilmoittaa hakevansa muutosta päätökseen, jolla hakemus velkajärjestelystä on hylätty, 1 momentissa tarkoitettua tai myöhemmin vireille tullutta velallisen konkurssiin asettamista koskevaa hakemusta käsittelevä tuomioistuin voi velal-

lisen vaatimuksesta lykätä päätöksen antamista konkurssiin asettamisesta siihen saakka, kunnes valitus on ratkaistu muutoksenhakuomioistuimessa tai asian käsittely muusta syystä lakkaa. Edellytyksenä on, että lykkäämiseen on erityisen painava syy ottaen huomioon erityisesti ne perusteet, joihin velallinen on valituksessaan vedonnut tai joihin hän ilmoittaa vetoavansa. Lykkäämistä koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta. Jos velallinen asetetaan konkurssiin, tuomioistuin voi velallisen vaatimuksesta määrätä, että konkurssipesä ei saa myydä omaisuutta enempää kuin on välttämätöntä tappioiden välttämiseksi tai konkurssipesän hallinnosta ja omaisuuden hoidosta aiheutuvien kustannusten maksamiseksi ennen kuin velkajärjestelyä koskeva päätös on lainvoimainen tai asiassa toisin määrätään.

Konkurssissa olevan velallisen hakemusta velkajärjestelystä ei voida ottaa tutkittavaksi ennen kuin konkurssissa on vahvistettu pesäluettelo.

Velkajärjestelyn alettua velallinen voidaan velkojan hakemuksesta asettaa konkurssiin vain, jos konkurssihakemus perustuu velkajärjestelyn alkamisen jälkeen syntyneen velan maksun laiminlyöntiin. Tällöin konkurssiin asettamista voidaan velallisen vaatimuksesta lykätä enintään kuukaudella, jos siihen on velkajärjestelyn jatkamisen kannalta erityisen painava syy. Lykkäämistä koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta. Jos velallinen asetetaan konkurssiin, velkajärjestely raukeaa.

20 a §

Velkajärjestelyn alkamisen jälkeen syntynyt velka

Jos velallinen asetetaan konkurssiin hakemuksesta, joka on tehty ennen maksuohjelman päättymistä, velkajärjestelyn aloittamisen ja maksuohjelman vahvistamisen välisenä aikana syntyneet saatavat ja niille varojen tilittämiseen kertyvä korko maksetaan konkurssissa velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetun lain (1578/1992) 3 §:ssä tarkoitettujen saatavien jälkeen parhaalla etuoikeudella. Jos asian käsittely päättyy muutoin kuin maksuohjelman vahvistamiseen, edellä mai-

nittu etuoikeus on velkajärjestelyn aloittamisen ja asian käsittelyn päättymisen välisenä aikana syntyneillä saatavilla ja niille varojen tilittämiseen kertyvällä korolla, jos hakemus konkurssiin asettamisesta on ollut vireillä velkajärjestelyn aloittamispäätöksen ja asian käsittelyn päättymisen välisenä aikana tai tehty kolmen kuukauden kuluessa asian käsittelyn päättymisestä. Maksamatta oleva velallisen maksuosuus selvittäjän palkkiosta ja korvauksesta sekä niille varojen tilittämiseen kertyvä korko maksetaan kuitenkin ensin.

21 §

Väliaikainen kielto

Päätökseen, jolla on määrätty 1 momentissa tarkoitettu väliaikainen kielto, ei saa erikseen hakea muutosta. Jos tuomioistuimella on hylännyt väliaikaista kieltoa koskevan vaatimuksen, päätökseen saa hakea erikseen muutosta vain, jos kieltoa on haettu velallisen perusturvaan kuuluvan tai velallisen elinkeinotoiminnassa tarvitseman omaisuuden rahaksimuuton estämiseksi. Velallisen muutoksenhakemus on toimitettava muutoksenhakemuksen käsittelevälle tuomioistuimelle viipymättä, ja valitus on otettava tuomioistuimessa tutkittavaksi kiireellisesti. Tuomioistuimen on, milloin aiheuttaa on, varattava velkojille tilaisuus vastata valitukseen.

30 §

Yleissäännös maksuohjelmasta tavallisten velkojen osalta

Jos velallisen on 70 §:n nojalla suoritettava selvittäjän saatava, maksuohjelman kesto pitenee neljä kuukautta. Maksuohjelman kesto pitenee kuitenkin kuusi kuukautta, jos velallisen elinkeinotoiminnan velat järjestellään 45 a §:n nojalla. Jos velallisen osuus selvittäjän saatavasta kertyy hänen maksuvarastaan maksuohjelman vahvistamisen jälkeen edellä

mainittua lyhyemmässä ajassa, maksuohjelman kesto pitenee vain tämän ajan.

31 §

Tavallisten velkojen keskinäinen asema

Viimesijaisesti maksuvara ja varat on osoitettava saldopäivän ja maksuohjelman vahvistamisen välisenä aikana kertyneille koroille sekä sellaisille veloille, jotka konkurssissa ovat viimeiseksi suoritettavia. Jos saldopäivä on aikaisempi kuin neljä kuukautta ennen velkajärjestelyn aloittamista, viimesijaisia ovat velkajärjestelyn aloittamisen ja maksuohjelman vahvistamisen välisenä aikana kertyneet korot.

Jos velkajärjestelyn piiriin kuuluva velka vanhentuisi ulosottokaaren (705/2007) 2 luvun 27 §:n tai velan vanhentumisesta annetun lain (728/2003) 13 a §:n nojalla maksuohjelman aikana, velalle tuleva osuus maksuvarasta ja varoista on velan lopullista vanhentumista seuraavan kalenterikuukauden alusta lukien osoitettava muille velkojille. Maksuohjelmassa otetaan vastaavasti huomioon sellaisen velan vanhentuminen, josta velkajärjestelyvelallinen yhdessä jonkun toisen kanssa vastaa takauksen tai muun syyn perusteella.

32 §

Tavallisten velkojen vähimmäiskertymä velallisen omistaessa asuntonsa

Tavallisten velkojen vähimmäiskertymään luetaan:

2) se kertymä, jonka viisi vuotta kestävä maksuohjelma tuottaisi tavallisille velkojille, jos velallisen asumiskustannukset arvioidaan sen mukaan, että hänen ja hänen perheensä asuminen järjestetään edullisimman saatavilla olevan vaihtoehdon mukaan.

35 a §

Lisäsuoritusvelvollisuus

Velalliselle vahvistetaan maksuohjelmassa velvollisuus maksaa lisäsuorituksina velkojilleen maksuohjelman aikana saamistaan tuloista ja varoista tässä pykälässä säädetty määrä. Jäljempänä 3 momentissa tarkoitettua lisäsuoritusvelvollisuutta ei kuitenkaan vahvisteta velalliselle, jonka tulojen ei voida olettaa kasvavan maksuohjelman aikana 3 momentissa tarkoitettua määrää enempää.

Jos velallisen tulot vähennettyinä lisäntyneillä työmatkakustannuksilla ja muilla tulojen hankkimisesta velalliselle aiheutuneilla välittömällä lisämenoilla kasvavat maksuohjelmaan merkittyihin tuloihin verrattuna kalenterivuoden aikana vähintään 1500 euroa, velallisen on käytettävä velkojensa suorituksiksi puolet 1500 euroa ylittävästä osasta. Näin laskettua määrää ei kuitenkaan tarvitse käyttää velkojen suorituksiksi siltä osin kuin velallinen on tarvinnut sitä muihin välttämättömiin menoihinsa.

Kertaluonteiseen suoritukseen perustuva maksuvelvollisuus on täytettävä kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun velallinen sai varat haltuunsa. Muilta osin lisäsuoritusvelvollisuus on täytettävä seuraavan kalenterivuoden aikana. Jos maksuohjelma päättyy kalenterivuoden aikana, lisäsuoritukset on maksuohjelman päättymisvuodelta maksettava samaan aikaan kuin viimeisen kokonaisen kalenterivuoden lisäsuoritukset. Maksuajankohdasta voidaan määrätä toisin, jos se on tarkoituksenmukaista lisäsuoritusten vähäisyyden tai muun erityisen syyn vuoksi.

38 a §

*Maksuohjelman vahvistaminen yksinkertais-
tutussa menettelyssä*

Jollei 3 momentissa tarkoitettua estettä ole, maksuohjelmaehdotus voidaan 38 §:n 1 momenttia sekä 55—57 §:n säännöksiä noudattamatta vahvistaa maksuohjelmaksi, jos:

1) velkajärjestelyyn on 9—11 §:n mukaan edellytykset; ja

2) kaikki sellaiset tunnetut velkojat, joiden saatavat ovat velkojien saatavien kokonaismäärästä yhteensä vähintään 80 prosenttia, ja jokainen velkoja, jonka saatavan määrä on vähintään 5 prosenttia velkojien saatavien kokonaismäärästä, on antanut hyväksyntänsä maksuohjelmaehdotukselle tai ei ole esittänyt sitä koskevaa väitettä.

Tuomioistuimelle on ohjelmaehdotuksen yhteydessä toimitettava selvitys siitä, miten ja milloin niille velkojille, jotka eivät ole hyväksyneet ehdotusta, on annettu tieto ehdotuksesta ja varattu tilaisuus lausua siitä sekä ehdotusta vastustaneiden velkojien kirjalliset lausumat. Tuomioistuimelle on toimitettava myös velallisen lausuma kirjallisena.

Ehdotusta maksuohjelmaksi ei voida vahvistaa, ellei ehdotus ole sitä vastustaneen velkojan osalta 25, 26, 29 ja 31 §:n mukainen, tai jos se muutoin poikkeaa siitä, mitä velkojien yhdenvertaisesta kohtelusta tässä laissa säädetään. Lisäksi tuomioistuimen on aina tutkittava yksityisvelkojan 31 a §:n mukainen vaatimus.

41 §

Maksuohjelman noudattaminen

Velallisella, jonka maksukyky on heikentynyt, on 1 momentin estämättä oikeus lykätä kullekin velkojalle tulevan maksun suorittamista maksuohjelman keston aikana yhteismäärältään enintään kolmen kuukauden maksuvelvollisuutta vastaavan, tai jos maksuohjelman kesto tavallisten velkojen osalta on kolmea vuotta pidempi, enintään viiden kuukauden maksuvelvollisuutta vastaavan määrän osalta ilmoittamalla velkojalle lykkäyksestä. Velallisen lykkäämä maksu erääntyy maksuohjelman päättyessä.

45 §

Yksityistalouden velkojen järjestelyä koskevat lisäedellytykset

Yksityisenä elinkeinon- tai ammatinharjoittajana toimivan velallisen yksityistalouden

velat voidaan järjestellä tämän lain mukaan vain, jos hänellä on maksuvaraa tavallisten velkojen maksamiseen eikä 46 §:n 2 momentista aiheudu estettä toiminnan jatkamiselle ja:

1) velallisella ei ole kyseisestä elinkeinotoiminnasta aiheutuneita velkoja tai niitä on vähän;

2) kyseiseen elinkeinotoimintaan liittyviä velkoja on enemmän kuin vähän mutta niitä ei ole erääntyneinä maksamatta ja velallinen kykenee maksamaan elinkeinotoimintaan liittyvät velat toiminnasta saatavilla tuloilla sitä mukaa kuin ne erääntyvät; tai

3) velallisen elinkeinotoimintaan liittyvät velat järjestellään tämän lain mukaisesti.

Jos velallinen harjoittaa elinkeinotoimintaa avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön henkilökohtaisesti vastuunalaisena yhtiömiehenä, hänen yksityistalouden velkansa voidaan järjestellä tämän lain mukaan vain, jos:

1) yhtiö on maksukykyinen eikä sitä uhkaa maksukyvyttömyys; tai

2) yhtiön osalta on vireillä yrityksen saneerausesta annetussa laissa tarkoitettu menettely.

Velallisen aiemmin harjoittamaan elinkeinotoimintaan liittyviä velkoja pidetään yksityistalouden velkoina, jos kyseinen elinkeinotoiminta on lopetettu ja velallisen velkavastuut on selvitetty.

45 a §

Elinkeinotoiminnan velkojen järjestelyä koskevat lisäedellytykset

Yksityisenä elinkeinon- tai ammatinharjoittajana toimivan velallisen elinkeinotoimintaan liittyvät velat voidaan järjestellä tämän lain mukaan vain, jos:

1) velallisen yksityistalouden velat järjestellään tämän lain mukaisesti;

2) velallisen elinkeinotoiminta on melko pienimuotoista eikä sen tervehtäminen edellytä yritystoimintaa koskevia järjestelyjä;

3) velallinen kykenee maksamaan menettelyn alkamisen jälkeen syntyvät elinkeinotoimintaan liittyvät velkansa toiminnasta saatavilla tuloilla sitä mukaa kuin ne erääntyvät; ja

4) toiminnan jatkaminen ei aiheuta 46 §:n 1 momentissa tarkoitettua luoton ottoa laajempaa velkaantumista.

Elinkeinotoimintaa avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön henkilökohtaisesti vastuunalaisena yhtiömiehenä harjoittavan velallisen elinkeinotoimintaan liittyvät velat voidaan järjestellä tämän lain mukaan vain, jos:

1) yhtiön osalta on vireillä yrityksen saneerausesta annetussa laissa tarkoitettu menettely; ja

2) kysymys on yhtiömiehen velasta, eivätkä 1 kohdassa tarkoitettussa menettelyssä tehdyt toimenpiteet ulota vaikutuksiaan yhtiömieheen.

Tämän lain mukaan ei voida järjestellä yhtiön velkaa.

45 b §

Elinkeinotoiminnan velkojen järjestelyä koskeva erityinen este

Elinkeinotoimintaan liittyviä velkoja ei voida järjestellä tämän lain mukaisesti, jos on perusteltua syytä olettaa, että hakemuksen pääasiallisena tarkoituksena on velkojen perintätoimien estäminen tai muu velkojan oikeuden loukkaaminen.

46 §

Luoton ottaminen elinkeinotoiminnassa ja varallisuuden säilyttäminen

Edellä 45 §:ssä ja 45 a §:ssä tarkoitettussa tapauksessa velallinen voi 7 §:n 1 momentissa säädetyn kiellon estämättä ottaa kyseisen elinkeinotoiminnan kannalta tarpeellista luottoa, jos se ei ole määrältään tai ehdoiltaan epätavallista. Velallinen voi kuitenkin ottaa määrältään tavallista suuremman luoton, jos luoton ottaminen on tarkoituksenmukaista ottaen huomioon toiminnasta maksuohjelman aikana velalliselle odotettavissa oleva kertyvä tulo.

—————

49 §

Käsittelyjärjestys ja toimivaltaisuus

Velkajärjestelystä päättää se tuomioistuin, joka on velallisen yleinen oikeuspaikka tai, jos velalliset hakevat velkajärjestelyä yhdessä, se tuomioistuin, joka on heistä jonkun yleinen oikeuspaikka. Edellä 45 §:n 2 momentin 2 kohdassa, 45 a §:n 2 momentissa ja 48 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tapauksessa velkajärjestelystä voi päättää se tuomioistuin, jossa saneerausmenettely on vireillä.

49 a §

Toimivaltainen tuomioistuin konkurssiin asettamista koskevassa asiassa

Jos velallista koskeva konkurssihakemus on vireillä, kun velkajärjestelyä koskeva hakemus tulee vireille tai jos konkurssihakemus tulee vireille ennen kuin päätös velkajärjestelyn aloittamisesta on tehty, konkurssihakemus käsitellään siinä käräjäoikeudessa, jossa velkajärjestelyhakemus on vireillä tai joka on käsitellyt velkajärjestelyn aloittamista koskevan asian. Sen käräjäoikeuden, jonne konkurssihakemus on tehty, on siirrettävä konkurssihakemus velkajärjestelyhakemusta käsittelevän tai sitä käsitelleen käräjäoikeuden ratkaistavaksi.

Velkajärjestelyn aloittamisen ja maksuohjelman vahvistamisen välisenä aikana tehtävä hakemus velallisen asettamisesta konkurssiin käsitellään siinä käräjäoikeudessa, joka on päättänyt velkajärjestelyn aloittamisesta.

Jos velallinen asetetaan konkurssiin, 1 tai 2 momentissa tarkoitettu käräjäoikeus voi siirtää asian siihen käräjäoikeuteen, joka muutoin on toimivaltainen käsittelemään velallisen konkurssia, jos se on tarkoituksenmukaista. Käräjäoikeuden on samalla määrättävä pesänhoitaja.

52 §

Velkojien kuuleminen hakemuksesta

Tuomioistuin voi hylätä hakemuksen velkojia kuulematta, jos on ilmeistä, että hakemuksen tarkoituksena on velallisen konkurssiin asettamisen viivästyttäminen.

52 a §

Velkojien kuuleminen hakemuksesta ja maksuohjelmaehdotuksesta

Jos hakemukseen on liitetty ehdotus maksuohjelmaksi eikä 2 momentista muuta johdu, tuomioistuimen on:

1) annettava hakemus ja maksuohjelmaehdotus tiedoksi velkojille;

2) asetettava määräpäivä, johon mennessä velkojien on toimitettava tuomioistuimelle kirjallinen lausuma velallisen hakemuksesta ja maksuohjelmaehdotuksesta sekä mahdolliset väitteet ehdotukseen sisältyvistä veloista uhalla, että lausumat ja väitteet muuten voidaan jättää huomioon ottamatta; ja

3) annettava yksityisvelkojalle selvitys 31 a §:ssä tarkoitettua mahdollisuudesta vaatia maksuohjelman keston jatkamista.

Jos 38 a §:n 1 momentissa tarkoitettua hyväksynnät maksuohjelmaehdotukselle on annettu kirjallisesti ja velallinen on kuullut kaikkia velkojia, päätös velkajärjestelyn aloittamisesta ja maksuohjelman vahvistamisesta voidaan tehdä velkojia enempää kuulematta.

Mitä tässä pykälässä säädetään velkojasta, koskee myös velallisen velan takaajaa, vakuuden asettajaa ja kanssavelallista.

54 §

Päätös velkajärjestelyn aloittamisesta

Jollei 5 momentista muuta johdu, tuomioistuimen tulee päättäessään velkajärjestelyn aloittamisesta:

Tuomioistuimen on, jollei 66 §:stä muuta johdu eikä asiassa ole sovellettu 52 a §:ää,

viipymättä lähetettävä velkojille sekä takaa-
jille, vakuuden asettajille ja kanssavelallisille
jäljennös päätöksestä, hakemuksesta ja velal-
lisen ehdotuksesta maksuohjelmaksi sekä
selvitys 31 a §:ssä tarkoitettusta mahdollisuu-
desta vaatia maksuohjelman keston jatkamisa-
ta.

Jos hakemukseen on liitetty ehdotus mak-
suohjelmaksi ja päätös velkajärjestelyn aloit-
tamisesta on tehty enintään neljä kuukautta
maksuohjelmaehdotuksessa käytetyn saldo-
päivän jälkeen, tuomioistuimien asettaa 2 mo-
mentin 2 ja 3 kohdassa tarkoitettua määräpäi-
vää vain, jos se on tarpeellista maksuohjel-
maehdotuksen tarkistamiseksi.

62 a §

Ilmoitukset ja tiedoksiantotapa

Maksuohjelmaa koskevan päätöksen anta-
mispäivä on ilmoitettava velalliselle, kaikille
velkojille, velallisen kotipaikan ulosottovi-
ranomaiselle ja selvittäjälle, jos sellainen on
määrätty. Ilmoituksessa on mainittava, onko
maksuohjelmaehdotusta muutettu sen jäl-
keen, kun ehdotus on toimitettu asiaan osalli-
sille. Ilmoitusta ei kuitenkaan tarvitse tehdä
velkojalle, jonka saatava velalliselta on vä-
häinen ja joka ei ole toimittanut lausumaa
maksuohjelmaehdotuksesta. Maksuohjelman
muuttamista koskevan päätöksen antamis-
päivä on ilmoitettava velalliselle ja niille vel-
kojille, joille asiassa on varattu tilaisuus tulla
kuulluksi. Maksuohjelman raukeamisesta on
ilmoitettava velalliselle, velallisen kotipaikan
ulosottoviranomaiselle sekä velkojille. Muu-
toksenhakutuomioistuimien voi antaa ilmoitta-
misen käräjäoikeuden tehtäväksi.

Tässä laissa tarkoitettut ilmoitukset ja tie-
doksiannot voidaan toimittaa sähköisellä tie-
donsiirtomenetelmällä tai postitse tavallisella
kirjeellä, jollei tiedoksiantoa ole tarpeen toi-
mittaa vastaanottotodistusta tai saantitodis-
tusta vastaan taikka muuta riita-asioita varten
säädettyä tiedoksiantotapaa käyttäen. Velko-
jan prosessiosoitteena voidaan käyttää säh-
köpostiosoitetta tai muuta sähköisen tiedon-
siirron osoitetta taikka postiosoitetta, jonka
velkoja on 11 b §:ssä tarkoitettussa velkasel-
vittelyssä ilmoittanut velalliselle. Ilmoitus

velkajärjestelyn aloittamisesta voidaan tehdä
ulosottoviranomaiselle myös puhelimitse.

63 §

Muutoksenhaku

— — — — —
Jos päätökseen, jolla velkajärjestelyä kos-
keva hakemus on hylätty, on haettu muutosta
ja velallinen on asetettu konkurssiin ennen
asian ratkaisemista muutoksenhakutuomiois-
tuimessa, konkurssi raukeaa, jos velkajärjes-
tely aloitetaan. Jos velkajärjestely aloitetaan
muutoksenhakutuomioistuimen päätöksellä
ja tällöin on vireillä hakemus velallisen aset-
tamisesta konkurssiin, hakemus raukeaa
maksuohjelman tultua vahvistetuksi.

64 §

Selvittäjän määrääminen

Velkajärjestelyssä voidaan määrätä selvit-
tämä, jos se on velallisen taloudellisen aseman
selvittämiseksi, omaisuuden rahaksimuuton
vuoksi tai muuten velkajärjestelyn toteutta-
miseksi tarpeen. Jos velallisen hakemukseen
on liitetty ehdotus maksuohjelmaksi, selvittä-
jä voidaan määrätä vain, jos se on asian riitai-
suuden tai epäselvyyden vuoksi tarpeen.
Selvittäjä voidaan määrätä myös takaus- ja
vakuusvastuun järjestelyssä. Lisäsuoritusten
vahvistamista koskevassa asiassa selvittäjä
voidaan määrätä, jos se on asian riitaisuuden
tai epäselvyyden vuoksi taikka muusta erityi-
sestä syystä tarpeen.

66 §

Selvittäjän tehtävät

— — — — —
Jos selvittäjän tietoon tulee seikka, joka
saattaa aiheuttaa velallisen hakemuksen hyl-
käämisen, selvittäjän on saatettava asia tuo-
mioistuimen ratkaistavaksi. Jos selvittäjän
tietoon tulee 60 §:ssä tarkoitettu takaisin-
saannin peruste, hänen on ilmoitettava siitä
velkojille.

70 §

Selvittäjän palkkio ja kustannusten korvaaminen

Selvittäjällä on oikeus saada tehtävästään kohtuullinen palkkio sekä korvaus hänelle aiheutuneista tehtävän kannalta tarpeellisista kustannuksista. Jos selvittäjänä on toiminut julkinen oikeusavustaja, palkkio ja korvaus suoritetaan valtion oikeusaputoimistolle.

Velallisen on maksettava selvittäjän saatavasta määrä, joka vastaa velallisen maksuvaraa enintään maksuohjelman vahvistamisen tai muuttamisen jälkeen seuraavien neljän kuukauden ajalta. Tämä maksuvelvollisuus on myös silloin, kun selvittäjä on määrätty lisäsuoritusten vahvistamista varten, jollei velallinen osoita, että hänen maksuvaransa on selvästi heikentynyt maksuohjelman vahvistamisen tai muuttamisen yhteydessä lasketusta maksuvarasta. Tällöin velallisen on maksettava selvittäjän saatavasta määrä, joka vastaa velallisen maksuvaraa lisäsuorituksen vahvistamisen jälkeen seuraavien neljän kuukauden ajalta. Jos velalliseen sovelletaan 45 a §:ää, hänen on kuitenkin maksettava selvittäjän saatavasta määrä, joka vastaa velallisen maksuvaraa enintään maksuohjelman vahvistamisen tai muuttamisen jälkeen seuraavien kuuden kuukauden ajalta. Velallisen maksuosuus voidaan ottaa myös velalliselle velkajärjestelyn alkamisen jälkeen kertyneistä varoista.

Velallisen maksuosuuden ylittävä määrä selvittäjän saatavasta määrätään maksettavaksi valtion varoista. Jos hakemus hylätään, saatava määrätään kokonaisuudessaan maksettavaksi valtion varoista. Velallisen on tällöin korvattava valtiolle sen varoista maksettu saatava, jos hakemuksen hylkääminen on perustunut siihen, että velallinen on laiminlyönyt menettelyyn liittyviä velvollisuuksiaan. Lisäsuoritusten vahvistamista koskevassa asiassa voidaan hakemuksen tehnyt velkoja määrätä korvaamaan valtiolle sen varoista maksettu saatava, jos hakemus on ollut ilmeisen perusteeton.

Jos selvittäjä on määrätty huolehtimaan maksuohjelmassa vahvistetusta rahaksimuutosta, palkkio ja kustannukset tästä tehtävästä

otetaan kuitenkin omaisuuden myyntihinnasta.

Jos velallinen asetetaan konkurssiin, 2 momentissa tarkoitettu, maksamatta oleva palkkio ja korvaus sekä niille varojen tilittämiseen kertyvä korko maksetaan konkurssissa velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetun lain 3 §:ssä tarkoitettujen saatavien jälkeen parhaalla etuoikeudella ja ennen 20 a §:ssä tarkoitettuja saatavia.

Tarkempia säännöksiä selvittäjän palkkios- ta ja kustannusten korvauksesta annetaan oikeusministeriön asetuksella.

Palkkion ja korvauksen maksatukseen sovelletaan, mitä tuomioistuimessa kuullulle todistajalle valtion varoista maksettavista korvauksista säädetään.

87 a §

Tuomioistuimen ilmoitusvelvollisuus

Silloin kun asiassa sovelletaan 45 a §:ää, tuomioistuimen on viipymättä ilmoitettava Patenti- ja rekisterihallitukselle kaupparekisteriin merkitsemistä varten 21 §:ssä tarkoitettua väliaikaisen kiellon määräämisestä ja velkajärjestelyn aloittamisesta sekä maksuohjelman vahvistamisesta ja asian käsittelyn päättymisestä muun syyn vuoksi. Ilmoituksesta annetaan tarkempia säännöksiä oikeusministeriön asetuksella.

87 b §

Merkintä kaupparekisteriin elinkeinotoiminnan velkojen järjestelystä

Jos elinkeinon- tai ammatinharjoittaja on merkitty kaupparekisteriin, Patenti- ja rekisterihallituksen on 87 a §:ssä tarkoitettua ilmoituksen perusteella tehtävä viipymättä kaupparekisteriin merkintä väliaikaisen kiellon määräämisestä ja velkajärjestelyn aloittamisesta sekä maksuohjelman vahvistamisesta ja asian käsittelyn päättymisestä muun syyn vuoksi. Merkinnästä tulee ilmetä pää-

töksen tehnyt tuomioistuin sekä ajankohta, jolloin päätös tehtiin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain 9 a §:n 1 momenttia, 10 §:n 2, 3, 7, 8 ja 11 kohtaa sekä 10 a §:ää sovelletaan, jos velkajärjestelyhakemus tai muu velkajärjestelyä koskeva asia on vireillä käräjäoikeudessa tämän lain voimaan tullessa eikä päätöksen antamispäivää ole ilmoitettu, tai jos asia tulee vireille lain tultua voimaan. Muutoksenhakutuomioistuimessa sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä, jos asia on ennen tämän lain voimaantuloa ratkaistu alemmassa tuomioistuimessa ja sellaisessa asiassa myös käräjäoikeudessa, jos asia on muutoksenhakutuomioistuimesta palautettu käräjäoikeuteen.

Tämän lain 20 a §:ää ja 70 §:n 5 momenttia sovelletaan, jos velkajärjestely on aloitettu tämän lain tultua voimaan.

Tämän lain 31 §:n 3 momenttia, 32 §:n 2 momentin 2 kohtaa, 49 a §:ää, 52 §:n 3 momenttia, 52 a §:ää, 54 §:n 2 momentin johdantokappaletta sekä 4 ja 5 momenttia, 62 a §:n 2 momenttia ja 64 §:n 1 momenttia sovelletaan, jos velkajärjestelyä koskeva asia tulee vireille käräjäoikeudessa tämän lain tultua voimaan.

Jos velalliselle on vahvistettu lisäsuoritusvelvollisuus tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten nojalla, lisäsuoritusvelvollisuuteen sovelletaan 1 päivästä tammikuuta 2015 tämän lain 35 a §:n 3 ja 5 momenttia.

Tämän lain 41 §:n 2 momenttia sovelletaan, vaikka maksuohjelma on vahvistettu ennen tämän lain voimaantuloa.

2.

Laki

talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain (713/2000) 1 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, seuraavasti:

1 §

Talous- ja velkaneuvonnan sisältö

1 momentin 3—5 kohdissa tarkoitetuissa asioissa myös elinkeinotoimintaan liittyvien velkojen osalta.

Talous- ja velkaneuvonnassa avustetaan yksityistä elinkeinon- tai ammatinharjoittajaa

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki**ulosottokaaren muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ulosottokaaren (705/2007) 2 luvun 1 §, 26 §:n 1 momentin johdantokappale ja 3 momentti sekä 27 §:n 2 momentti seuraavasti:

2 luku

Ulosottooperusteet

1 §

Yleinen säännös

Ulosottoasian vireilletulo ja täytäntöönpano edellyttävät, että hakijalla on 2 §:ssä tarkoitettu ulosottooperuste, jossa vastaajalle on asetettu 1 luvun 1 §:ssä tarkoitettu velvoite tai määrätty turvaamistoimi, eikä siinä tarkoitettu oikeus ole lakannut maksun, vanhentumisen tai muun syyn vuoksi. Jollei 2 momentista muuta johdu, ulosottomiehen on tarkistettava, ettei saatava ole vanhentunut, sekä pyydettävä asianosaisilta selvitystä, jos oikeuden lakkaamisesta on epäselvyyttä.

Ulosottomies ottaa velan vanhentumisesta annetun lain (728/2013) 13 a §:ssä tarkoitettua vanhentumisen huomioon vain väitteen ja esitetyn selvityksen perusteella. Vanhentumisaika lasketaan siitä, kun saatava on ulosottooperusteen mukaan erääntynyt, jollei velallinen osoita velan erääntyneen sitä aikaisemmin.

Vakuusoikeuden haltijan oikeudesta saada maksu ilman ulosottooperustetta säädetään 4 ja 5 luvussa. Ulosottomies saa ilman eri ulosottooperustetta panna täytäntöön ulosottomenettelystä johtuvia veloitteita niin kuin tässä laissa säädetään.

26 §

Määräajan jatkaminen

Velkoja voi nostaa tuomioistuimessa kanteen velallista vastaan ja vaatia ulosottooperusteen määräajan jatkamista. Tuomioistuin voi määrätä määräajan jatkamaan 10 vuotta laskettuna alkuperäisen määräajan päättymisestä tai saatavan lopullisesta vanhentumisesta velan vanhentumisesta annetun lain 13 a §:n nojalla. Edellytyksenä jatkamiselle on, että velallinen on ulosottooperusteen alkuperäisen määräajan kuluessa olennaisesti vaikeuttanut velkojan maksunsaantia siten, että hän on:

—————
 Kanne ulosottooperusteen määräajan jatkamisesta on nostettava viimeistään kahden vuoden kuluttua alkuperäisen määräajan päättymisestä taikka saatavan lopullisesta vanhentumisesta velan vanhentumisesta annetun lain 13 a §:n nojalla.

27 §

Saatavan vanhentuminen ja määräajan jatkamista koskeva tuomio

—————
 Tuomiossa, jolla ulosottooperusteen määräaika sen päättymisen jälkeen jatketaan, velalliselle asetetaan maksuvelvollisuus sellai-

sena kuin se oli määräajan päättyessä taikka saatavan vanhentuessa lopullisesti velan vanhentumisesta annetun lain 13 a §:n nojalla, jollei sen jälkeen tapahtuneesta maksusta tai muusta vastaavasta seikasta muuta johdu. Velallisen maksuvelvollisuus tulee voimaan heti ja on voimassa jatkettun määräajan päätymiseen saakka. Sitä koskeva lainvoimaa

vailla oleva tuomio on täytäntöönpanokelpoinen niin kuin edellä tässä luvussa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

velan vanhentumisesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan velan vanhentumisesta annetun lain (728/2003) 8 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 708/2007, sekä
lisätään lakiin uusi 13 a § ja sen edelle uusi väliotsikko seuraavasti:

Lopullinen vanhentuminen

13 a §

Lopullinen vanhentuminen

Luonnollisen henkilön sopimukseen perustuva rahavelka vanhentuu viimeistään, kun 20 vuotta on kulunut velan erääntymisestä. Jos velkoja on luonnollinen henkilö, vanhentumisaika on 25 vuotta. Tässä tarkoitettua vanhentumisaikaa ei voida katkaista.

Velan vanhentumisesta ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuutta koskevan määrä-

ajan umpeen kulumisen johdosta säädetään ulosottokaaren (705/2007) 2 luvun 27 §:ssä.

Tässä pykälässä tarkoitettu vanhentuminen ei estä ulosottoperusteen määräajan jatkamista, josta säädetään ulosottokaaren 2 luvun 26 §:ssä sekä 27 §:n 2–4 momentissa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan myös ennen lain voimaantuloa erääntyneisiin velkoihin. Vanhentumisaikaa katsotaan kuitenkin ennen lain voimaan tuloa kuluneen enintään 15 vuotta.

Helsingissä 12 päivänä kesäkuuta 2014

Pääministeri

JYRKI KATAINEN

Oikeusministeri *Anna-Maja Henriksson*

Liite
Rinnakkaistekstit

1.

Laki

yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/1993) 50 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1273/2002,
muutetaan 9 a §, 10 §:n 2, 3 ja 7—10 kohta, 10 a, 11, 13 ja 15 §, 17 §:n 3 momentti, 18 §:n 1 ja 2 momentti, 19 ja 20 §, 21 §:n 2 momentti, 30 §:n 5 momentti, 31 §:n 3 ja 5 momentti, 32 §:n 2 momentin 2 kohta, 35 a §:n 1, 3 ja 5 momentti, 41 §:n 2 momentti, 45 §, 46 §:n otsikko ja 1 momentti, 49 §:n 3 momentti, 54 §:n 2 momentin johdantokappale ja 4 momentti, 62 a §, 63 §:n 2 momentti, 64 §:n 1 momentti, 66 §:n 4 momentti ja 70 §,
sellaisina kuin niistä ovat 9 a §, 10 §:n 2 ja 3 kohta, 49 §:n 3 momentti, 54 §:n 4 momentti ja 63 §:n 2 momentti laissa 63/1997, 10 a §, 35 a §:n 1 ja 5 momentti ja 41 §:n 2 momentti laissa 1273/2002, 18 §:n 1 momentti laissa 1612/2009, 21 §:n 2 momentti ja 54 §:n 2 momentin johdantokappale laissa 113/1995, 30 §:n 5 momentti laissa 632/2010, 31 §:n 5 momentti laissa 117/2008, 35 a §:n 3 momentti ja 64 §:n 1 momentti laissa 1088/2006, 62 a § laeissa 113/1995 ja 63/1997 sekä 70 § osaksi laissa 1088/2006, sekä
lisätään 10 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 63/1997 ja 1273/2002, uusi 11 kohta, lakiin uusi 11 b, 12 a, 12 b, 20 a, 38 a, 45 a, 45 b, 49 a ja 52 a §, 52 §:ään uusi 3 momentti, 54 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 113/1995 ja 63/1997, uusi 5 momentti, 87 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 385/2010, uusi 3 momentti ja lakiin uusi 87 b § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 luku

3 luku

Velkajärjestelyn aloittaminen

Velkajärjestelyn aloittaminen

9 a §

9 a §

Velkajärjestelyn estyminen väliaikaisesta syystä

Velkajärjestelyn estyminen väliaikaisesta syystä

Jos velallisella ei väliaikaisena pidettävästä syystä ole maksuvaraa tai velallinen ei sellaisen syyn vuoksi kykene maksuvarallaan maksamaan tavallisia velkojaan vähäisenä pidettävää määrää enempää, velkajärjestelyä ei voida myöntää. Syyn väliaikaisuutta ja maksuvaran määrää arvioitaessa on otettava huomioon erityisesti velallisen ansaintamahdolli-

Jos velallisella ei väliaikaisena pidettävästä syystä ole maksuvaraa tai velallinen ei sellaisen syyn vuoksi kykene maksuvarallaan maksamaan tavallisia velkojaan vähäisenä pidettävää määrää enempää, velkajärjestelyä ei voida myöntää. Syyn väliaikaisuutta ja maksuvaran määrää arvioitaessa on otettava huomioon erityisesti velallisen ansaintamah-

suudet.

dollisuudet. *Syytä ei voida pitää väliaikaisena, jos maksuvaran puuttuminen tai vähäisyys johtuu työttömyydestä, joka on kestänyt yli 18 kuukautta.*

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta yksityisenä elinkeinon- tai ammatinharjoittajana elinkeinotoimintaa harjoittavaan velalliseen. Elinkeinotoimintaa harjoittavaa velallista koskevista velkajärjestelyn lisäedellytyksistä säädetään 7 luvussa.

10 §

Velkajärjestelyn yleiset esteet

Jollei 10 a §:stä muuta johdu, velkajärjestelyä ei voida myöntää, jos:

2) velallinen on epäiltynä esitutkinnassa tai syytteessä rikoksesta taikka hänen syykseen on luettu rikos, ja velkajärjestely voitaisiin 1 kohdan nojalla evätä, jos velalliselle määrätään rikoksen perusteella maksuvelvollisuus;

3) merkittävänä pidettävää velkaa on syntynyt elinkeinotoiminnassa, jossa on menetelty törkeän sopimattomasti velkoja kohtaan tai laiminlyöty olennaisesti lakisääteisiä velvollisuuksia tai joka on ollut pääasiallisesti keinotulunluonteista;

7) velkojen perusteesta ja syntyolosuhteista, velallisen tavasta hoitaa talouttaan tai muista seikoista voidaan päätellä olevan todennäköistä, että velallinen on velkaantunut harkitusti velkajärjestelyä silmällä pitäen tai ilmeisen kevytmielisesti ottaen huomioon se, minkälaista harkintaa hänen asemassaan olleelta henkilöltä sellaisissa olosuhteissa kohtuudella voidaan edellyttää;

8) velallinen on velkajärjestelyä varten antanut taloudellisesta asemastaan vääriä tai harhaanjohtavia tietoja, *jättänyt selvittämättä mahdollisuudet sovintoratkaisuun*, laiminlyönyt 6 §:ssä säädetyn tietojenantovelvollisuutensa tai 7 §:ssä säädetyn myötävaikutusvelvollisuutensa, rikkonut 12 §:ssä säädetyn maksu- ja vakuudenasettamiskiellon tai muu-

10 §

Velkajärjestelyn yleiset esteet

Jollei 10 a §:stä muuta johdu, velkajärjestelyä ei voida myöntää, jos:

2) velallinen on epäiltynä esitutkinnassa tai syytteessä rikoksesta taikka hänen syykseen on luettu rikos, *ja hänelle voidaan määrätä rikoksen perusteella maksuvelvollisuus, eikä velkajärjestelyn myöntämistä voida pitää perusteltuna velan määrä, rikoksen laatu, vahingon kärsineen asema ja muut seikat huomioon ottaen;*

3) merkittävänä pidettävää velkaa on syntynyt elinkeinotoiminnassa, jossa on menetelty törkeän sopimattomasti velkoja kohtaan tai laiminlyöty olennaisesti *muusta kuin maksukyvyttömyydestä johtuvasta syytä* lakisääteisiä velvollisuuksia tai joka on ollut pääasiallisesti keinotulunluonteista;

7) velkojen perusteesta ja syntyolosuhteista, velallisen tavasta hoitaa talouttaan tai muista seikoista voidaan päätellä olevan todennäköistä, että velallinen on velkaantunut harkitusti velkajärjestelyä silmällä pitäen tai *velallisen velkaantumiseen johtaneita toimia voidaan kokonaisuutena arvioiden pitää piittaamattomina ja vastuuttomina ottaen huomioon velallisen ikä, asema ja muut olosuhteet sekä se, ovatko luotonantajat toimineet vastuullisesti;*

8) velallinen on velkajärjestelyä varten antanut taloudellisesta asemastaan vääriä tai harhaanjohtavia tietoja, laiminlyönyt 6 §:ssä säädetyn tietojenantovelvollisuutensa tai 7 §:ssä säädetyn myötävaikutusvelvollisuutensa, rikkonut 12 §:ssä säädetyn maksu- ja

toin menettelyllään tai laiminlyönnillään vaikeuttanut velkajärjestelyä;

9) on perusteltua syytä olettaa, että velallinen ei tulisi noudattamaan maksuohjelmaa; tai

10) velalliselle on aikaisemmin myönnetty velkajärjestely.

vakuudenasettamiskiellon tai muutoin menettelyllään tai laiminlyönnillään vaikeuttanut velkajärjestelyä;

9) on perusteltua syytä olettaa, että velallinen ei tulisi noudattamaan maksuohjelmaa;

10) velalliselle on aikaisemmin vahvistettu maksuohjelma; tai

11) yksityishenkilöiden välisen merkittävän vahingonkorvauksen, kauppahinnanpalautuksen tai muun vastaavan velan järjestäminen olisi kokonaisuutena arvioiden kohtuutonta.

10 a §

Velkajärjestelyn myöntäminen yleisestä esteestä huolimatta

Velkajärjestely voidaan 10 §:n estämättä myöntää, jos siihen on painavia syitä ottaen erityisesti huomioon velkaantumisesta kulunut aika, velallisen toimet velkojen maksamiseksi ja muut velallisen olosuhteet sekä velkajärjestelyn merkitys velallisen ja velkojen kannalta.

10 a §

Velkajärjestelyn myöntäminen yleisestä esteestä huolimatta

Velkajärjestely voidaan 10 §:ssä säädetyistä esteistä huolimatta myöntää, jos siihen on painavia syitä ottaen erityisesti huomioon velallisen toimet velkojen maksamiseksi, velkaantumisesta kulunut aika ja muut velallisen olosuhteet sekä velkajärjestelyn merkitys velallisen ja velkojen kannalta.

11 §

Velvollisuus selvittää mahdollisuus sovintoon

Ennen velkajärjestelyn hakemista velallisen on selvitettävä mahdollisuudet tehdä velkojen kanssa sovintoratkaisu taloudellisen tilanteensa korjaamiseksi

11 §

Velvollisuus selvittää mahdollisuus sovintoon ja velkojen myötävaikutusvelvollisuus

Ennen velkajärjestelyn hakemista velallisen on selvitettävä mahdollisuudet päästä velkojen kanssa sovintoratkaisuun velkojensa järjestelemisestä, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta velallisen vähäisen maksukyvyyn, velkojen suuren lukumäärän, tuntemattomien velkojen tai muun syyn vuoksi.

Velkojan tulee hyvän luotonanto- ja perintätätävän mukaisesti myötävaikuttaa sovinnon syntymiseen.

(uusi)

11 b §

Velkaselvittely

Velkajärjestelyn hakemista ja velkatilanteen selvittämistä varten velkojan tulee kirjallisesti ilmoittaa velalliselle tämän pyynn-

nöstä:

1) saatavan peruste, eräpäivä ja määrä pääomaan, korkoon ja velkojen perimis- ja täytäntöönpanokuluihin eriteltynä velallisen pyytämälle päivämäärälle laskettuna (saldo-päivä);

2) jos velkojalla on useita saatavia, niitä koskeva tunnistetieto;

3) velan lopullisen vanhentumisen päivämäärä ja peruste;

4) vakuusvelan määrä ja annetut vakuudet;

5) velallisen lisäksi mahdolliset muut velasta vastuussa olevat;

6) maksuyhteystiedot;

7) puhelinnumero;

8) sähköpostiosoite tai muu sähköisen tiedonsiirron osoite, johon tässä laissa tarkoitettujen tiedoksiannot ja ilmoitukset toimitetaan (prosessiosoite) tai postiosoite, jos velkoja ilmoittaa haluavansa käyttää postiosoitetta prosessiosoitteena; ja

9) muut velallisen pyytämät tiedot, jotka ovat tarpeen velkajärjestelyhakemuksen tai maksuohjelmaehdotuksen laatimista varten.

(uusi)

12 a §

Elinkeinonharjoittajia koskevat poikkeukset maksukieltoon

Vakuusvelkojalla on 12 §:ssä säädetyn kiellon estämättä oikeus saada maksu velan ehtojen mukaisista, velkajärjestelyn alkamisen jälkeen eräntyivistä koroista ja muista luottokustannuksista. Velkoja ei voi saattaa voimaan ehtoa luottokustannusten ennenaikaisesta maksamisesta.

Edellä 12 §:ssä säädetyn kiellon estämättä elinkeinotoimintaa harjoittavan velallisen:

1) on maksettava työntekijöiden palkat ja työstä aiheutuneiden kustannusten korvaukset velkajärjestelyn alkamista edeltäneiltä kolmelta kuukaudelta;

2) on maksettava ennen velkajärjestelyn alkamista kertyneet työntekijöiden lomapalkat ja -korvaukset;

3) pankissa olevan luotollisen maksuliikennetilin tilisuhdetta ja velalliselle tulevien maksujen ohjaamista tällaiselle tilille voidaan jatkaa sekä lukea tilille kertyvät suoritukset pankin tiliin liittyvän luottosaatavan

lyhennykseksi.

(uusi)

12 b §

Vakuuden arvon suojaaminen velallisen harjoittaessa elinkeinotoimintaa

Vakuusvelkojalla on oikeus korvaukseen sellaisesta vakuusomaisuuden arvon alenemisesta velkojan vahingoksi, joka johtuu omaisuuden käyttämisestä velallisen elinkeinotoiminnassa 13 §:ssä tarkoitetun perintäkiellon tai 21 §:ssä tarkoitetun väliaikaisen perintäkiellon voimassaoloaikana. Suoritettu korvaus luetaan vakuusvelan lyhennykseksi.

Velallisen on pidettävä velkajärjestelyn piiriin kuuluvan velan vakuutena oleva, velallisen elinkeinotoiminnassa käytettävä perintäkiellon alainen omaisuus asianmukaisesti vakuutettuna vahingon varalta.

13 §

Perintäkielto ja turvaamistoimet

Velkajärjestelyn alettua velalliseen ei saa kohdistaa toimenpiteitä maksukiellon piiriin kuuluvan velan perimiseksi tai sen suorittamisen turvaamiseksi. Jo aloitettuja toimenpiteitä ei saa jatkaa. Velalliseen ei tällaisen velan osalta myöskään saa kohdistaa maksuviivästyksen seuraamuksia. Tässä säädetyn kiellon piiriin kuuluvat muun muassa seuraavat toimenpiteet:

1) esinevakuusoikeuteen perustuvien rahaksimuutto- tai takaisinotto-oikeuksien käyttäminen tai muu vakuuden hyödyntäminen maksun saamiseksi;

2) velan irtisanominen ja velan perustana olevan sopimuksen irtisanominen tai purkaminen maksuviivästyksen vuoksi, lukuun ottamatta tililuottoa koskevan sopimuksen irtisanomista tai purkamista uuden velan epäämiseksi;

3) velallisella velkojalta olevan saatavan käyttäminen velkojan saatavan kuittaamiseen lukuun ottamatta veronkantolaissa (611/78) tarkoitettua kuittausta.

13 §

Perintäkielto ja turvaamistoimet

Velkajärjestelyn alettua velalliseen ei saa kohdistaa toimenpiteitä maksukiellon piiriin kuuluvan velan perimiseksi tai sen suorittamisen turvaamiseksi. Jo aloitettuja toimenpiteitä ei saa jatkaa. Velalliseen ei tällaisen velan osalta myöskään saa kohdistaa maksuviivästyksen seuraamuksia. Tässä säädetyn kiellon piiriin kuuluvat muun muassa seuraavat toimenpiteet:

1) esinevakuusoikeuteen perustuvien rahaksimuutto- tai takaisinotto-oikeuksien käyttäminen tai muu vakuuden hyödyntäminen maksun saamiseksi;

2) velan irtisanominen ja velan perustana olevan sopimuksen irtisanominen tai purkaminen maksuviivästyksen vuoksi, lukuun ottamatta tililuottoa koskevan sopimuksen irtisanomista tai purkamista uuden velan epäämiseksi;

3) velallisella velkojalta olevan saatavan käyttäminen velkojan saatavan kuittaamiseen lukuun ottamatta veronkantolaissa (609/2005) tarkoitettua kuittausta;

4) *velkajärjestelyn piiriin kuuluvan velan maksun laiminlyöntiin perustuvan velalliselle*

Kiellon vastainen toimi on tehoton. Jos vakuutena olevaa omaisuutta on kiellon vastaisesti luovutettu, luovutuksensaaja voi kuitenkin saada vilpittömän mielen suojan sen mukaan kuin erikseen säädetään. Kielto ei estä velkojaa panemasta vireille oikeudenkäyntiä tai muuta menettelyä oikeuden säilyttämiseksi tai täytäntöönpanoperusteen hankkimiseksi. Kielto ei myöskään estä velkojaa hakemasta velallisen omaisuutta koskevaa viranomaisen päätöstä turvaamistoimenpiteestä ja päätöksen täytäntöönpanoa.

Velallisen omaisuutta koskeva, ennen velkajärjestelyn alkamista määrätty turvaamistoimi pysyy voimassa, jollei tuomioistuin toisin määrää. Ennen turvaamistoimen peruuttamista tai rajoittamista on toimenpidettä hakeneelle velkojalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi.

15 §

Poikkeuksen myöntäminen perintäkiellosta

Tuomioistuin voi vakuusvelkojan vaatimuksesta myöntää velkojalle luvan 13 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen oikeuksien käyttämiseen, jos vakuutena oleva omaisuus ei kuulu velallisen perusturvaan tai on ilmeistä, että velallinen ei kykene maksamaan velkojalle 29 §:n mukaan määräytyvää vakuusvelkaosuutta. Päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei tuomioistuin toisin määrää. Omistusasunnon rahaksimuuttoa voidaan vakuusvelkojan edellä tarkoitettusta vaatimuksesta huolimatta lykätä 35 §:ssä säädetyn edellytyksin.

haitallisen hallinnollisen päätöksen tekeminen.

Kiellon vastainen toimi on tehoton. Jos vakuutena olevaa omaisuutta on kiellon vastaisesti luovutettu, luovutuksensaaja voi kuitenkin saada vilpittömän mielen suojan sen mukaan kuin erikseen säädetään. Kielto ei estä velkojaa panemasta vireille oikeudenkäyntiä tai muuta menettelyä oikeuden säilyttämiseksi tai täytäntöönpanoperusteen hankkimiseksi. Kielto ei myöskään estä velkojaa hakemasta velallisen omaisuutta koskevaa viranomaisen päätöstä turvaamistoimenpiteestä ja päätöksen täytäntöönpanoa, *ellei 4 momentista muuta johdu.*

Velallisen omaisuutta koskeva, ennen velkajärjestelyn alkamista määrätty turvaamistoimi pysyy voimassa, jollei tuomioistuin toisin määrää *tai 4 momentista muuta johdu.* Ennen turvaamistoimen peruuttamista tai rajoittamista on toimenpidettä hakeneelle velkojalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi.

Velkajärjestelyn alettua velallisen elinkeinotoiminnassa käyttämään omaisuuteen ei saa velkajärjestelyn piiriin kuuluvan velan perusteella kohdistaa viranomaisen päätökseen perustuvaa turvaamistoimenpidettä. Ennen velkajärjestelyn alkamista määrätty turvaamistoimenpide lakkaa velkajärjestelyn alkaessa.

15 §

Poikkeuksen myöntäminen perintäkiellosta

Tuomioistuin voi vakuusvelkojan vaatimuksesta myöntää velkojalle luvan 13 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen oikeuksien käyttämiseen, jos:

1) *vakuutena oleva omaisuus ei kuulu velallisen perusturvaan eikä velallinen tarvitse sitä elinkeinotoiminnassaan, paitsi jos on ilmeistä, että velallinen ei kykene maksamaan velkojalle 29 §:n mukaan määräytyvää vakuusvelkaosuutta; tai*

2) *vaatimuksen perusteena on 12 a §:n 1 momentissa tai 12 b §:n 1 momentissa tarkoitettujen suoritusten taikka 12 b §:n 2 momentissa säädetyn vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyönti, joka ei ole merkitykseltään vähenen.*

Päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei tuomioistuimien toisin määrää. Omistusasunnon rahaksimuuttoa voidaan vakuusvelkojan edellä tarkoitettua vaatimuksesta huolimatta lykätä 35 §:ssä säädettyin edellytyksin.

17 §

Ulosmittauskielto

Jos velalliselta ulosmitatun omaisuuden myynnistä on kuulutettu ennen velkajärjestelyn alkamista, tuomioistuin voi määrätä täytäntöönpanon keskeytettäväksi ja myynnin peruutettavaksi, jos omaisuus kuuluu velallisen perusturvaan ja on ilmeistä, että omaisuutta ei velkajärjestelyssä ole käytettävä velkojen suoritukseksi.

17 §

Ulosmittauskielto

Jos velalliselta ulosmitatun omaisuuden myynnistä on kuulutettu ennen velkajärjestelyn alkamista, tuomioistuin voi määrätä täytäntöönpanon keskeytettäväksi ja myynnin peruutettavaksi, jos:

1) omaisuus kuuluu velallisen perusturvaan tai velallinen tarvitsee sitä elinkeinotoiminnassaan; ja

2) on ilmeistä, että omaisuutta ei velkajärjestelyssä ole käytettävä velkojen suoritukseksi.

18 §

Muu täytäntöönpano ja virka-apu

Velkajärjestelyn alettua ei saa panna täytäntöön päätöstä velallisen häätämisestä hallinnassa olevasta huoneistosta, jota velallinen käyttää asuntonaan, jos häädön perusteena on huoneistosta suoritettavan, ennen velkajärjestelyn alkamista erääntyneen vuokran tai muun vastikkeen suorittamatta jättäminen. Sama koskee asunto-osakeyhtiölain (1599/2009) nojalla tehtyä päätöstä velallisen asunnon ottamisesta yhtiön hallintaan. Tuomioistuin voi kuitenkin velkojan vaatimuksesta sallia täytäntöönpanon, jos sen estyminen olisi kohtuutonta ottaen huomioon toimenpiteet, joihin velkoja on ryhtynyt huoneiston osalta, tai jos on ilmeistä, että velallinen ei kykene maksamaan velkajärjestelyn alkamisen jälkeen erääntyviä vuokria tai muita vastikkeita.

Velkajärjestelyn alettua saa antaa virka-apua osamaksukaupasta annetussa laissa (91/66) tarkoitettuun tavaran takaisinottoon tai tilitykseen, jos tavara ei kuulu velallisen

18 §

Muu täytäntöönpano ja virka-apu

Velkajärjestelyn alettua ei saa panna täytäntöön päätöstä velallisen häätämisestä hallinnassa olevasta huoneistosta, jota velallinen käyttää asuntonaan tai jota pääasiallisesti käytetään velallisen elinkeinotoiminnassa, jos häädön perusteena on huoneistosta suoritettavan, ennen velkajärjestelyn alkamista erääntyneen vuokran tai muun vastikkeen suorittamatta jättäminen. Sama koskee asunto-osakeyhtiölain (1599/2009) nojalla tehtyä päätöstä velallisen asunnon ottamisesta yhtiön hallintaan. Tuomioistuin voi kuitenkin velkojan vaatimuksesta sallia täytäntöönpanon, jos sen estyminen olisi kohtuutonta ottaen huomioon toimenpiteet, joihin velkoja on ryhtynyt huoneiston osalta, tai jos on ilmeistä, että velallinen ei kykene maksamaan velkajärjestelyn alkamisen jälkeen erääntyviä vuokria tai muita vastikkeita.

Velkajärjestelyn alettua osamaksukaupasta annetussa laissa (91/1966) tarkoitettuun tava-

perusturvaan tai jos velkojalle on annettu tämän lain mukainen oikeus käyttää 13 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuja oikeuksiaan. Velallisen perusturvaan kuuluvan omaisuuden takaisinottoon tai tilitykseen ei saa antaa virka-apua, ja vireilläoleva takaisinotto tai tilitys on keskeytettävä, kunnes maksuohjelma vahvistetaan tai toisin määrätään.

ran takaisinottoon tai tilitykseen saa antaa virka-apua vain, jos tavara ei kuulu velallisen perusturvaan *eikä velallinen tarvitse sitä elinkeinotoiminnassaan* tai jos velkojalle on annettu 15 §:ssä säädetty oikeus käyttää 13 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuja oikeuksiaan. *Vastaavasti vireilläoleva takaisinotto ja tilitys on keskeytettävä, kunnes maksuohjelma vahvistetaan tai toisin määrätään.*

19 §

Eräiden sopimusten irtisanominen

Velkajärjestelyn alettua velallinen voi irtisanoa vuokrasopimuksen, jossa velallinen on vuokralaisena, päättämään kahden kuukauden kuluttua irtisanomisesta sopimuksen kestoja tai irtisanomista koskevien ehtojen estämättä. Velallinen ei irtisanomisaikaan kohdistuvan vuokran tai muun vastikkeen lisäksi ole velvollinen suorittamaan muuta korvausta sopimuksen ennakaisen päättymisen vuoksi.

Vuokrausluottosopimuksen osalta on voimassa mitä yrityksen saneerauksesta annetun lain 27 §:ssä säädetään.

19 §

Eräiden sopimusten asema

Velkajärjestelyn alettua velallinen voi irtisanoa vuokrasopimuksen tai muun sopimuksen, jossa velallinen on vuokralaisena *tai jonka velallinen on kuluttajana tehnyt*, päättämään kahden kuukauden kuluttua irtisanomisesta sopimuksen kestoja tai irtisanomista koskevien ehtojen estämättä. Velallinen ei irtisanomisaikaan kohdistuvan vuokran tai muun vastikkeen lisäksi ole velvollinen suorittamaan muuta korvausta sopimuksen ennakaisen päättymisen vuoksi.

Edellä 1 momentista poiketen elinkeinotoimintaa harjoittavan velallisen vuokraaman pääasiallisesti elinkeinotoiminnassa käytettävän huoneiston vuokranantajalla on oikeus korvaukseen sopimuksen ennakaisen päättymisen vuoksi. Korvaus käsittää omaisuuden hallinnan palauttamisesta aiheutuneet välttämättömät kustannukset sekä kohtuullisen korvauksen muusta vahingosta, jonka vuokranantaja osoittaa hänelle aiheutuvan. Korvaus on velkajärjestelyn piiriin kuuluvaa velkaa.

Vuokrausluottosopimuksen osalta noudatetaan mitä yrityksen saneerauksesta annetun lain 27 §:ssä säädetään.

Se, joka on ennen velkajärjestelyn alkamista tehdyllä sopimuksella sitoutunut suoritukseen elinkeinotoimintaa harjoittavalle velalliselle mutta jonka suoritus on velkajärjestelyn alkaessa täyttämättä, on 12 §:n estämättä oikeutettu saamaan maksun suorituksestaan, jos suoritusta voidaan pitää velallisen toiminnan kannalta tavanomaisena.

20 §

Suhde konkurssiin

Jos velkoja on hakenut velallisen asettamista konkurssiin ja velallinen ennen konkurssiin asettamista hakee velkajärjestelyä, konkurssihakemuksen käsittely on lykättävä, kunnes päätös velkajärjestelyn aloittamisesta on tehty. Samoin on meneteltävä, jos velkoja hakee velallisen asettamista konkurssiin velallisen velkajärjestelyä koskevan hakemuksen ollessa vireillä. Konkurssihakemus raukeaa, jos velkajärjestely päätetään aloittaa.

20 §

Suhde konkurssiin

Jos silloin, kun hakemus velkajärjestelystä tehdään, on vireillä myös hakemus velallisen asettamisesta konkurssiin, konkurssihakemusta ei saa ratkaista ennen kuin päätös velkajärjestelyn aloittamisesta on tehty. Samoin on meneteltävä, jos velkajärjestelyä koskevan hakemuksen tultua vireille, mutta ennen asian ratkaisemista, tehdään hakemus velallisen asettamisesta konkurssiin. Jos velkajärjestely aloitetaan, konkurssihakemus raukeaa maksuohjelman tultua vahvistetuksi. Jos hakemus velkajärjestelystä hylätään tai asian käsittely päättyy muutoin kuin maksuohjelman vahvistamiseen, konkurssihakemuksen käsittelyä on jatkettava. Muutoksenhaun vaikutuksesta konkurssiin säädetään tämän pykälän 2 momentissa ja 63 §:n 2 momentissa.

Jos velallinen on hakenut tai ilmoittaa hakevansa muutosta päätökseen, jolla hakemus velkajärjestelystä on hylätty, 1 momentissa tarkoitettua tai myöhemmin vireille tullutta velallisen konkurssiin asettamista koskevaa hakemusta käsittelevä tuomioistuin voi velallisen vaatimuksesta lykätä päätöksen antamista konkurssiin asettamisesta siihen saakka, kunnes valitus on ratkaistu muutoksenhakutuomioistuimessa tai asian käsittely muusta syystä lakkaa. Edellytyksenä on, että lykkäämiseen on erityisen painava syy ottaen huomioon erityisesti ne perusteet, joihin velallinen on valituksessaan vedonnut tai joihin hän ilmoittaa vetoavansa. Lykkäämistä koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta. Jos velallinen asetetaan konkurssiin, tuomioistuin voi velallisen vaatimuksesta määrätä, että konkurssipesä ei saa myydä omaisuutta enempää kuin on välttämätöntä tappioiden välttämiseksi tai konkurssipesän hallinnosta ja omaisuuden hoidosta aiheutuvien kustannusten maksamiseksi ennen kuin velkajärjestelyä koskeva päätös on lainvoimainen tai asiassa toisin määrätään.

Konkurssissa olevan velallisen hakemusta velkajärjestelystä ei voida ottaa tutkittavaksi ennen kuin konkurssissa on vahvistettu pesäluettelo.

Velkajärjestelyn alettua velallinen voidaan

velkojan hakemuksesta asettaa konkurssiin vain, jos konkurssihakemus perustuu velkajärjestelyn alkamisen jälkeen syntyneen velan maksun laiminlyöntiin. Tällöin konkurssiin asettamista voidaan velallisen vaatimuksesta lykätä enintään kuukaudella, jos siihen on velkajärjestelyn jatkamisen kannalta erityisen painava syy. Lykkäämistä koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta. Jos velallinen asetetaan konkurssiin, velkajärjestely raukeaa.

(uusi)

20 a §

Velkajärjestelyn alkamisen jälkeen syntynyt velka

Jos velallinen asetetaan konkurssiin hakemuksesta, joka on tehty ennen maksuohjelman päättymistä, velkajärjestelyn aloittamisen ja maksuohjelman vahvistamisen välisenä aikana syntyneet saatavat ja niille varojen tilittämiseen kertyvä korko maksetaan konkurssissa velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetun lain (1578/1992) 3 §:ssä tarkoitettujen saatavien jälkeen parhaalla etuoikeudella. Jos asian käsittely päättyy muutoin kuin maksuohjelman vahvistamiseen, edellä mainittu etuoikeus on velkajärjestelyn aloittamisen ja asian käsittelyn päättymisen välisenä aikana syntyneillä saatavilla ja niille varojen tilittämiseen kertyvällä korolla, jos hakemus konkurssiin asettamisesta on ollut vireillä velkajärjestelyn aloittamispäätöksen ja asian käsittelyn päättymisen välisenä aikana tai tehty kolmen kuukauden kuluessa asian käsittelyn päättymisestä. Maksamatta oleva velallisen maksuosuus selvittäjän palkkiosta ja korvauksesta sekä niille varojen tilittämiseen kertyvä korko maksetaan kuitenkin ensin.

21 §

Väliaikainen kielto

Päätökseen, jolla on määrätty 1 momentissa tarkoitettu väliaikainen kielto, ei saa erikseen hakea muutosta. Jos tuomioistuim on hylännyt väliaikaista kieltoa koskevan vaatimuksen,

21 §

Väliaikainen kielto

Päätökseen, jolla on määrätty 1 momentissa tarkoitettu väliaikainen kielto, ei saa erikseen hakea muutosta. Jos tuomioistuim on hylännyt väliaikaista kieltoa koskevan vaati-

päätökseen saa hakea erikseen muutosta vain, jos kieltoa on haettu velallisen perusturvaan kuuluvan omaisuuden rahaksimuuton estämiseksi. Velallisen muutoksenhakemus on toimitettava muutoksenhakemuksen käsittelevälle tuomioistuimelle viipymättä, ja valitus on otettava tuomioistuimessa tutkittavaksi kiireellisesti. Tuomioistuimen on, milloin aihetta on, varattava velkojille tilaisuus vastata valitukseen.

muksen, päätökseen saa hakea erikseen muutosta vain, jos kieltoa on haettu velallisen perusturvaan kuuluvan *tai velallisen elinkeinotoiminnassa tarvitseman omaisuuden* rahaksimuuton estämiseksi. Velallisen muutoksenhakemus on toimitettava muutoksenhakemuksen käsittelevälle tuomioistuimelle viipymättä, ja valitus on otettava tuomioistuimessa tutkittavaksi kiireellisesti. Tuomioistuimen on, milloin aihetta on, varattava velkojille tilaisuus vastata valitukseen.

30 §

Yleissäännös maksuohjelmasta tavallisten velkojen osalta

Jos velallisen on 70 §:n 1 momentin nojalla suoritettava selvittäjän saatava, maksuohjelman kesto pitenee neljä kuukautta. Jos velallisen osuus selvittäjän saatavasta kertyy hänen maksuvarastaan maksuohjelman vahvistamisen jälkeen lyhyemmässä ajassa kuin neljässä kuukaudessa, maksuohjelman kesto pitenee vain tämän ajan.

30 §

Yleissäännös maksuohjelmasta tavallisten velkojen osalta

Jos velallisen on 70 §:n nojalla suoritettava selvittäjän saatava, maksuohjelman kesto pitenee neljä kuukautta. *Maksuohjelman kesto pitenee kuitenkin kuusi kuukautta, jos velallisen elinkeinotoiminnan velat järjestellään 45 a §:n nojalla.* Jos velallisen osuus selvittäjän saatavasta kertyy hänen maksuvarastaan maksuohjelman vahvistamisen jälkeen edellä mainittua lyhyemmässä ajassa, maksuohjelman kesto pitenee vain tämän ajan.

31 §

Tavallisten velkojen keskinäinen asema

Viimesijaisesti maksuvara ja varat on osoitettava velkajärjestelyn aloittamisen ja maksuohjelman vahvistamisen välisenä aikana kertyneille koroille sekä sellaisille veloille, jotka konkurssissa ovat viimeiseksi suoritettavia.

31 §

Tavallisten velkojen keskinäinen asema

Viimesijaisesti maksuvara ja varat on osoitettava *saldopäivän* ja maksuohjelman vahvistamisen välisenä aikana kertyneille koroille sekä sellaisille veloille, jotka konkurssissa ovat viimeiseksi suoritettavia. *Jos saldopäivä on aikaisempi kuin neljä kuukautta ennen velkajärjestelyn aloittamista, viimesijaisia ovat velkajärjestelyn aloittamisen ja maksuohjelman vahvistamisen välisenä aikana kertyneet korot.*

Jos velkajärjestelyn piiriin kuuluva velka vanhentuisi ulosottokaaren (705/2007) 2 luvun 27 §:n nojalla maksuohjelman aikana, velalle tuleva osuus maksuvarasta ja varoista on

Jos velkajärjestelyn piiriin kuuluva velka vanhentuisi ulosottokaaren (705/2007) 2 luvun 27 §:n *tai velan vanhentumisesta annetun lain (728/2003) 13 a §:n* nojalla mak-

ulosottoperusteen määräajan päättymistä seuraavan kalenterikuukauden alusta lukien osoitettava muille velkojille. Maksuohjelmassa otetaan vastaavasti huomioon sellaisen velan vanhentuminen, josta velkajärjestelyvelallinen yhdessä jonkun toisen kanssa vastaa takauksen tai muun syyn perusteella.

suohjelman aikana, velalle tuleva osuus maksuvarasta ja varoista on *velan lopullista vanhentumista* seuraavan kalenterikuukauden alusta lukien osoitettava muille velkojille. Maksuohjelmassa otetaan vastaavasti huomioon sellaisen velan vanhentuminen, josta velkajärjestelyvelallinen yhdessä jonkun toisen kanssa vastaa takauksen tai muun syyn perusteella.

32 §

Tavallisten velkojen vähimmäiskertymä velallisen omistaessa asuntonsa

Tavallisten velkojen vähimmäiskertymään luetaan:

2) se kertymä, jonka enintään viisi vuotta kestävä maksuohjelma tuottaisi tavallisille velkojille, jos velallisen asumiskustannukset arvioidaan sen mukaan, että hänen ja hänen perheensä asuminen järjestetään edullisimman saatavilla olevan vaihtoehdon mukaan.

32 §

Tavallisten velkojen vähimmäiskertymä velallisen omistaessa asuntonsa

Tavallisten velkojen vähimmäiskertymään luetaan:

2) se kertymä, jonka *viisi vuotta kestävä* maksuohjelma tuottaisi tavallisille velkojille, jos velallisen asumiskustannukset arvioidaan sen mukaan, että hänen ja hänen perheensä asuminen järjestetään edullisimman saatavilla olevan vaihtoehdon mukaan.

35 a §

Lisäsuoritusvelvollisuus

Velallisella on velvollisuus maksaa lisäsuorituksina velkojilleen maksuohjelman aikana saamistaan tuloista ja varoista tässä pykälässä säädetty määrä.

Jos velallisen tulot vähennettyinä lisääntyneillä työmatkakustannuksilla ja muilla tulojen hankkimisesta velalliselle aiheutuneilla välittömillä lisämenoilla kasvavat maksuohjelmaan merkittyihin tuloihin verrattuna kalenterivuoden aikana vähintään 831 euroa, velallisen on käytettävä velkojensa suorituksiksi puolet 831 euroa ylittävästä osasta. Näin laskettua määrää ei kuitenkaan tarvitse käyttää velkojen suorituksiksi siltä osin kuin ve-

35 a §

Lisäsuoritusvelvollisuus

Velalliselle vahvistetaan maksuohjelmassa velvollisuus maksaa lisäsuorituksina velkojilleen maksuohjelman aikana saamistaan tuloista ja varoista tässä pykälässä säädetty määrä. *Jäljempänä 3 momentissa tarkoitettua lisäsuoritusvelvollisuutta ei kuitenkaan vahvisteta velalliselle, jonka tulojen ei voida olettaa kasvavan maksuohjelman aikana 3 momentissa tarkoitettua määrää enempää.*

Jos velallisen tulot vähennettyinä lisääntyneillä työmatkakustannuksilla ja muilla tulojen hankkimisesta velalliselle aiheutuneilla välittömillä lisämenoilla kasvavat maksuohjelmaan merkittyihin tuloihin verrattuna kalenterivuoden aikana vähintään 1500 euroa, velallisen on käytettävä velkojensa suorituksiksi puolet 1500 euroa ylittävästä osasta. Näin laskettua määrää ei kuitenkaan tarvitse käyttää velkojen suorituksiksi siltä osin kuin

lallinen on tarvinnut sitä muihin välttämättömiin menoihinsa.

Kertaluonteiseen suoritukseen perustuva maksuvelvollisuus on täytettävä kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun velallinen sai varat haltuunsa. Muilta osin lisäsuoritusvelvollisuus on täytettävä seuraavan kalenterivuoden ensimmäisten kolmen kuukauden aikana. Maksuajankohdasta voidaan määrätä toisin, jos se on tarkoituksenmukaista lisäsuoritusten vähäisyyden tai muun erityisen syyn vuoksi. Maksuohjelman päättymisvuodelta lisäsuoritukset on kuitenkin maksettava ohjelman päättymistä seuraavien kolmen kuukauden aikana.

velallinen on tarvinnut sitä muihin välttämättömiin menoihinsa.

Kertaluonteiseen suoritukseen perustuva maksuvelvollisuus on täytettävä kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun velallinen sai varat haltuunsa. Muilta osin lisäsuoritusvelvollisuus on täytettävä seuraavan kalenterivuoden aikana. Jos maksuohjelma päättyy kalenterivuoden aikana, lisäsuoritukset on maksuohjelman päättymisvuodelta maksettava samaan aikaan kuin viimeisen kokonaisen kalenterivuoden lisäsuoritukset. Maksuajankohdasta voidaan määrätä toisin, jos se on tarkoituksenmukaista lisäsuoritusten vähäisyyden tai muun erityisen syyn vuoksi.

(uusi)

38 a §

*Maksuohjelman vahvistaminen yksinkertais-
tetussa menettelyssä*

Jollei 3 momentissa tarkoitettua estettä ole, maksuohjelmaehdotus voidaan 38 §:n 1 momenttia sekä 55—57 §:n säännöksiä noudattamatta vahvistaa maksuohjelmaksi, jos:

1) velkajärjestelyyn on 9—11 §:n mukaan edellytykset; ja

2) kaikki sellaiset tunnetut velkojat, joiden saatavat ovat velkojien saatavien kokonaismäärästä yhteensä vähintään 80 prosenttia, ja jokainen velkoja, jonka saatavan määrä on vähintään 5 prosenttia velkojien saatavien kokonaismäärästä, on antanut hyväksyntänsä maksuohjelmaehdotukselle tai ei ole esittänyt sitä koskevaa väitettä.

Tuomioistuimelle on ohjelmaehdotuksen yhteydessä toimitettava selvitys siitä, miten ja milloin niille velkojille, jotka eivät ole hyväksyneet ehdotusta, on annettu tieto ehdotuksesta ja varattu tilaisuus lausua siitä sekä ehdotusta vastustaneiden velkojien kirjalliset lausumat. Tuomioistuimelle on toimitettava myös velallisen lausuma kirjallisena.

Ehdotusta maksuohjelmaksi ei voida vahvistaa, ellei ehdotus ole sitä vastustaneen velkojan osalta 25, 26, 29 ja 31 §:n mukainen, tai jos se muutoin poikkeaa siitä, mitä velkojien yhdenvertaisesta kohtelusta tässä laissa säädetään. Lisäksi tuomioistuimen on

aina tutkittava yksityisvelkojan 31 a §:n mukainen vaatimus.

41 §

Maksuohjelman noudattaminen

Velallisella, jonka maksukyky on heikentynyt, on 1 momentin estämättä oikeus lykätä kullekin velkojalle tulevan maksun suorittamista maksuohjelman keston aikana yhteismäärältään enintään kolmen kuukauden maksuvelvollisuutta vastaavalla määrällä ilmoittamalla velkojalle lykkäyksestä ja sen syystä. Velallisen lykkäämä maksu erääntyy maksuohjelman päättyessä.

41 §

Maksuohjelman noudattaminen

Velallisella, jonka maksukyky on heikentynyt, on 1 momentin estämättä oikeus lykätä kullekin velkojalle tulevan maksun suorittamista maksuohjelman keston aikana yhteismäärältään enintään kolmen kuukauden maksuvelvollisuutta vastaavan, tai jos maksuohjelman kesto tavallisten velkojen osalta on kolmea vuotta pidempi, enintään viiden kuukauden maksuvelvollisuutta vastaavan määrän osalta ilmoittamalla velkojalle lykkäyksestä. Velallisen lykkäämä maksu erääntyy maksuohjelman päättyessä.

45 §

Velkajärjestelyn lisäedellytykset eräissä tapauksissa

Velalliselle, joka harjoittaa elinkeinotoimintaa yksityisenä elinkeinon- tai ammatinharjoittajana, voidaan myöntää velkajärjestely tämän lain mukaan vain, jos:

1) velallisella ei ole kyseisestä elinkeinotoiminnasta aiheutuneita velkoja tai niitä on vähän ja hänen yksinomaan tai pääasiallisesti tässä elinkeinotoiminnassa käytettävä varallisuutensa on vähäinen; tai

2) kyseiseen elinkeinotoimintaan liittyviä velkoja on enemmän kuin vähän mutta niitä ei ole erääntyneinä maksamatta ja velallinen kykenee maksamaan elinkeinotoimintaan liittyvät velat toiminnasta saatavilla tuloilla sitä mukaa kuin ne erääntyvät.

Velalliselle, joka harjoittaa elinkeinotoimintaa avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön henkilökohtaisesti vastuunalaisena yhtiömiehenä, voidaan myöntää velkajärjestely tämän lain mukaan vain, jos:

1) yhtiö on maksukykyinen eikä sitä uhkaa maksukyvyttömyys; tai

2) yhtiön osalta on vireillä yrityksen saneerausesta annetussa laissa tarkoitettu menette-

45 §

Yksityistalouden velkojen järjestelyä koskevat lisäedellytykset

Yksityisenä elinkeinon- tai ammatinharjoittajana toimivan velallisen yksityistalouden velat voidaan järjestellä tämän lain mukaan vain, jos hänellä on maksuvaraa tavallisten velkojen maksamiseen eikä 46 §:n 2 momentista aiheudu estettä toiminnan jatkamiselle ja:

1) velallisella ei ole kyseisestä elinkeinotoiminnasta aiheutuneita velkoja tai niitä on vähän;

2) kyseiseen elinkeinotoimintaan liittyviä velkoja on enemmän kuin vähän mutta niitä ei ole erääntyneinä maksamatta ja velallinen kykenee maksamaan elinkeinotoimintaan liittyvät velat toiminnasta saatavilla tuloilla sitä mukaa kuin ne erääntyvät; tai

3) velallisen elinkeinotoimintaan liittyvät velat järjestellään tämän lain mukaisesti.

Jos velallinen harjoittaa elinkeinotoimintaa avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön henkilökohtaisesti vastuunalaisena yhtiömiehenä, hänen yksityistalouden velkansa voidaan järjestellä tämän lain mukaan vain, jos:

1) yhtiö on maksukykyinen eikä sitä uhkaa

ly.

maksukyvyttömyys; tai

2) yhtiön osalta on vireillä yrityksen saneeraus-
rauksesta annetussa laissa tarkoitettu menet-
tely.

*Velallisen aiemmin harjoittamaan elinkei-
notoimintaan liittyviä velkoja pidetään yksi-
tyistalouden velkoina, jos kyseinen elinkeino-
toiminta on lopetettu ja velallisen velkavas-
tuut on selvitetty.*

(uusi)

45 a §

*Elinkeinotoiminnan velkojen järjestelyä kos-
kevat lisäedellytykset*

*Yksityisenä elinkeinon- tai ammatinharjoit-
tajana toimivan velallisen elinkeinotoimin-
taan liittyvät velat voidaan järjestellä tämän
lain mukaan vain, jos:*

1) velallisen yksityistalouden velat järjes-
tellään tämän lain mukaisesti;

2) velallisen elinkeinotoiminta on melko
pienimuotoista eikä sen tervehdyttäminen
edellytä yritystoimintaa koskevia järjestelyjä;

3) velallinen kykenee maksamaan menette-
lyn alkamisen jälkeen syntyvät elinkeinotoi-
mintaan liittyvät velkansa toiminnasta saata-
villa tuloilla sitä mukaa kuin ne erääntyvät;
ja

4) toiminnan jatkaminen ei aiheuta 46 §:n
1 momentissa tarkoitettua luoton ottoa laa-
jempaa velkaantumista.

*Elinkeinotoimintaa avoimen yhtiön tai
kommandiittiyhtiön henkilökohtaisesti vas-
tuunalaisena yhtiömiehenä harjoittavan ve-
lallisen elinkeinotoimintaan liittyvät velat
voidaan järjestellä tämän lain mukaan vain,
jos:*

1) yhtiön osalta on vireillä yrityksen sanee-
rauksesta annetussa laissa tarkoitettu menet-
tely; ja

2) kysymys on yhtiömiehen velasta, eivätkä
1 kohdassa tarkoitettu menettelyssä tehdyt
toimenpiteet ulota vaikutuksiaan yhtiömie-
heen.

*Tämän lain mukaan ei voida järjestellä yh-
tiön velkaa.*

(uusi)

45 b §

Elinkeinotoiminnan velkojen järjestelyä koskeva erityinen este

Elinkeinotoimintaan liittyviä velkoja ei voida järjestellä tämän lain mukaisesti, jos on perusteltua syytä olettaa, että hakemuksen pääasiallisena tarkoituksena on velkojien perintätoimien estäminen tai muu velkojan oikeuden loukkaaminen.

46 §

Velkoja ja varallisuutta koskeva erityissäännös

Edellä 45 §:ssä tarkoitettussa tapauksessa:
1) velkajärjestelyn piiriin eivät kuulu kyseiseen elinkeinotoimintaan liittyvät velat tai kyseisen yhtiön velat;
2) velallinen voi 7 §:n 1 momentissa säädetyn kiellon estämättä tehdä kyseisen elinkeinotoiminnan kannalta tarpeellista velkaa, joka ei ole määrältään tai ehdoiltaan epätavallista.

46 §

Luoton ottaminen elinkeinotoiminnassa ja varallisuuden säilyttäminen

Edellä 45 §:ssä ja 45 a §:ssä tarkoitettussa tapauksessa velallinen voi 7 §:n 1 momentissa säädetyn kiellon estämättä ottaa kyseisen elinkeinotoiminnan kannalta tarpeellista luottoa, jos se ei ole määrältään tai ehdoiltaan epätavallista. Velallinen voi kuitenkin ottaa määrältään tavallista suuremman luoton, jos luoton ottaminen on tarkoituksenmukaista ottaen huomioon toiminnasta mak-suohjelman aikana velalliselle odotettavissa oleva kertyvä tulo.

49 §

Käsittelyjärjestys ja toimivaltaisuus

Velkajärjestelystä päättää se tuomioistuin, joka on velallisen yleinen oikeuspaikka tai, jos velalliset hakevat velkajärjestelyä yhdessä, se tuomioistuin, joka on heistä jonkun yleinen oikeuspaikka. Edellä 45 §:n 2 momentin 2 kohdassa ja 48 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tapauksessa velkajärjestelystä voi päättää se tuomioistuin, jossa saneerausmenettely on vireillä.

49 §

Käsittelyjärjestys ja toimivaltaisuus

Velkajärjestelystä päättää se tuomioistuin, joka on velallisen yleinen oikeuspaikka tai, jos velalliset hakevat velkajärjestelyä yhdessä, se tuomioistuin, joka on heistä jonkun yleinen oikeuspaikka. Edellä 45 §:n 2 momentin 2 kohdassa, 45 a §:n 2 momentissa ja 48 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tapauksessa velkajärjestelystä voi päättää se tuomioistuin, jossa saneerausmenettely on vireillä.

(uusi)

49 a §

*Toimivaltainen tuomioistuin konkurssiin
asettamista koskevassa asiassa*

Jos velallista koskeva konkurssihakemus on vireillä, kun velkajärjestelyä koskeva hakemus tulee vireille tai jos konkurssihakemus tulee vireille ennen kuin päätös velkajärjestelyn aloittamisesta on tehty, konkurssihakemus käsitellään siinä käräjäoikeudessa, jossa velkajärjestelyhakemus on vireillä tai joka on käsitellyt velkajärjestelyn aloittamista koskevan asian. Sen käräjäoikeuden, jonne konkurssihakemus on tehty, on siirrettävä konkurssihakemus velkajärjestelyhakemusta käsittelevän tai sitä käsitelleen käräjäoikeuden ratkaistavaksi.

Velkajärjestelyn aloittamisen ja maksuohjelman vahvistamisen välisenä aikana tehtävä hakemus velallisen asettamisesta konkurssiin käsitellään siinä käräjäoikeudessa, joka on päättänyt velkajärjestelyn aloittamisesta.

Jos velallinen asetetaan konkurssiin, 1 tai 2 momentissa tarkoitettu käräjäoikeus voi siirtää asian siihen käräjäoikeuteen, joka muutoin on toimivaltainen käsittelemään velallisen konkurssia, jos se on tarkoituksenmukaista. Käräjäoikeuden on samalla määrättävä pesänhoitaja.

50 §

(kumotaan)

Velkajärjestelyn hakeminen

Konkurssissa olevan velallisen hakemusta ei voida ottaa tutkittavaksi ennen kuin konkurssissa on vahvistettu pesäluettelo.

52 §

Velkojien kuuleminen hakemuksesta

(uusi)

52 §

Velkojien kuuleminen hakemuksesta

Tuomioistuin voi hylätä hakemuksen velkojia kuulematta, jos on ilmeistä, että hakemuksen tarkoituksena on velallisen konkurssiin asettamisen viivästyttäminen.

(uusi)

52 a §

Velkojien kuuleminen hakemuksesta ja maksuohjelmaehdotuksesta

Jos hakemukseen on liitetty ehdotus maksuohjelmaksi eikä 2 momentista muuta johdu, tuomioistuimen on:

1) annettava hakemus ja maksuohjelmaehdotus tiedoksi velkojille;

2) asetettava määräpäivä, johon mennessä velkojien on toimitettava tuomioistuimelle kirjallinen lausuma velallisen hakemuksesta ja maksuohjelmaehdotuksesta sekä mahdolliset väitteet ehdotukseen sisältyvistä veloista uhalla, että lausumat ja väitteet muuten voidaan jättää huomioon ottamatta; ja

3) annettava yksityisvelkojalle selvitys 31 a §:ssä tarkoitettusta mahdollisuudesta vaatia maksuohjelman keston jatkamista.

Jos 38 a §:n 1 momentissa tarkoitettut hyväksynnit maksuohjelmaehdotukselle on annettu kirjallisesti ja velallinen on kuullut kaikkia velkojia, päätös velkajärjestelyn aloittamisesta ja maksuohjelman vahvistamisesta voidaan tehdä velkojia enempää kuulematta.

Mitä tässä pykälässä säädetään velkojasta, koskee myös velallisen velan takaajaa, vakuuden asettajaa ja kanssavelallista.

54 §

Päätös velkajärjestelyn aloittamisesta

Päätäessään velkajärjestelyn aloittamisesta tuomioistuimen tulee:

Tuomioistuimen on, jollei 66 §:stä muuta johdu, viipymättä lähetettävä velkojille sekä takaajille, vakuuden asettajille ja kanssavelallisille jäljennös päätöksestä, hakemuksesta ja velallisen ehdotuksesta maksuohjelmaksi sekä selvitys 31 a §:ssä tarkoitettusta mahdollisuudesta vaatia maksuohjelman keston jatkamista.

54 §

Päätös velkajärjestelyn aloittamisesta

Jollei 5 momentista muuta johdu, tuomioistuimen tulee päättäessään velkajärjestelyn aloittamisesta:

Tuomioistuimen on, jollei 66 §:stä muuta johdu eikä asiassa ole sovellettu 52 a §:ää, viipymättä lähetettävä velkojille sekä takaajille, vakuuden asettajille ja kanssavelallisille jäljennös päätöksestä, hakemuksesta ja velallisen ehdotuksesta maksuohjelmaksi sekä selvitys 31 a §:ssä tarkoitettusta mahdollisuudesta vaatia maksuohjelman keston jatkamista.

Jos hakemukseen on liitetty ehdotus maksuohjelmaksi ja päätös velkajärjestelyn aloittamisesta on tehty enintään neljä kuukautta maksuohjelmaehdotuksessa käytetyn saldo päivän jälkeen, tuomioistuin asettaa 2 momentin 2 ja 3 kohdassa tarkoitetun määrä päivän vain, jos se on tarpeellista maksuohjelmaehdotuksen tarkistamiseksi.

62 a §

Ilmoitukset ja tiedoksiantotapa

Maksuohjelmaa koskevan päätöksen antamispäivä on ilmoitettava velalliselle, kaikille velkojille, velallisen kotipaikan ulosottoviranomaiselle ja selvittäjälle, jos sellainen on määrätty. Ilmoituksessa on mainittava, onko maksuohjelmaehdotusta muutettu sen jälkeen, kun ehdotus on toimitettu asiaan osallisille. Ilmoitusta ei kuitenkaan tarvitse tehdä velkojalle, jonka saatava velalliselta on vähäinen ja joka ei ole toimittanut lausumaa maksuohjelmaehdotuksesta. Maksuohjelman muuttamista koskevan päätöksen antamispäivä on ilmoitettava velalliselle ja niille velkojille, joille asiassa on varattu tilaisuus tulla kuulluksi. Maksuohjelman raukeamisesta on ilmoitettava velalliselle, velallisen kotipaikan ulosottoviranomaiselle sekä velkojille siltä osin kuin tuomioistuin pitää sitä tarpeellisena. Muutoksenhakutuomioistuin voi antaa ilmoittamisen kärjäoikeuden tehtäväksi.

Tässä laissa tarkoitetut ilmoitukset ja tiedoksiannot voidaan toimittaa postitse velallisen ilmoittamalla osoitteella taikka telekopioita tai sähköpostia käyttäen, jollei tiedoksiantoa ole tarpeen toimittaa vastaanottodistusta tai saantitodistusta vastaan taikka muuta riita-asioita varten säädettyä tiedoksiantotapaa käyttäen. Ilmoitus velkajärjestelyn aloittamisesta voidaan tehdä ulosottoviranomaiselle myös puhelimitse.

62 a §

Ilmoitukset ja tiedoksiantotapa

Maksuohjelmaa koskevan päätöksen antamispäivä on ilmoitettava velalliselle, kaikille velkojille, velallisen kotipaikan ulosottoviranomaiselle ja selvittäjälle, jos sellainen on määrätty. Ilmoituksessa on mainittava, onko maksuohjelmaehdotusta muutettu sen jälkeen, kun ehdotus on toimitettu asiaan osallisille. Ilmoitusta ei kuitenkaan tarvitse tehdä velkojalle, jonka saatava velalliselta on vähäinen ja joka ei ole toimittanut lausumaa maksuohjelmaehdotuksesta. Maksuohjelman muuttamista koskevan päätöksen antamispäivä on ilmoitettava velalliselle ja niille velkojille, joille asiassa on varattu tilaisuus tulla kuulluksi. *Maksuohjelman raukeamisesta on ilmoitettava velalliselle, velallisen kotipaikan ulosottoviranomaiselle sekä velkojille.* Muutoksenhakutuomioistuin voi antaa ilmoittamisen kärjäoikeuden tehtäväksi.

Tässä laissa tarkoitetut ilmoitukset ja tiedoksiannot voidaan toimittaa *sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä tai postitse tavallisella kirjeellä*, jollei tiedoksiantoa ole tarpeen toimittaa vastaanottodistusta tai saantitodistusta vastaan taikka muuta riita-asioita varten säädettyä tiedoksiantotapaa käyttäen. *Velkojan prosessiosoitteena voidaan käyttää sähköpostiosoitetta tai muuta sähköisen tiedonsiirron osoitetta taikka postiosoitetta, jonka velkoja on 11 b §:ssä tarkoitetussa velkaselvittelyssä ilmoittanut velalliselle.* Ilmoitus velkajärjestelyn aloittamisesta voidaan tehdä ulosottoviranomaiselle myös puhelimitse.

63 §

Muutoksenhaku

Jos päätökseen, jolla velkajärjestelyä koskeva hakemus on hylätty, on haettu muutosta ja velallinen on asetettu konkurssiin ennen asian ratkaisemista muutoksenhakutuomioistuimessa, konkurssi raukeaa, jos velkajärjestely aloitetaan.

63 §

Muutoksenhaku

Jos päätökseen, jolla velkajärjestelyä koskeva hakemus on hylätty, on haettu muutosta ja velallinen on asetettu konkurssiin ennen asian ratkaisemista muutoksenhakutuomioistuimessa, konkurssi raukeaa, jos velkajärjestely aloitetaan. *Jos velkajärjestely aloitetaan muutoksenhakutuomioistuimen päätöksellä ja tällöin on vireillä hakemus velallisen asettamisesta konkurssiin, hakemus raukeaa maksuohjelman tultua vahvistetuksi.*

64 §

Selvittäjän määrääminen

Velkajärjestelyssä voidaan määrätä selvittäjä, jos se on velallisen taloudellisen aseman selvittämiseksi, omaisuuden rahaksimuuton vuoksi tai muuten velkajärjestelyn toteuttamiseksi tarpeen. Selvittäjä voidaan määrätä myös takaus- ja vakuusvastuun järjestelyssä. Lisäsuoritusten vahvistamista koskevassa asiassa selvittäjä voidaan määrätä, jos se on asian riittaisuuden tai epäselvyyden vuoksi taikka muusta erityisestä syystä tarpeen.

64 §

Selvittäjän määrääminen

Velkajärjestelyssä voidaan määrätä selvittäjä, jos se on velallisen taloudellisen aseman selvittämiseksi, omaisuuden rahaksimuuton vuoksi tai muuten velkajärjestelyn toteuttamiseksi tarpeen. *Jos velallisen hakemukseen on liitetty ehdotus maksuohjelmaksi, selvittäjä voidaan määrätä vain, jos se on asian riittaisuuden tai epäselvyyden vuoksi tarpeen.* Selvittäjä voidaan määrätä myös takaus- ja vakuusvastuun järjestelyssä. Lisäsuoritusten vahvistamista koskevassa asiassa selvittäjä voidaan määrätä, jos se on asian riittaisuuden tai epäselvyyden vuoksi taikka muusta erityisestä syystä tarpeen.

66 §

Selvittäjän tehtävät

Jos selvittäjän tietoon tulee seikka, joka saattaa aiheuttaa velallisen hakemuksen hylkäämisen, selvittäjän on saatettava asia tuomioistuimen ratkaistavaksi.

66 §

Selvittäjän tehtävät

Jos selvittäjän tietoon tulee seikka, joka saattaa aiheuttaa velallisen hakemuksen hylkäämisen, selvittäjän on saatettava asia tuomioistuimen ratkaistavaksi. *Jos selvittäjän tietoon tulee 60 §:ssä tarkoitettu takaisin-saannin peruste, hänen on ilmoitettava siitä velkojille.*

70 §

Selvittäjän palkkio ja kustannusten korvaaminen

Selvittäjällä on oikeus saada tehtävästään kohtuullinen palkkio sekä korvaus hänelle aiheutuneista tehtävän kannalta tarpeellisista kustannuksista. Velallisen on maksettava selvittäjän saatavasta määrä, joka vastaa velallisen maksuvaraa enintään maksuohjelman vahvistamisen tai muuttamisen tai lisäsuoritusten vahvistamisen jälkeen seuraavien neljän kuukauden ajalta. Tämä velallisen maksuosuus voidaan ottaa myös velalliselle velkajärjestelyn alkamisen jälkeen kertyneistä varoista. Velallisen maksuosuuden ylittävä määrä selvittäjän saatavasta määrätään maksettavaksi valtion varoista. Jos hakemus hylätään, saatava määrätään kokonaisuudessaan maksettavaksi valtion varoista. Velallisen on tällöin korvattava valtiolle sen varoista maksettu saatava, jos hakemuksen hylkääminen on perustunut siihen, että velallinen on laiminlyönyt menettelyyn liittyviä velvollisuuksiaan. Lisäsuoritusten vahvistamista koskevassa asiassa voidaan hakemuksen tehnyt velkoja määrätä korvaamaan valtiolle sen varoista maksettu saatava, jos hakemus on ollut ilmeisen perusteeton. Jos selvittäjä on määrätty huolehtimaan maksuohjelmassa vahvistetusta rahaksimuutosta, palkkio ja kustannukset tästä tehtävästä otetaan kuitenkin omaisuuden myyntihinnasta. Jos selvittäjänä on toiminut julkinen oikeusavustaja, palkkio ja korvaus suoritetaan valtion oikeusaputoimistolle. Tarkempia säännöksiä selvittäjän palkkiosta ja kustannusten korvauksesta annetaan oikeusministeriön asetuksella.

Palkkion ja korvauksen maksatuksesta on voimassa, mitä tuomioistuimessa kuullulle todistajalle valtion varoista maksettavista korvauksista on säädetty.

70 §

Selvittäjän palkkio ja kustannusten korvaaminen

Selvittäjällä on oikeus saada tehtävästään kohtuullinen palkkio sekä korvaus hänelle aiheutuneista tehtävän kannalta tarpeellisista kustannuksista. Jos selvittäjänä on toiminut julkinen oikeusavustaja, palkkio ja korvaus suoritetaan valtion oikeusaputoimistolle.

Velallisen on maksettava selvittäjän saatavasta määrä, joka vastaa velallisen maksuvaraa enintään maksuohjelman vahvistamisen tai muuttamisen jälkeen seuraavien neljän kuukauden ajalta. Tämä maksuvelvollisuus on myös silloin, kun selvittäjä on määrätty lisäsuoritusten vahvistamista varten, jollei velallinen osoita, että hänen maksuvaransa on selvästi heikentynyt maksuohjelman vahvistamisen tai muuttamisen yhteydessä lasketusta maksuvarasta. Tällöin velallisen on maksettava selvittäjän saatavasta määrä, joka vastaa velallisen maksuvaraa lisäsuorituksen vahvistamisen jälkeen seuraavien neljän kuukauden ajalta. Jos velalliseen sovelletaan 45 a §:ää, hänen on kuitenkin maksettava selvittäjän saatavasta määrä, joka vastaa velallisen maksuvaraa enintään maksuohjelman vahvistamisen tai muuttamisen jälkeen seuraavien kuuden kuukauden ajalta. Velallisen maksuosuus voidaan ottaa myös velalliselle velkajärjestelyn alkamisen jälkeen kertyneistä varoista.

Velallisen maksuosuuden ylittävä määrä selvittäjän saatavasta määrätään maksettavaksi valtion varoista. Jos hakemus hylätään, saatava määrätään kokonaisuudessaan maksettavaksi valtion varoista. Velallisen on tällöin korvattava valtiolle sen varoista maksettu saatava, jos hakemuksen hylkääminen on perustunut siihen, että velallinen on laiminlyönyt menettelyyn liittyviä velvollisuuksiaan. Lisäsuoritusten vahvistamista koskevassa asiassa voidaan hakemuksen tehnyt velkoja määrätä korvaamaan valtiolle sen varoista maksettu saatava, jos hakemus on ollut ilmeisen perusteeton.

Jos selvittäjä on määrätty huolehtimaan maksuohjelmassa vahvistetusta rahaksimuut-

tosta, palkkio ja kustannukset tästä tehtävästä otetaan kuitenkin omaisuuden myyntihinasta.

Jos velallinen asetetaan konkurssiin, 2 momentissa tarkoitettu, maksamatta oleva palkkio ja korvaus sekä niille varojen tilittämiseen kertyvä korko maksetaan konkurssissa velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetun lain 3 §:ssä tarkoitettujen saatavien jälkeen parhaalla etuoikeudella ja ennen 20 a §:ssä tarkoitettuja saatavia.

Tarkempia säännöksiä selvittäjän palkkiosta ja kustannusten korvauksesta annetaan oikeusministeriön asetuksella.

Palkkion ja korvauksen maksatukseen sovelletaan, mitä tuomioistuimessa kuullulle todistajalle valtion varoista maksettavista korvauksista säädetään.

87 a §

Tuomioistuimen ilmoitusvelvollisuus

(uusi)

(uusi)

87 a §

Tuomioistuimen ilmoitusvelvollisuus

Silloin kun asiassa sovelletaan 45 a §:ää, tuomioistuimen on viipymättä ilmoitettava Patenti- ja rekisterihallitukselle kaupparekisteriin merkitsemistä varten 21 §:ssä tarkoitetun väliaikaisen kiellon määräämisestä ja velkajärjestelyn aloittamisesta sekä maksuohjelman vahvistamisesta ja asian käsittelyn päättymisestä muun syyn vuoksi. Ilmoituksesta annetaan tarkempia säännöksiä oikeusministeriön asetuksella.

87 b §

Merkintä kaupparekisteriin elinkeinotoiminnan velkojen järjestelystä

Jos elinkeinon- tai ammatinharjoittaja on merkitty kaupparekisteriin, Patenti- ja rekisterihallituksen on 87 a §:ssä tarkoitetun ilmoituksen perusteella tehtävä viipymättä kaupparekisteriin merkintä väliaikaisen kiellon määräämisestä ja velkajärjestelyn aloittamisesta sekä maksuohjelman vahvistamisesta ja asian käsittelyn päättymisestä muun syyn vuoksi. Merkinnästä tulee ilmetä päätöksen tehnyt tuomioistuin sekä ajankohta,

jolloin päätös tehtiin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain 9 a §:n 1 momenttia, 10 §:n 2, 3, 7, 8 ja 11 kohtaa sekä 10 a §:ää sovelletaan, jos velkajärjestelyhakemus tai muu velkajärjestelyä koskeva asia on vireillä käräjäoikeudessa tämän lain voimaan tullessa eikä päätöksen antamispäivää ole ilmoitettu, tai jos asia tulee vireille lain tultua voimaan. Muutoksenhakutuomioistuimessa sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä, jos asia on ennen tämän lain voimaantuloa ratkaistu alemmassa tuomioistuimessa ja sellaisessa asiassa myös käräjäoikeudessa, jos asia on muutoksenhakutuomioistuimesta palautettu käräjäoikeuteen.

Tämän lain 20 a §:ää ja 70 §:n 5 momenttia sovelletaan, jos velkajärjestely on aloitettu tämän lain tultua voimaan.

Tämän lain 31 §:n 3 momenttia, 32 §:n 2 momentin 2 kohtaa, 49 a §:ää, 52 §:n 3 momenttia, 52 a §:ää, 54 §:n 2 momentin johdantokappaletta sekä 4 ja 5 momenttia, 62 a §:n 2 momenttia ja 64 §:n 1 momenttia sovelletaan, jos velkajärjestelyä koskeva asia tulee vireille käräjäoikeudessa tämän lain tultua voimaan.

Jos velalliselle on vahvistettu lisäsuoritusvelvollisuus tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten nojalla, lisäsuoritusvelvollisuuteen sovelletaan 1 päivästä tammikuuta 2015 tämän lain 35 a §:n 3 ja 5 momenttia.

Tämän lain 41 §:n 2 momenttia sovelletaan, vaikka maksuohjelma on vahvistettu ennen tämän lain voimaantuloa.

2.

Laki**talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain (713/2000) 1 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Talous- ja velkaneuvonnan sisältö

Talous- ja velkaneuvonnan sisältö

Tässä laissa tarkoitettu talous- ja velkaneuvontapalvelu on asiakkaille maksutonta.

Talous- ja velkaneuvonnassa avustetaan yksityistä elinkeinon- tai ammatinharjoittajaa 1 momentin 3—5 kohdissa tarkoitetuissa asioissa myös elinkeinotoimintaan liittyvien velkojen osalta.

Tässä laissa tarkoitettu talous- ja velkaneuvontapalvelu on asiakkaille maksutonta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki**ulosottokaaren muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ulosottokaaren (705/2007) 2 luvun 1 §, 26 §:n 1 momentin johdantokappale ja 3 momentti sekä 27 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 luku

2 luku

Ulosottoperusteet**Ulosottoperusteet**

1 §

1 §

Yleinen säännös

Yleinen säännös

Ulosottoasian vireilletulo ja täytäntöönpano edellyttävät, että hakijalla on 2 §:ssä tarkoitettu ulosottoeruste, jossa vastaajalle on asetettu 1 luvun 1 §:ssä tarkoitettu velvoite tai määrätty turvaamistoimi, eikä siinä tarkoitettu oikeus ole lakannut maksun, vanhentumisen tai muun syyn vuoksi. Ulosottomiehen on tarkistettava, ettei saatava ole vanhentunut, sekä pyydyttävä asianosaisilta selvitystä, jos oikeuden lakkaamisesta on epäselvyyttä.

Ulosottoasian vireilletulo ja täytäntöönpano edellyttävät, että hakijalla on 2 §:ssä tarkoitettu ulosottoeruste, jossa vastaajalle on asetettu 1 luvun 1 §:ssä tarkoitettu velvoite tai määrätty turvaamistoimi, eikä siinä tarkoitettu oikeus ole lakannut maksun, vanhentumisen tai muun syyn vuoksi. *Jollei 2 momentista muuta johdu*, ulosottomiehen on tarkistettava, ettei saatava ole vanhentunut, sekä pyydyttävä asianosaisilta selvitystä, jos oikeuden lakkaamisesta on epäselvyyttä.

Ulosottomies ottaa velan vanhentumisesta annetun lain (728/2013) 13 a §:ssä tarkoitettua vanhentumisen huomioon vain väitteen ja esitetyn selvityksen perusteella. Vanhentumisaika lasketaan siitä, kun saatava on ulosottoerusteen mukaan erääntynyt, jollei velallinen osoita velan erääntyneen sitä aikaisemmin.

Vakuusoikeuden haltijan oikeudesta saada maksu ilman ulosottoerustetta säädetään 4 ja 5 luvussa. Ulosottomies saa ilman eri ulosottoerustetta panna täytäntöön ulosottomenettelystä johtuvia velvoitteita niin kuin tässä laissa säädetään.

Vakuusoikeuden haltijan oikeudesta saada maksu ilman ulosottoerustetta säädetään 4 ja 5 luvussa. Ulosottomies saa ilman eri ulosottoerustetta panna täytäntöön ulosottomenettelystä johtuvia velvoitteita niin kuin tässä laissa säädetään.

26 §

Määräajan jatkaminen

Velkoja voi nostaa tuomioistuimessa kanteen velallista vastaan ja vaatia ulosottoperusteen määräajan jatkamista. Tuomioistuimella voi määrätä määräajan jatkumaan 10 vuotta laskettuna alkuperäisen määräajan päättymisestä. Edellytyksenä jatkamiselle on, että velallinen on alkuperäisen määräajan kuluessa olennaisesti vaikeuttanut velkojan maksunsaantia siten, että hän on:

Kanne ulosottoperusteen määräajan jatkamisesta on nostettava viimeistään kahden vuoden kuluttua alkuperäisen määräajan päättymisestä.

27 §

Saatavan vanhentuminen ja määräajan jatkamista koskeva tuomio

Tuomioissa, jolla ulosottoperusteen määräaika sen päättymisen jälkeen jatketaan, velalliselle asetetaan maksuvelvollisuus sellaisena kuin se oli määräajan päättyessä, jollei sen jälkeen tapahtuneesta maksusta tai muusta vastaavasta seikasta muuta johdu. Velallisen maksuvelvollisuus tulee voimaan heti ja on voimassa jatkettuna määräajan päättymiseen saakka. Sitä koskeva lainvoimaa vailla oleva tuomio on täytäntöönpanokelpoinen niin kuin edellä tässä luvussa säädetään.

26 §

Määräajan jatkaminen

Velkoja voi nostaa tuomioistuimessa kanteen velallista vastaan ja vaatia ulosottoperusteen määräajan jatkamista. Tuomioistuimella voi määrätä määräajan jatkumaan 10 vuotta laskettuna alkuperäisen määräajan päättymisestä tai saatavan lopullisesta vanhentumisesta velan vanhentumisesta annetun lain 13 a §:n nojalla. Edellytyksenä jatkamiselle on, että velallinen on ulosottoperusteen alkuperäisen määräajan kuluessa olennaisesti vaikeuttanut velkojan maksunsaantia siten, että hän on:

Kanne ulosottoperusteen määräajan jatkamisesta on nostettava viimeistään kahden vuoden kuluttua alkuperäisen määräajan päättymisestä taikka saatavan lopullisesta vanhentumisesta velan vanhentumisesta annetun lain 13 a §:n nojalla.

27 §

Saatavan vanhentuminen ja määräajan jatkamista koskeva tuomio

Tuomioissa, jolla ulosottoperusteen määräaika sen päättymisen jälkeen jatketaan, velalliselle asetetaan maksuvelvollisuus sellaisena kuin se oli määräajan päättyessä taikka saatavan vanhentuessa lopullisesti velan vanhentumisesta annetun lain 13 a §:n nojalla, jollei sen jälkeen tapahtuneesta maksusta tai muusta vastaavasta seikasta muuta johdu. Velallisen maksuvelvollisuus tulee voimaan heti ja on voimassa jatkettuna määräajan päättymiseen saakka. Sitä koskeva lainvoimaa vailla oleva tuomio on täytäntöönpanokelpoinen niin kuin edellä tässä luvussa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki**velan vanhentumisesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan velan vanhentumisesta annetun lain (728/2003) 8 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 708/2007, sekä
lisätään lakiin uusi 13 a § ja sen edelle uusi väliotsikko seuraavasti:

Voimassa oleva laki

8 §

Vanhentumisaika muissa tapauksissa

Ehdotus

(kumotaan)

Velan vanhentumisesta ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuutta koskevan määräajan umpeen kulumisen johdosta säädetään ulosottokaaren (705/2007) 2 luvun 27 §:ssä.

(uusi)

Lopullinen vanhentuminen

13 a §

Lopullinen vanhentuminen

Luonnollisen henkilön sopimukseen perustuva rahavelka vanhentuu viimeistään, kun 20 vuotta on kulunut velan erääntymisestä. Jos velkoja on luonnollinen henkilö, vanhentumisaika on 25 vuotta. Tässä tarkoitettua vanhentumisaikaa ei voida katkaista.

Velan vanhentumisesta ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuutta koskevan määräajan umpeen kulumisen johdosta säädetään ulosottokaaren (705/2007) 2 luvun 27 §:ssä.

Tässä pykälässä tarkoitettu vanhentuminen ei estä ulosottoperusteen määräajan jatkamista, josta säädetään ulosottokaaren 2 luvun 26 §:ssä sekä 27 §:n 2—4 momentissa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan myös ennen lain

126
Voimassa oleva laki

HE 83/2014 vp
Ehdotus

*voimaantuloa erääntyneisiin velkoihin. Van-
hentumisaikaa katsotaan kuitenkin ennen
lain voimaan tuloa kuluneen enintään
15 vuotta.*

*Liitteet
Asetusluonnokset*

Valtioneuvoston asetus

yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun asetuksen muuttamisesta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti muutetaan yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun asetuksen (58/1993) 6 a §, sellaisena kuin se on asetuksessa 1275/2002, lisätään 3 §:ään, sellaisena kuin se on asetuksessa 64/1997, uusi 3 ja 4 momentti sekä asetukseen uusi 3 a § ja 10 a §, seuraavasti:

3 §

Elinkeinotoimintaa koskevat selvitykset

Elinkeinotoimintaa harjoittavan yksityisen elinkeinon- tai ammatinharjoittajan, joka hakee elinkeinotoimintaan liittyvien velkojensa järjestelyä, tulee 1 momentissa mainittujen selvitysten lisäksi liittää hakemukseensa seuraavat selvitykset tai, jos selvitystä ei joltain osin voida esittää, syy siihen:

1) jäljennös tilinpäätösasiakirjoista kahdelta viimeisimmältä tilikaudelta sekä, jos viimeisimmän tilikauden päättymisestä on kulunut yli neljä kuukautta, välitilinpäätöksestä, joka ei saa olla kolmea kuukautta vanhempi;

2) kirjallinen selvitys toiminnan laajuudesta, taloudellisesta tuloksesta ja taloudellisten vaikeuksien keskeisistä syistä sekä selvitys yksityisottojen määrästä ja velalliselle ja hänen perheenjäsenilleen maksetusta palkasta; sekä

3) Keskuskauppakamarin tai kauppakamarin hyväksymän tilintarkastajan tai muun luotettavan asiantuntijan antama selvitys 3a §:ssä tarkoitetuista seikoista.

Jos velallinen on maatala- tai porotalouden tai kalastuksen harjoittaja:

1) hakemukseen on, jollei velallinen ole toiminnastaan kirjanpitovelvollinen kirjanpitolain (1336/1997) mukaan, 3 momentin 1 kohdassa tarkoitetun selvityksen sijasta liitettävä selvitys viimeksi toimitetusta verotuk-

sesta sekä viimeisestä veroilmoituksesta liitteineen; sekä

2) hakemukseen liitettävän 3 momentin 3 kohdassa tarkoitetun selvityksen voi antaa maaseutukeskuksen talousneuvontaan perehtynyt suunnittelija.

3 a §

Asiantuntijan selvitys

Edellä 3 §:n 3 momentin 3 kohdassa tarkoitetun selvityksen tulee sisältää:

1) lausunto hakemukseen liitetystä viimeisimmästä tilinpäätöksestä ja välitilinpäätöksestä;

2) lausunto elinkeinotoiminnan jatkamiskelpoisuudesta ja seikoista, jotka on otettava huomioon arvioitaessa velallisen taloudellista asemaa; sekä

3) tarpeellisessa laajuudessa tiedot muista seikoista, joilla saattaa olla merkitystä arvioitaessa yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain 45 ja 45a §:ssä tarkoitettuja velkajärjestelyn aloittamisen lisäedellytyksiä.

6 a §

Vähäisen jako-osuuden jättäminen huomiotta

Jos velkoja on useampi kuin yksi, maksuohjelmassa voidaan jättää ilman suoritusta velkoja, jolle kertyvä jako-osuus olisi pienempi kuin 50 euroa. Tällainen velkoja voi-

daan jättää ilman suoritusta myös, kun maksuohjelmaa muutetaan.

10 a §

Ilmoitus kaupparekisteriin

Yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/1993) 87 a §:n 3 momentin mukaisessa ilmoituksessa on mainittava:

1) velallisen nimi, toiminimi, kotipaikka ja Y-tunnus;

2) ajankohta, jolloin väliaikainen kieltomäärättiin, velkajärjestely aloitettiin, mak-

suohjelma vahvistettiin tai asian käsittely päättyi muun syyn vuoksi sekä asian tunnistetiedot;

3) asian käsittelyn päättymisen osalta se, onko perusteena maksuohjelman vahvistaminen, velallisen asettaminen konkurssiin vai muu seikka.

Ilmoitukset voidaan tehdä postitse tai sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä.

Tämä asetus tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

Oikeusministeriön asetus

yksityishenkilön velkajärjestelyasiassa määrätyn selvittäjän palkkiosta ja kulukorvauksesta annetun oikeusministeriön asetuksen 1 §:n muuttamisesta

Oikeusministeriön päätöksen mukaisesti
muutetaan yksityishenkilön velkajärjestelyasiassa määrätyn selvittäjän palkkiosta ja kulukorvauksesta annetun oikeusministeriön asetuksen (1212/2001) 1 §:n 1 momentin 3 kohta seuraavasti:

Palkkiot selvittäjän tehtävästä ovat: _____ mintaan liittyviä velkoja tai kun asia muusta syystä on erityisen vaikea;

3) 670 euroa, kun velkojia on viisitoista tai enemmän tai kun velallisen omistusasunto ehdotetaan maksuohjelmassa säilytettäväksi _____

_____ Tämä asetus tulee voimaan _____ päivänä _____
kuuta 20 _____ .